

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego 2021

Report on the socio-economic situation of Lubuskie Voivodship 2021

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze - Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Zielona Góra - Lubuskie Regional Research Centre

pod kierunkiem
supervised by
Iwony Goździckiej

Zespół autorski

Editorial team

Elżbieta Adamska, Angela Burchardt, Agnieszka Karpińska-Pierzak, Zuzanna Sikora, Małgorzata Sadowska,
Iwona Surgucka, Dorota Szaban, Piotr Wawrzusik

Prace redakcyjne

Editorial work

Marek Bartoszewicz

Tłumaczenie

Translation

Dorota Szaban

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Marek Bartoszewicz

Recenzent

Reviewer

Roman Fedak

ISSN 2084-6711

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

zielonagora.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji – tel.: (22) 608 32 10, 608 38 10
Zam. XXX/2021/nakł. 55

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze przekazuje Państwu dziewiątą edycję publikacji Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego 2021.

Publikacja zawiera bogaty zestaw informacji charakteryzujących sytuację społeczno-gospodarczą województwa dotyczących środowiska, społeczeństwa, gospodarki i finansów publicznych. Opracowanie składa się z części analitycznej, wzbogaconej tabelami, ilustracją graficzną w postaci zestawu wykresów i kartogramów oraz części tabelarycznej. Wybrane kategorie zostały przedstawione w ujęciu dynamicznym, a także w relacji do przeciętnych wielkości dla kraju. Prezentowane dane dotyczą roku 2020 lub ostatniego dostępnego.

Przy opracowywaniu poszczególnych działów korzystano z wyników badań statystycznych statystyki publicznej, jak również ze źródeł pozastatystycznych. Z uwagi na przyjętą formę prezentacji, szersze wyjaśnienia pojęć znajdują się w publikacjach tematycznych Głównego Urzędu Statystycznego oraz w Zeszytach metodologicznych.

Oddając w ręce Państwa Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego 2021 pragnę podziękować wszystkim osobom i instytucjom za współpracę oraz przekazane informacje. Będę wdzięczny za wnioski oraz uwagi wspomagające kształtowanie i wzbogacanie jego treści.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Zielonej Górze

Roman Fedak

Zielona Góra, maj 2021 r.

Preface

The Statistical Office in Zielona Góra presents the ninth edition of the publication Report on the socio-economic situation of Lubuskie Voivodship 2021.

The publication contains a vast range of information characterizing the socio-economic situation of the voivodship containing environment, society, economy as well as finances of local government units. The elaboration consists of analytical part enriched with tables, charts and cartograms as well as tabular part. Selected categories are presented in dynamic terms and some also in relation to the average national aggregates. The presented data refer to 2020 or the last available year.

The results of public statistical surveys and non-statistical sources have been used to prepare chapters. Due to the concise form of the compendium, comprehensive term definitions can be found in the thematic publications of Statistics Poland and in Methodological reports.

Presenting Report on the socio-economic situation of Lubuskie Voivodship 2021 I would like to thank all people and institutions for cooperation and submitted information. I will be grateful for all suggestions and comments which can help to develop and enrich its content.

Director
of the Statistical Office
in Zielona Góra

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'R. Fedak', with a long horizontal flourish above it.

Roman Fedak

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty.	19
Symbols. Major abbreviations	
Synteza	20
Executive summary	25
Rozdział 1 Województwo na tle kraju	30
Chapter 1 Voivodship against the background of the country	
Rozdział 2 Województwo na tle pozostałych województw	33
Chapter 2 Voivodship against the background of other voivodships	
Rozdział 3 Powierzchnia i podział terytorialny województwa	41
Chapter 3 Area and territorial division of voivodship	
Rozdział 4 Środowisko	42
Rozdział 4 Environment	
4.1. Warunki meteorologiczne	42
4.1. Meteorological conditions	
4.2. Powierzchnia	44
4.2. Area	
4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe	46
4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater	
4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	50
4.4. Pollution and protection of air	
4.5. Ochrona przyrody. Lasy	52
4.5. Nature protection. Forests	
4.6. Odpady przemysłowe i komunalne	56
4.6. Industrial and municipal waste	
4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	60
4.7. Economic aspects of environmental protection	
Rozdział 5 Społeczeństwo	62
Rozdział 5 Society	
5.1. Kapitał ludzki	62
5.1. Human capital	
Demografia	62
Demography	
Edukacja	71
Education	
Zasoby pracy	77
Labour resources	

Spis treści (cd.)

Contents (cont.)

	Str. Page
5.2. Jakość życia	82
5.2. Quality of life	
Zamożność mieszkańców	82
Inhabitant's wealth	
Pomoc społeczna i wspieranie rodziny	87
Social welfare and family support	
Warunki mieszkaniowe	93
Housing conditions	
Ochrona zdrowia	98
Health care	
Kultura	103
Culture	
Bezpieczeństwo publiczne	105
Public safety	
Społeczeństwo informacyjne	107
Information society	
Aktywność społeczna	109
Social activity	
Rozdział 6 Gospodarka	112
Rozdział 6 Economy	
6.1. Produkt krajowy brutto	112
6.1. Gross domestic product	
6.2. Koniunktura gospodarcza	116
6.2. Business tendency	
6.3. Przedsiębiorczość	119
6.3. Entrepreneurship	
Podmioty gospodarki narodowej	119
Entities of the national economy	
Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	123
Research and development and innovation activity	
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	127
Using of information and communication technologies in enterprises	
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	129
Financial results of non-financial enterprises	
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	133
Investment outlays of enterprises	
6.4. Produkcja i usługi	136
6.4. Production and services	
Rolnictwo	136
Agriculture	

Spis treści (dok.)

Contents (cont.)

	Str. Page
Przemysł Industry	.141
Budownictwo Construction	144
Budownictwo mieszkaniowe Residential construction	147
Rynek wewnętrzny Internal market	150
Transport Transport	152
Energia Energy	157
Rozdział 7 Finanse jednostek samorządu terytorialnego Rozdział 7 Finances of local government units	160
7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego 7.1. Revenue of local government units	160
7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego 7.2. Expenditure of local government units	164
7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego 7.3. Result of budgets of local government units	166
7.4. Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności 7.4. Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund	169
Rozdział 8 Wybrane dane o województwie lubuskim Rozdział 8 Selected data on lubuskie voivodship	171
Rozdział 9 Wybrane dane o: Rozdział 9 Selected data on:	.175
Gorzowie Wielkopolskim Gorzów Wielkopolski	.175
Zielonej Górze Zielona Góra	177

Spis tablic

List of tables

	Nr No	Str. Page
Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie	1	30
Selected data for Poland and voivodship		
Warunki meteorologiczne	2	43
Meteorological conditions		
Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania. Stan w dniu 1 stycznia	3	45
Geodetic area by the land use. As of 1 January		
Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku	4	47
Consumption of water by needs during the year		
Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi	5	48
Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground		
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza	6	51
Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality		
Odpady przemysłowe	7	57
Industrial waste		
Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku	8	58
Municipal waste collected separately during the year		
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej	9	60
Outlays on fixed assets for environmental protection and water management		
Ludność	10	62
Population		
Wychowanie przedszkolne	11	72
Pre-primary education		
Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale według BAEL	12	78
Economic activity of the population aged 15 and more in quarter 4 by LFS		
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw	13	83
Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector		
Świadczenia społeczne	14	85
Social benefits		
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny	15	85
Average monthly available income		
Wskaźniki zagrożenia ubóstwem (zasięg ubóstwa)	16	86
At-risk-of-poverty rates		
Świadczenie wychowawcze	17	88
Childrising benefit		
Świadczenia pomocy społecznej	18	88
Social assistance benefits		

Spis tablic (cd.)

List of tables (cont.)

	Nr <i>No</i>	Str. <i>Page</i>
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	19	89
Beneficiaries of community social assistance		
Żłobki i kluby dziecięce. Stan w dniu 31 grudnia	20	91
Nurseries and children's clubs. As of 31 December		
Zasoby mieszkaniowe. Stan w dniu 31 grudnia	21	93
Dwelling stocks. As of 31 December		
Wodociągi. Stan w dniu 31 grudnia	22	94
Water supply system. As of 31 December		
Kanalizacja. Stan w dniu 31 grudnia	23	96
Sewage system. As of 31 December		
Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych. Stan w dniu 31 grudnia	24	97
Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households. As of 31 December		
Placówki opieki zdrowotnej. Stan w dniu 31 grudnia	25	99
Health care facilities. As of 31 December		
Instytucje kultury. Stan w dniu 31 grudnia	26	103
Culture institutions. As of 31 December		
Wypadki drogowe oraz ich skutki	27	106
Road accidents and their results		
Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu	28	108
Households with access to the Internet at home and Internet users		
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON. Stan w dniu 31 grudnia	29	110
Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register. As of 31 December		
Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności	30	118
General business climate indicator by kind of activity		
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON. Stan w dniu 31 grudnia	31	120
Entities of national economy in the REGON register. As of 31 December		
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)	32	123
Intramural expenditures on research and development by source of funds (current prices)		
Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji	33	126
Innovative enterprises by types of introduced innovations		
Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych	34	132
Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises		
Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)	35	135
Investment outlays (current prices)		

Spis tablic (dok.)

List of tables (cont.)

	Nr <i>No</i>	Str. <i>Page</i>
Plony wybranych ziemiopłodów rolnych Yields of selected agricultural crops	36	137
Przemysł Industry	37	142
Budownictwo Construction	38	144
Budownictwo mieszkaniowe Residential construction	39	147
Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące) Indices of retail sales of goods (current prices)	40	151
Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni. Stan w dniu 31 grudnia Public roads by type of surface. As of 31 December	41	154
Drogi publiczne o twardej nawierzchni. Stan w dniu 31 grudnia Hard surface public roads. As of 31 December	42	154
Komunikacja miejska. Stan w dniu 31 grudnia Urban transport. As of 31 December	43	155
Ruch pasażerów w portach lotniczych Passenger traffic at airports	44	156
Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych Consumers and consumption of electricity in households	45	158
Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego Revenue of budgets of local government units	46	161
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego Expenditure of budgets of local government units	47	164
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego Result of budgets of local government units	48	167
Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia Debt of local government units in 2019. As of 31 December	49	168
Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa do końca 2020 r The total project value and the additional EU financing value projects which are implemented based on the Partnership Agreement 2014-2020 in voivodship to end the 2020	50	170

Spis wykresów

List of charts

	Nr <i>No</i>	Str. <i>Page</i>
Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2019 r.	1	33
Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2019		
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2020 r.	2	34
Natural increase per 1000 population in 2020		
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2020 r.	3	34
Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2020		
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2020 r.	4	39
Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2020		
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)	5	39
Intramural expenditures on research and development per capita in 2019 (current prices)		
Temperatury powietrza	6	43
Air temperatures		
Opady atmosferyczne	7	44
Atmospheric precipitation		
Grunty zrekultywowane i zagospodarowane w ciągu roku	8	46
Land reclaimed and managed during the year		
Ścieki wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi	9	49
Wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground		
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia	10	55
Area of special nature value under legal protection in 2019. As of 31 December		
Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca	11	57
Industrial waste generated during the year per capita		
Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca	12	59
Municipal waste collected during the year per capita		
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według źródeł finansowania w latach 2010 – 2019	13	61
Outlays on fixed assets for environmental protection and water management by sources of financing in the years 2010 – 2019		
Liczba ludności w latach 2010-2020 oraz prognoza do 2030 r. Stan w dniu 31 grudnia	14	63
Population in 2010-2020 and projection until 2030. As of 31 December		
Ludność według płci i wieku w latach 2010, 2020 i 2030. Stan w dniu 31 grudnia	15	65
Population by sex and age in 2010, 2020 and 2030. As of 31 December		
Indeks starości w latach 2010-2020	16	65
Ageing index in 2010-2020		
Mediana wieku ludności	17	66
Median age of population		

Spis wykresów (cd.)

List of charts (cont.)

	Nr	Str.
	<i>No</i>	<i>Page</i>
Małżeństwa zawarte i rozwody w latach 2010-2020	18	67
Marriages contracted and divorces in 2010-2020		
Ruch naturalny ludności w latach 2010-2020	19	68
Vital statistics of population in 2010-2020		
Saldo migracji ludności na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2010-2020	20	70
Net migration of population for permanent residence per 1000 population in 2010-2020		
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	21	73
Children attending pre-primary education establishments		
Ludność według poziomu wykształcenia	22	74
Population by education level		
Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych	23	75
Pupils and graduates of primary schools		
Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2019/20	24	75
Students of upper secondary and post-primary schools by types in the 2019/20 school year		
Uczniowie szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2019/20	25	76
Students of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2019/20 school year		
Absolwenci według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2018/19	26	77
Graduates by broad fields of education in the 2018/19 academic year		
Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów	27	78
Activity rate by quarters		
Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2010-2020. Stan w dniu 31 grudnia	28	81
Registered unemployment rate in 2010-2020. As of 31 December		
Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw. Rok poprzedni=100	29	84
Indices of average monthly gross wages and salaries in enterprise sector. Previous year=100		
Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2019 r.	30	87
Subjective evaluation of material situation of household in 2019		
Powody przyznania pomocy społecznej rodzinie w 2019 r.	31	89
Reasons of assigning help for family in 2019		
Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych	32	92
Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries and children's clubs		
Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności. Stan w dniu 31 grudnia	33	99
Doctors and nurses per 10 thousand population. As of 31 December		
Lekarze specjaliści. Stan w dniu 31 grudnia	34	100
Doctors specialists. As of 31 December		
Wyjazdy jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2019 r. . . .	35	101
Calls of emergency medical system units to the occurrence places in 2019		

Spis wykresów (cd.)

List of charts (cont.)

	Nr No	Str. Page
Imprezy organizowane przez placówki kultury w 2019 r.	36	104
Events organized by culture institutions in 2019		
Osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy	37	108
Individuals ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months		
Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy	38	109
Individuals using e-government services during the last 12 months		
Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące). Rok poprzedni=100	39	113
Indices of gross domestic product (current prices). Previous year=100		
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju	40	114
Gross domestic product per capita (current prices) relative deviations from the national average value		
Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)	41	115
Gross value added by kind of activity (current prices)		
Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)	42	115
Gross value added by kind of activity and subregions (current prices)		
Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności	43	117
General business climate indicator by kind of activity		
Podmioty gospodarki narodowej. Stan w dniu 31 grudnia	44	120
Entities of the national economy. As of 31 December		
Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia	45	121
Entities of the national economy by selected PKD sections in 2020. As of 31 December		
Spółki handlowe według rodzaju kapitału. Stan w dniu 31 grudnia	46	122
Commercial companies by type of capital. As of 31 December		
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca	47	124
Intramural expenditures on research and development per 1 capita		
Środki pochodzące z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R	48	124
Funds from the business enterprise sector financing R&D		
Personel wewnętrzny B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo	49	125
Internal R&D personnel per 1000 economically active persons		
Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem	50	126
Revenues of industrial enterprises from sales of new or significantly improved products as the share of total revenues from sales		
Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu	51	127
Enterprises with Internet access		

Spis wykresów (cd.)

List of charts (cont.)

	Nr <i>No</i>	Str. <i>Page</i>
Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe	52	128
Enterprises receiving orders via computer networks		
Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT	53	129
Enterprises employing ICT specialists		
Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem	54	130
Share of revenues from sale of products, goods and materials for export in total revenues from sale of products, goods and materials		
Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych	55	131
Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises		
Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące). Rok poprzedni=100	56	134
Indices of investment outlays (current prices). Previous year=100		
Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodniczych w 2020 r.	57	137
Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2020		
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych. Stan w dniu 1 czerwca	58	138
Cattle density per 100 ha of agricultural land. As of 1 June		
Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych. Stan w dniu 1 czerwca	59	138
Pigs density per 100 ha of agricultural land. As of 1 June		
Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej). Rok poprzedni=100	60	139
Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight). Previous year=100		
Dynamika skupu mleka. Rok poprzedni=100	61	140
Indices of procurement of cows' milk. Previous year=100		
Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe). 2015=100	62	142
Indices of sold production of industry (constant prices). 2015=100		
Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)	63	143
Sold production of industry by PKD sections (current prices)		
Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle. 2015=100	64	143
Indices of average employment in industry. 2015=100		
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD	65	144
Average paid employment in industry by PKD sections		
Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące). 2010=100	66	145
Indices of sold production of construction (current prices). 2010=100		
Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące). 2010=100	67	145
Indices of construction and assembly production (current prices). 2010=100		
Produkcja budowlano-montażowa według działów PKD (ceny bieżące)	68	146
Construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)		

Spis wykresów (dok.)

List of charts (cont.)

	Nr <i>No</i>	Str. <i>Page</i>
Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie. 2010=100	69	146
Indices of average employment in construction. 2010=100		
Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania. 2010=100	70	147
Indices of the number of dwellings completed. 2010=100		
Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa	71	148
Dwellings completed by construction form		
Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące). 2010=100	72	150
Indices of retail sales of goods (current prices). 2010=100		
Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni. Stan w dniu 31 grudnia	73	153
Structure of hard surface public roads. As of 31 December		
Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia	74	154
Structure of national lines of scheduled bus transport in 2019. As of 31 December		
Ruch międzynarodowy pasażerów w porcie/portach lotniczych (przyjazdy i wyjazdy) . . .	75	156
International passenger traffic at airport/airports (arrivals and departures)		
Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki	76	157
Structure of electricity consumption by economy sectors		
Wydatki budżetowe według działów w 2019 r.	77	166
Budget expenditure by divisions in 2019		
Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2019 r	78	167
Number of local government units by relation of budget result to total revenue in 2019		

Spis map

List of maps

	Nr <i>No</i>	Str. <i>Page</i>
Stężenie pyłów zawieszonych PM _{2,5} , PM ₁₀ i NO ₂ w 2019 r.	1	33
Concentration of suspended particulates matter PM _{2,5} , PM ₁₀ and NO ₂ in 2019		
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2020 r. (przeciętne w roku)	2	35
Employment rate by LFS in 2020 (annual average)		
Stopa bezrobocia według BAEL w 2020 r. (przeciętne w roku)	3	35
Unemployment rate by LFS in 2020 (annual average)		
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2019 r.	4	36
Average monthly available income per capita in households in 2019		

Spis map (cd.)

List of maps (cont.)

	Nr	Str.
	<i>No</i>	<i>Page</i>
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2019 r.	5	36
Social assistance beneficiaries in the total population in 2019		
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia)	6	37
Dwellings stocks per 1000 population in 2019 (as of 31 December)		
Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r.	7	37
Out-patient health care units in 2019		
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)	8	38
Gross domestic product per capita in 2019 (current prices)		
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) . . .	9	38
Entities of the national economy per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)		
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2019 r.	10	40
Gmina and powiat roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2019		
Energia ze źródeł odnawialnych w 2019 r.	11	40
Energy from renewable sources in 2019		
Podział województwa lubuskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia	12	41
Division of Lubuskie voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2020. As of 31 December		
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 mieszkańca w m ³ w 2019 r.	13	48
Water consumption for needs of the national economy and population per capita in m ³ in 2019		
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2019 r.	14	50
Population connected to wastewater treatment plants in 2019		
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia	15	54
Area of special nature value under legal protection in 2019 As of 31 December		
Lesistość w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia	16	56
Forest cover in 2019. As of 31 December		
Odpady komunalne zebrane w 2019 r.	17	59
Municipal waste collected in 2019		
Zmiana liczby ludności w latach 2010-2020. Stan w dniu 31 grudnia	18	64
Population changes in 2010-2020. As of 31 December		
Przyrost naturalny ludności w 2020 r.	19	68
Natural increase in 2020		
Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2020 r.	20	71
Net migration of population for permanent residence in 2020		
Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2019/20	21	73
Pre-primary education in the 2019/20 school year		

Spis map (cd.)

List of maps (cont.)

	Nr	Str.
	<i>No</i>	<i>Page</i>
Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2019/20	22	74
Pupils in primary schools in the 2019/20 school year		
Pracujący w 2019 r.	23	80
Employed persons in 2019		
Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia	24	81
Registered unemployment rate in 2020. As of 31 December		
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2019 r.	25	83
Average monthly gross wages and salaries in 2019		
Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2019 r.	26	90
Scope of use of community social assistance in 2019		
Żłobki i kluby dziecięce w 2019 r.	27	92
Nurseries and children clubs in 2019		
Warunki mieszkaniowe ludności w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia	28	94
Housing conditions of population in 2019. As of 31 December		
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2019 r.	29	95
Population using water supply system in 2019		
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2019 r.	30	96
Population using sewage system in 2019		
Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2019 r.	31	98
Population using gas supply system in 2019		
Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2019 r.	32	100
Out-patient health care in 2019		
Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2019 r.	33	102
Expenditures of gminas and cities with powiat status in division “Health care” in 2019		
Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2019 r.	34	104
Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2019		
Zagrożenie przestępczością w 2020 r.	35	106
Crime risk in 2020		
Bezpieczeństwo na drogach w 2020 r.	36	107
Road safety in 2020		
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia	37	111
Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2020 As of 31 December		
Podmioty gospodarki narodowej w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia	38	121
Entities of the national economy in 2020. As of 31 December		
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2019 r.	39	134
Investment outlays per capita in 2019		

Spis map (dok.)

List of maps (cont.)

	Nr <i>No</i>	Str. <i>Page</i>
Mieszkania oddane do użytkowania w 2020r.	40	149
Dwellings completed in 2020		
Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia	41	153
Improved hard surface communal and district roads in 2019. As of 31 December		
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2019 r.	42	158
Consumption of electricity in households in 2019		
Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.	43	162
Own revenue of budgets of gminas per capita in 2019		
Dotacje dla budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.	44	163
Grants for budgets of gminas per capita in 2019		
Wydatki inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.	45	165
Investment expenditures of budgets of gminas per capita in 2019		
Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia	46	168
Debt of gminas in % of revenue in 2019. As of 31 December		

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol <i>Symbol</i>	Opis <i>Description</i>
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło. <i>magnitude zero.</i>
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. <i>magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit.</i>
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. <i>magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit.</i>
Kropka (.)	brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej lub wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe. <i>data not available, necessity of maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Public Statistics or not applicable.</i>
„W tym” <i>Of which”</i>	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy <i>indicates that not all elements of the sum are given</i>

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót <i>Abbreviation</i>	Znaczenie <i>Meaning</i>
zł <i>PLN</i>	złoty <i>zloty</i>
tys.	tysiąc <i>thousand</i>
mln	milion <i>million</i>
t	tona <i>tonne</i>
l	litr <i>litre</i>
m	metr <i>metre</i>
m ²	metr kwadratowy <i>square metre</i>
m ³	metr sześcienny <i>cubic metre</i>
dam ³	dekametr sześcienny <i>cubic dekametre</i>
dt	decytona <i>deciton</i>
szt.	sztuka <i>piece, unit</i>
pkt	punkt <i>point</i>
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności <i>NACE classification</i>

Synteza

Executive summary

Województwo lubuskie, zajmuje powierzchnię blisko 14,0 tys. km² (stan w dniu 1 stycznia 2020 r.), tj. 4,5% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu w dniu 31 XII 2020 r.) mieszkało ok. 1007,1 tys. ludności, tj. 2,6% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 72 osoby (czternasta lokata w kraju). W miastach mieszkało 64,7% ludności województwa.

Ponad połowę areалу gruntów w województwie (51,0%) stanowiły grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, a użytki rolne stanowiły 40,6% powierzchni ogólnej województwa. W porównaniu z 2010 r. odnotowano znaczny wzrost powierzchni gruntów rolnych przy spadku powierzchni gruntów leśnych wyłączonych z produkcji. Wyłączenia dotyczyły głównie powierzchni przeznaczonej na tereny osiedlowe. Wzrostowi uległa także powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych wymagających rekultywacji. Wzrosła powierzchnia gruntów, które zrehabilitowano i zagospodarowano.

W 2020 r. odnotowano dalszy spadek zużycia wody ogółem w województwie lubuskim w porównaniu z 2010 r. Największy udział w zużyciu wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności miała eksploatacja sieci wodociągowej. Woda zużywana przez przemysł pochodziła głównie z poboru wód podziemnych i powierzchniowych. Więcej wody zużyły gospodarstwa domowe w przeliczeniu na 1 członka gospodarstwa domowego.

W 2019 r. wytworzono więcej ścieków ogółem niż w 2010 r., jednocześnie więcej ścieków odprowadzono do wód lub do ziemi. Odnotowano wzrost ilości ogółem ścieków oczyszczanych w ilości ścieków wymagających oczyszczenia. Główną metodą oczyszczania ścieków w województwie lubuskim była metoda z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W stosunku do 2010 r. zmniejszyła się liczba oczyszczalni ścieków ogółem, przy zwiększeniu liczby oczyszczalni komunalnych. W latach 2010-2019 odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków systematycznie wzrastał.

W stosunku do 2010 r. liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza województwa lubuskiego nie uległa zmianie. W okresie 2010-2019 znacząco zmniejszyła się emisja zanieczyszczeń pyłowych, a jednocześnie wzrosła emisja zanieczyszczeń gazowych. Emisja pyłów pochodziła głównie ze spalania paliw. Wśród zanieczyszczeń gazowych dominował dwutlenek węgla. W tym samym czasie zwiększył się wskaźnik zanieczyszczeń zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych.

W porównaniu do stanu z 2010 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych w województwie lubuskim zmniejszyła się. Na terenie województwa lubuskiego znajdują się dwa parki narodowe: największy w województwie Park Narodowy „Ujście Warty” oraz „Drawieński Park Narodowy”, których powierzchnia nie zmieniła się od dwunastu lat. Wzrosła natomiast powierzchnia stanowisk dokumentacyjnych (blisko dziesięciokrotnie), zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, użytków ekologicznych i rezerwatów przyrody, a zmniejszyła powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych. Przybyły nowe pomniki przyrody, wśród których dominowały pojedyncze drzewa. Wśród zwierząt chronionych dominował wilk, którego populacja zwiększyła się ponad dwudziestokrotnie oraz bóbr europejski. Pod względem wskaźnika lesistości w 2020 r. województwo lubuskie nadal zajmowało 1. lokatę w Polsce.

W 2019 r. wytworzono mniej odpadów przemysłowych niż w 2010 r. Głównym źródłem odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) było przetwórstwo przemysłowe. Duża część odpadów pochodzących z działalności gospodarczej zwiększyła się w porównaniu ze stanem z końca 2010 r. Ilość odpadów komunalnych stałych zebranych w 2019 r. wzrosła w ciągu ostatnich 10 lat o blisko 30%, stanowiąc 3,0% odpadów zebranych w Polsce. Składowanie na wysypiskach było podstawowym sposobem postępowania z odpadami komunalnymi. Zwiększyła się, ilość odpadów zebranych selektywnie. W 2019 r. zlikwidowano 268 nielegalnych wysypisk, zbierając podczas ich likwidacji niemal 665 ton odpadów komunalnych. W województwie lubuskim w końcu 2019 r. odnotowano o 12 „dzikich” wysypisk więcej niż w roku poprzednim.

W 2019 r. nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska zwiększyły się w porównaniu z 2010 r. Najwięcej środków przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód, w tym na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe. W finansowaniu nakładów na ochronę środowiska zwiększył się udział środków własnych inwestorów.

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej były niższe niż w 2010 r. Najwięcej środków przeznaczono na ujęcia i doprowadzenia wody oraz na stacje uzdatniania wody. Środki na inwestycje służące gospodarce wodnej pochodziły głównie od inwestorów. W latach 2010-2019 przekazano do użytku wiele inwestycji rzeczowych w zakresie ochrony środowiska jak i gospodarki wodnej.

Systematycznie od 2010 r. w województwie lubuskim notuje się spadek liczby ludności w województwie lubuskim. Liczba zgonów była wyższa od liczby urodzeń żywych, a współczynnik przyrostu naturalnego osiągnął najniższy poziom w ostatnim dwudziestoleciu. Nie bez znaczenia dla procesów demograficznych była pandemia koronawirusa SARS-CoV-2. Ponadto, liczba nowych związków małżeńskich była mniejsza niż w roku poprzednim. Utrzymała się też niekorzystna tendencja w zakresie odpływu migracyjnego ludności. W wyniku niekorzystnych procesów demograficznych intensyfikują się procesy starzenia się społeczeństwa.

W roku szkolnym 2019/20 w województwie lubuskim funkcjonowało łącznie 496 placówek wychowania przedszkolnego. W ramach systemu oświaty wychowaniem przedszkolnym objęto 35,7 tys. dzieci. Ponad 97% dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego było w wieku 3-6 lat. Wśród wszystkich placówek wychowania przedszkolnego dominowały przedszkola, które stanowiły blisko 61,9% ogółu placówek wychowania przedszkolnego. Średnio na 1 przedszkole w województwie lubuskim przypadało 100 dzieci.

W roku szkolnym 2019/20 w województwie lubuskim funkcjonowało 359 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, w tym 185 szkół na wsi. W porównaniu z ubiegłym rokiem szkolnym liczba szkół zmniejszyła się o 2. Ponad 9,6 tys. osób zakończyło naukę w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży, jako pierwszy rocznik uczniów realizujących program klasy ósmej po wprowadzeniu reformy edukacji.

W roku szkolnym 2019/20 w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży kształciło się 81,6 tys. uczniów, tj. o 0,6% więcej niż przed rokiem. Do szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych uczęszczało więcej uczniów niż w roku szkolnym 2018/19. Największą liczbę uczniów skupiały technika, do których uczęszczało 17,9 tys. młodzieży oraz licea ogólnokształcące – 13,5 tys. osób. W branżowych szkołach I stopnia kształciło się 6,1 tys. uczniów. W porównaniu do poprzedniego roku szkolnego zwiększyła się liczba uczniów w szkołach branżowych I stopnia – o 40,8% osób, o 35,8% w liceach i 31,7% w technikach.

W województwie funkcjonowało także 29 szkół policealnych, w których naukę po ukończeniu liceum kontynuowało 3,6 tys. osób. W porównaniu z rokiem szkolnym 2018/19 ubyło 7 szkół, a liczba uczniów i absolwentów zmniejszyła się odpowiednio o 18,2% i 32,1%.

W województwie lubuskim funkcjonowało 5 uczelni wyższych, w których kształciło się 12,0 tys. studentów, o 0,6 tys. mniej niż w poprzednim roku akademickim. Większość studentów (63%) kształciła się na studiach stacjonarnych.

W latach 2010-2020 nastąpiły pozytywne zmiany na rynku pracy. Pomimo spadku aktywności zawodowej ludności, odnotowano widoczny wzrost wskaźnika zatrudnienia. Jednocześnie znacząco zmniejszyła się liczba osób bezrobotnych i biernych zawodowo.

Po raz kolejny przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie lubuskim wzrosło, jednak wzrost ten był mniej dynamiczny niż w poprzednim roku. W 2020 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ukształtowało się na poziomie odpowiadającym ponad 85% średniego wynagrodzenia w kraju.

W ostatnich latach nastąpiła poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych. Osiągały one coraz wyższe dochody i ponosiły większe wydatki. W województwie zmniejszył się zasięg ubóstwa ekonomicznego. W 2019 r. ponad połowa gospodarstw domowych oceniła swoją sytuację materialną jako dobrą i raczej dobrą.

W wyniku zmian w programach pomocowych w 2019 r. świadczenie wychowawcze otrzymała w województwie znacznie większa liczba dzieci, niż przed rokiem. Wyraźnie wzrosła również liczba rodzin, którym przyznano Kartę Dużej Rodziny. W porównaniu z 2010 r. znacząco zmniejszyła się liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Ponadto utrzymała się tendencja spadku liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej i liczby ich gospodarstw domowych.

W porównaniu z 2011 r. znacząco poprawiła się sytuacja w zakresie opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3. Wzrosła liczba żłobków i klubów dziecięcych, jak również liczba miejsc oraz dzieci przebywających w tych placówkach.

Warunki mieszkaniowe ludności województwa lubuskiego poprawiają się – w 2020 r. były one lepsze niż w 2019 r. i w 2010 r. Zwiększyła się liczba mieszkańców na 1000 ludności. Wzrosła powierzchnia użytkowa mieszkań, a liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie zmniejszyła się. Ponadto zwiększył się odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej.

Liczba przychodni zarejestrowanych w województwie w latach 2016–2019 była znacznie wyższa niż w latach 2012–2015. Niemniej jednak w 2019 r. liczba ta się zmniejszyła – o 9 w porównaniu z rokiem ubiegłym. Odmienne tendencje obserwowane były w przypadku praktyk lekarskich (łącznie ze stomatologicznymi) – począwszy od 2014 r. ich liczba systematycznie maleje.

W porównaniu do roku ubiegłego w 2019 r. zwiększyła się dostępność do lekarzy w województwie lubuskim. Jednocześnie zmniejszyła się liczba pielęgniarek pracujących bezpośrednio z pacjentem, zmniejszył się także wskaźnik położnych na 10 tys. ludności. Jediną grupą pracowników medycznych, których liczba sukcesywnie rosła, byli fizjoterapeuci. Liczba diagnostów laboratoryjnych znacząco się nie zmieniła, zwiększył się natomiast wskaźnik farmaceutów.

W 2020 r. w województwie lubuskim zmniejszyła się liczba odnotowanych przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, zarówno w stosunku do 2015 r., jak i do roku poprzedniego. Ponad 60% przestępstw miało miejsce w środkowej i południowej części województwa. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję ogółem był niższy od wskaźnika z roku poprzedniego i niższy od notowanego w 2015 r.

Liczba wypadków drogowych na lubuskich drogach w 2020 r. zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim. W 2020 r. liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych była niższa zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim jak i z 2015 r. Obniżyła się również liczba osób rannych w wypadkach drogowych.

W 2020 r. po raz kolejny zanotowano poprawę podstawowych wskaźników charakteryzujących społeczeństwo informacyjne. Dostęp gospodarstw domowych do Internetu zanotowano na poziomie około 86%. Rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie lubuskim przebiega jednak wolniej niż średnio w kraju – prezentowane wskaźniki nadal były mniejsze w stosunku do ich wartości średnich w kraju.

Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON w województwie lubuskim sukcesywnie wzrasta od 2010 r. Wzrosła również liczba aktywnych rejestrowych organizacji non profit, w największym stopniu fundacji i organizacji pożytku publicznego. Liczba członków tych organizacji od lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Zaangażowanie mieszkańców regionu w działalność społeczną nieznacznie wzrosło, było jednak niższe niż obserwowane w całym kraju.

W latach 2014–2019 systematycznie wzrastało średnie roczne tempo produktu krajowego brutto kształtując się na poziomie około 5,0% (w cenach bieżących). W tym okresie tempo wzrostu PKB było wolniejsze w latach 2015 i 2016, a w kolejnych latach uległo przyspieszeniu. W 2019 r. PKB na 1 mieszkańca stanowił 81,3% średniej krajowej, jednak relacja ta była mniejsza niż w latach poprzednich. W strukturze wartości dodanej brutto w 2018 r. relatywnie wysoki, jednak mniejszy niż w 2014 r., był udział przemysłu. Zmniejszył się także udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa. Zwiększył się natomiast udział budownictwa i łączny udział sekcji usługowych w wartości dodanej brutto ogółem.

Sytuacja społeczno-gospodarcza w 2020 r. kształtowała się pod wpływem obostrzeń wdrażanych w ciągu roku w celu przeciwdziałania pandemii Covid-19, które z różnym nasileniem oddziaływały na działalność we wszystkich obszarach gospodarki. Trudna sytuacja znalazła również odzwierciedlenie w ocenach koniunktury w województwie lubuskim wyrażanych przez przedsiębiorców. Najtrudniejszą sytuację obserwowano w II kwartale kiedy we wszystkich obszarach wskaźniki ogólnego klimatu koniunktury wskazywały na pogorszenie oceny koniunktury w województwie. Najbardziej pesymistyczne oceny formułowali przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii oraz budownictwa. W grudniu 2020 r. przedsiębiorcy z większości prezentowanych rodzajów działalności nadal oceniali koniunkturę negatywnie. Najbardziej pesymistyczne opinie, w dalszym ciągu, przedstawiały podmioty należące do sekcji zakwaterowanie i gastronomia. Optymistyczne opinie formułowali przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego.

W 2020 r. w województwie lubuskim wzrosła liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON oraz liczba podmiotów w przeliczeniu na 1000 ludności w stosunku do 2019 r. Zarówno liczba nowo zarejestrowanych podmiotów, jak i wyrejestrowanych była niższa od notowanej przed rokiem (o odpowiednio 15,4% oraz 20,2%).

W 2019 r. zanotowano dalszy wzrost nakładów na działalność badawczą i rozwojową zarówno w porównaniu z poprzednim rokiem, jak i w relacji do notowanych w 2010 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady były o ponad 70% niższe od średnich nakładów na działalność B+R na 1 mieszkańca w kraju. Mniejsza od średniej krajowej była także liczba pracujących w działalności B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo. Zmniejszył się odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych, jednak wielkość nakładów na innowacje w przedsiębiorstwach przemysłowych była większa w porównaniu z poprzednim rokiem.

Podstawowe wskaźniki charakteryzujące województwo ze względu na wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach, w tym odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących komputery, mających komputery z dostępem do Internetu czy otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe w województwie lubuskim są nieco niższe od średnich w kraju. Notuje się jednak wyższy niż średnio w kraju poziom zaawansowania przedsiębiorstw m.in. w zakresie dostępu do Internetu poprzez łącza szerokopasmowe mobilne, wykorzystania w swojej działalności mediów społecznościowych czy też wykorzystania Internetu w niektórych kontaktach z administracją publiczną.

W 2020 r. w przedsiębiorstwach w województwie lubuskim większość wyników finansowych i podstawowych wskaźników ekonomicznych uległa poprawie w porównaniu z notowanymi w roku ubiegłym. W porównaniu z 2019 r. zarówno udział przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw, jak i udział przychodów tych przedsiębiorstw w przychodach z całokształtu działalności ogółu badanych podmiotów był niższy.

W 2020 r. w województwie lubuskim nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw o liczbie pracujących 49 osób i więcej zmniejszyły się w stosunku do 2019 r. Spadek zanotowano zarówno w nakładach przeznaczonych na zakupy, jak i na budynki i budowle. Wzrosła liczba inwestycji nowo rozpoczętych, jednak ich łączna wartość kosztorysowa była mniejsza.

W województwie lubuskim zbiory oraz plony wybranych ziemiopłodów rolnych w 2020 r. były wyższe w odniesieniu do poprzedniego roku. Zmniejszyła się wielkość pogłowia drobiu oraz trzody chlewnej, natomiast wzrosło pogłowie owiec oraz bydła. Województwo lubuskie zajmuje także czwartą lokatę w kraju jako producent indyków.

Skup roślinnych produktów rolnych kształtował się na wyższym poziomie niż w poprzednim roku, natomiast skup produktów zwierzęcych, za wyjątkiem mleka, zmalał.

W produkcji globalnej i końcowej zanotowano wartość wyższą w odniesieniu do poprzedniego roku, natomiast wartość produkcji towarowej była niższa niż rok wcześniej.

W 2020 r. produkcja sprzedana przemysłu w województwie lubuskim zmniejszyła się w porównaniu z 2019 r., kiedy również zanotowano jej spadek w ujęciu rocznym. Zmniejszyła się także wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego, przy spadku przeciętnego zatrudnienia i wzroście przeciętnego wynagrodzenia brutto w przemyśle.

Wartość produkcji sprzedanej budownictwa ogółem zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim. Blisko 47% produkcji sprzedanej budownictwa stanowiła produkcja budowlano-montażowa, która zmniejszyła się w skali roku. Wydajność pracy w budownictwie, mierzona wartością sprzedaży budownictwa na 1 zatrudnionego kolejny rok z rzędu zmniejszyła się.

W porównaniu z poprzednim rokiem w 2020 r. oddano do użytkowania więcej mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania była niższa o prawie 7m² niż w 2019 r. Wzrosła liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto oraz liczba mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym.

W 2020 r. sprzedaż detaliczna w województwie lubuskim była niższa od zrealizowanej w 2019 r. W stosunku do poprzedniego roku spadła także sprzedaż hurtowa zrealizowana w przedsiębiorstwach handlowych, w tym w jednostkach hurtowych.

W 2019 r. w województwie lubuskim wskaźnik długości dróg publicznych na 100 km² zwiększył się w porównaniu z notowanym w 2010 r., jednak był mniejszy niż przeciętnie w kraju. Zwiększyła się, w omawianym okresie długość dróg ekspresowych i autostrad. Zarówno ruch samolotów jak i ruch pasażerów w porcie lotniczym województwa w ostatnich latach systematycznie wzrastał.

W 2019 r. w województwie lubuskim produkcja energii elektrycznej była większa niż w poprzednim roku. Zwiększył się także udział produkcji energii ze źródeł odnawialnych w ogólnej produkcji energii elektrycznej. W stosunku do 2018 r. liczba gospodarstw domowych będących odbiorcami energii elektrycznej wzrosła, natomiast zmniejszyło się zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 gospodarstwo.

W 2019 r. dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST) w województwie lubuskim na 1 mieszkańca stanowiły około 97% średnich dochodów JST na 1 mieszkańca w kraju. W strukturze dochodów JST ogółem zwiększył się udział dochodów własnych i dotacji w porównaniu z poprzednim rokiem oraz w relacji do 2010 r. Zanotowano także wzrost udziału subwencji ogólnej w dochodach JST.

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w województwie lubuskim na 1 mieszkańca stanowiły prawie 96% średnich wydatków JST na 1 mieszkańca w kraju. W strukturze wydatków JST około 82% stanowiły wydatki bieżące, tj. więcej niż w 2018 i 2010 r. Wydatki inwestycyjne JST na 1 mieszkańca w województwie lubuskim w 2019 r. były niższe niż przed rokiem i niższe niż średnio w kraju po około 1,3%.

W 2019 r. zanotowano nadwyżkę budżetów JST ogółem. W stosunku do 2018 r. wzrosła liczba JST, które zamknęły rok budżetowy nadwyżką. Zadłużenie JST w województwie lubuskim wynikające ze wzrostu zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek zwiększyło się. W rezultacie zobowiązania stanowiły 28% dochodów JST, tj. o 1,5 p. proc. mniej niż średnio w kraju.

W 2020 r. odnotowano wzrost całkowitej wartości umów o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa lubuskiego. Wzrost ten wyniósł 17,9% w porównaniu z poprzednim rokiem. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość ta była o 12,3% mniejsza niż średnio w kraju.

Executive summary

Lubuskie Voivodeship, covers an area of nearly 14 thousand km² (as of January 1, 2020), i.e. 4.5% of the country's area. About 1 007,1 thousand people lived in its area (as of December 31, 2020), population, i.e. 2.6% of the total population of Poland. The population density per 1 km² was 72 people (fourteenth place in the country). 64.7% of the voivodship's population were city dwellers.

Over half of the land area in the voivodship (51.0%) was forest land as well as wooded and bushy and agricultural land accounted for 40.6% of the total area of the voivodship. Compared to 2010, there was a significant increase in the area of agricultural land with a decrease in the area of forest land excluded from production. The exclusions concerned mainly the area designated for residential area. The area of degraded and devastated land requiring reclamation also increased. More land has been reclaimed and manager land.

In 2020, a further decrease in total water consumption was recorded in the Lubuskie Voivodeship compared to 2010. The largest share in water consumption for the needs of the national economy and population was attributable to the operation of the water supply network. The water consumed by the industry came mainly from groundwater and surface water abstraction. More water was used by households per 1 member of the household. In 2019, more total wastewater was produced, while more wastewater was discharged into waters or into the ground. There was an increase in the total amount of wastewater treated in the amount of wastewater requiring treatment. The main method of wastewater treatment in Lubuskie Voivodeship was the method with increased removal of biogenes.

Compared to 2010, the total number of sewage treatment plants decreased, while the number of municipal treatment plants increased. In the years 2010-2019, the percentage of the population using wastewater treatment plants was systematically increasing. Compared to 2010, the number of plants particularly burdensome for air cleanliness in the Lubuskie Voivodeship has not changed. In the period 2010-2019, the emission of dust pollutants decreased significantly, and at the same time the emission of gases pollutants increased. Dust emission was mainly due to fuel combustion. Carbon dioxide dominated among the gases pollutants. At the same time, the rate of pollutants retained in dust and gases pollutant reduction systems increased.

Compared to the situation in 2010, the area of legally protected areas in the Lubuskie Voivodeship has decreased. There are two national parks in the Lubuskie Voivodeship: the largest National Park in the voivodship „Ujście Warty” and „Drawieński Park Narodowy”, the area of which has not changed for twelve years. On the other hand, the area of documentation sites (almost tenfold), nature and landscape complexes, ecological lands and nature reserves increased, and the area of protected landscape areas and landscape parks decreased. New natural monuments, dominated by single trees, have arrived. Among the protected animals, the wolf, whose population increased more than twenty times, and the European beaver dominated. In terms of the forest cover index, in 2020 the Lubuskie Voivodeship was still ranked 1st in Poland.

In 2019, less industrial waste was generated than in 2010. The main source of waste (excluding municipal waste) was industrial waste. A large proportion of waste from industry has increased compared to the end of 2010. The amount of municipal solid waste collected in 2019 has increased over the last 10 years by nearly 30%, representing 3,0% of waste collected in Poland. Landfilling was the basic method of municipal waste management. The amount of waste collected selectively has increased. In 2019, 268 illegal landfills were closed, collecting almost 665 tons of municipal waste during their liquidation. In the Lubuskie Voivodship, at the end of 2019, there were 12 more „wild” landfills than in the previous year.

In 2019, outlays on fixed assets for environmental protection increased compared to 2010. The most funds were allocated to wastewater management and water protection, including the sewage system draining sewage and rainwater. The share of investors' own funds in financing environmental protection outlays has increased. Outlays for fixed assets for water management were lower than in 2010. The greatest amount of funds was allocated to water intakes and supplies as well as water treatment plants. Funds for water management investments came mainly from investors. In the years 2010-2019, many tangible investments in the field of environmental protection and water management were commissioned.

Systematically, since 2010, there has been a decline in the population of the Lubuskie Voivodeship in the Lubuskie Voivodeship. The number of deaths was higher than the number of live births, and the population growth rate reached the lowest level in the last twenty years. The SARS-CoV-2 coronavirus pandemic was not without significance for the demographic processes. Moreover, the number of new marriages was lower than in the previous year. The unfavorable trend in the migration outflow of the population also continued. As a result of unfavorable demographic processes, the aging processes of the society are intensifying.

In the 2019/20 school year, a total of 496 pre-school education institutions operated in the Lubuskie Voivodeship. As part of the education system, pre-school education covers 35.7 thousand kids. Over 97% of children in pre-school education institutions were aged 3-6. Among all pre-school education establishments, pre-schools dominated, accounting for almost 61.9% of all pre-school education establishments. On average, per 1 kindergarten in the Lubuskie voivodship. there were 100 children.

In the 2019/20 school year, there were 359 primary schools for children and adolescents in the Lubuskie Voivodeship, including 185 schools in the countryside. Compared to the previous school year, the number of schools decreased by 2. Over 9.6 thousand persons completed their education in primary schools for children and adolescents, as the first year of students following the eighth grade program after the introduction of the education reform.

In the 2019/20 school year, 81,6 thousand children and youth were educated in primary schools, i.e. 0,6% more than last year. More students attended post-primary and post-gymnasium schools than in the 2018/19 school year. Majority of students attended technical schools -17,9 thousand, general secondary schools - 13.5 thousand students and 6,1 thousand students studied in the first-cycle industry schools.

Compared to the previous school year, the number of students in first-cycle industry schools increased - by 40.8%, 35.8% in general high schools and 31,7% in technical secondary schools. There were also 29 post-secondary schools in the voivodship, where 3,6 thousand students continued their education after graduating from high school.

Compared to the 2018/19 school year, there were 7 schools fewer in Lubuskie Voivodship and the number of students and graduates decreased by 18,2% and 32,1%, respectively.

There were also 5 universities in the Lubuskie voivodship with 12,0 thousand students. students, by 0,6 thousand less than in the previous academic year. Most of the students (63%) studied in full-time studies.

In 2010-2020, there were positive changes in the labour market. Despite the decline in the economic activity of the population, a visible increase in the employment rate was recorded. At the same time, the number of the unemployed and economically inactive people decreased significantly.

Still the average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector in Lubuskie voivodship increased, but the increase was less dynamic than in the previous year. In 2020, the average monthly gross salary was at a level corresponding to over 85% of the average salary in the country. In recent years, there has been an improvement in the financial situation of households. They achieved higher incomes and incurred higher expenses. The extent of economic poverty has decreased in the voivodship.

In 2019, more than half of the households assessed their financial situation as good and rather good. As a result of changes in aid programs in 2019, a much larger number of children in the voivodship than a year ago received a parental benefit of PLN 500. The number of families that have been granted the Large Family Card has also clearly increased. Compared to 2010, the number of people using social assistance decreased significantly. Moreover, the downward trend in the number of environmental social welfare beneficiaries and the number of their households continued. Compared to 2011, the situation in terms of institutional care for children up to 3 years of age has significantly improved. The number of nurseries and children's clubs has increased, as has the number of places and children staying in these facilities.

The living conditions of the population of the Lubuskie Voivodeship are improving - in 2020 they were better than in 2019 and in 2010 and the number of dwellings per 1000 population increased. The usable floor space of flats has increased, and the number of people per dwelling has decreased. Moreover, the percentage of the population using the water, sewage and gas networks has increased.

The number of out-patient departments registered in the voivodship in 2016-2019 was much higher than in 2012-2015. Nevertheless, in 2019 this number decreased - by 9 compared to the previous year. Different trends were observed in the case of medical practices (including dentistry) - starting from 2014, their number has been systematically decreasing.

Compared to the previous year, in 2019 the availability of doctors in the Lubuskie Voivodeship increased. At the same time, the number of nurses working directly with the patient decreased systematically, and the ratio of midwives per 10,000 population. Physiotherapists were the only group of medical workers whose number grew steadily. The number of laboratory diagnosticians has not changed significantly, while the number of pharmacists has increased.

In 2020, in the Lubuskie Voivodeship, the number of recorded crimes ascertained by the Police in completed preparatory proceedings decreased, both in relation to 2015 and the previous year. More than 60% of the crimes took place in the central and southern part of the region. The overall rate of detection of delinquents of crimes identified by the Police was lower than in the previous year and lower than that recorded in 2015.

The number of road accidents in Lubuskie Voivodeship in 2020 decreased compared to the previous year. In 2020, the number of road accident fatalities was lower both compared to the previous year and 2015. The number of people injured in road accidents also decreased.

In 2020, another year in a row, the basic indicators characterizing the information society have improved. Households' access to the Internet was recorded at the level of approximately 86%. However, the development of the information society in Lubuskie Voivodeship is slower than the national average - the presented indicators were still lower than their average values in the country.

The number of foundations, associations and social organizations entered into the REGON register in the Lubuskie Voivodeship has been gradually increasing since 2010. The number of active registered non-profit organizations has also increased, mainly foundations and public benefit organizations. The number of members of these organizations has remained at a similar level for years. The involvement of the region's inhabitants in social activity slightly increased, but was lower than that observed in the whole country.

In the years 2014-2019, the average annual rate of gross domestic product increased systematically, reaching the level of approximately 5.0% (in current prices). During this period, the GDP growth rate was slower in 2015 and 2016, and accelerated in the following years. In 2019, GDP per capita was 81.3% of the national average, but this ratio was lower than in the previous years. In the structure of gross value added in 2018, the share of industry was relatively high. On the other hand, the share of agriculture, forestry, hunting and fishing decreased. In generating gross value added, the share of construction and the total share of service sections increased.

The socio-economic situation in 2020 was influenced by restrictions implemented during the COVID-19 pandemic, which, with varying degrees of intensity, affected activities in all areas of the economy. The difficult situation was also reflected in the business' assessments of the economic situation in the Lubuskie Voivodeship. The most difficult situation was observed in the second quarter, when in all areas the indicators of the general climate of the economic situation indicated a deterioration in the assessment of the economic situation in the voivodship. The most unfavourable assessments were made by entities operating in the field of accommodation, catering and construction. In December 2020, entrepreneurs from most of the presented types of activity assessed the economic situation negatively. The most pessimistic opinions were still presented by entities belonging to the accommodation and gastronomy section. Optimistic opinions were expressed by enterprises operating in the field of industrial processing.

In 2020, in the Lubuskie Voivodeship, the number of national economy entities entered in the REGON register and the number of entities per 1000 population increased compared to 2019. Both the number of newly registered and deregistered entities was lower than that recorded a year ago (by 15, 4% and 20.2%).

In 2019, a further increase in expenditure of entities on the research and development sector was recorded, both compared to the previous year and compared to those recorded in 2010. Expenditure per capita was over 70% lower than the average expenditure on R&D in 1 inhabitant in the country. The number of people working in R&D per 1,000 professionally active was also lower than the national average. The percentage of innovative enterprises decreased, but the amount of expenditure on innovation in industrial enterprises was higher than in the previous year.

Basic indicators characterizing the voivodeship with regard to the use of information and communication technologies in enterprises, including the percentage of enterprises using computers, computers with Internet access or receiving orders via computer networks in Lubuskie Voivodeship are slightly lower than the national average. However, there is a higher than the national level of advancement of enterprises, including in terms of access to the Internet via mobile broadband, the use of social media in its activities or the use of the Internet in certain contacts with public administration.

In 2020, in enterprises in the Lubuskie Voivodeship, most of the financial results and basic economic indicators improved compared to those recorded in the previous year. Compared to 2019, both the share of enterprises reporting a net profit in the total number of enterprises and the share of these enterprises' revenues in revenues from the total activity of all surveyed entities was lower.

In 2020, in Lubuskie Voivodeship, investment outlays of enterprises employing 49 people and more decreased compared to 2019. A decrease was recorded both in outlays for purchases and for buildings and structures. The number of newly started investments increased, but their total estimated value was lower.

In the Lubuskie Voivodeship, the harvest and yields of selected agricultural crops in 2020 were higher compared to the previous year. The number of poultry and pigs decreased, while the number of sheep and cattle increased. Lubuskie Voivodeship also ranks fourth in the country as a turkey producer.

The purchase of plant agricultural products was higher than in the previous year, while the purchase of animal products, except for milk, decreased. In the global and final production, the value was higher than in the previous year, while the value of commercial production was lower than in the previous year.

The socio-economic situation in 2020 was influenced by restrictions implemented during the year to counter the COVID-19 pandemic, which, with varying degrees of intensity, affected activities in all areas of the economy. The difficult situation was also reflected in the companies' assessments of the economic situation in the Lubuskie Voivodeship. The most difficult situation was observed in the second quarter, when in all areas the indicators of the general climate of the economic situation indicated a deterioration in the assessment of enterprises of the economic situation in the voivodeship. The most unfavourable assessments were made by entrepreneurs operating in the field of accommodation, catering and construction. In December 2020, entrepreneurs from most of the presented types of activity assessed the economic situation negatively. The most pessimistic opinions were still presented by entities belonging to the accommodation and gastronomy section. Optimistic opinions were expressed by enterprises operating in the field of industrial processing.

In 2020, in the Lubuskie Voivodeship, the number of national economy entities entered in the REGON register and the number of entities per 1000 population increased compared to 2019. Both the number of newly registered and deregistered entities was lower than that recorded a year ago (by 15, 4% and 20.2%).

In 2019, a further increase in expenditure on research and development was recorded, both compared to the previous year and compared to those recorded in 2010. Expenditure per capita was over 70% lower than the average expenditure on R&D in 1 inhabitant in the country. The number of people working in R&D per 1,000 professionally active was also lower than the national average. The percentage of innovative enterprises decreased, but the amount of expenditure on innovation in industrial enterprises was higher than in the previous year.

Basic indicators characterizing the voivodeship with regard to the use of information and communication technologies in enterprises, including the percentage of enterprises using computers, computers with Internet access or receiving orders via computer networks in Lubuskie Voivodeship are slightly lower than the national average. However, there is a higher than the national level of advancement of enterprises, including in terms of access to the Internet via mobile broadband, the use of social media in its activities or the use of the Internet in certain contacts with public administration.

In 2020, in enterprises in the Lubuskie Voivodeship, most of the financial results and basic economic indicators improved compared to those recorded in the previous year. Compared to 2019, both the share of enterprises reporting a net profit in the total number of enterprises and the share of these enterprises' revenues in revenues from the total activity of all surveyed entities was lower.

In 2020, in Lubuskie voivodship, investment outlays of enterprises employing 49 people and more decreased compared to 2019. A decrease was recorded both in outlays for purchases and for buildings and structures. The number of newly started investments increased, but their total estimated value was lower.

In 2020, the sold production of industry in the Lubuskie Voivodeship decreased compared to 2019, when it also decreased on an annual basis. At the same time, there was a decline in labour productivity measured by the value of production sold per 1 employee, with a decline in average employment and an increase in the average gross wage in industry.

The value of total construction production sold decreased as compared to the previous year. Nearly 46% of sold construction production was the construction and assembly production, which decreased over the year. Labour productivity in construction, measured by the value of construction sales per 1 employee, decreased for another consecutive year.

Compared to the previous year, in 2020 more apartments were completed. The average usable floor space of 1 completed apartment was lower by almost 7m² than in 2019. The number of apartments whose construction has started and the number of apartments for which construction permits have been issued or submitted with a construction design have increased.

In 2020, retail sales in the Lubuskie Voivodeship were lower than realized in 2019. Compared to the previous year, wholesale sales in commercial enterprises, including wholesale entities, also decreased.

In 2019, in the Lubuskie voivodship, the indicator of the length of public roads per 100 km² increased compared to the one recorded in 2010, however, it was lower than the national average. The length of expressways and highways increased in the discussed period. Both the traffic of airplanes and the traffic of passengers at the airport of the voivodship have systematically increased in recent years.

In 2019, the production of electricity in the Lubuskie Voivodeship was higher than in the previous year. The share of the production of energy from renewable sources in the total production of electricity also increased. With the increase in the number of households being electricity recipients, the consumption of electricity per 1 household decreased compared to 2018.

In 2019, the revenues of the budgets of local government units (LGUs) in the Lubuskie Voivodeship per capita constituted about 97% of the average income of LGUs per capita in the country. In the structure of the total revenue of LGUs, the share of own income and subsidies increased compared to the previous year and compared to 2010. There was also an increase in the share of general subsidies in the revenue of LGUs.

The expenditures of local government units in Lubuskie Voivodeship per capita accounted for almost 96% of the average expenditures of local government units per capita in the country. In the structure of local government expenditure, about 82% were current expenditure, recording an increase in their share compared to 2018 and 2010. The investment expenditure of local government units per capita in Lubuskie Voivodeship in 2019 was lower than a year ago and lower than the national average by about 1,3%.

In 2019, a total surplus of local government units' budgets was recorded. Compared to 2018, the number of local government units that closed the financial year with a surplus increased. The debt of local government units in the Lubuskie voivodship resulting from the increase in liabilities due to credits and loans increased. As a result, liabilities accounted for 28% of local government units' revenues, i.e. by 1.5 percentage points. less than the national average.

In 2020, an increase in the total value of contracts for co-financing projects implemented under the Partnership Agreement 2014-2020 in the Lubuskie Voivodeship was once again recorded. This increase was 17.9% compared to the previous year. Calculated per capita, this value was by 12.3% lower than the national average.

Rozdział 1

Chapter 1

Województwo na tle kraju

Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie
Table 1. Selected data for Poland and voivodship

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Województwo Voivodship
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2019 r. (w %) Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2019 (in %)	0,2	0,1
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2019 r. (w hm ³) Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2019 (in hm ³)	8816,0	75,4
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi w 2019 r. (w hm ³) Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2019 (in hm ³)	7689,1	37,7
Ścieki komunalne oczyszczane w ciągu roku ogółem w 2019 r. (w dam ³) Municipal treated wastewater during the year in 2019 (in dam ³)	1336621	32060
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2019 r. (tony/rok): Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2019 (tonnes/year):		
gazowych gaseous pollutants	198440735	3319983
pyłowych particulate pollutants	27091	742
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2019 r. (w %) Total of legal protected area in total area in 2019 (in %)	32,3	37,4
Lesistość w 2019 r. (w %) Forest cover in 2019 (in %)	29,6	49,3
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2020 (as of 31 December)	122	72
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2020 r. Natural increase per 1000 population in 2020	-3,2	-4,0
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2020 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in 2020	0,1	-0,7
Przeciętne trwanie życia w 2019 r. (w latach) Life expectancy in 2019 (in years)		
mężczyźni males	74,1	72,9
kobiety females	81,8	81,0
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^a na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w 2019/2020 r. Children attending pre-primary education establishments ^a per 1000 children aged 3–6 in 2019/2020	904	895

a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including children in units performing health care activities throughout the school year.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (cd.)
 Table 1. Selected data for Poland and voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Województwo Voivodship
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2020 r. (w %) (przeciętne w roku) Employment rate by LFS in 2020 r. (in %) (annual average)	54,3	53,7
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w 2020 r. (w %) (przeciętne w roku) Activity rate by LFS in 2020 (in %) (annual average)	56,1	54,8
Stopa bezrobocia według BAEL w 2020 r. (w %) (przeciętne w roku) Unemployment rate by LFS in 2020 (in %) (annual average)	3,2	.
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2019 r. Unemployed persons per 1 job offer in 2019	24	16
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w 2020 r. (w zł) Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^a in 2020 (in PLN)	5411,45	4624,9
Przeciętne miesięczne emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2020 r. (w zł) Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in 2020 (in PLN)	2390,64	2224,21
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2019 r. (w zł) Average monthly per capita available income in households in 2019 (in PLN)	1819,14	1794,12
Wskaźniki zasięgu ubóstwa w gospodarstwach domowych w 2019 r. w % osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej: Poverty rates in households in 2019 in % of persons in households with expenditures below:		
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty line	13,0	10,5
granicy ubóstwa skrajnego extreme poverty line	4,2	2,9
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2019 r. (w %) Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2019 (in %)	4,6	5,1
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2019 r. (w tys. zł) Social assistance benefits granted in 2019 (in thousand PLN)	3529011	115796
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych ^b na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2019 r. Children staying in nurseries and children's clubs ^b per 1000 children up to the age of 3 in 2019	123,9	145,1
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r. Population per out-patient health care unit in 2019	1461	1358
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2019 r. Medical personel per 10 thousand population in 2019		
lekarze doctors	23,7	20,4
pielęgniarki nurses	50,3	45,3
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2019 r. Beds in hospitals per 10 thousand population in 2019	43,5	39,3
Produkt krajowy brutto ^c (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2019 r. (w zł) Gross domestic product ^c (current prices) per capita in 2019 (in PLN)	59598	48440
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)	1219	1200
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)	21	16

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Łącznie z oddziałami żłobkowymi i ze żłobkami przyzakładowymi. c Wstępny szacunek.

a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. b Including nursery wards and workplace nurseries. c Preliminary estimate.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (dok.)
 Table 1. Selected data for Poland and voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Województwo Voivodship
Pracujący (personel wewnętrzny) w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo ^a w 2019 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons ^a in 2019	8,0	2,4
Udział przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych ^b w 2020 r. (w %) Share of profitable enterprises in the total number of non-financial enterprises surveyed ^b in 2020 (in %)	80,5	81,9
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w 2020 r. (w %) Cost level indicator in non-financial enterprises ^b in 2020 (in %)	95,6	93,8
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^b w 2020 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^b in 2020 (previous year=100; current prices)	93,9	78,7
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. ^c (w szt.) Cattle density per 100 ha of agricultural land in 2020 ^c (in heads)	43,2	21,5
Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. ^c (w szt.) Pigs density per 100 ha of agricultural land in 2020 ^c (in heads)	77,8	28,9
Produkcja sprzedana przemysłu ^d (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2020 r. (w zł) Sold production of industry ^d (current prices) per 1 average employed person in industry in 2020 (in PLN)	555212	541327
Produkcja sprzedana budownictwa ^d (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2020 r. (w zł) Sold production of industry ^d (current prices) per 1 average employed person in construction in 2020 (in PLN)	626535	341816
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2020 r. Dwellings completed per 1000 population in 2020	5,8	5,1
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2019 r. Communal and district roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2019	82,6	46,5
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2019 r. Length of railway lines operated per 100 km ² in 2019	6,2	6,6
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2019 r. (w %) Share of renewable energy sources in production of electricity in 2019 (in %)	15,5	21,6

a Aktywni zawodowo (wszystkie osoby pracujące oraz uznane za bezrobotne) – na podstawie badania aktywności ekonomicznej ludności – dane średnioroczne. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. c Stan w dniu 1 czerwca. Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2020 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych wg stanu w dniu 1 czerwca 2019 r. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

a Active population (all persons employed and considered as unemployed) – based on the Labour Force Survey – average annual data. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. c The data on agricultural land as of June 1, 2019 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2020. d Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2

Chapter 2

Województwo na tle pozostałych województw

Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ w 2019 r.

Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM_{2,5}, PM₁₀ and NO₂ in 2019

Wybrane obszary:
Chosen areas:

aglomeracje:

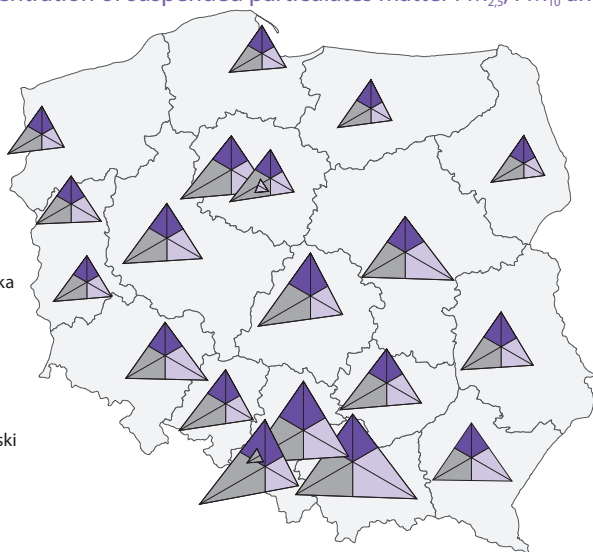
agglomerations:

białostocka
bydgoska
górnoląska
krakowska
lubelska
łódzka
poznańska
rybnicko-jastrzębska
szczecińska
trójmiejska
warszawska
wrocławska

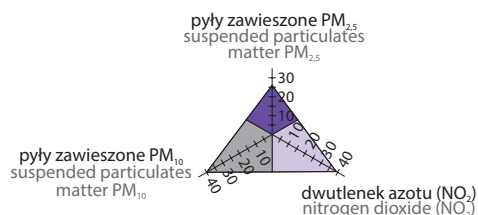
miasta:

cities:

Gorzów Wielkopolski
Kielce
Olsztyn
Opole
Rzeszów
Toruń
Zielona Góra

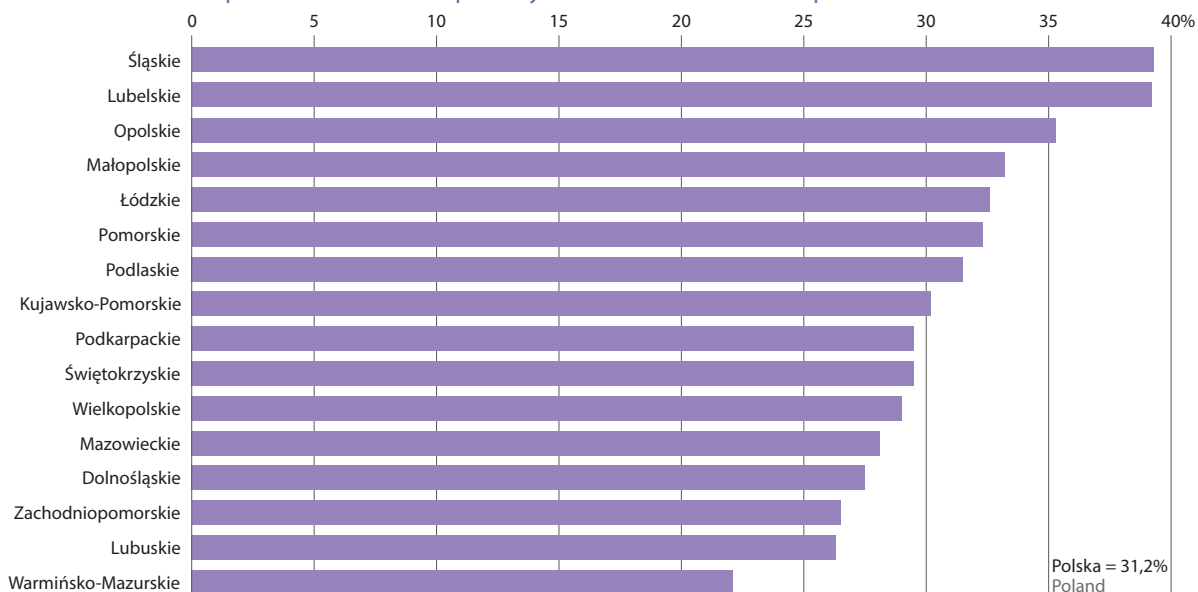

Średnia wartość normowanego stężenia
średniego rocznego w µg/m³:
Average value of standardized average
annual concentration in µg/m³:

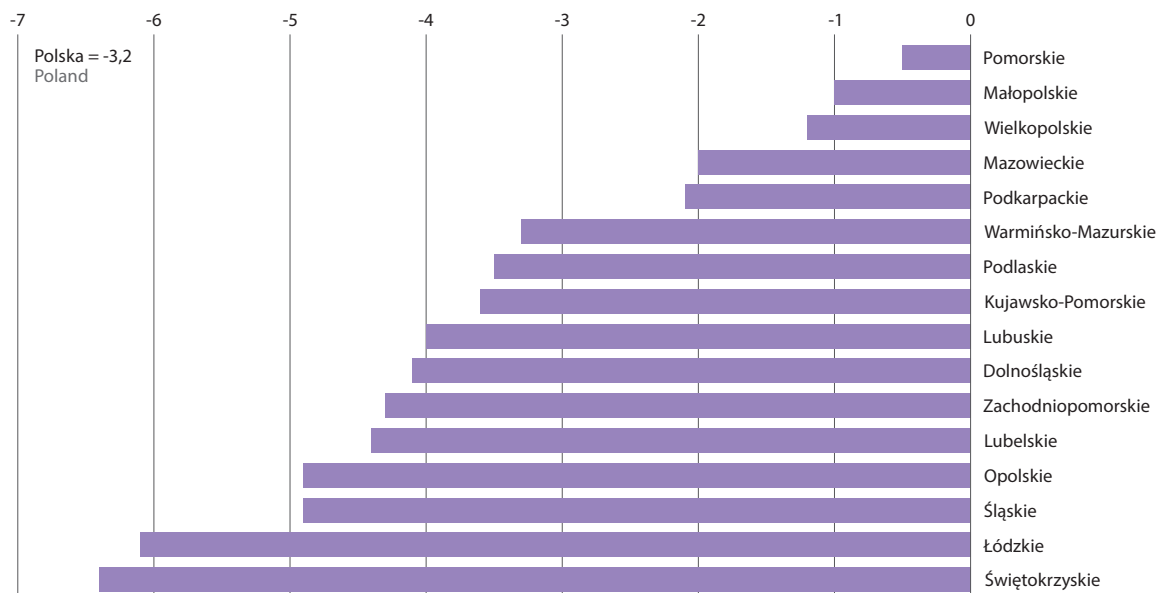
Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2019 r.

Chart 1. Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2019

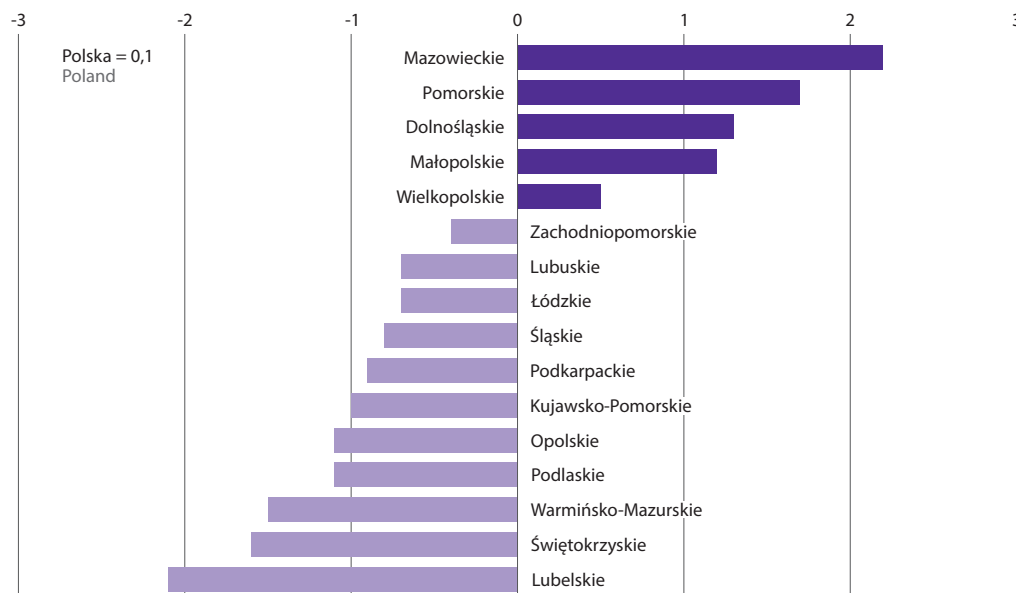
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2020 r.

Chart 2. Natural increase per 1000 population in 2020

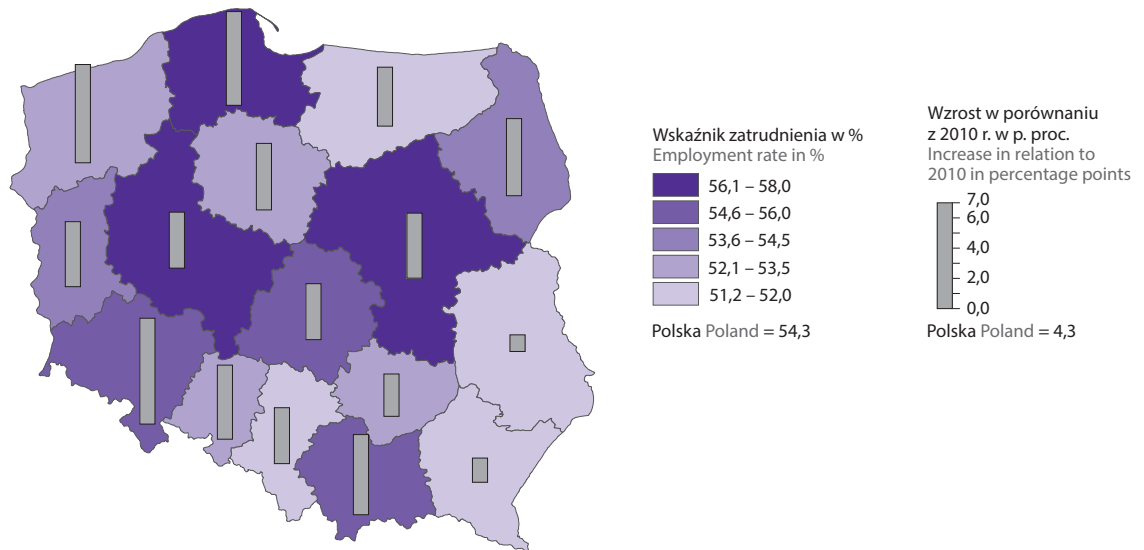
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2020 r.

Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2020

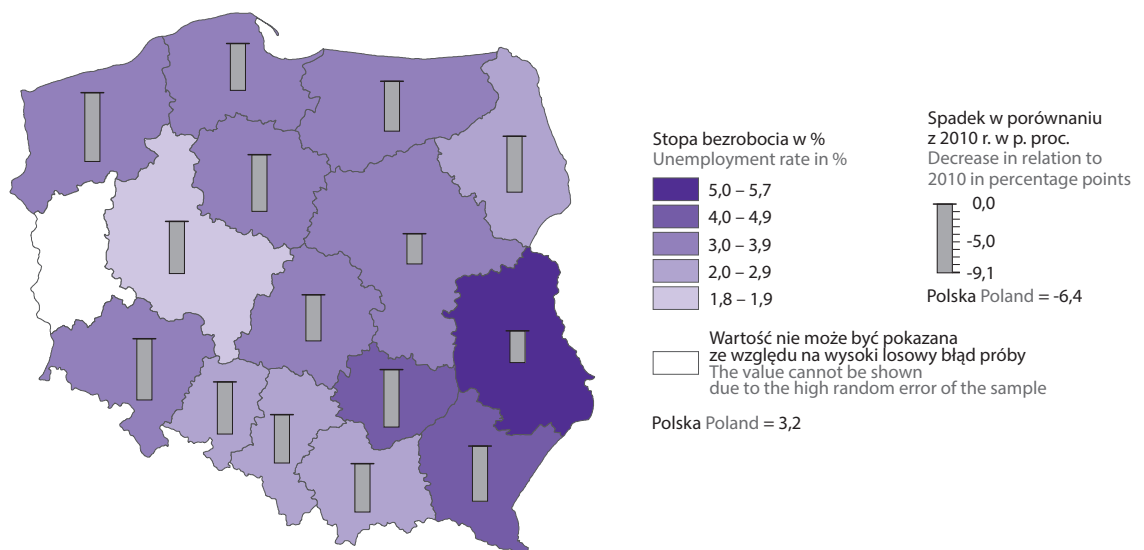

Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2020 r. (przeciętne w roku)

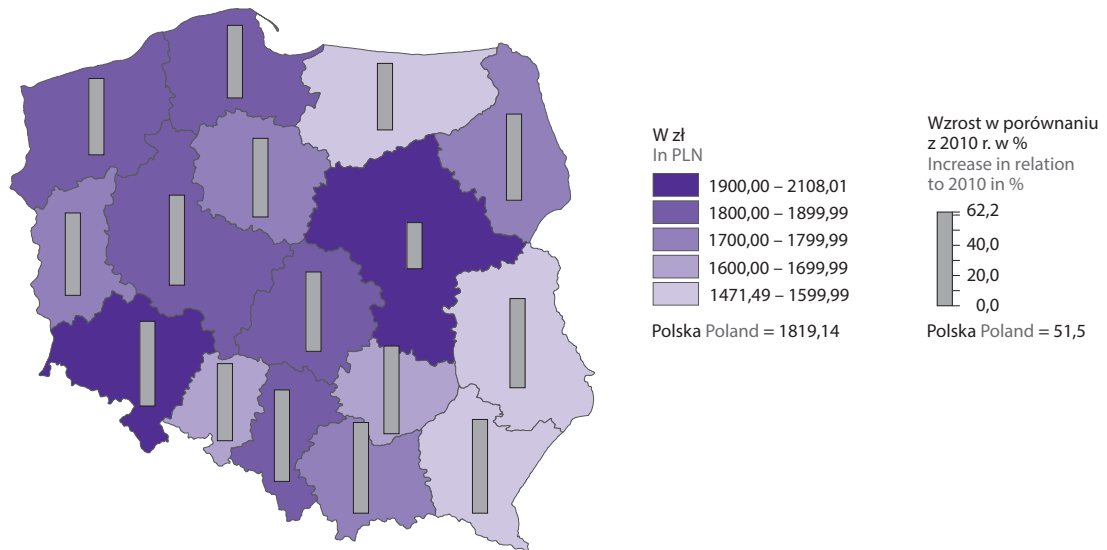
Map 2. Employment rate by LFS in 2020 (annual average)

Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2020 r. (przeciętne w roku)

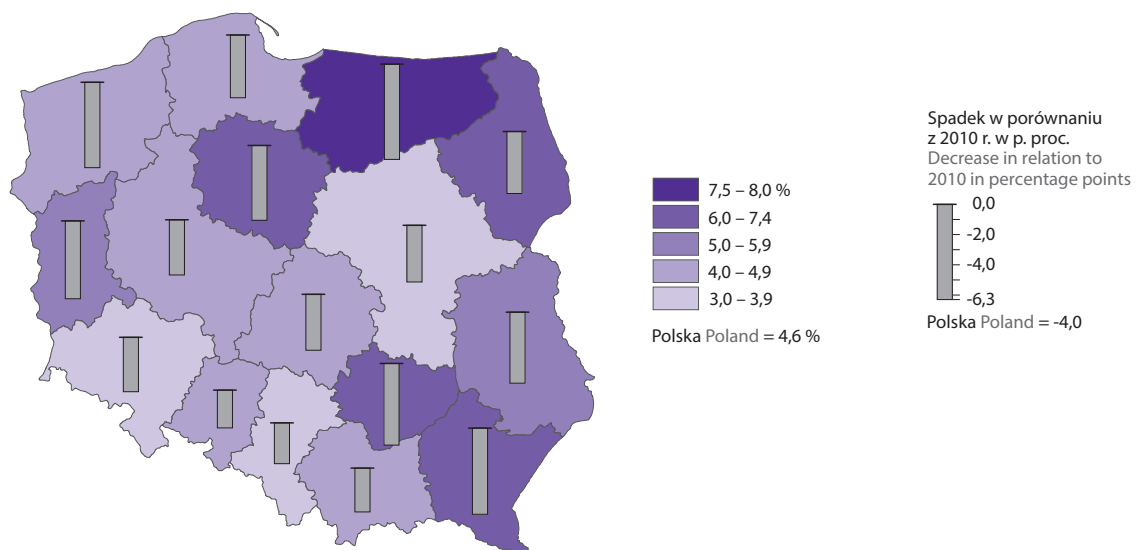
Map 3. Unemployment rate by LFS in 2020 (annual average)

Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2019 r.
 Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2019

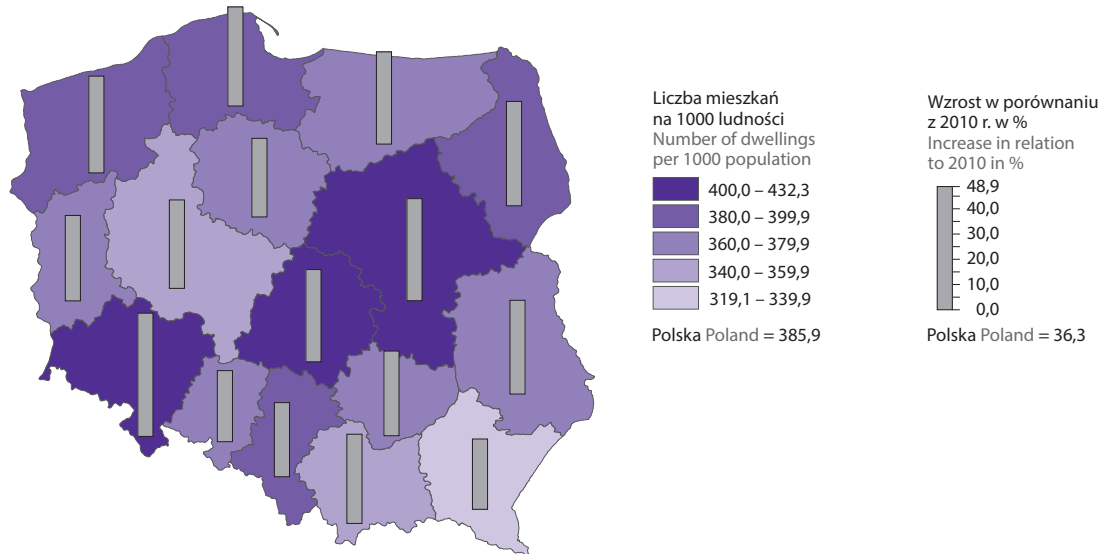

Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2019 r.
 Map 5. Social assistance beneficiaries in the total population in 2019

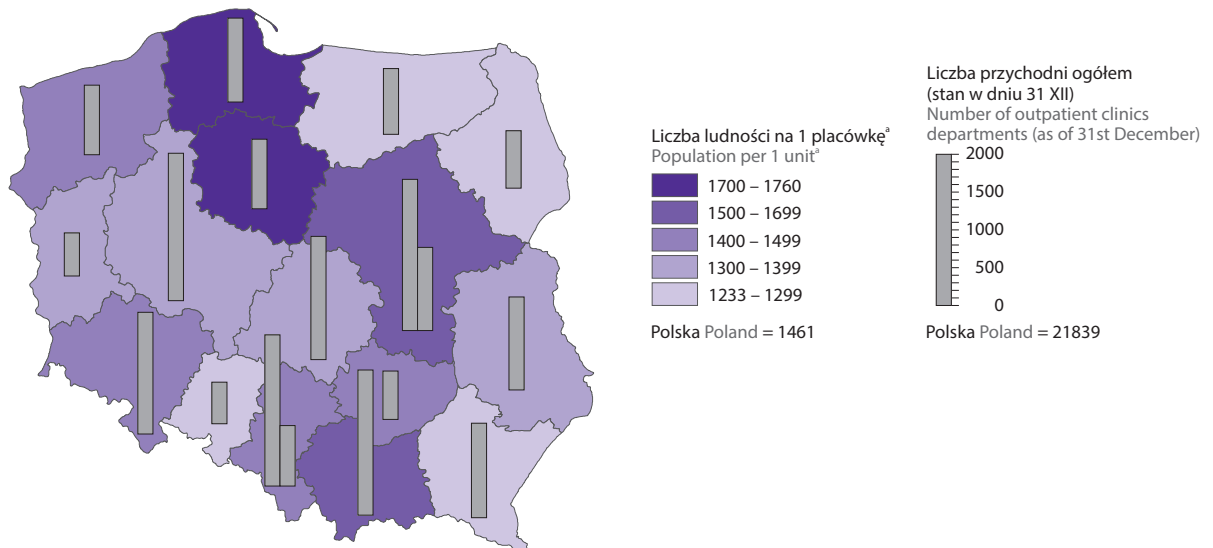

Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia)

Map 6. Dwellings stocks per 1000 population in 2019 (as of 31st December)

Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2019 r.

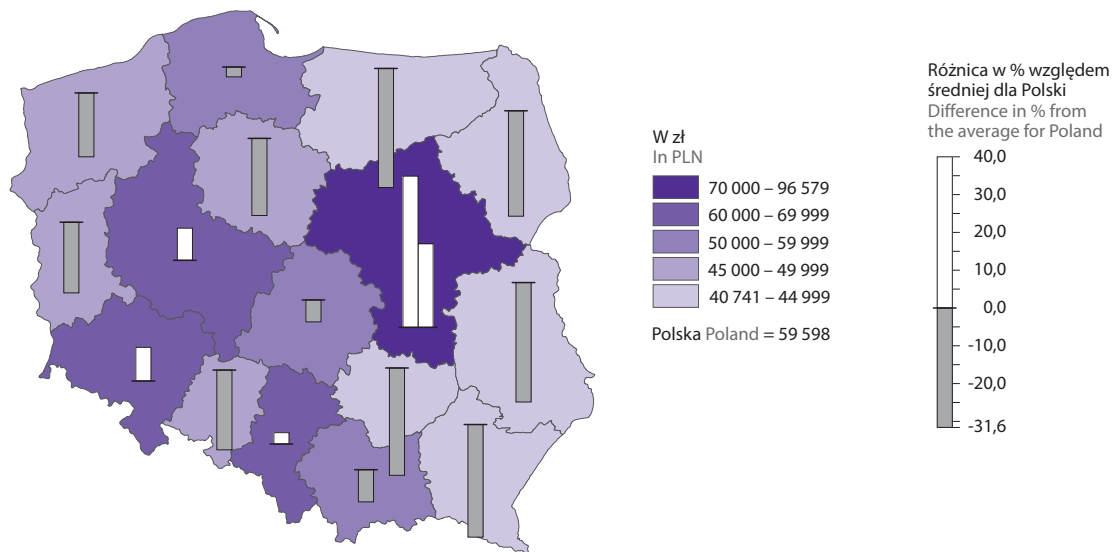
Map 7. Outpatient health care units in 2019

^a Przychodnie oraz praktyki lekarzy i lekarzy dentystów.
^a Out-patient departments as well as medical and dental practices.

Mapa 8. Produkt krajowy brutto^a na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)

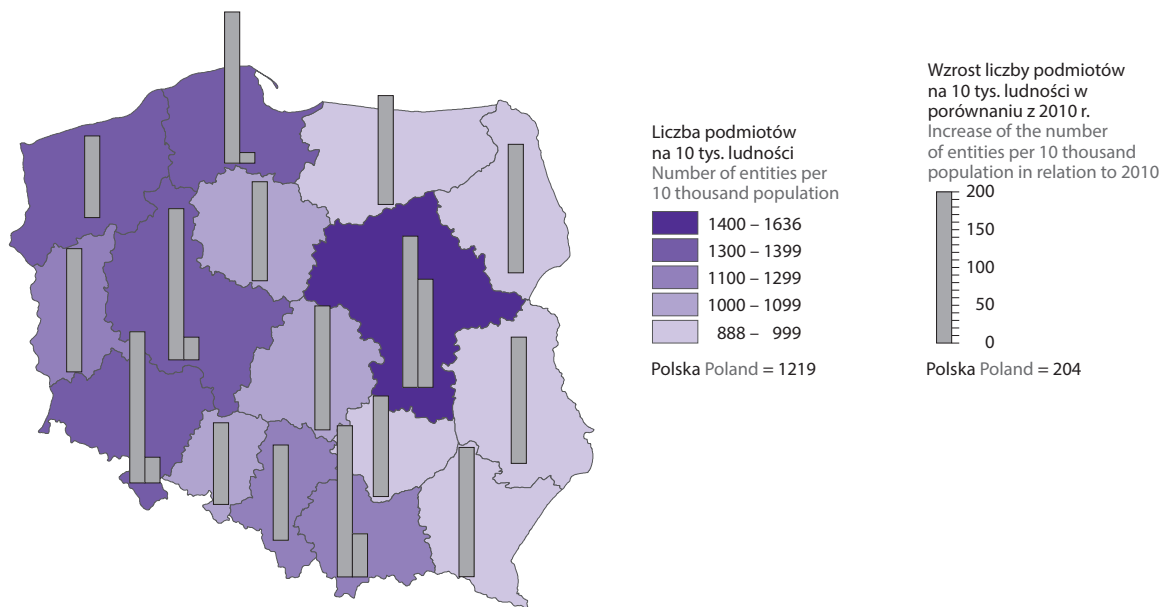
Map 8. Gross domestic product^a per capita in 2019 (current prices)

^a Grupowanie metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności; wstępne szacunki.
a Grouping by local kind-of-activity unit method; provisional estimates.

Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan w dniu 31 grudnia)

Map 9. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2020 (as of 31st December)

Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2020 r.

Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2020

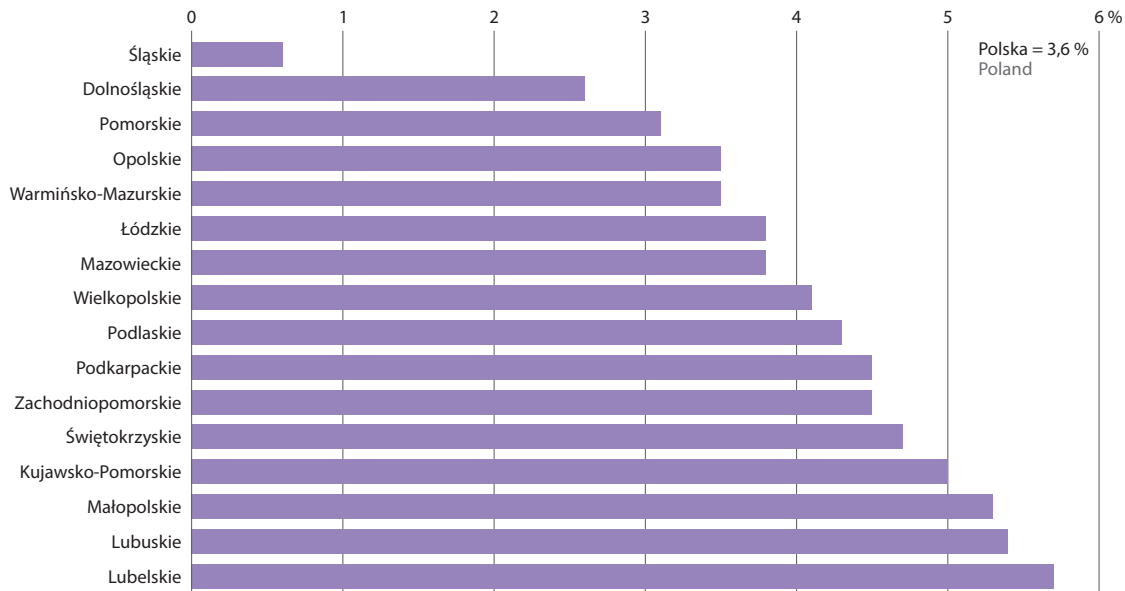
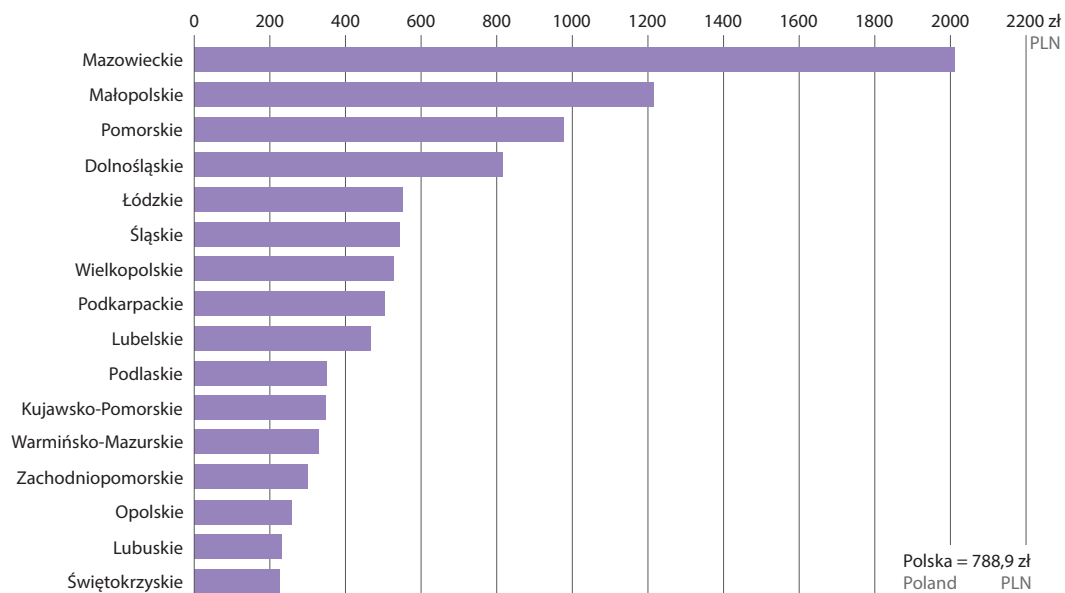
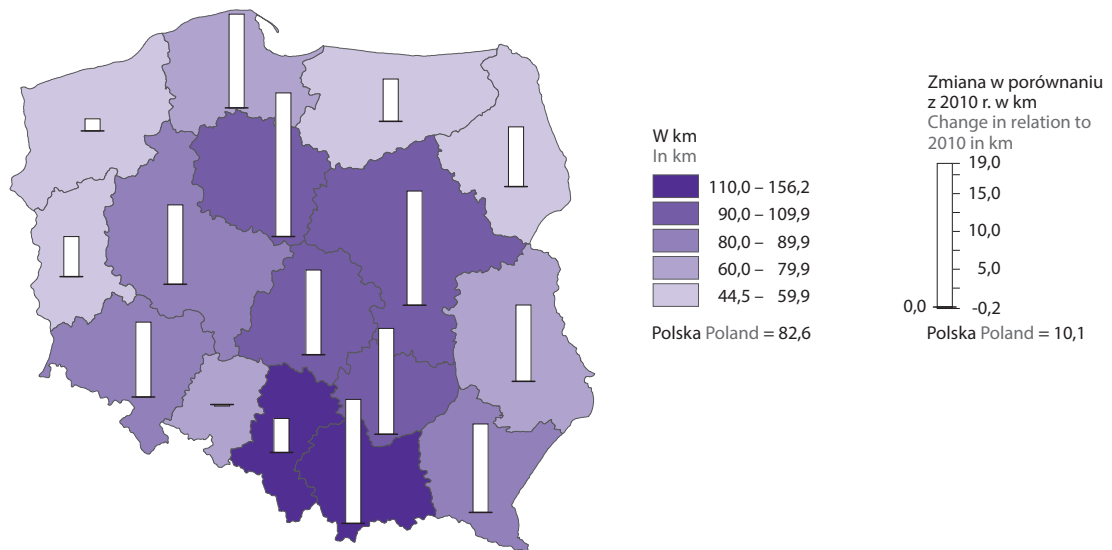
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2019 r. (ceny bieżące)

Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2019 (current prices)

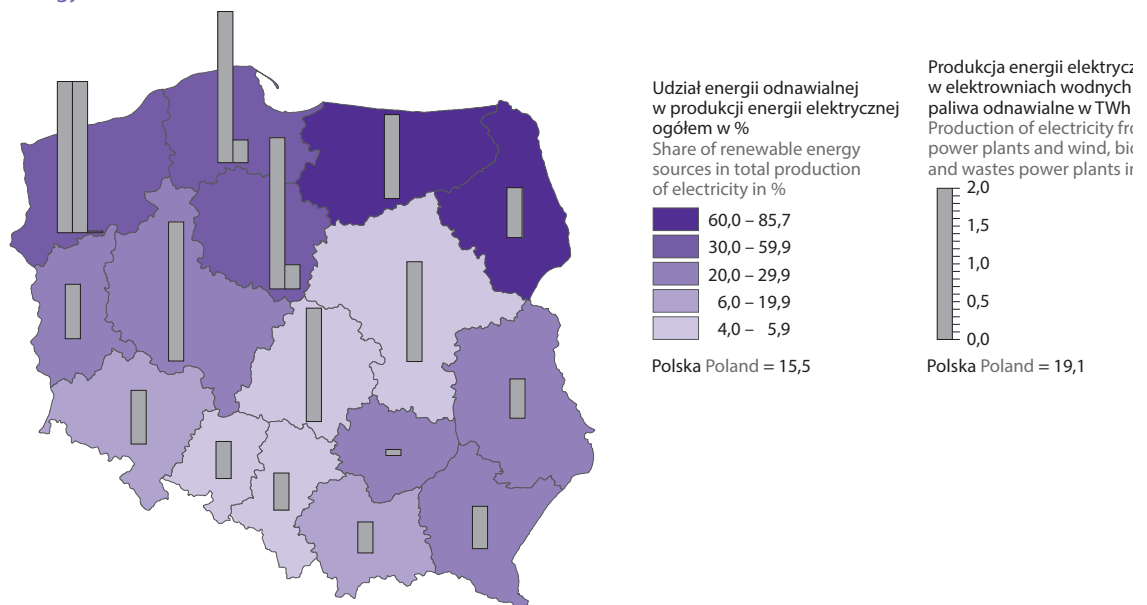
Mapa 10. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2019 r.

Map 10. Gmina and powiat roads with hard surface per 100 km² of total area in 2019

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2019 r.

Map 11. Energy from renewable sources in 2019

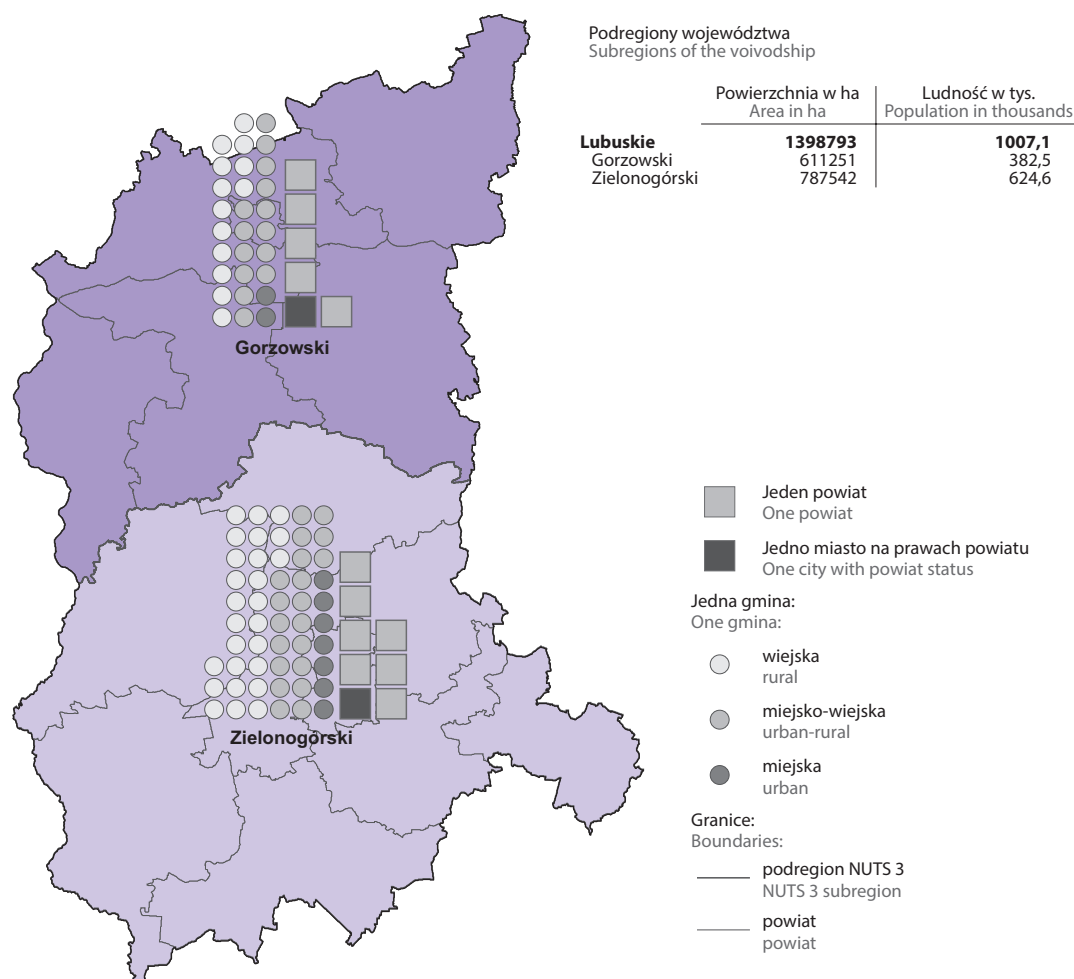
Rozdział 3

Chapter 3

Powierzchnia i podział terytorialny województwa

Area and territorial division of the Voivodship

Mapa 12. Podział województwa lubuskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia
 Map 12. Division of Lubuskie voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2020. As of 31 December

Według stanu w dniu 1 stycznia 2020 r. województwo lubuskie zajmowało powierzchnię 13988 km², co stanowiło 4,5% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu w dniu 31 XII 2020 r.) mieszkało ok. 1007,1 tys. ludności, tj. 2,6% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 72 osoby (czternasta lokata w kraju). W miastach mieszkało 64,7% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Warunki meteorologiczne

4.1. Meteorological conditions

W 2020 r. w stacjach pomiarowych IMGW w województwie lubuskim w Zielonej Górze i w Gorzowie Wlkp. odnotowano wyższe średnie roczne temperatury powietrza w porównaniu z 2000 r. oraz w stosunku do poprzednich okresów wieloletnich. Roczne sumy opadów atmosferycznych w Zielonej Górze były niższe w odniesieniu do poprzednich okresów wieloletnich i do 2000 r. W Gorzowie Wlkp. roczne sumy opadów były porównywalne z poprzednimi okresami wieloletnimi i nieco niższe niż w 2000 r.

Średnie roczne temperatury powietrza w 2020 r. w stacjach pomiarowych w województwie lubuskim były wyższe niż wartości średnie wyznaczone dla poprzednich okresów wieloletnich, począwszy od 1971 r. Wyższą średnią roczną temperaturę powietrza odnotowano w 2020 r. w stacji meteorologicznej Gorzów Wlkp. (10,8°C), nieco niższą natomiast w stacji Zielona Góra (10,7°C).

Maksymalną temperaturę powietrza w 2020 r. odnotowano w sierpniu w stacji w Gorzowie Wlkp. (34,1°C). Minimalną temperaturę powietrza (-5,4°C) odnotowano również w Gorzowie Wlkp. w marcu.

Największą amplitudę temperatur skrajnych zanotowano w stacji Zielona Góra w kwietniu badanego roku (amplituda 28,0°C), kiedy zarejestrowano maksymalną temperaturę 24,4°C, natomiast minimalną -3,6°C. Najmniejszą amplitudę temperatur skrajnych odnotowano również w Zielonej Górze w styczniu 2020 r. (amplituda 13,7°C), z maksymalną temperaturą 10,7°C, a minimalną -3,0°C.

W 2020 r. w obu stacjach pomiarowych najwyższe średnie miesięczne temperatury powietrza, przekraczające 20,0°C, odnotowano w sierpniu. W Gorzowie Wlkp. średnia miesięczna temperatura w sierpniu wyniosła 20,9°C (z maksymalną temperaturą 34,1°C), natomiast w Zielonej Górze 20,8°C (z maksymalną temperaturą 33,4°C). Najniższe średnie miesięczne temperatury powietrza zanotowano w grudniu 2020 r. W Zielonej Górze średnia miesięczna temperatura w grudniu wyniosła 2,2°C (z minimalną temperaturą -4,1°C), natomiast w Gorzowie Wlkp. 2,5°C (z minimalną temperaturą -3,1°C).

Średnie miesięczne temperatury powietrza w obu stacjach pomiarowych IMGW w województwie lubuskim odnotowane w okresie od stycznia do kwietnia 2020 r. były wyższe niż wartości średnich temperatur z okresu 1981-2010. Chłodniejszy był natomiast maj i lipiec 2020 r. – w Zielonej Górze odnotowano średnią miesięczną temperaturę powietrza niższą (o 1,9°C) niż dla maja w okresie 1981-2010 i taką samą jak dla lipca w okresie 1981-2010, w Gorzowie Wlkp. niższą o 1,6°C dla maja i o 0,2°C dla lipca. Począwszy od czerwca do grudnia 2020 r. temperatury były wyższe niż wartości za poprzedni okres pomiarowy w tych miesiącach w latach 1981-2010.

W 2020 r. w stacji meteorologicznej w Zielonej Górze odnotowano spadek rocznej sumy opadów atmosferycznych (548 mm) w stosunku do wartości średnich dla poprzednich okresów wieloletnich. W Gorzowie Wlkp. roczna suma opadów atmosferycznych w 2020 r. (552 mm) wzrosła w odniesieniu do wartości średnich dla poprzednich okresów wieloletnich, za wyjątkiem okresu 2001-2005 i 2001-2010, w stosunku do których odnotowano spadek średniej sumy opadów.

W 2020 r. najwyższe średnie miesięczne sumy opadów atmosferycznych odnotowano w stacji meteorologicznej w Zielonej Górze (93,0 mm).

Miesiącami o największej ilości opadów atmosferycznych w 2020 r. w stacji w Zielonej Górze były luty i październik. Opady w tych miesiącach przekroczyły odpowiednio 263% i 254% normy z lat 1981-2010 i wyniosły 93,0 mm i 87,6 mm. Najwyższe wartości opadów w stacji meteorologicznej w Gorzowie Wlkp. odnotowano w czerwcu i w październiku (odpowiednio 83,1 mm i 70,7 mm). W tych miesiącach opady przekroczyły odpowiednio 138% i 203% normy z lat 1981-2010.

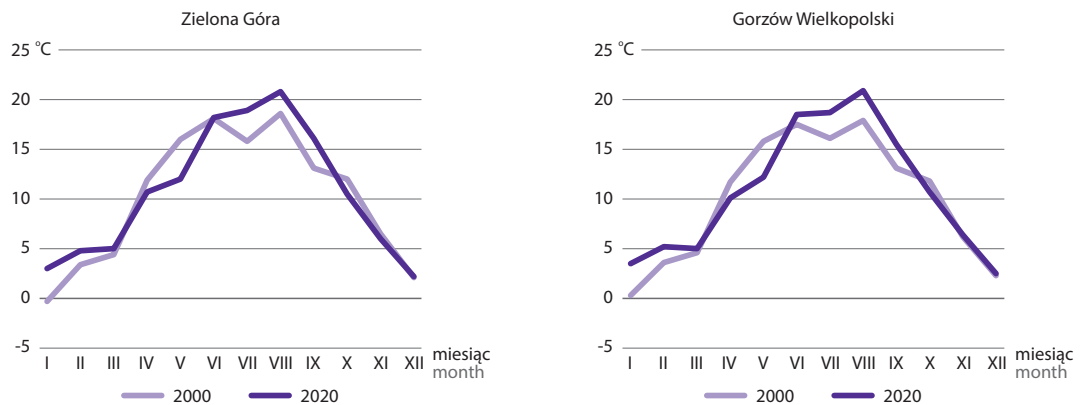
Miesiącem o najmniejszej ilości opadów atmosferycznych w obu stacjach pomiarowych IMGW w województwie lubuskim był kwiecień 2020 r. W Zielonej Górze zanotowano 2,0 mm opadu, co stanowiło 6% normy z lat 1981-2010. W Gorzowie Wlkp. spadło 6,3 mm deszczu (18% normy z lat 1981-2010).

Tablica 2. Warunki meteorologiczne
Table 2. Meteorological conditions

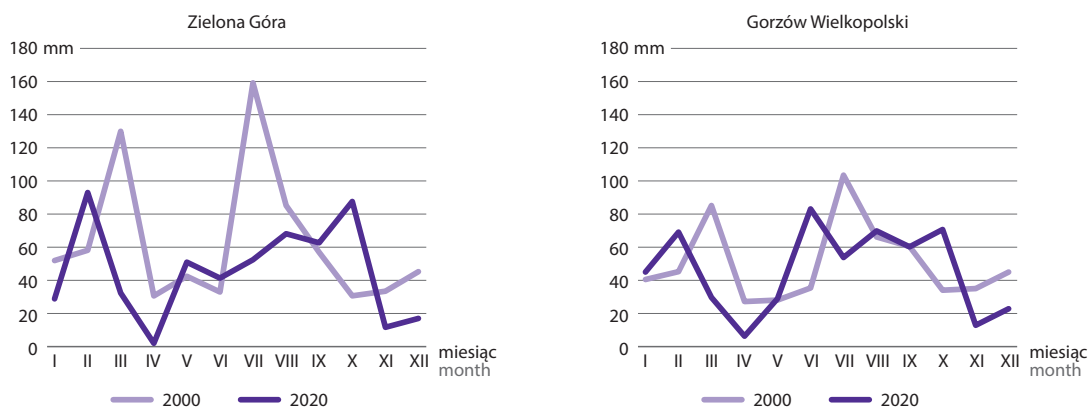
Stacja meteorologiczna Meteorological station	1971-2000	1991-2000	2001-2005	2001-2010	2020
	średnie ^a average ^a				
Temperatury w °C		Temperature in °C			
Zielona Góra	8,5	8,8	9,1	9,2	10,7
Gorzów Wlkp.	8,6	9,0	9,2	9,3	10,8
Roczne sumy opadów w mm		Total annual precipitation in mm			
Zielona Góra	572	598	553	591	548
Gorzów Wlkp.	531	541	553	572	552

a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów.
a Data for multi-year periods include annual averages from these periods.

Wykres 6. Temperatury powietrza
Chart 6. Air temperatures

Wykres 7. Opady atmosferyczne
Chart 7. Atmospheric precipitation

4.2. Powierzchnia

4.2. Area

Powierzchnia geodezyjna województwa lubuskiego nie uległa zmianie w stosunku do poprzedniego roku. W strukturze gruntów ponad połowę areалу (51,0%) stanowiły grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, a użytki rolne stanowiły 40,6% powierzchni ogólnej województwa. W porównaniu z 2010 r. odnotowano znaczny wzrost powierzchni gruntów rolnych przy spadku powierzchni gruntów leśnych **wyłączonych z produkcji**. Wyłączenia dotyczyły głównie powierzchni przeznaczonej na tereny osiedlowe. Wzrostowi uległa także powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych wymagających rekultywacji. Więcej gruntów zrehabilitowano i zagospodarowano.

Województwo lubuskie zajmuje środkowozachodnią część Polski – od północy graniczy z województwem zachodniopomorskim, od wschodu z wielkopolskim, od południa z dolnośląskim, a granica zachodnia jest granicą państwową z Niemcami.

Ogólna powierzchnia geodezyjna województwa lubuskiego w dniu 1 I 2020 r. wyniosła 1398,8 tys. ha i stanowiła 4,5% powierzchni kraju. W porównaniu ze stanem w dniu 1 I 2010 r. powierzchnia województwa wzrosła o 5 ha. Na 1 mieszkańca województwa przypadało 13,8 tys. m² powierzchni.

W strukturze gruntów ponad połowę areálu (51,0%) stanowiły grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, których powierzchnia ukształtowała się na poziomie 713,9 tys. ha. Użytki rolne zajmowały 567,5 tys. ha (40,6%), grunty zabudowane i zurbanizowane – 66,5 tys. ha (4,8%), grunty pod wodami – 24,8 tys. ha (1,8%), nieużytki – 16,8 tys. ha (1,2%), a tereny różne – 5,9 tys. ha (0,4%).

W okresie od 1 I 2010 r. do 1 I 2020 r. wzrosła znacząco powierzchnia użytków ekologicznych (o 25,3%) oraz gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 10,8%).

W omawianym okresie o 3,5 tys. ha (o 0,6%) zmniejszyła się powierzchnia użytków rolnych, a o 0,8 tys. ha zmalała powierzchnia nieużytków.

Z uwagi na fakt wyłączenia od 2017 r. z pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione” gruntów zadrzewionych i zakrzewionych występujących na użytkach rolnych, zmniejszyła się powierzchnia tych gruntów (o 1,6 tys. ha, tj. o 0,2% w porównaniu z 2010 r.).

Tablica 3. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania. Stan w dniu 1 stycznia
 Table 3. Geodetic area by the land use. As of 1 January

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	
	w ha			in ha	
Powierzchnia ogólna Total area	1398788	1398789	1398793	1398793	4,5
Użytki rolne ^a Agricultural land ^a	571053	565086	566750	567545	3,0
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woody and bushy land	715518	718783	713753	713928	7,5
Grunty pod wodami powierzchniowymi Lands under surface waters	24727	24899	25944	24752	3,8
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanized areas	60038	63966	66175	66505	3,8
Użytki ekologiczne Ecological areas	2743	2969	3440	3437	8,5
Nie użytki Wasteland	17576	16975	16841	16797	3,7
Tereny różne Miscellaneous land	7133	6111	5890	5829	7,2

a Od 2017 r. łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi wcześniej w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

a Since 2017 including woody and bushy land on agricultural land, classified earlier in the item “forest land as well as woody and bushy land”.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

W latach 2010–2019 w trybie przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych, na cele nierolnicze wyłączono łącznie 1678 ha gruntów rolnych, natomiast na cele nieleśne – 256 ha gruntów leśnych. Wyłączone grunty rolne i leśne zostały przeznaczone m.in.: na tereny osiedlowe (54,5%), na tereny przemysłowe (19,9%), pod użytki kopalne (15,5%) oraz pod drogi i szlaki komunikacyjne (3,2%).

W 2019 r. z produkcji rolniczej i leśnej na cele nierolnicze i nieleśne wyłączono 186 ha gruntów rolnych i leśnych (o 80,6% więcej niż w 2010 r. i o 16,3% więcej niż w roku poprzednim), z tego 173 ha gruntów rolnych (odpowiednio więcej o 137,0% i więcej o 23,6%) oraz 14 ha gruntów leśnych (spadek odpowiednio o: 53,3% i 30,0%).

Grunty wyłączone w 2019 r. z produkcji rolniczej i leśnej zostały przeznaczone m.in.: na tereny osiedlowe (50,0%), na tereny przemysłowe (22,0%), pod użytki kopalne (20,4%) oraz pod drogi i szlaki komunikacyjne (2,7%).

W końcu 2019 r. powierzchnia gruntów, które utraciły całkowicie wartość użytkową (grunty zdewastowane) oraz gruntów, których wartość użytkowa rolnicza lub leśna zmalała (grunty zdegradowane) w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej wyniosła 1700 ha (wzrost o 10,5% w porównaniu z 2010 r. i o 3,3% w stosunku do 2018 r.) W 2019 r. grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji stanowiły 2,7% tych gruntów ogółem w kraju i 0,1% powierzchni ogólnej województwa.

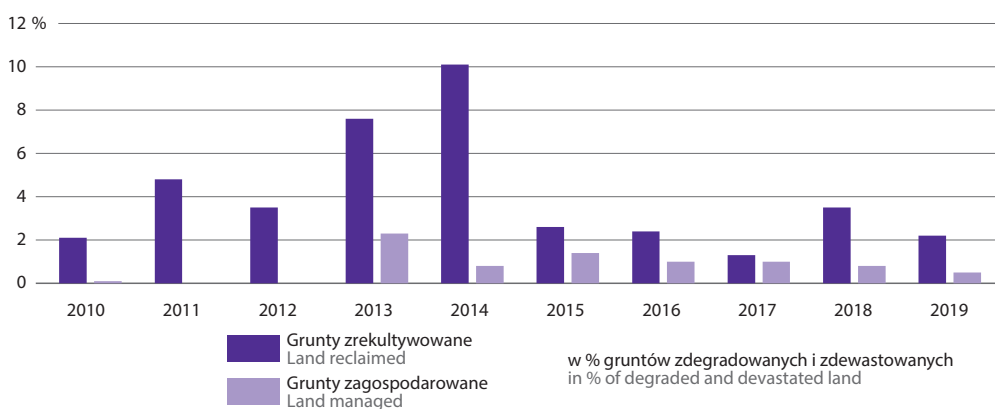
W ciągu roku zrehabilitowano 37 ha, tj. 2,3% gruntów zrehabilitowanych w kraju (o 15,6% więcej w porównaniu z 2010 r.), a zagospodarowano – 9 ha gruntów (1,9% w wielkości ogólnopolskiej), tj. mniej o 30,8% w porównaniu z rokiem poprzednim, jednak dziewięciokrotnie więcej niż w 2010 r.

Grunty zdegradowane - grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdewastowane - grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów - nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty rekultywowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolnictwu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Wykres 8. Grunty rekultywowane i zagospodarowane w ciągu roku
Chart 8. Land reclaimed and managed during the year

4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

W porównaniu z 2010 r. odnotowano spadek zużycia wody ogółem w województwie lubuskim. Największy udział w zużyciu wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności miała eksploatacja sieci wodociągowej. Woda zużywana przez przemysł pochodziła głównie z poboru wód podziemnych i powierzchniowych. Więcej wody zużyły gospodarstwa domowe w przeliczeniu na jedną osobę – członka gospodarstwa domowego.

W 2019 r. wytworzono więcej ścieków ogółem, zatem więcej ścieków odprowadzono do wód lub do ziemi. Odnotowano wzrost ogółem ilości ścieków oczyszczanych w ilości ścieków wymagających oczyszczania. Główną metodą oczyszczania ścieków w województwie lubuskim była metoda z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W stosunku do 2010 r. zmniejszyła się liczba oczyszczalni ścieków ogółem, przy zwiększeniu liczby oczyszczalni komunalnych.

W latach 2010-2019 odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków systematycznie wzrastał.

W 2019 r. w województwie lubuskim zużyto 75,4 hm³ wody, tj. 0,9% wielkości krajowej. Było to mniej zarówno w porównaniu z 2010 r. (o 15,7%) jak i w odniesieniu do roku poprzedniego (o 6,8%). Największe zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, zanotowano w ramach eksploatacji sieci wodociągowej – 41,4 hm³ (tj. 54,9%). Zużycie wody do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz do napełniania i uzupełniania stawów rybnych wyniosło 23,4 hm³ (31,0% ogółu).

Woda jest niezbędnym czynnikiem produkcji przemysłowej. Zakłady gospodarujące wodą w przemyśle zużyły 10,6 hm³ (14,1% ogólnego zużycia wody w województwie), w tym 90,4% wody przeznaczono na cele produkcyjne. Woda zużywana przez przemysł pochodziła głównie z poboru wód podziemnych i powierzchniowych (10,9 hm³).

W układzie sekcji i działów przemysłu według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007) w 2019 r. najwięcej wody zużyto w przetwórstwie przemysłowym – 8,2 hm³ (77,5% zużycia ogółem w przemyśle), w tym 53,4% zużyły zakłady zajmujące się produkcją papieru i wyrobów z papieru. Na działalność związaną z wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę przypadało – 1,3 hm³ wody (12,2% zużycia na potrzeby przemysłu).

Struktura zużycia wody w ostatnich latach ulegała zmianie. W 2019 r. zużycie wody na potrzeby przemysłu stanowiło 14,1% ogółu zużycia (14,2% w roku poprzednim) i było 1,6 p. proc. wyższe niż w 2010 r. W skali roku wzrósł udział eksploatacji sieci wodociągowej o 4,0 p. proc. W odniesieniu do 2010 r. struktura zużycia wody z sieci wodociągowej była wyższa o 12,0 p. proc.

W 2019 r. gospodarstwa domowe zużyły – analogicznie jak w roku poprzednim – 31,3 hm³ wody (2,4% zużycia krajowego), tj. więcej w porównaniu z 2010 r. o 1,8%. Przeciętne zużycie wody na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych wyniosło 30,9 m³ (w 2010 r. – 30,0 m³), przy czym w miastach wskaźnik ten osiągnął wielkość 32,4 m³ (mniej o 0,9% w stosunku do 2010 r.), a na wsi 28,0 m³, tj. więcej niż w 2010 r. o 10,2%. W Polsce przeciętne zużycie wody na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych wynosiło 33,7 m³ i było o 9,1% większe niż w województwie lubuskim. Większe przeciętne zużycie wody z wodociągów dotyczyło także Polaków mieszkających w miastach (więcej o 9,0%) i na wsi (więcej o 11,4%).

Tablica 4. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 4. Consumption of water by needs during the year

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w hm ³		in hm ³	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	
Ogółem^a Total^a	89,5	84,1	80,9	75,4	0,9
w tym: of which:					
Przemysł Industry	11,2	11,3	11,5	10,6	0,2
Rolnictwo i leśnictwo Agriculture and forestry	40,0	34,6	28,2	23,4 ^b	2,8
Gospodarstwa domowe Households	30,7	30,1	31,3	31,3	2,4

a Do 2018 r. pozycja obejmuje nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie. b Napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych.
a Until 2018 includes irrigation in agriculture and forestry. b Filling and completing fish ponds.

Woda zużyta przez zakłady produkcyjne oraz na potrzeby ludności wraca do środowiska w postaci ścieków, które są głównym czynnikiem zanieczyszczenia i degradacji zasobów wodnych.

W 2019 r. w województwie lubuskim wytworzono 39,8 hm³ ścieków (tj. o 3,5% więcej niż w 2010 r.), z tego 32,1 hm³ stanowiły ścieki komunalne, a 7,7 hm³ ścieki przemysłowe.

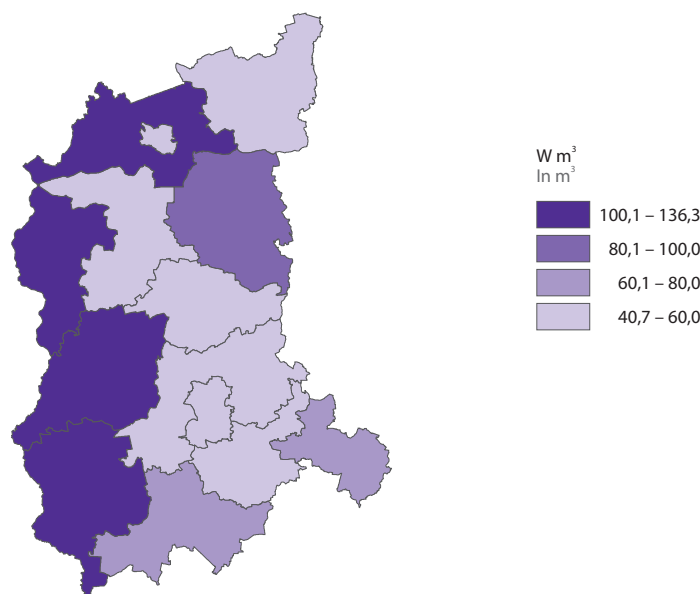
Do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono 37,7 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych ogółem (o 6,4% więcej niż w 2010 r.), tj. 0,5% ogółu ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi w Polsce. Z ogółu ścieków odpompowanych do wód lub do ziemi 85,2% stanowiły ścieki komunalne, a pozostałe 14,8% - ścieki przemysłowe. W 2019 r. z ogółu ścieków – 99,2% wymagało oczyszczenia (w 2010 r. – 98,7%).

W 2019 r. spośród 5,3 hm³ ścieków przemysłowych wymagających oczyszczenia, oczyszczono 99,8% ścieków. Najwięcej ścieków było oczyszczanych biologicznie – 78,0% i mechanicznie – 18,0%. Chemicznie oczyszczono 4,0% ogółu ścieków przemysłowych wymagających oczyszczenia. Na przestrzeni ostatnich lat struktura oczyszczania ścieków przemysłowych uległa zmianie. W porównaniu z 2010 r. zwiększył się odsetek ścieków oczyszczanych biologicznie (o 14,7 p. proc.), przy spadku odsetka ścieków oczyszczanych metodą chemiczną (o 15,7 p. proc.).

W 2019 r. do wód lub do ziemi odprowadzono 32,1 hm³ ścieków komunalnych wymagających oczyszczenia, z tego oczyszczono 99,7% ścieków. Najwięcej ścieków oczyszczono stosując metodę z podwyższonym usuwaniem biogenów – 73,5% i biologicznie – 26,5% ścieków komunalnych wymagających oczyszczenia. Na przestrzeni ostatnich lat struktura oczyszczania ścieków komunalnych uległa niewielkiej zmianie. W porównaniu z 2010 r. zwiększył się odsetek ścieków oczyszczanych z podwyższonym usuwaniem biogenów (o 2,3 p. proc.), przy analogicznym spadku odsetka ścieków oczyszczanych biologicznie.

Mapa 13. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 mieszkańca w m³ w 2019 r.

Map 13. Water consumption for needs of the national economy and population per capita in m³ in 2019

Tablica 5. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi

Table 5. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	132	131	130	126
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Municipal wastewater discharged during the year in dam ³	29798	30942	32135	32147
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	5179	4772	5424	5262
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	67,5	74,1	76,8	77,2

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

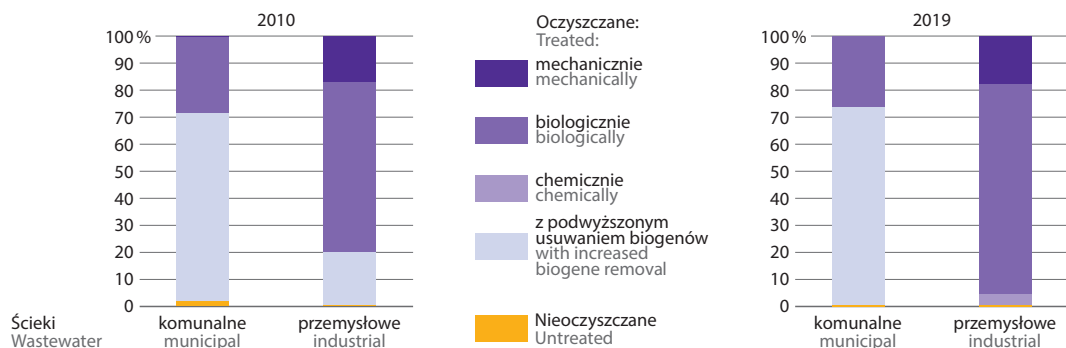
Oczyszczalnia ścieków - zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W województwie lubuskim w 2019 r. działało 126 oczyszczalni ścieków przemysłowych i komunalnych (o 6 mniej niż w 2010 r.), jednak o ponad 6,0% większej przepustowości wynoszącej 293,6 tys. m³/dobę.

Wśród nich znajdowały się 104 oczyszczalnie ścieków komunalnych: 81 typu biologicznego i 23 z podwyższonym usuwaniem biogenów. W latach 2010-2019 liczba oczyszczalni komunalnych zwiększyła się o 6, natomiast oczyszczalni przemysłowych – zmniejszyła się – o 12 obiektów. W 2019 r. w stosunku do 2010 r. przybyło 14 oczyszczalni ścieków komunalnych typu biologicznego oraz ubyło 6 oczyszczalni ścieków komunalnych z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W omawianym roku ścieki przemysłowe w województwie lubuskim oczyszczane były przez 22 oczyszczalnie ścieków, w tym: 13 typu biologicznego (o 9 mniej niż w 2010 r.), 6 typu mechanicznego (spadek o 1 oczyszczalnię w porównaniu z 2010 r.) i 3 chemiczne (spadek o 1 obiekt).

Wykres 9. Ścieki wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi
Chart 9. Wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

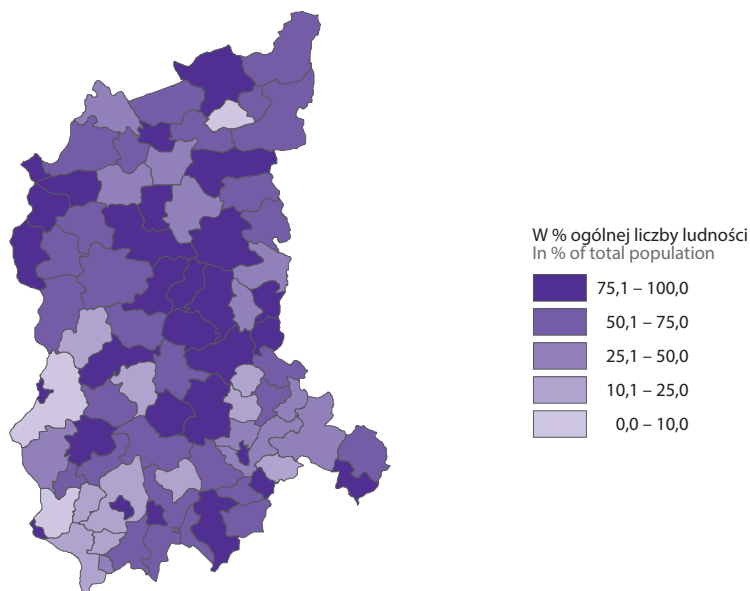

Dane o ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

Według danych szacunkowych w województwie lubuskim 77,2% ogółu ludności korzystało w 2019 r. z oczyszczalni ścieków, (94,8% w miastach i 44,7% na wsi). Wskaźnik ten w ciągu ostatnich dziesięciu lat (od 2010 r.) systematycznie wzrastał, dla porównania: w 2010 r. wyniósł 67,5%, a w 2015 r. 74,1%.

Największy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków odnotowano w miastach Łęknica i Żary (po 100,0%), a w miastach na prawach powiatu – Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp. – wyniósł odpowiednio: 94,8% i 94,6%. W gminach wiejskich Trzebień i Zwierzyn nie odnotowano ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków, a najmniejszy odsetek ww. ludności wystąpił w gminie wiejskiej Gubin (5,0%).

Mapa 14. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2019 r.
Map 14. Population connected to wastewater treatment plants in 2019

4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.4. Pollution and protection of air

W porównaniu z 2010 r. liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza województwa lubuskiego nie uległa zmianie. W okresie 2010-2019 znacząco zmniejszyła się emisja zanieczyszczeń pyłowych, a wzrosła gazowych. Emisja pyłów pochodziła głównie ze spalania paliw. Wśród zanieczyszczeń gazowych dominował dwutlenek węgla. W tym samym czasie zwiększył się wskaźnik zanieczyszczeń zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych.

O skali i strukturze zanieczyszczeń powietrza decyduje przede wszystkim sektor energetyczno-przemysłowy. Dla zbiorowości tego sektora przyjęto określenie zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza. W końcu 2019 r. w województwie lubuskim odnotowano 70 takich zakładów (analogicznie jak w 2010 r.). Wśród nich 45,7% posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 7,1% gazowych.

Emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w województwie lubuskim z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wyniosła (w ciągu 2019 r.) 3320,7 tys. ton, tj. o 59,5% więcej niż w 2010 r.

Na przestrzeni dziesięciu lat (od 2010 r.) znacząco zmniejszyła się emisja zanieczyszczeń pyłowych, natomiast wzrosła emisja zanieczyszczeń gazowych (pyłowe spadek o 0,6 tys. ton, tj. o 46,6%, gazowe wzrost o 1239,1 tys. ton, tj. o 59,5%). W Polsce w omawianym okresie nastąpił spadek emisji zanieczyszczeń pyłowych o 56,7% i gazowych o 8,2%.

W 2019 r. wyemitowano 0,7 tys. t zanieczyszczeń pyłowych, co stanowiło 2,7% ogólnopolskiej emisji pyłów. Na 1 km² powierzchni województwa przypadało 53,0 kg wyemitowanych pyłów, a Polski średnio 86,6 kg.

W skali roku nastąpił spadek emisji pyłów o 10,4%. Pochodziła ona głównie ze spalania paliw (71,0% ogólnej emisji pyłów).

Wśród zanieczyszczeń gazowych dominował dwutlenek węgla (CO₂), stanowiąc łącznie 99,7% ogólnej emisji gazów (98,6% w 2010 r.). Ponadto w skład zanieczyszczeń wchodziły także m.in.: tlenki azotu, tlenek węgla oraz dwutlenek siarki.

W 2019 r. emisja zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) wyniosła 9,4 tys. ton (675,5 kg na 1 km²), tj. 0,8% wielkości krajowej. W porównaniu z 2010 r. odnotowano spadek emisji gazów (bez CO₂) o 66,4%.

W strukturze gazowych zanieczyszczeń powietrza (bez dwutlenku węgla) największy udział miały tlenki azotu (42,9%), udział tlenku węgla wyniósł 26,4%, a dwutlenek siarki stanowił 18,3%.

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku i obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych - ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

Tablica 6. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 6. Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	tys. ton/rok thousand of tonnes/year			w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gaseous pollutants					
Ogółem Total	2080,9	2000,1	2243,9	3320,0	1,7
w tym: of which:					
Dwutlenek siarki Sulphur dioxide	3,0	2,6	1,9	1,7	1,0
Tlenki azotu Nitrogen oxides	2,7	6,1	3,0	4,1	2,2
Tlenek węgla Carbon monoxide	21,6	8,8	2,6	2,5	0,8
Dwutlenek węgla Carbon dioxide	2052,8	1981,3	2234,9	3310,5	1,7
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulate pollutants					
Ogółem Total	1,4	0,9	0,8	0,7	2,7
w tym ze spalania paliw of which fuel combustion	1,1	0,7	0,6	0,5	3,6

Wskaźnik zanieczyszczeń zatrzymanych i zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń pyłowych w zakładach szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza zwiększył się z 98,8% w 2010 r. do 99,2% w 2019 r. W tym samym czasie wzrósł także wskaźnik zanieczyszczeń zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) z 0,8% do 65,7%.

Spośród zneutralizowanych zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) tlenek węgla stanowił 87,7%, węglowodory – 0,9%, a pozostałe gazy (głównie amoniak, dwusiarczek węgla, siarkowodór i związki chloroorganiczne) – 45,7% zanieczyszczeń wytworzonych.

4.5. Ochrona przyrody. Lasy

4.5. Nature protection. Forests

W odniesieniu do stanu z 2010 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych obniżyła się. Na terenie województwa lubuskiego znajdują się dwa parki narodowe: największy w województwie Park Narodowy „Ujście Warty” oraz „Drawieński Park Narodowy”, których powierzchnia nie zmieniła się od dwunastu lat. Wzrosła natomiast powierzchnia stanowisk dokumentacyjnych (blisko dziesięciokrotnie), zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, użytków ekologicznych i rezerwatów przyrody, a zmniejszyła powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych. Przybyły nowe pomniki przyrody, wśród których dominowały pojedyncze drzewa. Wśród zwierząt chronionych dominował wilk, którego populacja zwiększyła się ponad dwudziestokrotnie oraz bóbr europejski. Pod względem wskaźnika lesistości województwo lubuskie nadal zajmowało 1. lokatę w Polsce.

Podstawowym celem ochrony przyrody jest utrzymanie na chronionym obszarze naturalnym procesów przyrodniczych i stabilności ekosystemów, a także zachowanie różnorodności biologicznej i dziedzictwa geologicznego. Ochrona przyrody zapewnia ciągłość istnienia gatunków i ekosystemów, kształtuje właściwą postawę wobec jej zasobów, jak również pozwala na przywrócenie ich do właściwego stanu.

Powierzchnia obszarów prawnie chronionej przyrody (bez obszarów sieci „Natura 2000”) w końcu 2019 r. wyniosła 523,2 tys. ha, co stanowiło 37,4% powierzchni ogólnej województwa i 5,2% powierzchni chronionej w Polsce. W odniesieniu do stanu z 2010 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych obniżyła się o 20,7 tys. ha, tj. o 3,8%. Na 1 mieszkańca województwa przypadało 5172 m² powierzchni prawnie chronionej.

W strukturze obszarów objętych ochroną prawną dominują obszary chronionego krajobrazu (78,4% arealu chronionego oraz 29,3% powierzchni ogólnej) oraz parki krajobrazowe (14,6% powierzchni chronionej i 5,4% powierzchni województwa). Większość powierzchni obszarów chronionych w województwie koncentruje się w powiatach podregionu gorzowskiego, tj. w północnej części województwa lubuskiego.

Najwyższą formę ochrony przyrody stanowią parki narodowe, których powierzchnia (niezmienna od dwunastu lat) w 2019 r. wyniosła 13,6 tys. ha.

Na terenie województwa lubuskiego znajdują się dwa parki narodowe: największy w województwie Park Narodowy „Ujście Warty” oraz „Drawieński Park Narodowy”, który prawie w połowie swojej powierzchni leży w województwie lubuskim (pozostała część należy do województw zachodniopomorskiego i wielkopolskiego). Niewielka, blisko ośmioprocentowa część powierzchni parków narodowych objęta była ochroną ścisłą, gdzie chroniona jest cała przyroda i jest całkowicie zaniechana bezpośrednia ingerencja człowieka.

W porównaniu z 2010 r. wzrosła powierzchnia stanowisk dokumentacyjnych (blisko dziesięciokrotnie), zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (o 53,2%), użytków ekologicznych (o 19,6%) i rezerwatów przyrody (o 10,0%). Zmniejszyła się powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu (o 6,0%) i parków krajobrazowych (o 0,9%).

W końcu 2019 r. ochroną rezerwatową objętych było 67 obiektów o łącznej powierzchni 4,0 tys. ha. Rezerваты województwa lubuskiego charakteryzuje duża różnorodność biologiczna. Najliczniejsze w województwie były rezerваты chroniące ekosystemy leśne (33 obiekty) o łącznej powierzchni 1,8 tys. ha oraz torfowiskowe (17 obiektów) o powierzchni 0,7 tys. ha, występowało także 7 rezerwatów faunistycznych, 5 wodnych, 2 florystyczne, 2 stepowe i 1 krajobrazowy.

Parki krajobrazowe są terenami chronionymi ze względu na walory przyrodniczo-krajobrazowe, a jednocześnie pełnią funkcję rekreacyjno-wypoczynkową. Powierzchnia parków krajobrazowych (łącznie z powierzchnią rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody) w 2019 r. w województwie lubuskim wyniosła 77,3 tys. ha, tj. 5,5% powierzchni ogólnej województwa. Największym pod względem powierzchni był park krajobrazowy „Łuk Mużakowa” (18,7 tys. ha).

Pozostałe osobliwości przyrodnicze chronione były w innych formach. Na terenie województwa zarejestrowano 1396 pomników przyrody, wśród których dominowały obiekty chroniące przyrodę żywą (pojedyncze drzewa) – stanowiąc 78,2% ogółu pomników. Od 2010 r. przybyło 160 pomników, a w odniesieniu do poprzedniego roku liczba pomników wzrosła o 8 obiektów.

Ponadto na terenie województwa odnotowano indywidualne formy ochrony przyrody: 407 użytków ekologicznych, 16 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych oraz dwa stanowiska dokumentacyjne, istniejące od 2006 r. stanowisko dokumentacyjne o nazwie „Żebra” będące skupiskiem skałek piaskowych położonych w gminie Sulęcín oraz powstałe w 2015 r. stanowisko dokumentacyjne „Wydma nad Dużym Stawem” ulokowane w gminie Brody.

Obszary „Natura 2000” są formą ochrony przyrody, która uzupełnia dotychczasowy system obszarów i obiektów chronionych w celu zachowania zagrożonych lub bardzo rzadkich gatunków roślin, zwierząt lub siedlisk przyrodniczych w Europie. W ramach „Natura 2000” na obszarze województwa lubuskiego w 2019 r., położonych w całości lub częściowo, znajdowało się 13 obszarów specjalnej ochrony ptaków – OSO (o łącznej powierzchni 294,2 tys. ha) i 66 specjalnych obszarów ochrony siedlisk – SOO (209,2 tys. ha).

Park narodowy - obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody - obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy - obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu - tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Obszary Natura 2000 - obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe - fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

W Polsce występują trzy duże drapieżniki: niedźwiedź brunatny, ryś i wilk. Wszystkie są gatunkami chronionymi przez polskie prawo (niedźwiedź od 1952 r., ryś od 1995 r., wilk od 1998 r.).

W 2019 r. w stanie dzikim żyło 369 niedźwiedzi, 545 rysiów, zaś jedna z największych w Europie populacji wilka liczyła 3222 osobniki. W lubuskich lasach odnotowano 348 wilków, co stanowiło 10,8% populacji krajowej. W latach 2010-2019 liczebność tego gatunku zwiększyła się w województwie lubuskim ponad dwudziestokrotnie.

W lasach województwa lubuskiego zaobserwowano występowanie żubra; w 2015 r. 2 osobników, w 2018 r. – 10, jednak w 2019 r. populacja zmniejszyła się do 7 sztuk. W Polsce w 2019 r. populacja tego największego europejskiego roślinożercy liczyła 2269 osobników, co stanowiło wzrost o 85,4% w porównaniu z 2010 r.

Gatunkiem chronionym, licznie występującym w województwie lubuskim, jest bóbr europejski. Populacja tego gatunku stanowiła 6,4% populacji krajowej i wyniosła 8,7 tys. szt., przrastając od 2010 r. o 117,6%.

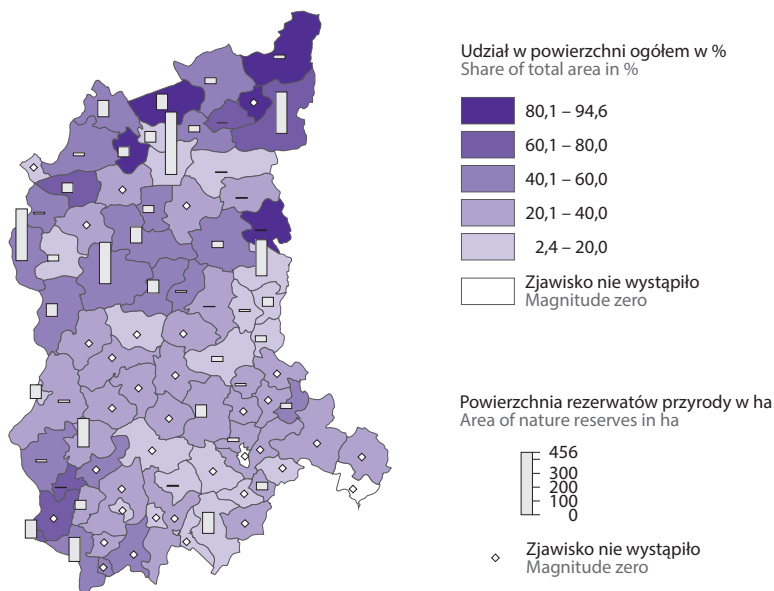
W 2019 r. powierzchnia parków spacerowo-wypoczynkowych, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej wyniosła 2640,9 ha, zajmując 0,2% powierzchni województwa i stanowiła 4,3% krajowych terenów zielonych. Większość terenów zieleni znajdowało się w miastach (1991,5 ha), pokrywając 2,3% ich powierzchni. Na jednego mieszkańca przypadało 26,1 m² terenów zieleni, w tym w miastach – 30,3 m².

Mapa 15. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 15.

Area of special nature value under legal protection in 2019

As of 31 December

Grunty leśne w 2019 r. zajmowały w województwie lubuskim obszar 710,4 tys. ha, tj. 50,8% powierzchni ogólnej województwa i 7,5% powierzchni gruntów leśnych kraju. Lasy lubuskie, stanowiąc w końcu 2019 r. 97,1% obszaru gruntów leśnych, zajmowały powierzchnię 689,9 tys. ha. Pozostałe grunty leśne (2,9%) związane były z gospodarką leśną. Lasy publiczne stanowiły 98,1% powierzchni lasów, a wśród nich przeważały lasy Skarbu Państwa – zarządzane i użytkowane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne "Lasy Państwowe" (98,7%). Nieznacznie zwiększył się udział lasów prywatnych i wyniósł 1,9% (wobec 1,4% w 2010 r.).

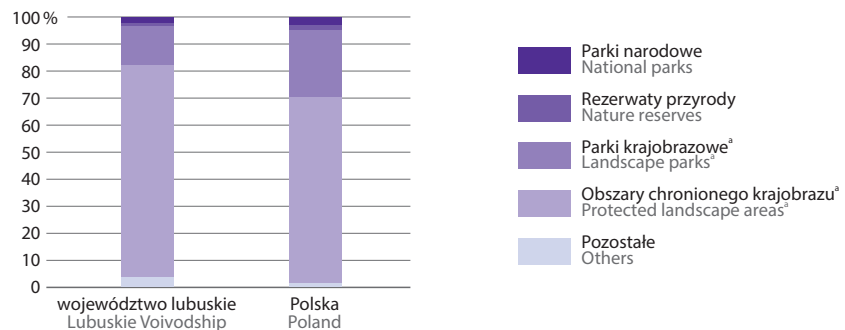
Lesistość, wyrażająca procentowy stosunek powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geograficznej województwa, w 2019 r. wyniosła (analogicznie jak w roku poprzednim 49,3%). W 2010 r. wskaźnik lesistości dla województwa lubuskiego wynosił 49,0%. Pod względem wskaźnika lesistości województwo lubuskie zajmuje 1. lokatę w Polsce.

Niekorzystną cechą polskich lasów z punktu widzenia różnorodności biologicznej jest małe zróżnicowanie składu gatunkowego drzewostanów. W województwie lubuskim, w lasach będących w zarządzie Lasów Państwowych, podobnie jak w kraju, przeważały drzewostany iglaste, a ich udział ulegał zmianom, korzystnym zwłaszcza z tytułu pełnionych funkcji ekologicznych i ochronnych. Zwiększał się udział gatunków liściastych, wśród których przeważał dąb (6,4% powierzchni lasów), brzoza (4,5%), buk (2,2%) i olsza (2,1%).

Panowanie drzewostanów iglastych w lasach jest przyczyną przewagi siedlisk borowych, dlatego bory i bory mieszane porastały 69,3% powierzchni lasów.

Wykres 10. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2019 r.
 Chart 10. **Stan w dniu 31 grudnia**

Area of special nature value under legal protection in 2019
 As of 31 December

a Bez powierzchni rezerwatów przyrody i innych form ochrony przyrody położonych na ich terenie.
 a Excluding nature reserves and other forms of nature protection located within their areas.

W strukturze wiekowej lubuskich lasów dominują drzewostany w wieku od 41 do 60 lat, które zajmują 28,5% powierzchni zalesionej będącej w zarządzie Lasów Państwowych.

W ramach gospodarki leśnej prowadzone są prace hodowlane i pielęgnacyjne mające na celu utrzymanie jakości oraz zdrowotności drzewostanu i gleby, a także kształtowanie lasu w sposób zapewniający uzyskanie najlepszych wyników produkcyjnych (wytwarzanie największych ilości masy drzewnej, możliwie najlepszej jakości).

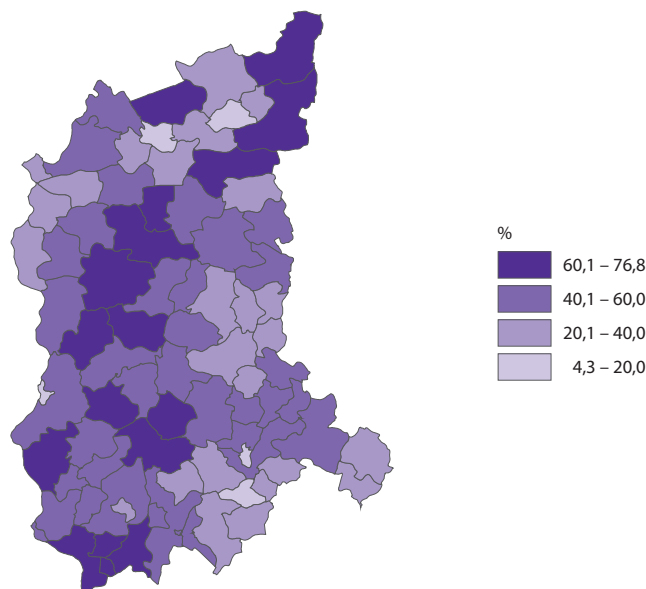
Ważną rolę w hodowli lasu spełniają odnowienia i zalesienia zmierzające do powstania młodego drzewostanu lub przebudowy istniejącego, poprzez zmianę składu gatunkowego. W 2019 r. odnowiono i zalesiono 5,9 tys. ha gruntów, tj. o 1,9% więcej niż w roku poprzednim i o 20,0% więcej niż w 2010 r.

Ponad 287 tys. ha, tj. 43,0% powierzchni lasów będących w zarządzie Lasów Państwowych, zostało uznanych za lasy ochronne. Obszary te podlegają ochronie ze względu na spełniane funkcje. Lasy, które miały szczególne znaczenie przyrodniczo-naukowe lub dla obronności i bezpieczeństwa państwa zajmowały powierzchnię 37,2%, te które chroniły zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, regulowały stosunki hydrologiczne w zlewni oraz na obszarach wododziałów – stanowiły 31,5% powierzchni lasów ochronnych, a położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców – 19,8%.

Dużym zagrożeniem dla drzewostanów są pożary lasów. W 2019 r. odnotowano 583 pożary, tj. 6,1% liczby krajowej (wzrost o 20,5% w porównaniu z 2010 r.), podczas których spaleni uległo blisko 79 ha lasów (więcej o 7,1% niż w 2010 r.). Główną przyczyną pożarów były zdarzenia nieustalone, podpalenia i nieostrożność dorosłych.

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geodezyjnej kraju (danej jednostki terytorialnej: województwa, powiatu, gminy).

Mapa 16. Lesistość w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia
Map 16. Forest cover in 2019. As of 31 December

4.6. Odpady przemysłowe i komunalne

4.6. Industrial and municipal waste

W 2019 r. wytworzono mniej odpadów przemysłowych niż w 2010 r. Głównym źródłem odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) było przetwórstwo przemysłowe. Nadal duża część odpadów pochodzących z działalności gospodarczej była składowana i zwiększyła się w porównaniu ze stanem z końca 2010 r.

Ilość odpadów komunalnych stałych zebranych w 2019 r. wzrosła w ciągu 10 lat o blisko 30%, stanowiąc 3,0% odpadów zebranych w Polsce. Składowanie na wysypiskach było podstawowym sposobem postępowania z odpadami komunalnymi. Zwiększyła się, ilość odpadów zebranych selektywnie. W ciągu 2019 r. zlikwidowano 268 nielegalnych wysypisk, zbierając podczas ich likwidacji niemal 665 ton odpadów komunalnych. Pomimo tego w województwie lubuskim w końcu 2019 r. odnotowano o 12 więcej „dzikich” wysypisk niż w roku poprzednim.

Istotny wpływ na jakość wód i gleb wywiera prowadzona gospodarka odpadami oraz stan składowisk. W 2019 r. wytworzono 654,2 tys. ton odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych), tj. o 28,4% mniej niż w 2010 r. Odpady wytworzone w województwie lubuskim stanowiły 0,6% ilości odpadów wytworzonych w Polsce.

Głównym źródłem odpadów było przetwórstwo przemysłowe, które wygenerowało 75,6% ogółu odpadów wytworzonych w 2019 r.

Z ogólnej ilości odpadów wytworzonych w 2019 r. innym odbiorcom przekazano – 72,9%, odzyskowi poddano 25,4%, unieszkodliwiono – 1,3% (w tym przez składowanie w obiektach własnych – 0,7%), a 0,4% czasowo zmagazynowano.

Odpady deponowane na składowiskach ulegają niekontrolowanym procesom fizycznym, chemicznym i biologicznym, przez co mogą stanowić zagrożenie dla środowiska. Ogólna ilość odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) dotychczas nagromadzonych na składowiskach własnych na koniec 2019 r.

wyniosła 2834,4 tys. ton i zwiększyła się o 6,4% w porównaniu ze stanem z końca 2010 r. (w kraju wzrost o 4,1%).

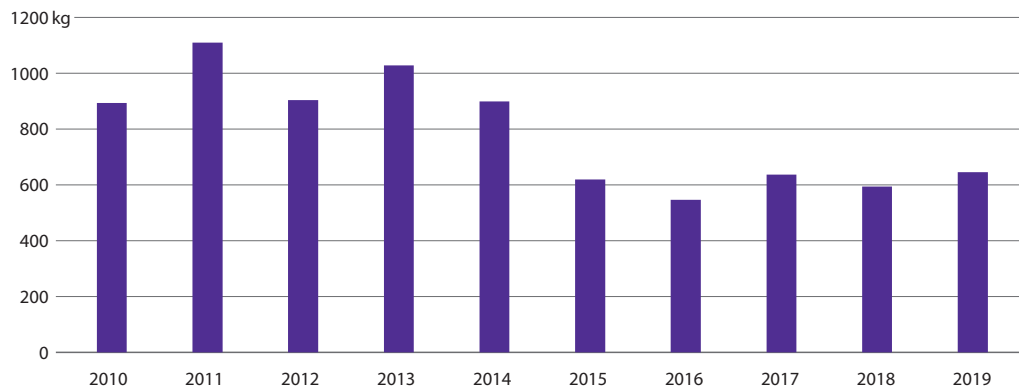
Na 1 km² powierzchni województwa przypadało 202,6 kg odpadów nagromadzonych, w kraju odpowiednio – 5738,7 kg.

Tablica 7. Odpady przemysłowe

Table 7. Industrial waste

Wyszczególnienie Specification	2010	2019	
	w tysiącach ton in thousand tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Odpady wytworzone (w ciągu roku) - ogółem Waste generated (during the year) - total	914,3	654,2	0,6
w tym: of which:			
unieszkodliwione we własnym zakresie disposed by producers on its own	.	8,7	0,0
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	.	476,9	0,7
magazynowane czasowo temporarily stored	.	2,7	0,2
Odpady dotychczas składowane (stan w końcu roku) - ogółem Waste landfilled (at the end of the year) - total	2663,2	2834,3	0,2

Wykres 11. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 11. Industrial waste generated during the year per capita

Ilość odpadów komunalnych stałych zebranych w 2019 r. wyniosła 384,5 tys. ton i w ciągu 10 lat (od 2010 r.) wzrosła o 29,3%, stanowiąc 3,0% odpadów zebranych w Polsce. W kraju zebrano 12752,8 tys. ton odpadów, tj. więcej niż w 2010 r. o 27,0%.

Z ogółu zebranych odpadów komunalnych w województwie lubuskim 46,1% przeznaczono do składowania, 25,5% do przekształcania termicznego (z tego 20,2% z odzyskiem energii), 18,9% do recyklingu, a 9,5% poddano kompostowaniu lub fermentacji.

Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca na terenie województwa lubuskiego w 2019 r. wyniosła 380 kg (w Polsce – 332 kg) i wzrosła w stosunku do 2010 r. o 30,6%.

Większość (80,8%) zmieszanych odpadów komunalnych zostało zebranych z gospodarstw domowych. Następnym źródłem pochodzenia odpadów stałych (z wyłączeniem odpadów wyselekcjonowanych) były

usługi komunalne, handel, mały biznes, biura i instytucje, zebrane w ilości 54,3 tys. ton i stanowiące pozostałe 19,2%.

Składowanie na wysypiskach jest podstawowym sposobem postępowania z odpadami komunalnymi. W 2019 r. 44,3% odpadów zebranych (z wyłączeniem wyselekcjonowanych) trafiło na 10 zorganizowanych składowisk, zajmujących powierzchnię 72,3 ha.

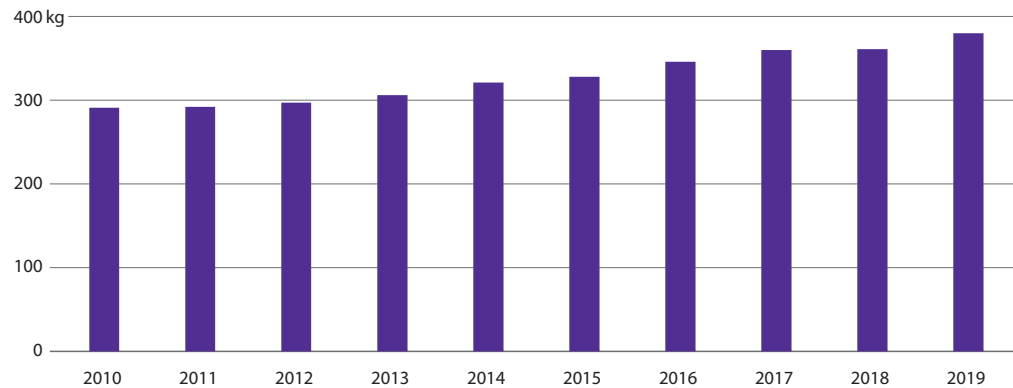
Zwiększa się ilość odpadów zebranych selektywnie. W 2019 r. ich udział w ogólnej ilości odpadów komunalnych wyniósł 26,3% (wobec 6,6% w 2010 r. i 23,3% w 2018 r.), w tym odpady biodegradowalne stanowiły 9,2%, tworzywa sztuczne – 4,2%, szkło – 3,2%, papier i tektura – 2,7%.

Odpady komunalne - odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Tablica 8. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku
Table 8. Municipal waste collected separately during the year

Wyszczególnienie Specification	2010		2019			
	ogółem total	w tym z gospodarstw domowych of which from households	ogółem total		w tym z gospodarstw domowych of which from households	
			w tonach in tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	w tonach in tonnes
Ogółem Total	19712,0	13557,3	101146,5	2,5	91969,7	2,5
w tym: of which:						
Papier i tektura Paper and cardboard	4648,9	2537,1	10225,5	2,9	8476,4	2,9
Szkło Glass	4007,0	3356,8	12429,2	2,2	11830,5	2,2
Tworzywa sztuczne Plastics	2889,1	2312,9	16131,2	4,1	15345,5	4,2
Metale Metals	347,4	246,0	606,8	4,2	588,2	4,5
Tekstylnia Textiles	1092,0	1068,9	179,6	5,8	110,8	3,9
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne Waste electrical and electronic equipment	178,8	168,7	467,0	1,1	456,1	1,2

Wykres 12. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca
 Chart 12. Municipal waste collected during the year per capita

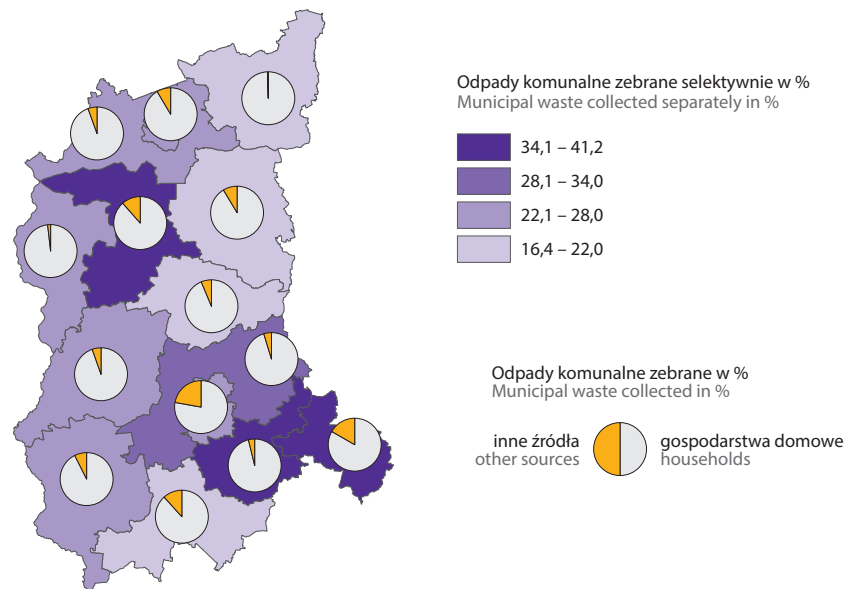

Poważnym, jednakże coraz lepiej opanowanym, problemem gospodarki odpadami jest utrzymująca się znaczna liczba przypadków składowania odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych.

Według danych urzędów gmin województwa lubuskiego w końcu 2019 r. w województwie lubuskim istniało 37 „dzikich” wysypisk, tj. o 19 mniej niż w 2010 r. jednak o 12 więcej niż w roku poprzednim. Powierzchnia tych wysypisk wyniosła 10,5 ha, stanowiąc 5,3% powierzchni „dzikich” wysypisk w Polsce.

W ciągu 2019 r. zlikwidowano 268 nielegalnych wysypisk, zbierając podczas ich likwidacji 664,5 ton odpadów komunalnych.

Mapa 17. Odpady komunalne zebrane w 2019 r.
 Map 17. Municipal waste collected in 2019

4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.7. Economic aspects of environmental protection

W 2019 r. nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska zwiększyły się w porównaniu z 2010 r. Najwięcej środków przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód, w tym na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe. W finansowaniu nakładów na ochronę środowiska zwiększył się udział środków własnych inwestorów.

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej były niższe. Najwięcej środków przeznaczono na ujęcia i doprowadzenia wody oraz na stacje uzdatniania wody. Środki na inwestycje służące gospodarce wodnej pochodziły głównie od inwestorów.

W latach 2010-2019 przekazano do użytku wiele inwestycji rzeczowych w zakresie ochrony środowiska jak i gospodarki wodnej.

Zapobieganie zanieczyszczeniom i degradacji środowiska naturalnego wymaga nakładów na ekologiczne przedsięwzięcia inwestycyjne. W 2019 r. nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska wyniosły 269,9 mln zł, tj. więcej o 16,0% w porównaniu z 2010 r. Wydatki te stanowiły 2,2% nakładów na ochronę środowiska w kraju. Najwięcej środków przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód – 65,1%, w tym na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe – 47,8% (w 2010 r. odpowiednio 80,7% i 58,4%). Na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu poniesiono 10,5% nakładów inwestycyjnych (wobec 12,7% w 2010 r.), a na gospodarkę odpadami – 1,9% (3,8% w 2010 r.)

Tablica 9. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej
Table 9. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management

Wyszczególnienie Specification	2010-2019		
	w tysiącach zł in PLN thousand	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN
Ochrona środowiska - ogółem Environmental protection - total	2515204,8	2,3	247
w tym: of which:			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu protection of air and climate	372627,5	1,2	37
gospodarka ściekowa i ochrona wód wastewater management and protection of waters	1580162,9	2,9	155
gospodarka odpadami waste management	122916,6	1,0	12
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem protection of biodiversity and landscape	112083,3	7,6	11
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	283920,0	4,4	28
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	839587,5	2,9	82
w tym: of which:			
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	237812,7	2,0	23
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	123782,2	2,8	12

W 2019 r, w porównaniu z 2010 r., zwiększył się udział środków własnych inwestorów w ogólnych nakładach na środki trwałe służące ochronie środowiska (z 43,3% do 57,2%), zmniejszył się natomiast udział środków z zagranicy (z 32,8% do 25,8%). Na niższym poziomie ukształtował się także udział środków budżetowych

(0,8% wobec 2,9% w 2010 r.), z największym udziałem środków finansowanych z budżetów województwa i gminy. Na poziomie porównywalnym z poziomem sprzed dziesięciu lat utrzymał się udział nakładów związanych z ochroną środowiska finansowanych z funduszy ekologicznych, który wyniósł 8,1% (wobec 6,0% w 2010 r.), natomiast udział kredytów i pożyczek krajowych (w tym bankowych), zmniejszył się i wyniósł 8,1% (wobec 14,4% w 2010 r.).

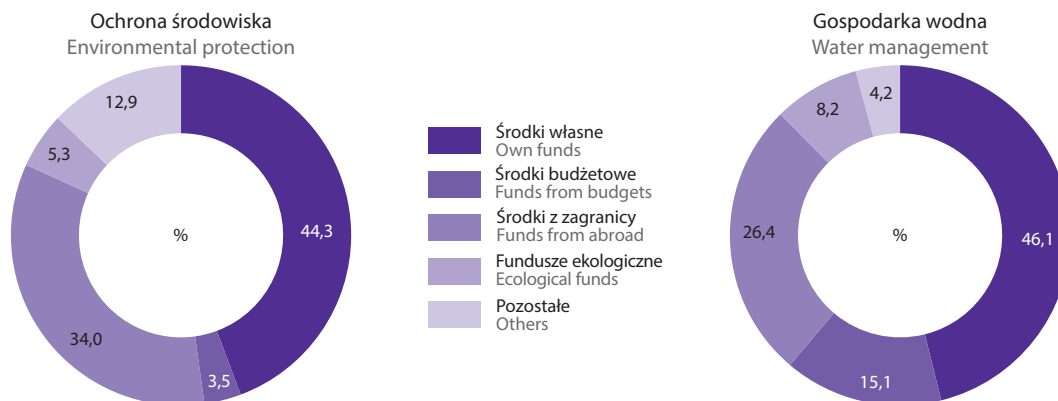
Z kolei nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w 2019 r. wynosiły 45,6 mln zł, tj. o 66,5% mniej niż w 2010 r. Wydatki te stanowiły 1,4% nakładów na gospodarkę wodną w kraju. Najwięcej środków przeznaczono na ujęcia i doprowadzenia wody – 59,0%, stacje uzdatniania wody – 23,2% oraz obwałowania przeciwpowodziowe – 17,6% (w 2010 r. odpowiednio: 27,0%, 7,1% i 3,2%).

W 2019 r. 52,9% środków służących gospodarce wodnej stanowiły środki własne inwestorów (w 2010 r. ich udział w ogólnych nakładach na te inwestycje wyniósł 72,2%). Wzrósł udział środków pochodzących z funduszy zagranicznych (z 14,4% w 2010 r. do 31,4% w 2019 r. oraz funduszy ekologicznych (z 0,5% w 2010 r. do 11,6% w 2019 r.). Spośród środków budżetowych największy udział stanowiły środki z budżetu gminy – 1,9% (wobec 0,4% w 2010 r.).

Wykres 13. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według źródeł finansowania w latach 2010 – 2019

Chart 13.

Outlays on fixed assets for environmental protection and water management by sources of financing in the years 2010 – 2019

Efekty rzeczowe uzyskane w zakresie ochrony środowiska w latach 2010-2019 to, m.in.:

- przekazanie do eksploatacji urządzeń o zdolności do redukcji zanieczyszczeń:
 - pyłowych – 1,5 tys. ton na rok,
 - gazowych – 7,8 tys. ton na rok,
- wybudowanie 1,5 tys. km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki oraz 0,2 tys. km sieci odprowadzającej wody opadowe,
- przekazanie do użytku 11 nowych biologicznych oczyszczalni ścieków komunalnych o przepustowości 9,9 dm³/dobę,
- realizacja 2,1 tys. indywidualnych (przydomowych) oczyszczalni ścieków,
- przekazanie do użytkowania składowiska dla odpadów komunalnych o powierzchni 4 ha i wydajności 20 tys. ton na rok oraz zwiększenie powierzchni i wydajności istniejących składowisk odpowiednio o: 4,7 ha i 100 tys. ton na rok,
- rekultywacja 22,3 ha hałd, wysypisk i stawów osadowych oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych,
- wykonanie 17,4 km barier przeciw hałasowi drogowemu.

Efektami uzyskanymi w gospodarce wodnej w latach 2010-2019 było:

- oddanie do użytku:
 - ujęć wodnych o wydajności 17,4 tys. m³/dobę,
 - stacji uzdatniania wody o wydajności 23,8 tys. m³ na dobę,
 - 0,9 tys. km sieci wodociągowej,
- wykonanie:
 - regulacji i zabudowy 150,6 km rzek,
 - 74,6 km obwałowań przeciwpowodziowych,
 - 7 stacji pomp na zawałach i obszarach depresyjnych.

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

Liczba ludności w województwie lubuskim sukcesywnie maleje od 2013 r. W 2020 r. po raz trzeci z rzędu liczba urodzeń żywych była mniejsza od liczby zgonów - odnotowano największą ujemną wartość ubytku naturalnego w minionej dekadzie. Poza tym, utrzymał się spadek umieralności niemowląt. Zanotowano także mniejsze ujemne saldo migracji na pobyt stały. Znacząco spadła liczba zawartych związków małżeńskich.

Sytuacja demograficzna województwa lubuskiego kształtowała się w 2020 r. pod wpływem pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2. W końcu 2020 r. liczba ludności województwa wyniosła 1007,1 tys., tj. o 4,4 tys. mniej w porównaniu z końcem 2019 r. Zmniejszenie to było wynikiem znacznego ubytku naturalnego ludności – liczba urodzeń żywych była mniejsza od liczby zgonów o 4,0 tys. Również saldo migracji na pobyt stały było ujemne, przy czym jego wielkość w skali roku się zmniejszyła.

Tablica 10. Ludność
Table 10. Population

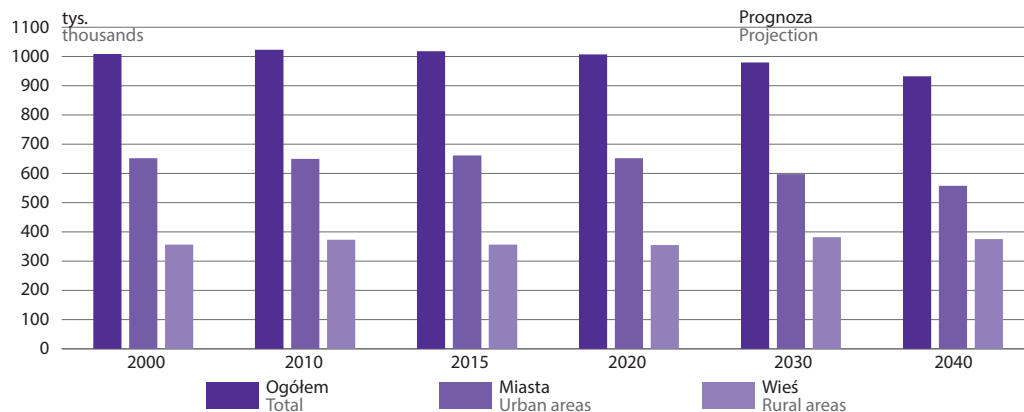
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem (stan w dniu 31 grudnia) Total (as of 31 December)				
w tys. in thousands	1023,2	1018,1	1011,6	1007,1
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	2,7	2,6	2,6	2,6
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	105	105	106	106
Miasta - w % ogółu ludności Urban areas - in % of total population	63,5	65,0	64,9	64,7
Wieś - w % ogółu ludności Rural areas - in % of total population	36,5	35,0	35,1	35,3
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	73	73	72	72

Ludność województwa stanowiła 2,6% ludności Polski. Średnio na 1 km² zamieszkiwały 72 osoby, podobnie jak w 2019 r. (w kraju – 122 osoby). Ponad połowę populacji stanowiły kobiety (51,4%). Współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) wyniósł 106 i był nieznacznie niższy od średniej krajowej (107). Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w miastach na prawach powiatu: Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze (po 111), najniższe zaś w powiecie sulęcińskim (101) oraz gorzowskim (102).

Z ogółu ludności województwa 64,7% mieszkało w miastach, to jest o 0,2 p. proc. mniej niż przed rokiem (w kraju – 59,9%). Wartość wskaźnika urbanizacji lokuje województwo lubuskie wśród województw o najwyższym odsetku ludności miejskiej w społeczeństwie (4. lokata). Analizując udział mieszkańców wsi, widać, że w okresie 2010-2014 r. odsetek ten wzrósł z 36,5% do 36,9%, w 2015 r. wyniósł 35,0% (nastąpiło połączenie miasta Zielona Góra z gminą wiejską Zielona Góra) i w kolejnych latach kształtował się na zbliżonym poziomie, z niewielką tendencją wzrostową. W 2020 r. na wsi mieszkało 35,3% ludności województwa.

W latach 2010-2020 liczba ludności w województwie zmniejszyła się o 16,1 tys. osób, tj. o 1,6%. Największy spadek obserwowany był w okresie 2013-2015 r. oraz 2018-2020 r. Przy czym ten pierwszy charakteryzowały największe ujemne wartości salda migracji stałych, natomiast drugi – największe ujemne wartości salda ruchu naturalnego.

Wykres 14. Liczba ludności w latach 2010-2020 oraz prognoza do 2030 r. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 14. Population in 2010-2020 and projection until 2030. As of 31 December

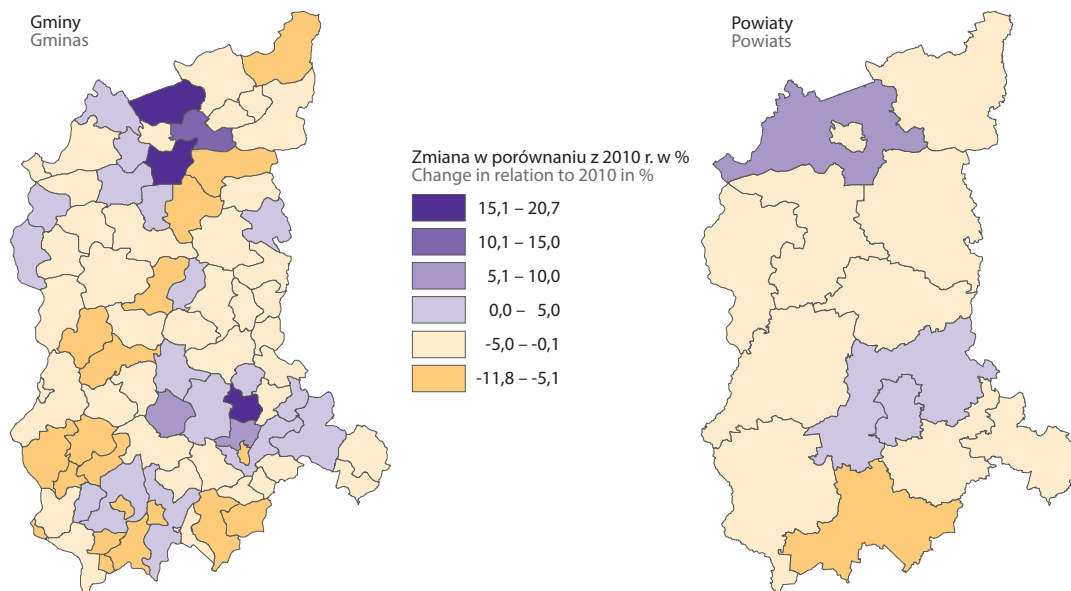

Zmniejszenie liczby ludności w 2020 r. w porównaniu z 2010 r. odnotowano w 11 z 14 powiatów, a największy był w powiecie żagańskim (o 5,7%). Podobnie jak przed rokiem, jedynie trzy powiaty odnotowały wzrost stanu populacji, były to: gorzowski (o 5,1%), miasto na prawach powiatu Zielona Góra (o 2,6%) i zielonogórski (o 1,0%). Uwzględniając gminy, spadek liczby ludności zanotowano w 59 z 82 gmin, przy czym największy w: miejskiej Gozdnicza (o 11,8%), wiejskiej Wymiarki (o 10,7%) i miejskiej Łęknica (o 9,2%). Gminy te leżą na terenie powiatu żagańskiego i żarskiego. W pozostałych 23 gminach wystąpił wzrost, a największy na terenach wiejskich, w gminach: Deszczno (o 20,7%), Kłodawa (o 17,6%), Zabór (o 15,8%) i Santok (o 12,9%). Gminy te znajdują się na obszarze powiatu gorzowskiego i zielonogórskiego

W wyniku trwającej depresji urodzeniowej spowodowanej spadkiem płodności kobiet, miało miejsce – obserwowane w latach 2010-2015 – zmniejszenie się liczby i odsetka dzieci (0–14 lat). Z kolei nieprzerwanie rośnie grupa osób w starszym wieku (65 lat i więcej). W 2020 r. liczba dzieci w wieku poniżej 15 lat wyniosła ponad 153,5 tys., tj. o 4,5 tys. mniej niż w 2010 r. oraz o ponad 1,2 tys. mniej niż w 2019 r. Niemniej jednak w latach 2017-2019 liczba dzieci wzrosła, również udział grupy 0-14 lat w ludności województwa się zwiększył i wyniósł 15,3%. W 2020 r. wartość tego wskaźnika była niewiele mniejsza niż w 2019 r. – dzieci stanowiły 15,2% populacji.

Natomiast grupa osób w wieku 65 lat i więcej w 2020 r. zwiększyła się w skali roku o prawie 5,6 tys. do wielkości 183,6 tys. osób, co stanowiło 18,2% ludności województwa (w 2010 r. osoby starsze stanowiły 11,7% ludności, a w 2019 r. – 17,6%). Wzrost ten wynika z przesuwania do populacji w starszym wieku coraz liczniejszych roczników osób urodzonych w latach 50. ub. wieku. Z tego powodu od kilku lat zmniejsza się liczba osób w tzw. wieku dorosłym (15–64 lata).

Mapa 18. Zmiana liczby ludności w latach 2010-2020. Stan w dniu 31 grudnia
 Map 18. Population changes in 2010-2020. As of 31 December

Przewiduje się, że populacja województwa zmniejszy się do ponad 979 tys. osób w 2030 r., przy czym większe zmiany obserwowane będą w miastach. Największe ubytki ludności odnotują powiaty: żagański (o 9,8% w odniesieniu do 2013 r.), krośnieński (o 8,7%) i międzyrzecki (o 8,4%). Wzrost prognozuje się jedynie w powiecie gorzowskim (o 9,1%) i zielonogórskim (o 4,5%), w efekcie zasiedlania stref podmiejskich Gorzowa Wlkp. i Zielonej Góry. Również w większości (80,5%) gmin nastąpi ubytek liczby ludności, a w pięciu z nich o co najmniej 10% (w odniesieniu do 2016 r.). Są to gminy miejskie: Gozdnicza, Łęknica, Nowa Sól, miejsko-wiejska Dobiegniew oraz wiejska Wymiarki.

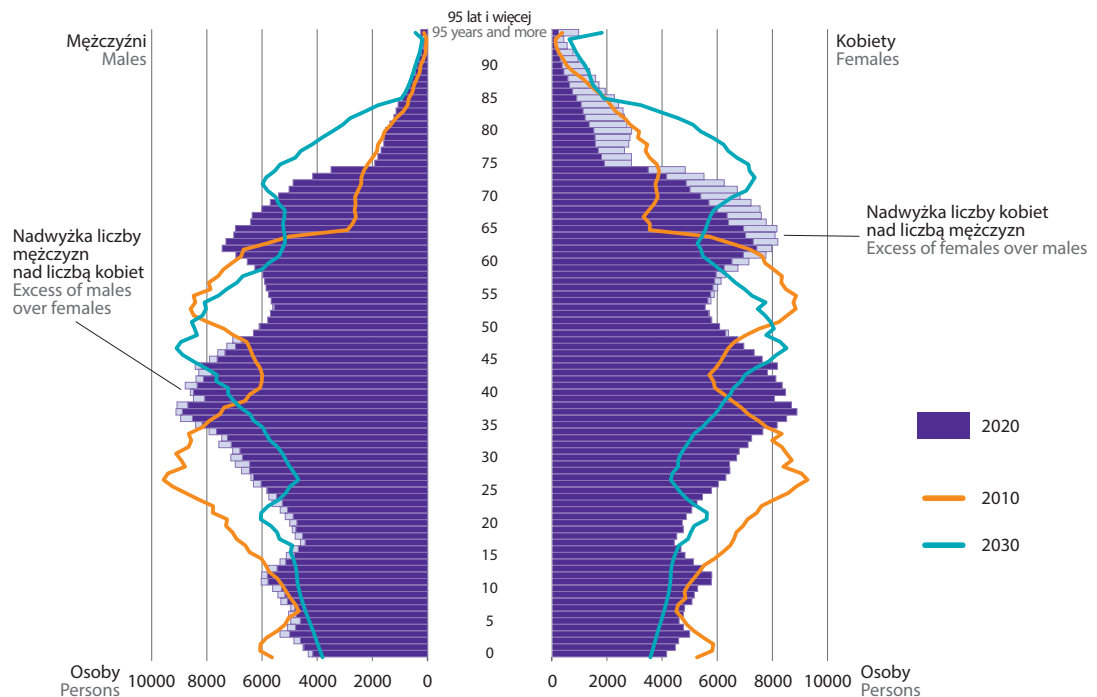
Obserwowane przemiany demograficzne wskazują, że obecna sytuacja ludnościowa województwa nie gwarantuje stabilnego rozwoju demograficznego. Zmniejszająca się liczba urodzeń i wzrastająca liczba zgonów manifestują się stopniowym spadkiem liczby mieszkańców. Zdecydowanie mniejsza w przyszłości liczba kobiet w wieku rozrodczym będzie miała negatywny wpływ także na przyszłą liczbę urodzeń. W województwie przez cały okres prognozy przewidywany jest ujemny przyrost naturalny, a wskaźnik przyrostu naturalnego od 2025 r. będzie niższy niż przeciętnie w kraju. Populacja województwa szybko się starzeje, co odzwierciedla przede wszystkim wzrost jej liczby i udziału w najstarszych rocznikach wieku.

Analizując strukturę ludności województwa w podziale na ekonomiczne grupy wieku zauważa się, że udział osób w wieku przedprodukcyjnym utrzymuje się od 2015 r. na tym samym poziomie – 18,1%. W 2020 r., w odniesieniu do 2010 r., zmniejszył się on jedynie o 1 p. proc. W przypadku odsetka osób w wieku produkcyjnym, spadek wyniósł 6 p. proc., z 65,8% do 59,8%. Natomiast udział osób w wieku poprodukcyjnym zwiększył się o 7 p. proc. do 22,1%. Tym samym wzrost odsetka osób w starszym wieku był wyraźnie większy niż spadek odsetka ludzi młodych.

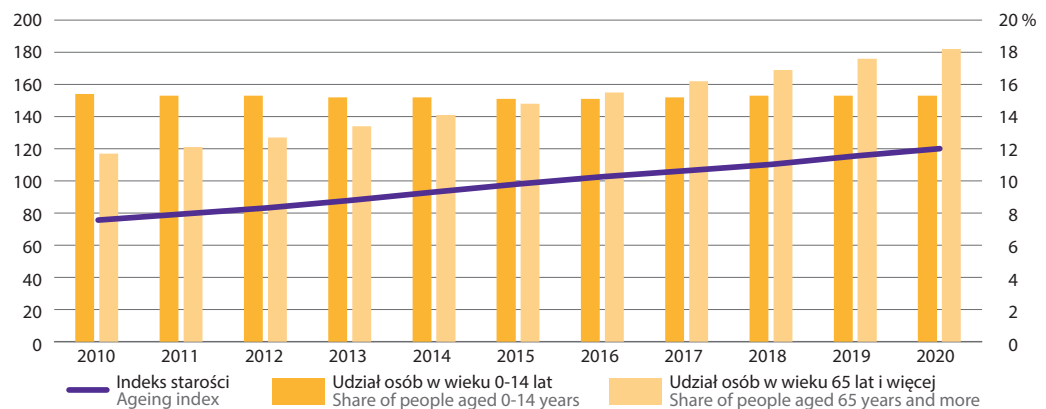
Od początku dekady 2010-2020 liczba osób w wieku produkcyjnym maleje sukcesywnie. W 2020 r. w tym wieku było 602,2 tys. osób., tj. o 70,6 tys. mniej niż w 2010 r. Na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 67 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2010 r. były to 52 osoby.

Na szybkie tempo starzenia się ludności w województwie wskazuje wzrost wartości miar starzenia się. Wskaźnik starości demograficznej, czyli udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności w 2020 r. wyniósł 18,2% i był o 6,5 p. proc. wyższy niż w 2010 r. Indeks starości wyrażający liczbę osób w wieku 65 lat i więcej na 100 osób w wieku 0-14 lat (liczba dziadków przypadających na stu wnuków) zwiększył się z 75,9 w 2010 r. do 119,6 w 2020 r. Przy tym pogorszył się wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego, czyli relacja liczby osób w wieku 15-64 lata do 100 osób w wieku 65 lat i więcej. Wskaźnik ten zmniejszył się w analizowanym okresie o 41,2%, z 621 do 365.

Wykres 15. Ludność według płci i wieku w latach 2010, 2020 i 2030. Stan w dniu 31 grudnia
 Chart 15. Population by sex and age in 2010, 2020 and 2030. As of 31 December

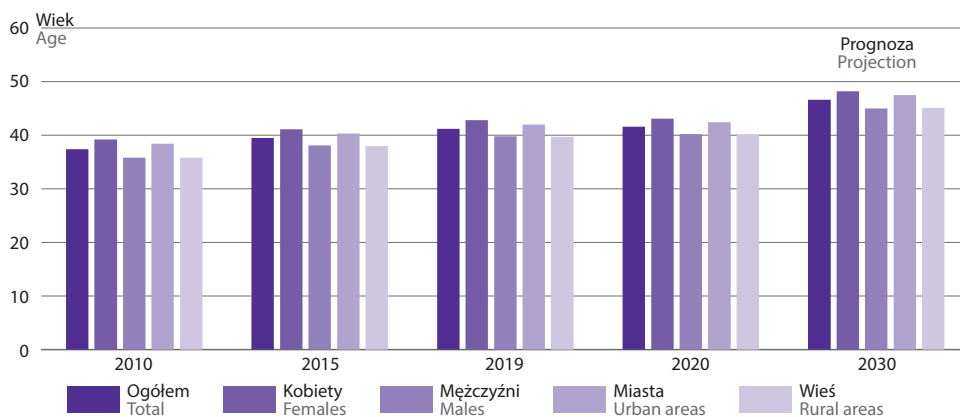
Wykres 16. Indeks starości w latach 2010-2020
 Chart 16. Ageing index in 2010-2020

W wyniku procesów w zakresie ruchu naturalnego, migracji oraz wydłużania się trwania życia ludności mają miejsce istotne przekształcenia w strukturze ludności według wieku. Mediana wieku mieszkańców województwa wyniosła w 2020 r. ponad 41 lat, tj. o nieco ponad 4 lata więcej niż w 2010 r. Wiek środkowy dla mężczyzn to ok. 40 lat, a dla kobiet – ok. 43 lata (w 2010 r. odpowiednio: ok. 36 i 39 lat). Mieszkańcy wsi są młodszy o nieco ponad 2 lata od mieszkających w miastach, gdzie mediana wynosi ponad 42 lata. Przewiduje się, że proces starzenia się ludności w województwie będzie przebiegać ze znacznie większą intensywnością niż dotychczas. W 2030 r. mediana wieku wyniesie ponad 46 lat, przy czym dla kobiet nieco ponad 48 lat, a dla mężczyzn 45 lat.

Proces starzenia się ludności jest zróżnicowany wśród powiatów – obecnie przedstawicielami najmłodszej struktury wieku są powiaty: sulęciński, gorzowski i wschowski. Mediana wieku mieszkańców w obu powiatach wynosi nieco ponad 40 lat i jest mniejsza niż średnia dla województwa o nieco ponad 1 rok. Natomiast najstarsza populacja, gdzie wiek środkowy wynosi prawie 43 lata, charakteryzuje miasto na prawach powiatu Gorzów Wlkp. W grupie powiatów o medianie wieku wyższej niż przeciętnie w województwie były także: miasto na prawach powiatu Zielona Góra, żagański, żarski, krośnieński, międzyrzecki i nowosolski.

Wykres 17. Mediana wieku ludności
Chart 17. Median age of population

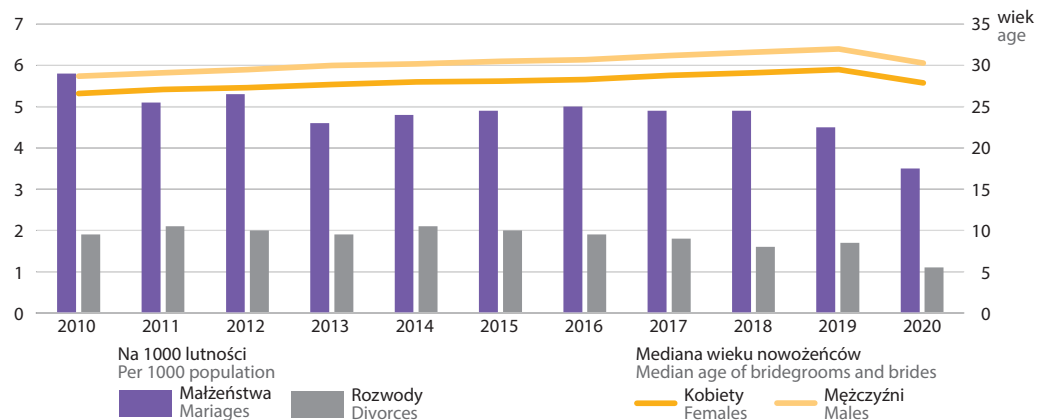
W województwie obserwuje się niekorzystny trend w zakresie formowania rodzin. Po latach względnej stabilizacji – ok. 5 tys. małżeństw rocznie w okresie 2015–2018 r., w 2019 r. zarejestrowano ich niespełna 4,6 tys., a w 2020 r. – 3,5 tys. Dla porównania w 2010 r. liczba nowych związków małżeńskich wyniosła 5,9 tys. Jednocześnie współczynnik małżeństw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców obniżył się z 5,8 w 2010 r. do 3,5 w 2020 r. W całym kraju częstotliwość zawierania związków małżeńskich była nieznacznie wyższa (3,8 na 1000 ludności w 2020 r.). W skali powiatów województwa lubuskiego, współczynnik małżeństw licząc na 1000 ludności przyjmował wielkości od 3,0 w powiecie gorzowskim do 4,3 w powiecie ślubickim.

Konsekwencją wyborów dokonywanych przez młodych ludzi, którzy planując przyszłość zawarcie małżeństwa stawiają na dalszym miejscu, jest zwiększenie się wieku nowożeńców. W 2020 r. mediana wieku mężczyzny zawierającego związek małżeński po raz pierwszy wyniosła 30,3 roku, a kobiety 27,9 roku, tj. odpowiednio o 2,3 i 1,9 roku więcej niż w 2010 r. Małżeństwa wyznaniowe (tj. zawarte w kościołach i jednocześnie zarejestrowane w urzędach stanu cywilnego) stanowiły w 2020 r. 40,4% zawartych prawnie związków (w 2010 r. ok. 60%). Dla porównania w kraju odsetek małżeństw wyznaniowych wyniósł 53,6%.

Korzystnie kształtowała się sytuacja w zakresie rozwodów, których liczba – w latach 2015–2018 – się zmniejszyła, do nieco ponad 1,6 tys., następnie w 2019 r. ponownie wzrosła (do 1,7 tys.). Natomiast w 2020 r. rozwiązano przez sąd ponad 1,1 tys. małżeństw; współczynnik rozwodów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniósł 1,1 (w porównaniu z 1,7 rok wcześniej i 1,9 w 2010 r.). Wartość tego wskaźnika była niższa niż przeciętnie w kraju (1,3). Spośród powiatów najwyższą wartość współczynnika rozwodów charakteryzowała Zieloną Górę (1,4), najniższą zaś – powiat międzyrzecki (0,8).

Pomiędzy 2010 r. i 2019 r. liczba orzeczonych sądowo separacji znacznie się zmniejszyła, z 56 do 26. W 2020 r. orzeczono 11 separacji; współczynnik separacji w przeliczeniu na 100 tys. ludności wyniósł 1,1 (w kraju – 1,9). Najwięcej separacji orzeczono w powiecie żagańskim (3,8 na 100 tys. ludności) i nowosolskim (3,5).

Wykres 18. Małżeństwa zawarte i rozwody w latach 2010-2020
 Chart 18. Marriages contracted and divorces in 2010-2020

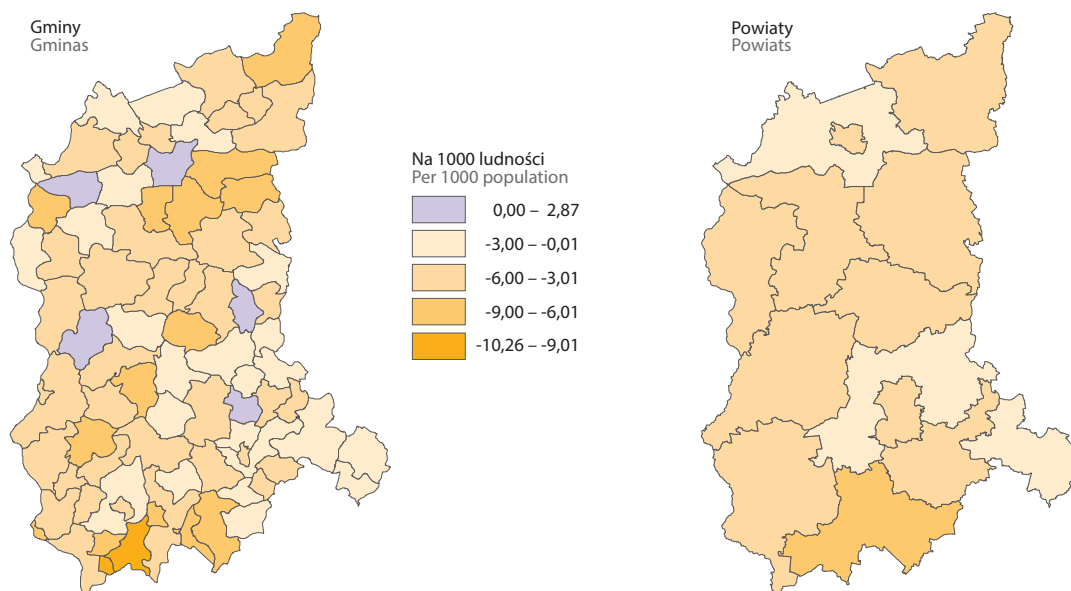
Po okresie wzrostu w latach 2016-2017 liczba urodzeń żywych w kolejnych latach stopniowo zaczęła się zmniejszać. W 2019 r. spadła do 9,0 tys., a w 2020 r. – do 8,6 tys. i była mniejsza o 2,3 tys. w porównaniu z 2010 r. Współczynnik urodzeń żywych w przeliczeniu na 1000 ludności osiągnął poziom 8,6 i był niższy o 0,4 p. prom. w porównaniu z 2019 r., natomiast w porównaniu z 2010 r. o 2,1 p. prom. (w kraju wskaźnik ten w 2020 r. wyniósł 9,3). W skali powiatów województwa lubuskiego, największa wartość współczynnika urodzeń charakteryzowała powiat sulęciński i zielonogórski, gdzie zanotowano ponad 9 urodzeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, najmniejsza zaś powiat krośnieński i międzyrzecki (po 7,8).

Pomiędzy 2010 r. i 2019 r. liczba osób zmarłych w województwie stopniowo wzrosła z 9,5 tys. do 11,0 tys. rocznie. W 2020 r. zwiększyła się do 12,6 tys. W konsekwencji zwiększył się też współczynnik zgonów, w 2020 r. liczba zgonów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosła 12,5 i była wyższa o 1,6 p. prom. w porównaniu z 2019 r. oraz o 3,2 p. prom. w porównaniu z 2010 r. (w kraju współczynnik zgonów w 2020 r. wyniósł 12,4). Natężenie zgonów w powiatach było zróżnicowane, najwyższy poziom – ponad 14 zgonów licząc na 1000 mieszkańców odnotowano w żagańskim. Wysoki poziom był także w powiecie sulęcińskim (13,6). Natomiast relatywnie mniej zgonów zanotowały powiaty: gorzowski, wschowski i zielonogórski, gdzie współczynnik wyniósł 11 zgonów na 1000 ludności.

W województwie obserwuje się niekorzystne zmiany w zakresie przyrostu naturalnego, który szybko maleje. Jeszcze w 2010 r. przyrost naturalny kształtował się na poziomie 1,4 tys. osób, podczas gdy w 2017 r. oscylował już wokół zera. Kolejne lata charakteryzowały się ubytkiem naturalnym. W 2020 r. liczba urodzeń była mniejsza od liczby zgonów o prawie 4,0 tys. osób. Współczynnik przyrostu naturalnego ukształtował się na poziomie minus 4 osoby na 1000 ludności (w kraju wyniósł minus 3,2). Wszystkie powiaty województwa odnotowały ubytek naturalny ludności, przy czym największy powiat żagański (ponad 6 osób na 1000 ludności).

W 2020 r. ujemny przyrost naturalny wystąpił w 77 z 82 gmin. Najniższy współczynnik przyrostu naturalnego odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Łłowa (ponad minus 10 osób na 1000 ludności) oraz gminie miejskiej Gozdnicza (minus 9,7). Gminy te znajdują się na terenie powiatu żagańskiego. Wszystkie gminy z dodatnim przyrostem naturalnym to gminy wiejskie, a wśród nich wyróżniały się: Szczaniec (2,9 na 1000 ludności) z powiatu gorzowskiego i Maszewo (1,8) z powiatu krośnieńskiego.

Mapa 19. Przyrost naturalny ludności w 2020 r.
Map 19. Natural increase in 2020

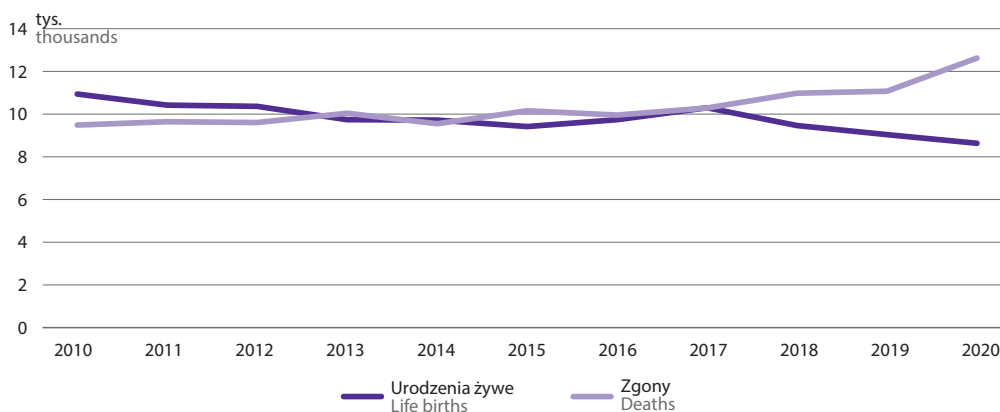

Od 2011 r. współczynnik dzietności w województwie utrzymuje się blisko progu skrajnie niskiej płodności. Aby zapewnić stabilny rozwój demograficzny, w danym roku – na każde 100 kobiet w wieku 15–49 lat – powinno przypadać średnio co najmniej 210–215 urodzonych dzieci, obecnie przypada 131 (w kraju 138).

Niskiej dzietności towarzyszy przesunięcie najwyższej płodności kobiet – z grupy wieku 20-24 lata do wieku 25-29 lat, a obecnie także do wieku 30-34 lata. W 2020 r. na 1000 kobiet w wieku 20-24 przypadały 52 urodzenia żywe, podczas gdy w 2010 r. było ich 62. W przypadku kobiet w wieku 25-29 lat odnotowano 87 urodzeń żywych, a w wieku 30-34 lata – 71, natomiast w 2010 r. było odpowiednio 92 i 68.

Zmiany wzorca płodności spowodowały przesunięcie się momentu, w którym kobiety decydują się na dziecko. W 2020 r. mediana wieku matki rodzącej swoje pierwsze dziecko wyniosła 27,5 roku, podczas gdy w 2010 r. było to 26 lat. Wiek środkowy dla matek w całym kraju był o 1 rok większy (28,5 roku).

Wykres 19. Ruch naturalny ludności w latach 2010-2020
Chart 19. Vital statistics of population in 2010-2020

Głównymi przyczynami zgonów w województwie pozostają choroby układu krążenia i choroby nowotworowe. W 2019 r. stanowiły one 59,0% wszystkich zgonów. Wskaźnik śmiertelności z powodu chorób układu krążenia w przeliczeniu na 100 tys. ludności wyniósł 356 (w kraju – 421), natomiast dla chorób nowotworowych – 288 (w kraju – 283). Śmiertelność w wyniku chorób układu krążenia była wyższa wśród mężczyzn, w 2019 r. z tej przyczyny zmarło 386 mężczyzn i 328 kobiet, licząc na 100 tys. ludności danej płci. Również w przypadku zgonów spowodowanych nowotworami wskaźnik śmiertelności dla mężczyzn był wyższy – 315, w porównaniu z 263 dla kobiet. W okresie 2010-2019 r. wzrosła śmiertelność mieszkańców z powodu nowotworów (o 48 zgonów w przeliczeniu na 100 tys. ludności), natomiast spadła z powodu chorób układu krążenia (o 64 zgony na 100 tys. ludności).

W 2019 r. z powodu nowotworów najwięcej osób zmarło w Gorzowie Wlkp. (323 osoby w przeliczeniu na 100 tys. ludności), powiecie strzelecko-drezdeneckim (315) oraz Zielonej Górze (313), przy tym w Gorzowie Wlkp. odnotowano znaczący wzrost współczynnika zgonów w porównaniu z 2010 r. (o 96 zgonów w przeliczeniu na 100 tys. ludności). Był to drugi największy wzrost wśród powiatów województwa, po powiecie ślubickim (o 115 zgonów licząc na 100 tys. ludności). W drugim mieście wojewódzkim – Zielonej Górze śmiertelność z tej przyczyny także wzrosła, ale w stopniu mniejszym niż średnio w województwie (o 37 zgonów). Z kolei najmniej zgonów z powodu nowotworów zanotowano w powiecie krośnieńskim (242 zgony na 100 tys. ludności) oraz gorzowskim (243). Dodatkowo powiat krośnieński wyróżniał spadek poziomu śmiertelności (o 21 zgonów licząc na 100 tys. ludności) w porównaniu z 2010 r.

W przypadku śmiertelności z powodu chorób układu krążenia większość powiatów zanotowała spadek współczynnika zgonów w odniesieniu do 2010 r. Największy wystąpił w powiecie żarskim (o 158 zgonów na 100 tys. ludności), kolejno w ślubickim (o 125) i gorzowskim (o 116). Poziom zgonów obniżył się także w obu miastach na prawach powiatu (w Gorzowie Wlkp. – o 39 zgonów na 100 tys. ludności i Zielonej Górze – o 18 zgonów). Najwięcej zgonów z powodu chorób układu krążenia odnotowano w powiecie zagańskim (475 w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców), także sulęcińskim (429) i świebodzińskim (423).

W województwie znacząco obniżyła się umieralność niemowląt. W 2020 r. zarejestrowano 27 zgonów niemowląt (dzieci w wieku poniżej 1 roku życia), tj. o 32 mniej niż w 2010 r. Współczynnik zgonów niemowląt liczony na 1000 urodzeń żywych wyniósł 3,1 i był niższy o 2,3 p. prom. w porównaniu z 2010 r. Wskaźnik ten był niższy od średniej umieralności niemowląt w kraju (3,6).

W latach 2010-2016 liczba przemieszczeń – zameldowań na stałe w ruchu wewnętrznym zmniejszyła się, natomiast po 2016 r. ponownie zaczęła wzrastać i w 2019 r. wniosła 12,9 tys. Jednocześnie wzrosła także liczba wymeldowań z pobytu stałego – do 14,1 tys. w 2019 r. W wyniku ograniczenia ruchów wędrownych ludności w 2020 r. wyraźnie spadła liczba zameldowań (do 10,8 tys.) i wymeldowań (do 11,6 tys.) tak w ruchu wewnętrznym, jak i zewnętrznym (imigracja – do 0,4 tys. i emigracja – do 0,3 tys.).

Województwo lubuskie od lat charakteryzuje stały odpływ mieszkańców do innych regionów w kraju – w 2020 r. saldo migracji ogólnej na pobyt stały wyniosło minus 0,7 tys. osób. W porównaniu z 2019 r. liczba migracji spadła (1,1 tys.) i była wyraźnie mniejsza niż w latach poprzednich 2013-2015 (kiedy z województwa migrowało co roku ok. 1,5 tys. osób). Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosło 0,7, tj. o 0,4 mniej niż przed rokiem, natomiast o 0,3 więcej niż w 2010 r.

Największą grupą wśród migrujących były osoby młode dorosłe – w wieku 30-34 lata (41,4%) oraz 25-29 lat (41,1%), czyli osoby w wieku produkcyjnym. Przy czym ponad połowa to kobiety (52%).

Uwzględniając odpływ ludności do innych województw, najczęstszym kierunkiem migracji było dolnośląskie (30,1%) i wielkopolskie (29,6% migracji międzywojewódzkich).

Uwzględniając migracje zagraniczne, w 2020 r. liczba imigracji na pobyt stały wyniosła 0,4 tys., natomiast emigracji 0,3 tys., co dało saldo wielkości nieco ponad 0,1 tys. osób, czyli 0,12 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Dodatkowo saldo imigracji odnotowano drugi rok z rzędu (wcześniej przez niemal dwie dekady było ujemne).

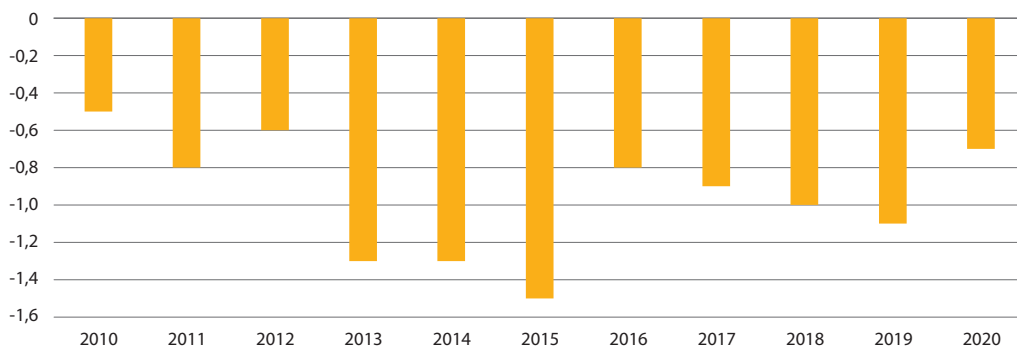
W 2020 r. liczba emigracji na pobyt stały spadła (0,3 tys.) i była znacząco mniejsza niż w okresie 2013-2015 (kiedy notowano ok. 1,1 tys. wymeldowań z pobytu stałego w związku z wyjazdem za granicę).

Główne kierunki emigracji na pobyt stały pozostają od wielu lat niezmiennie – są to Niemcy (44,6% mi-grujących) i Wielka Brytania (20,4%). W przypadku imigracji, na pierwszym miejscu w 2020 r. były również Niemcy (40%), na drugim Wielka Brytania (16,3%), kolejne miejsce zajęła Ukraina (12,7%).

Wśród emigrantów dominowały osoby, które swój wyjazd za granicę łączyły z podejmowaniem pracy lub jej poszukiwaniem. Były to przeważnie osoby w grupie wieku 30-44 lata: tak kobiety (49,6%), jak i mężczyźni (47,4%). Na uwagę zasługuje natomiast fakt, że z rodzicami wracają dzieci urodzone poza granicami kraju – odsetek dzieci w wieku 0-4 lata w liczbie imigracji wyniósł 32,2% oraz w wieku 5-9 lat – 13,9%.

Analiza trendów w migracjach wskazuje, że obecnie wielkość emigracji nie ma zasadniczego wpływu na rozwój demograficzny w województwie. Pozytywnie natomiast oddziałuje rosnąca liczba imigrantów, przede wszystkim rodzin z dziećmi powracających z zagranicy. Decydującą rolę w kształtowaniu się liczby ludności odgrywają przemieszczenia populacji wewnątrz województwa, jak i między województwami.

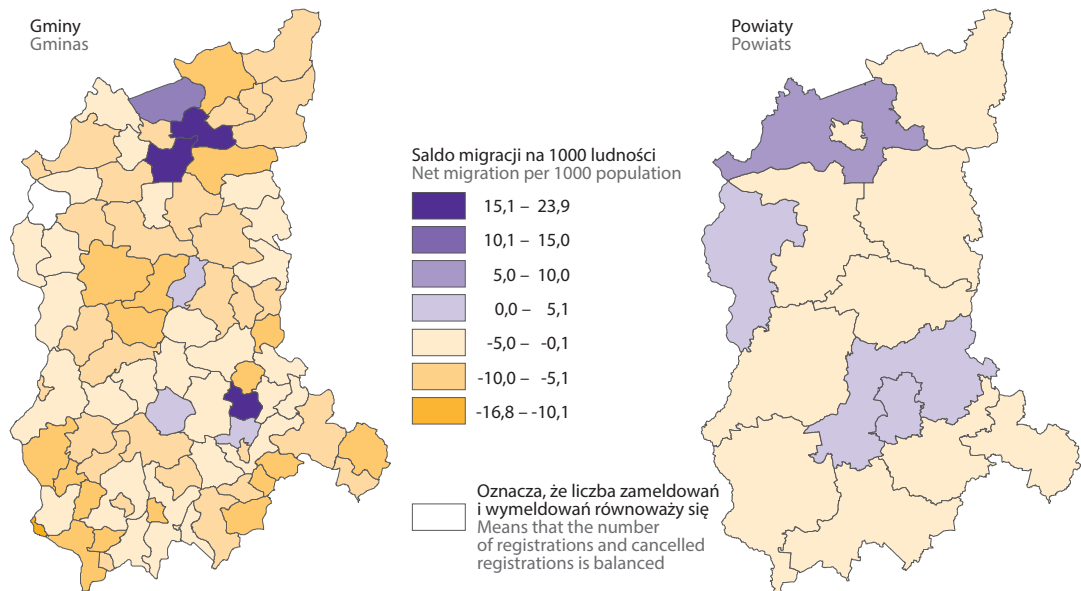
Wykres 20. Saldo migracji ludności na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2010-2020
Chart 20. Net migration of population for permanent residence per 1000 population in 2010-2020

W 2020 r. ujemne saldo migracji ludności na pobyt stały odnotowano w 10 z 14 powiatów, a najwyższe w powiecie żagańskim (minus 4 osoby w przeliczeniu na 1000 ludności) i strzelecko-drezdeneckim (minus 3,8). Natomiast dodatnie saldo migracji, podobnie jak przed rokiem, wystąpiło w powiecie gorzowskim (6,1), Zielonej Górze (2,5) i zielonogórskim (2,3). W porównaniu z 2010 r. wartość współczynnika salda migracji poprawiła się w Zielonej Górze (o 1,3 p. prom.) i powiecie słubickim (o 1,1 p. prom.), w którym po raz pierwszy od dekady różnica między napływem a odpływem była dodatnia. Dla porównania wskaźnik salda migracji w Gorzowie Wlkp. w przeliczeniu na 1000 osób w 2020 r. wyniósł minus 3,0.

Uwzględniając gminy, ujemne migracje zanotowano w 47 z 82 gmin województwa. Największy odpływ ludności w 2020 r. miał miejsce w gminie miejskiej Łęknica (minus 17 osób na 1000 ludności), kolejno w gminie wiejskiej Brody (minus 10 osób), Wymiarki (minus 9 osób), także w gminie miejskiej Żagań oraz gminach wiejskich: Bytnica, Lipinki Łużyckie i Niegosławice (po 8 osób). Są to gminy leżące na terenie powiatu żarskiego, żagańskiego i krośnieńskiego. Natomiast w 34 gminach saldo migracji było dodatnie. Najwyższą jego wartość w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano, podobnie jak przed rokiem, w gminach wiejskich: Santok (24 osoby na 1000 ludności), Deszczno (17 osób), Zabór (15 osób) i Kłodawa (11 osób).

Mapa 20. Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2020 r.
Map 20. Net migration of population for permanent residence in 2020

Edukacja Education

W roku szkolnym 2019/20 w województwie lubuskim funkcjonowało łącznie 496 placówek wychowania przedszkolnego. W ramach systemu oświaty wychowaniem przedszkolnym objęto 35,7 tys. dzieci. Ponad 97% dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego było w wieku 3-6 lat. Wśród wszystkich placówek wychowania przedszkolnego dominowały przedszkola, które stanowiły blisko 61,9% ogółu placówek wychowania przedszkolnego. Średnio na 1 przedszkole w województwie lubuskim przypadało 100 dzieci.

Wychowanie przedszkolne

W roku szkolnym 2019/20 w województwie lubuskim funkcjonowało 496 placówek wychowania przedszkolnego tj. o 3 mniej niż w poprzednim roku szkolnym i o 16 więcej niż w 2010. Liczba ta obejmowała: 307 przedszkoli (więcej o 13 niż przed rokiem i o 75 niż w 2010 r.), 3 zespoły wychowania przedszkolnego, 27 punktów przedszkolnych oraz 159 oddziałów przy szkołach podstawowych. Większość przedszkoli (75,2%) zlokalizowana była w miastach, natomiast na wsi przeważały oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych (73,6%). Wychowaniem przedszkolnym objęto 35,7 tys. dzieci, tj. więcej o 20,7% niż w 2010 r. W miastach do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało 27,7 tys. dzieci, o 0,1 tys. więcej niż rok wcześniej, a na wsi 8,0 tys. (o 0,1 tys. mniej). Na 1000 dzieci z tej grupy wieku w zajęciach placówek wychowania przedszkolnego uczestniczyło 895 dzieci w województwie i 904 w kraju. Liczba dzieci w wieku 6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego roku 5,4% (528). W województwie lubuskim działało 9 specjalnych placówek wychowania przedszkolnego – wszystkie to przedszkola, do których uczęszczało 149 dzieci.

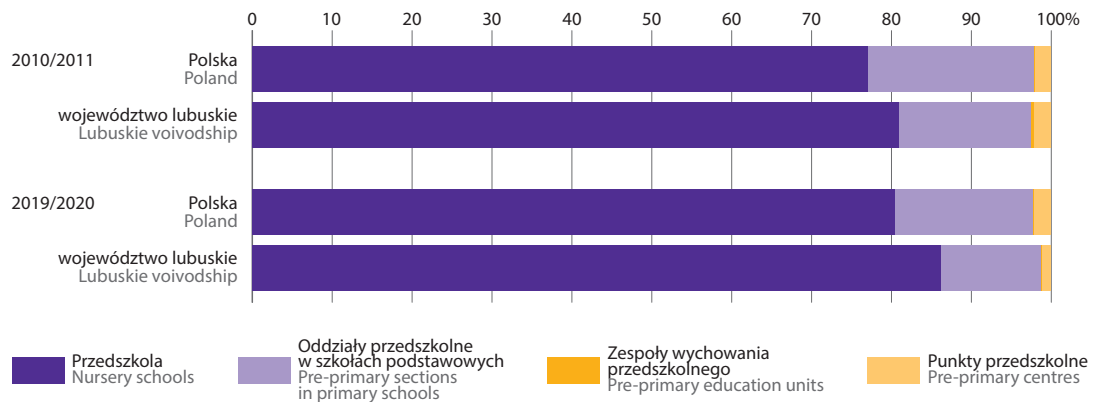
Placówki wychowania przedszkolnego są placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Tablica 11. Wychowanie przedszkolne^a
Table 11. Pre-primary education^a

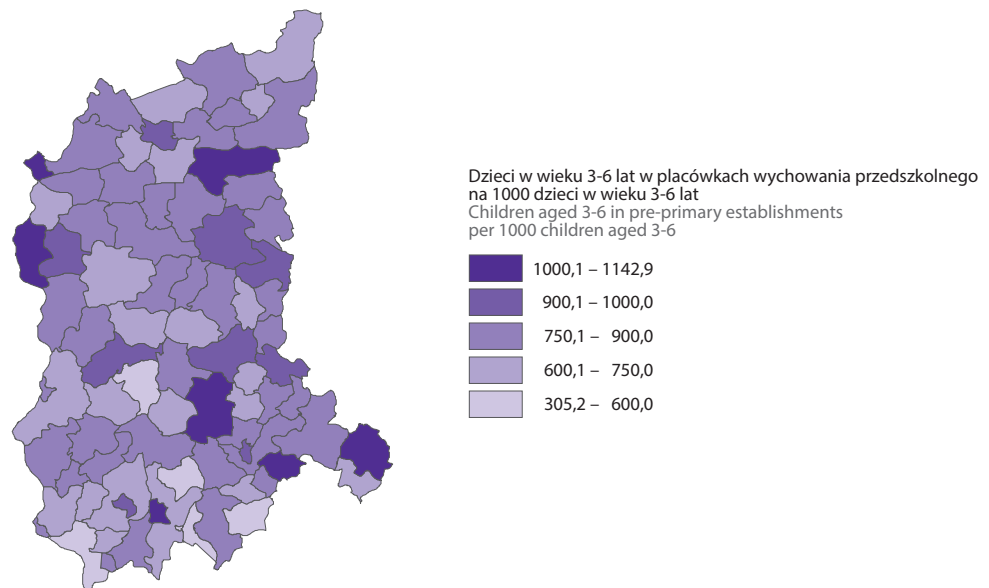
Wyszczególnienie Specification	2010/11	2015/16	2018/19	2019/20
Placówki: Establishments:	480	476	499	496
miasta urban areas	225	247	279	279
wieś rural areas	255	229	220	217
w tym of which				
Przedszkola Nursery schools	232	278	294	307
w tym specjalne of which special	6	8	9	9
Miejsca: Places:	24702	28474	32538	30149
w tym of which				
Przedszkola Nursery schools	23788	27417	31771	29715
w tym specjalne of which special	.	.	197	189
Dzieci: Children:	29548	29208	35629	35655
miasta urban areas	21825	22110	27576	27690
wieś rural areas	7723	7098	8053	7965
w tym w wieku: 6 lat of which at the age of: 6	8657	1516 ^b	9865	9337
5 lat 5	8075	10539	9006	9340

a W latach szkolnych 2015/16-2019/20 łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
a In the 2015/16-2018/19 school years, including children staying in the units performing health care activities.

Wykres 21. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego
Chart 21. Children attending pre-primary education establishments

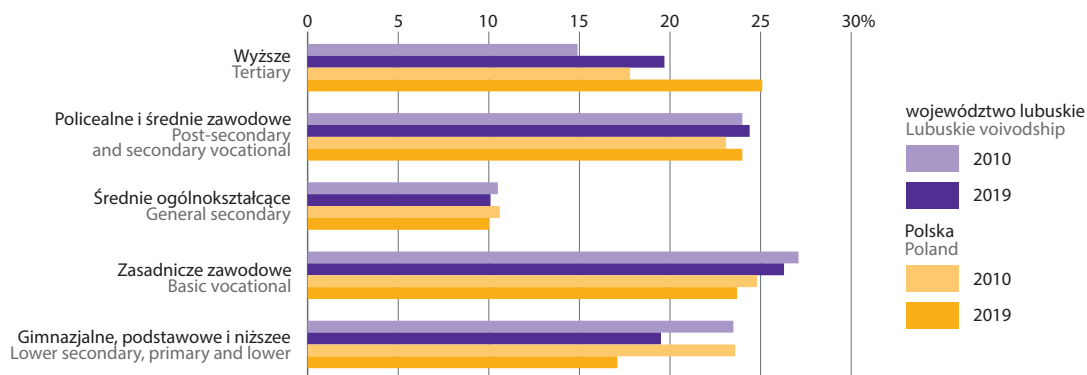
Mapa 21. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2019/20
Map 21. Pre-primary education in the 2019/20 school year

Edukacja

W województwie lubuskim w latach 2010–2019 zaobserwowano systematyczny wzrost (z 14,9% do 19,7%) udziału osób z wykształceniem wyższym w populacji osób w wieku 15 lat i więcej; w Polsce wzrost o 7,3 p. proc. do poziomu 25,1%. Kobiety były lepiej wykształconą grupą niż mężczyźni – w 2019 r. 22,4% kobiet legitymowało się dyplomem uczelni wobec 16,8% mężczyzn (w kraju – 28,4% wobec 21,6%). Odnotowano również wzrost, udziału osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (o 0,4 p. proc.). Jednocześnie w województwie lubuskim w porównaniu z 2010 r. nastąpił spadek udziału osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (o 4,0 p. proc.), średnim ogólnokształcącym (o 0,4 p. proc.), zasadniczym zawodowym (o 0,8 p. proc.).

Wykres 22. Ludność według poziomu wykształcenia
Chart 22. Population by level of educational attainment

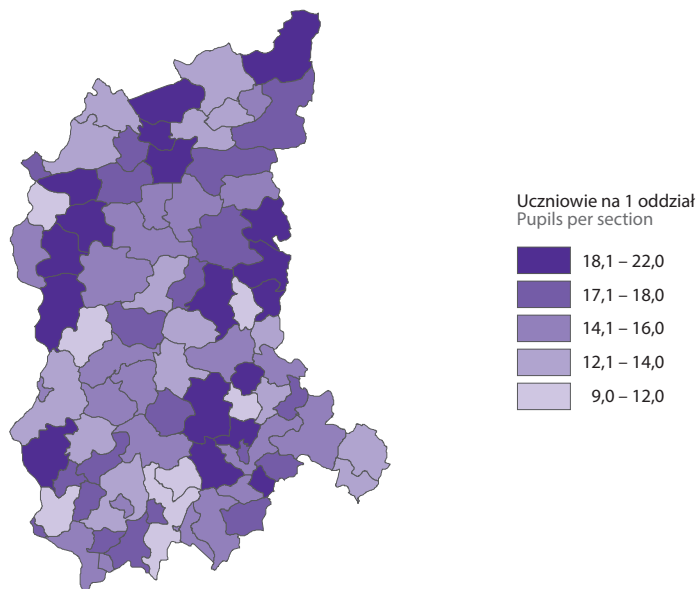

Edukacja w szkołach podstawowych

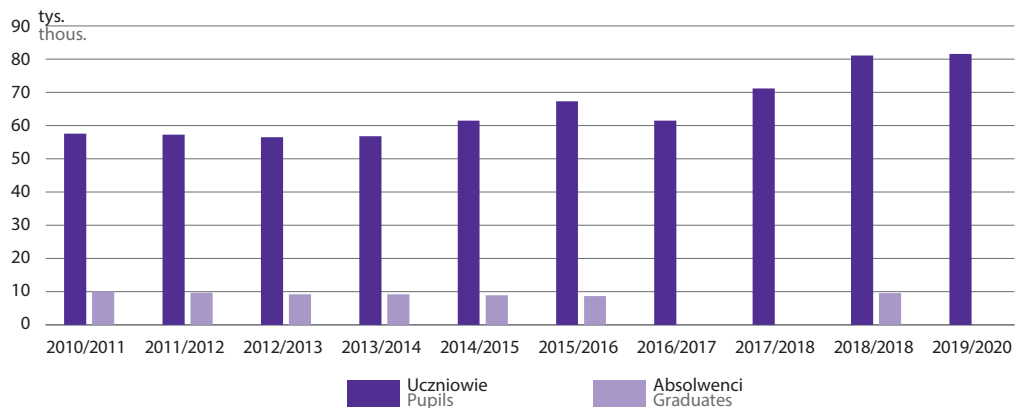
W roku szkolnym 2019/20 w województwie lubuskim funkcjonowało 359 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, w tym 185 szkół na wsi. Działały także 2 szkoły podstawowe dla dorosłych. W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym ubyły 2 szkoły dla dzieci i młodzieży oraz 5 szkół dla dorosłych. Naukę w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi) realizowało 81,6 tys. dzieci, w tym 10,2 tys. w klasach pierwszych. Liczba uczniów zwiększyła się o 0,6% w porównaniu z rokiem szkolnym 2018/19. Do szkół na wsi uczęszczało 26,4% ogółu uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży. W szkołach dla dorosłych kształceniem podstawowym objętych było niecałe 0,1 tys. osób. Na 1 szkołę podstawową dla dzieci i młodzieży przypadało średnio 227 uczniów. Wyższy wskaźnik notowano w miastach, gdzie wyniósł on 345 uczniów na szkołę wobec 116 na wsi. Na 1 oddział w szkole podstawowej przypadało średnio 17 uczniów, na wsi – na 1 oddział przypadało 14 uczniów, a w miastach – 18 uczniów.

Szkoły publiczne stanowiły 88,9% wszystkich szkół podstawowych. Większość szkół była prowadzona przez jednostki samorządu terytorialnego. Ponad 9,6 tys. osób zakończyło naukę w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży, jako pierwszy rocznik uczniów realizujących program klasy ósmej.

Mapa 22. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2019/20
Map 22. Pupils in primary schools in the 2019/20 school year

Wykres 23. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych
Chart 23. Pupils and graduates of primary schools

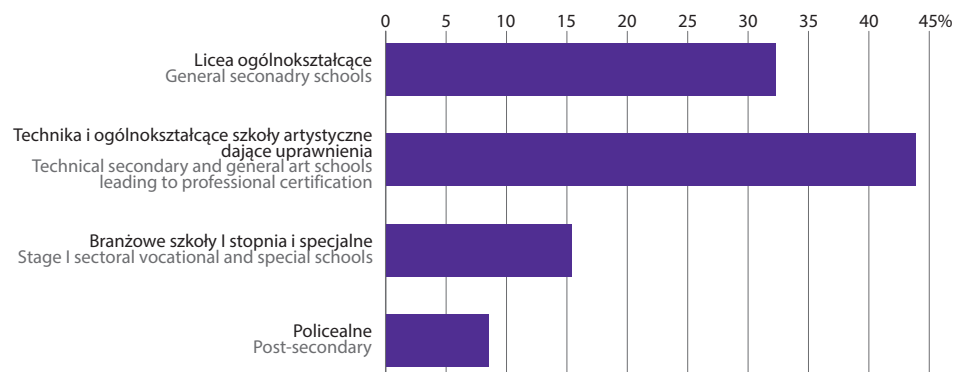
Edukacja w szkołach ponadpodstawowych

W wyniku wdrożenia nowego systemu edukacji w roku szkolnym 2019/20 w klasie pierwszej szkół ponadpodstawowych naukę równocześnie rozpoczęły dwa roczniki, tj. absolwenci gimnazjów, realizujący 3-letni program nauczania w liceach ogólnokształcących lub 4-letni w technikach oraz absolwenci 8-klasowych szkół podstawowych realizujący 4-letni program nauczania w liceach ogólnokształcących bądź 5-letni w technikach.

W roku szkolnym 2019/20 na terenie województwa lubuskiego działało 185 szkół ponadpodstawowych, w tym 13 szkoły specjalne. Sieć szkół w województwie tworzyły: 53 szkoły branżowe I stopnia, 56 techników, 54 licea ogólnokształcące, 19 szkół specjalnych przysposabiających do pracy oraz 3 szkoły artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe. Do tych szkół uczęszczało łącznie 38,2 tys. uczniów tj. o 34,3% więcej niż przed rokiem. Ze względu na podwójny rocznik w klasach pierwszych, wzrost liczby uczniów odnotowano we wszystkich typach szkół ponadpodstawowych. Podobnie jak w poprzednich latach, najwięcej uczniów skupiały technika 47,0% ogółu uczniów szkół ponadpodstawowych dla młodzieży, licea, z udziałem 35,3% oraz szkoły branżowe 15,8%.

Wykres 24. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2019/20
Chart 24. Students of upper secondary and post-primary schools by types in the 2019/20 school year

Students of upper secondary and post-primary schools by types in the 2019/20 school year

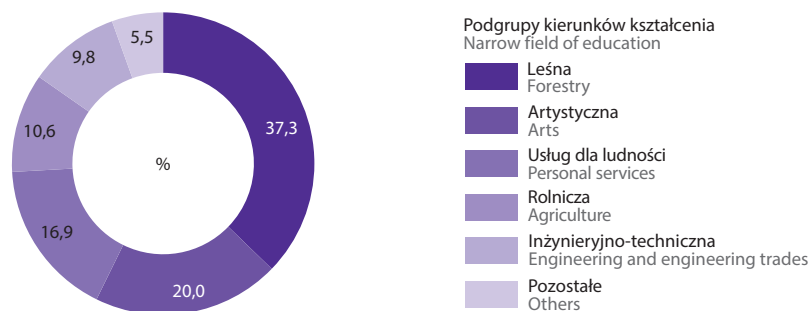
Naukę we wszystkich typach szkół ponadpodstawowych dla młodzieży zakończyło 6,9 tys. uczniów, tj. o 4,1% mniej niż przed rokiem. Najliczniejszą grupę stanowili absolwenci techników (2,8 tys., tj. 41,0%).

W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym liczba absolwentów szkół zawodowych zmniejszyła się łącznie o 10,4%, przy czym w szkołach branżowych odnotowano spadek o 21,7%, w technikach o 6,2%. Zanotowano również spadek liczby absolwentów szkół ogólnokształcących (o 22,4%), zarówno w szkołach dla młodzieży (o 17,4%), jak i w szkołach dla dorosłych (o 41,8%).

W roku szkolnym 2019/20 w województwie funkcjonowało 29 szkół policealnych, w których edukację kontynuowało 3,6 tys. uczniów. W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym liczba szkół tego typu zmniejszyła się o 19,4%, a liczba uczniów – o 18,2%.

Wykres 25. Absolwenci szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/19
Chart 25.

Graduates of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2018/19 school year

Szkolnictwo wyższe

W roku akademickim 2019/2020 w województwie lubuskim funkcjonowało 5 uczelni wyższych (dwie uczelnie publiczne i trzy niepubliczne), w których kształciło się 12,0 tys. studentów, tj. o 4,9% mniej w stosunku do poprzedniego roku akademickiego i o 48,5% mniej w porównaniu z rokiem 2010/11.

W roku akademickim 2019/20 na terenie województwa działalność prowadziła 1 filia uczelni mającej siedzibę jednostki macierzystej poza województwem lubuskim, w której kształciło się 624 studentów.

Lubuscy studenci decydują się głównie na naukę w szkołach publicznych tj. 95,9% wszystkich studiujących. Studenci w województwie lubuskim najczęściej studiowali na kierunkach związanych z biznesem, administracją i prawem (21,1% ogółu studentów) oraz z techniką, przemysłem i budownictwem (17,7%). W roku akademickim 2019/20 na kierunku lekarskim studiowało 440 osób, pielęgniarstwie – 150 osób, a na ratownictwie medycznym 84 osoby.

W roku akademickim 2018/19 studia wyższe w województwie lubuskim ukończyło 3,1 tys. absolwentów (o 3,7% więcej niż w poprzednim roku akademickim). Najliczniejszą grupę stanowili absolwenci z grupy Biznes, administracja i prawo – 23,4% ogólnej liczby absolwentów (dominowali tu absolwenci kierunków: zarządzanie, finanse i rachunkowość oraz administracja). Kolejną dużą grupę stanowili absolwenci z grupy technika, przemysł, budownictwo – 20,2% ogólnej liczby absolwentów (najwięcej absolwentów ukończyło kierunki: budownictwo oraz mechanika i budowa maszyn), oraz absolwenci grupy kształcenie – 17,0% ogólnej liczby absolwentów (dominowali tu absolwenci kierunku pedagogika).

Kształcenie dorosłych

Szkoły dla dorosłych nastawione były głównie na kontynuowanie wcześniej przerwanej nauki lub uzupełnienie przerwane go cyklu kształcenia. W roku szkolnym 2019/20 w województwie lubuskim funkcjonowało 29 szkół dla dorosłych, wśród których przeważały licea ogólnokształcące – 93,1%. Pozostałymi szkołami dla dorosłych były szkoły podstawowe i gimnazja. W szkołach dla dorosłych uczyło się 2,6 tys. osób. W 2019 r. szkoły dla dorosłych ukończyło łącznie 680 uczniów, w tym 46,6% stanowiły kobiety. Największą liczbę absolwentów stanowili uczniowie liceów ogólnokształcących – 73,5%.

Wykres 26. Absolwenci według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2018/19
 Chart 26. Graduates by broad fields of education in the 2018/19 academic year

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale „Edukacja”

Ogółem wydatki publiczne na oświatę i wychowanie z budżetu jednostek samorządu terytorialnego w 2019 r. wyniosły 1,9 mld zł. Zdecydowaną większość środków – 1,4 mld zł – przeznaczono na funkcjonowanie placówek oświatowych i wychowawczych tj.: szkół podstawowych – 855,6 mln zł (60,3%), przedszkoli (łącznie z oddziałami przedszkolnymi w szkołach podstawowych i innymi formami wychowania przedszkolnego) – 321,4 mln zł (22,6%), gimnazjów i klas dotychczasowego gimnazjum prowadzonych w szkołach innego typu – 82,7 mln zł (5,8%), klas dotychczasowych zasadniczych szkół zawodowych prowadzonych w branżowych szkołach I stopnia – 46,2 mln zł (3,3%), liceów ogólnokształcących – 113,4 mln zł (8,0%). W stosunku do 2018 r. wydatki na oświatę budżetów jednostek samorządu terytorialnego wzrosły o 6,2%, z tego wydatki budżetów: województwa – o 3,4%, powiatów – o 6,6%, miast na prawach powiatu – o 12,4%, a gmin – o 3,1%.

W dziale edukacyjna opieka wychowawcza wydatki ogółem w porównaniu z 2018 r. wzrosły o 0,6%, z tego wydatki budżetów województwa i gmin wzrosły odpowiednio 11,9% i 6,1%, natomiast zmniejszyły się wydatki miast na prawach powiat (o 2,1%) oraz wydatki powiatów (o 0,1%).

Zasoby pracy

Labour resources

W latach 2010-2020 nastąpiły pozytywne zmiany na rynku pracy. Pomimo spadku aktywności zawodowej ludności, odnotowano widoczny wzrost wskaźnika zatrudnienia. Jednocześnie znacząco zmniejszyła się liczba osób bezrobotnych i biernych zawodowo.

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) wskazują, że w IV kwartale 2020 r. współczynnik aktywności zawodowej w województwie lubuskim ukształtował się na poziomie 54,8%, tj. o 1 p. proc. niższym w porównaniu z IV kwartałem 2010 r., natomiast o 0,5 p. proc. wyższym w porównaniu z IV kwartałem 2019 r.

W latach 2010-2012 udział ludności aktywnej zawodowo (w wieku 15 lat i więcej) w województwie widocznie zmalał, w kolejnych latach (2013-2017) wzrósł, a następnie ponownie spadł. W badanym roku w ujęciu rocznym zanotowano wzrost odsetka osób aktywnych zawodowo. Dla porównania w kraju wskaźnik ten utrzymywał się na poziomie wyższym niż w województwie – w IV kwartale 2020 r. wyniósł 56,5%, tj. o 1,7 p. proc. więcej w stosunku do średniej dla województwa.

W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. spadek współczynnika aktywności zawodowej odnotowano niezależnie od płci, przy czym większy nastąpił wśród kobiet – o 2,7 p. proc. do 45,6% niż w przypadku mężczyzn – o 0,8 p. proc. do 64,7%. Uwzględniając miejsce zamieszkania, wskaźnik zmniejszył się wśród mieszkańców miast (o 2,2 p. proc. do 55,0%), natomiast zwiększył się dla ludności zamieszkałej na wsi (o 1,7 p. proc. do 54,7%).

Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale według BAEL
Table 12. Economic activity of the population aged 15 and more in quarter 4 by LFS

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	488	444	429	432	17086
pracujący employed persons	442	415	420	423	16555
bezrobotni ^a unemployed persons ^a	46	28	9	.	531
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	386	371	361	357	13170
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	55,8	54,5	54,3	54,8	56,5
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	50,6	50,9	53,2	53,6	54,7
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	9,4	6,3	2,1	.	3,1

a Liczby po uogólnieniu wyników z próby wynoszą poniżej 10 tys., znak (".") oznacza, że konkretna wartość nie może być pokazana ze względu na wysoki losowy błąd próby.

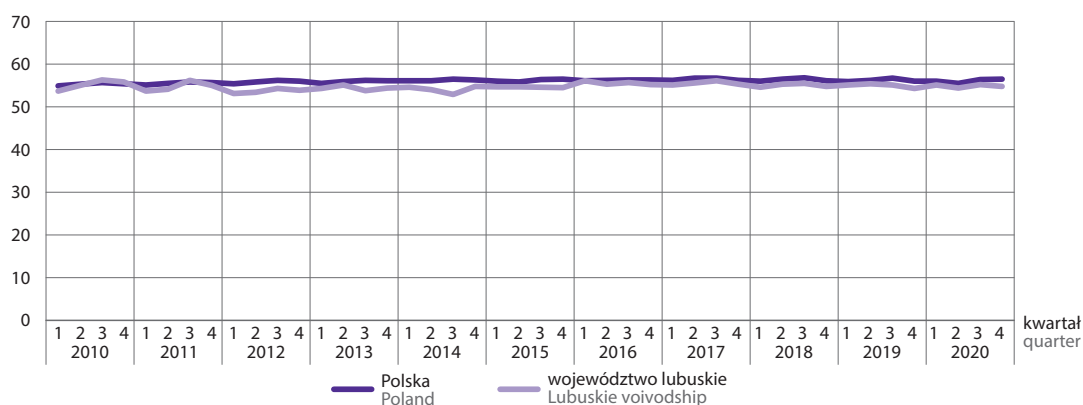
a The numbers after generalisation of the sample results are below 10 thousand, a sign (".") means that a specific value cannot be shown due to a high random error of the sample.

Najwyższy współczynnik aktywności ekonomicznej zanotowano wśród osób w wieku 35-44 lata – 87,4%, następnie w wieku 45-54 lata – 83,2%. W najmłodszej grupie wieku (15-24 lata) udział aktywnych zawodowo wyniósł 31,1%, a w najstarszej (55 lat i więcej) – 25,6%. W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. spadek aktywności zawodowej odnotowano wśród osób w grupie wieku 15-24 lata (o 2,7 p. proc.) oraz 25-34 lata (o 6,6 p. proc.).

Uwzględniając poziom wykształcenia, najwyższy współczynnik aktywności zawodowej odnotowano wśród osób z wyższym wykształceniem – 78,7%. Wśród osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym aktywnych zawodowo było 59,5%, a z zasadniczym zawodowym – 55,9%. Najniższa aktywność zawodowa dotyczyła osób z niskim poziomem wykształcenia – w tej grupie 15,8% osób posiadało pracę lub jej poszukiwało. W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. aktywność zawodowa spadła prawie we wszystkich grupach (z wyj. średnie ogólnokształcące), jednak najbardziej wśród osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (o 8,6 p. proc.) oraz zasadniczym zawodowym (o 6,4 p. proc.).

Uwzględniając stan cywilny, najwyższy współczynnik aktywności zawodowej zanotowano wśród osób rozwiedzionych (40 tys.) – 62,5% oraz wśród żonatych mężczyzn i zamężnych kobiet (466 tys. osób) – 61,4%. W grupie kawalerowie i panny (207 tys.) wskaźnik ten wyniósł 55,1%, a wśród wdów i wdowców (76 tys.) – 9,2%. W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. poziom aktywności zawodowej zmniejszył się prawie we wszystkich grupach (z wyj. kawalerów i panien), a najbardziej wśród osób rozwiedzionych (o 5,5 p. proc.).

Wykres 27. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów
Chart 27. Activity rate by quarters

W IV kwartale 2020 r. wskaźnik zatrudnienia wyniósł 53,6%, co oznacza, że na każde 100 osób, które ukończyły 15 lat przypadało ponad 53 pracujących. W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. wskaźnik zwiększył się o 3 p. proc.

W latach 2010-2020 wartość wskaźnika zatrudnienia w województwie lubuskim wyraźnie się zwiększyła (podobnie jak w kraju), szczególnie wśród osób w wieku produkcyjnym. W całym kraju wskaźnik ten utrzymywał się na wyższym poziomie niż w województwie – w IV kwartale 2020 r. wyniósł 54,7%, tj. o 1,1 p. proc. więcej niż średnio w województwie.

Wskaźnik zatrudnienia wykazywał istotne zróżnicowanie w zależności od płci – zdecydowanie wyższy był wśród mężczyzn – 63,2%, w przypadku kobiet wyniósł 44,6%.

W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. poziom zatrudnienia zwiększył się zarówno wśród mężczyzn (o 4,8 p. proc.), jak i wśród kobiet (o 1,3 p. proc.). Wzrost zatrudnienia odnotowano także bez względu na miejsce zamieszkania, przy czym większy był na wsi (o 4,4 p. proc. do 53,2%) niż w miastach (o 2,4 p. proc. do 54,0%).

Wśród osób w wieku produkcyjnym wskaźnik zatrudnienia wyniósł 74,3% i był o 10,1 p. proc. większy w porównaniu z analogicznym kwartałem 2010 r.

W IV kwartale 2020 r. w charakterze pracowników najemnych pracowało 352 tys. osób, tj. 83,0% ogółu pracujących (w tym 69,6% w sektorze prywatnym). Odsetek osób pracujących na własny rachunek wyniósł 16,3%, a pomagający członkowie rodzin stanowili 0,7%. W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. liczba pracowników najemnych zmniejszyła się o 14 tys. (o 3,8%).

Zbiorowość pracujących posiadających umowę na czas określony liczyła 64 tys. osób (18,2% ogółu pracowników najemnych) i była mniejsza o 44 tys. (o 40,7%) w odniesieniu do IV kwartału 2010 r. Pracę stałą wykonywało 288 tys. osób (81,8% ogółu pracowników najemnych), tj. o 30 tys. (o 11,6%) więcej niż w IV kwartale 2010 r.

Najliczniejszą zbiorowość wśród pracujących stanowiły osoby w grupie wieku 35-44 lata – 30,7%. Ponad 20% wszystkich pracujących to osoby w wieku 45-54 lata (23,2%) oraz 25-34 lata (22,0%). Najmniej pracujących było w wieku 15-24 lata (5,9%). W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. zmniejszył się udział pracujących w wieku 45-54 lata (o 3,1 p. proc.) oraz w wieku 15-24 lata (o 1,8 p. proc.).

Blisko 71% pracujących w badanym tygodniu przepracowało 40 godzin i więcej, przy czym w miastach odsetek ten był większy (73,6%), niż na wsi (64,9%). Udział kobiet pracujących w takim wymiarze godzin był mniejszy niż mężczyzn (odpowiednio: 65,6% i 75,0%).

W IV kwartale 2020 r. zbiorowość biernych zawodowo liczyła 357 tys., tj. 45,3% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej (wobec 44,2% w IV kwartale 2010 r.). Liczba biernych zawodowo wyraźnie spadła w porównaniu z IV kwartałem 2010 r. (o 29 tys., tj. o 7,5%). Zmniejszyła się także w ujęciu rocznym (o 4 tys., tj. o 1,1%).

Wśród biernych zawodowo przeważały kobiety (223 tys., tj. 62,5% ogółu) oraz mieszkańcy miast (231 tys., tj. 64,7%). W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. liczba biernych zawodowo zmniejszyła się bez względu na płeć i miejsce zamieszkania, przy czym bardziej wśród mężczyzn (o 18 tys., tj. o 11,8%) oraz w miastach (o 23 tys., tj. o 9,1%). Z kolei w odniesieniu do IV kwartału 2019 r. zmniejszyła się liczba mężczyzn biernych zawodowo (o 5 tys., tj. o 3,6%), natomiast wzrosła liczba kobiet biernych zawodowo (o 1 tys., tj. o 0,5%). Spadek liczby biernych zawodowo zanotowano także w miastach (o 4 tys., tj. o 1,7%), natomiast na wsi liczba ta utrzymała się na tym samym poziomie.

Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 36,7% ogółu biernych zawodowo (wobec 51,3% w IV kwartale 2010 r.). Większość biernych zawodowo stanowiły jednak osoby w wieku 55 lat i więcej (64,4%), a ich liczba wzrosła w porównaniu z IV kwartałem 2010 r. o 6 tys., tj. o 2,7%.

Z ogółu biernych zawodowo, 31,4% deklarowało wykształcenieco najwyżej gimnazjalne. Prawie co piąta osoba posiadała wykształcenie zasadnicze zawodowe (24,1%) lub policealne i średnie zawodowe (23,8%). Osoby z wyższym wykształceniem stanowiły 10,1%.

Głównym powodem niewykonywania i nieposzukiwania pracy było pobieranie świadczenia emerytalnego – 57,1% biernych zawodowo (54,9% mężczyzn i 58,1% kobiet). Kobiety stanowiły 63,9% ogółu świadczeniobiorców. Liczba osób pobierających emeryturę w porównaniu z IV kwartałem 2010 r. wzrosła o 24,7%. Wzrost odnotowano zarówno wśród mężczyzn (o 28,1%), jak i wśród kobiet (o 22,9%).

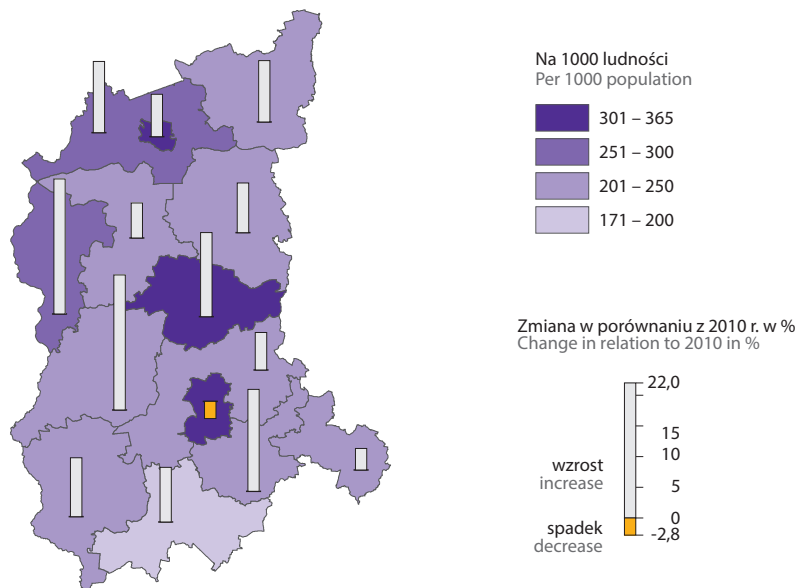
Kolejne najczęstsze przyczyny niepodjęcia pracy to nauka oraz uzupełnianie kwalifikacji (16,4% wobec 20,1% w IV kwartale 2010 r.), także choroba lub niesprawność (12,1% wobec 18,8%). Ponad 7,6% osób wskazało na powody osobiste lub rodzinne (wobec 5,2% w IV kwartale 2010 r.).

W końcu 2019 r. w województwie lubuskim w gospodarce narodowej zanotowano 360,7 tys. osób pracujących (bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego). W porównaniu z poprzednim rokiem ich liczba wzrosła o 0,8% (w 2018 r. wzrost wyniósł 1,7%). W Polsce liczba pracujących wzrosła o 1,1% (wobec 1,5% w poprzednim roku). Pracujący w województwie lubuskim, tak jak w poprzednich latach, stanowili 2,3% ogółu pracujących w kraju. W sektorze prywatnym zanotowano 287,4 tys. pracujących, tj. o 0,9% więcej niż przed rokiem. Udział liczby pracujących w sektorze prywatnym w ogóle pracujących w województwie wzrósł o 0,1 p. proc. do 79,7%. W sektorze publicznym pracowało 73,3 tys. osób, tj. o 0,6% więcej niż w 2018 r.

Najwyższy wzrost liczby pracujących, w porównaniu z 2018 r., zanotowano w grupie sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja (łącznie o 2,0%). Większa niż w poprzednim roku była również liczba pracujących w przemyśle i budownictwie (łącznie o 1,2%), a także w grupie sekcji tzw. pozostałych (łącznie o 0,6%).

Od lat najwięcej pracujących w województwie notuje się w przemyśle i budownictwie, w końcu 2019 r. ich łączny udział w ogóle pracujących wyniósł 32,5% (tj. o 0,1 p. proc. więcej niż w poprzednim roku). Kolejną grupą sekcji w strukturze pracujących były tzw. pozostałe usługi (m.in. sekcje: edukacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna, administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne), które łącznie stanowiły, tak jak w poprzednim roku 28,1% pracujących w województwie. Wysoki odsetek (26,6%) stanowili również pracujący w handlu; naprawie pojazdów samochodowych, transporcie i gospodarce magazynowej, zakwaterowaniu i gastronomii, informacji i komunikacji (o 0,3 p. proc. więcej niż w 2018 r.). W przedsiębiorstwach z sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo pracowało 10,3% ogółu pracujących (tj. o 0,1 p. proc. mniej niż w roku poprzednim).

Mapa 23. Pracujący w 2019 r.
Map 23. Employed persons in 2019

Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego; według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.
Excluding persons employed in budgetary entities operating in the scope of national defence and public safety; by actual workplace and kind of activity.

Po notowanym w ostatnich latach w województwie lubuskim sukcesywnym spadku poziomu bezrobocia rejestrowanego w 2020 r., począwszy od kwietnia, liczba zarejestrowanych bezrobotnych była wyższa niż w analogicznym miesiącu poprzedniego roku. Było to m.in. wynikiem wpływu pandemii COVID-19, która mocno oddziaływała również na rynek pracy.

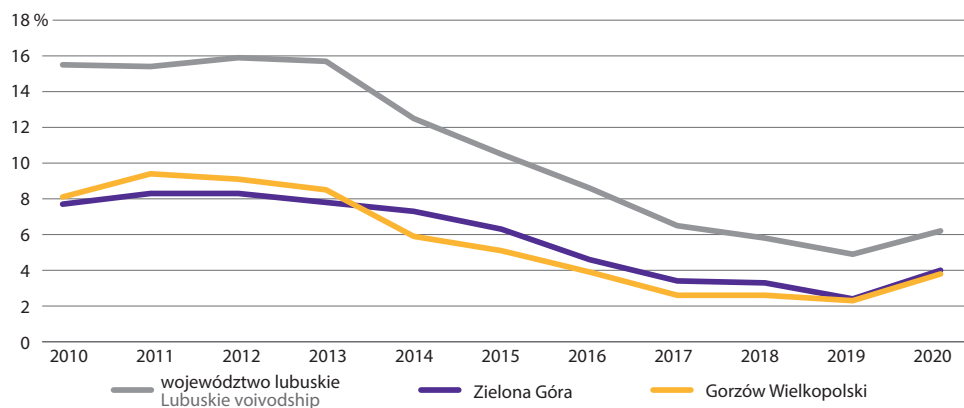
W końcu pierwszych trzech miesięcy 2020 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych była mniejsza niż w analogicznym miesiącu 2019 r. (odpowiednio o 15,0%, 14,0% i 10,6%). W kolejnych miesiącach (w relacji do analogicznego miesiąca poprzedniego roku) notowano wzrost liczby bezrobotnych od 3,8% w kwietniu do 30,0% w listopadzie i 28,0% w grudniu.

W końcu 2020 r. w powiatowych urzędach pracy było zarejestrowanych 23,7 tys. osób bezrobotnych. W porównaniu z końcem 2019 r. liczba ta była wyższa o 5,2 tys. osób, tj. o 28,0% (w końcu 2019 r. notowano spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych o 16,7%).

Ponad połowę zarejestrowanych bezrobotnych (57,8% ogółu) stanowili mieszkańcy miast, przy czym ich liczba, w porównaniu z końcem poprzedniego roku wzrosła o 36,2%. Liczba bezrobotnych mieszkańców wsi wzrosła o 18,3%, a ich udział w strukturze bezrobotnych wyniósł 42,2%.

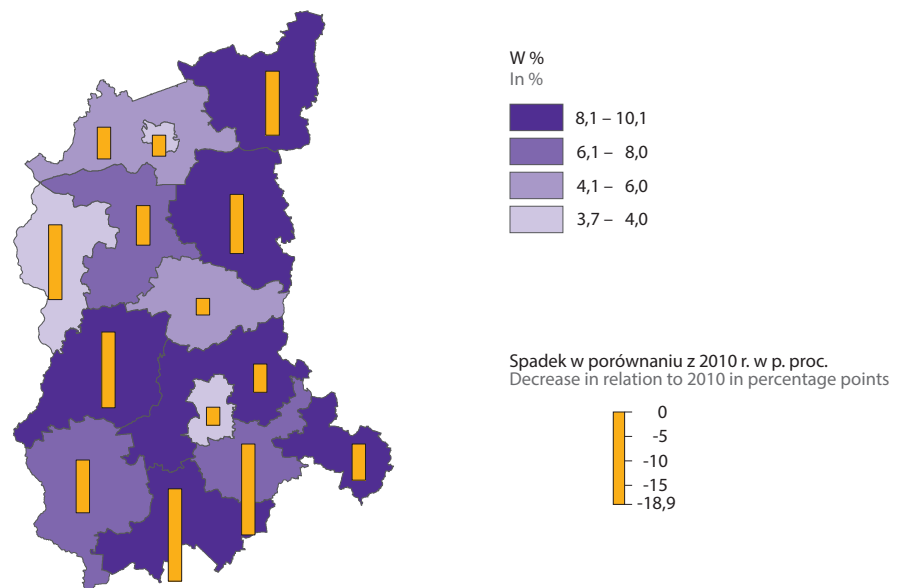
Wykres 28. Stopa bezrobocia rejestrowanego. Stan w dniu 31 grudnia

Chart 28. Registered unemployment rate. As of 31 December

Mapa 24. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 24. Registered unemployment rate in 2020. As of 31 December

W ostatnich latach obniżała się również stopa bezrobocia rejestrowanego. Jednak w 2020 r., z uwagi na trudną sytuację spowodowaną stanem pandemii od kwietnia notowano wzrost wartości tego wskaźnika. W porównaniu z analogicznym miesiącem poprzedniego roku jej przyrost wahał się od 0,3 p. proc. w kwietniu do 1,4 p. proc. w październiku i listopadzie.

W końcu grudnia 2020 r. stopa bezrobocia rejestrowanego osiągnęła poziom 6,2%, tj. o 1,3 p. proc. wyższy niż przed rokiem. Wskaźnik ten kształtował się na tym samym poziomie co przeciętnie w kraju (6,2%).

Biorąc pod uwagę wiek bezrobotnych, w końcu 2020 r., tak jak przed rokiem, największą grupę stanowiły osoby w wieku 25-34 lata, ich udział w strukturze zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszył się w skali roku o 0,4 p. proc. do 27,0%. Kolejną grupą były osoby w wieku 35-44 lata – 25,4%, tj. o 1,8 p. proc. więcej. Dalsze 18,4% to osoby w wieku 45-54 lata (o 1,0 p. proc. więcej), a 17,4% – w wieku 55 lat i więcej (o 2,2 p. proc. mniej). Osoby najmłodsze, 18-24 lata, stanowiły 11,7% ogółu bezrobotnych (o 0,2 p. proc. mniej).

Podobnie jak w poprzednich latach w końcu grudnia 2020 r. najwięcej osób bezrobotnych legitymowało się wykształceniem gimnazjalnym i niższym. Ich udział w ogóle bezrobotnych zarejestrowanych wyniósł 28,0% i był o 0,8 p. proc. mniejszy niż przed rokiem. Kolejne 27,8% bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (o 0,1 p. proc. mniej niż w końcu 2019 r.). Dalsze 21,6% bezrobotnych posiadało wykształcenie policealne i średnie zawodowe (o 0,2 p. proc. więcej). Osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 11,6%, a ze średnim ogólnokształcącym 11,1% ogółu bezrobotnych (tj. odpowiednio o 0,2 p. proc. i o 0,7 p. proc. więcej w porównaniu z 2019 r.).

W województwie lubuskim w końcu 2020 r. absolwenci (tj. osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki) stanowili 3,1% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, tj. mniej o 0,1 p. proc. w relacji do roku poprzedniego. Liczba absolwentów zarejestrowanych jako bezrobotni wyniosła 0,7 tys. osób i w porównaniu z końcem poprzedniego roku wzrosła o 24,0%.

Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy w końcu grudnia 2020 r. stanowili 77,1% ogółu zarejestrowanych. W porównaniu z poprzednim rokiem ich odsetek zmniejszył się o 3,3 p. proc. Liczba osób długotrwale bezrobotnych w ciągu roku wzrosła o 22,2%, a udział w strukturze bezrobotnych zmniejszył się o 1,9 p. proc. Wśród ogółu zarejestrowanych osoby długotrwale bezrobotne nadal stanowiły grupę najbardziej liczną (40,1%). W strukturze bezrobotnych osoby w wieku powyżej 50 lat stanowiły 26,3% (o 2,2 p. proc. mniej niż przed rokiem). Odsetek osób w wieku do 30 lat wyniósł 24,9% (o 0,4 p. proc. mniej), w tym do 25 lat – 11,7% (o 0,2 p. proc. mniej). Osoby niepełnosprawne stanowiły 7,8% ogółu bezrobotnych (tj. o 1,9 p. proc. mniej w porównaniu z końcem 2019 r.).

W 2020 r. do urzędów pracy wpłynęło łącznie 41,7 tys. ofert pracy, tj. o 11,0% mniej niż w poprzednim roku. W końcu grudnia 2020 r. na 1 ofertę pracy przypadało 16 bezrobotnych (wobec 11 w grudniu 2019 r.).

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

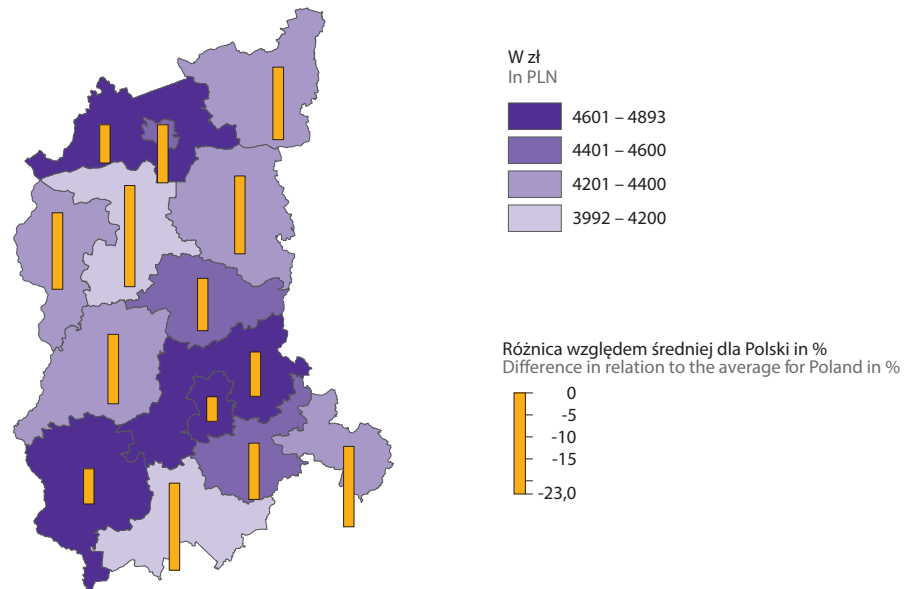
Zamożność mieszkańców

Inhabitant's wealth

W 2020 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie lubuskim wzrosło, jednak tempo wzrostu było wolniejsze niż w poprzednim roku. W 2020 r. wynagrodzenie ukształtowało się na poziomie odpowiadającym ponad 85% średniego wynagrodzenia w kraju.

W ostatnich latach nastąpiła poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych. Osiągały one coraz wyższe dochody i ponosiły większe wydatki. W województwie zmniejszył się zasięg ubóstwa ekonomicznego. W 2019 r. ponad połowa gospodarstw domowych oceniła swoją sytuację materialną jako dobrą i raczej dobrą.

Mapa 25. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2019 r.
Map 25. Average monthly gross wages and salaries in 2019

a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
a Excluding entities employing less than 9 persons.

Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw
Table 13. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	2830,76	3447,08	4457,86	4624,90
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the average domestic (Poland=100)	82,5	83,6	86,2	85,5

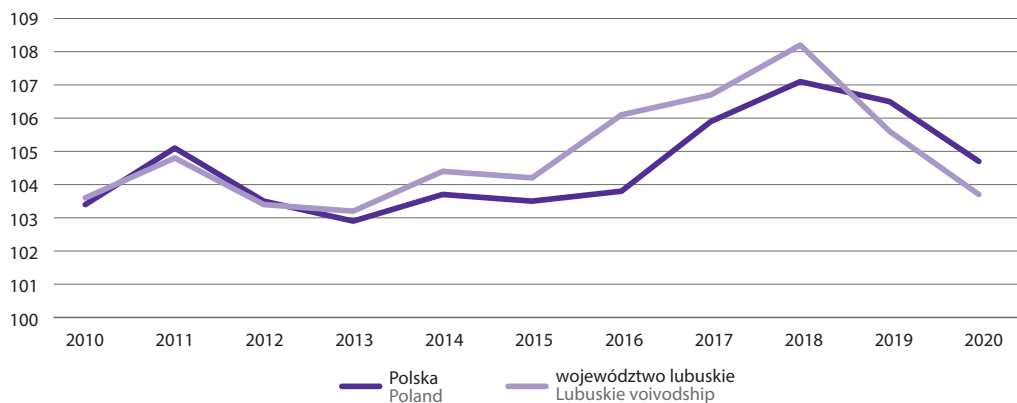
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą. Dane dotyczą podmiotów gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

W 2020 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw osiągnęło poziom 4624,90 zł, co stanowiło 85,5% średniej krajowej. Najwyższe przeciętne wynagrodzenie zanotowano w przedsiębiorstwach prowadzących działalność w zakresie informacji i komunikacji (o 81,5% wyższe od przeciętnej w województwie). Powyżej średniej ukształtowało się także przeciętne wynagrodzenie w przetwórstwie przemysłowym (o 7,5%). Mniejsze wynagrodzenia od średniego w województwie zanotowano m.in. w administrowaniu i działalności wspierającej (o 30,6%), w zakwaterowaniu i gastronomii (o 29,5%), w transporcie i gospodarce magazynowej (o 21,7%), w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 8,1%) i w budownictwie (o 5,5%).

W porównaniu z poprzednimi latami wzrósł odsetek zatrudnionych w sekcjach, w których przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto było wyższe od średniej w województwie. W 2020 r. zatrudnieni w tych sekcjach stanowili łącznie 61,4% ogółu zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw, wobec 57,8% w 2019 r. i 62,6% w 2010 r.

Wykres 29. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw.
Chart 29. **Rok poprzedni=100**

Indices of average monthly gross wages and salaries in enterprise sector. Previous year=100

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw wzrosło w porównaniu z poprzednim rokiem o 3,7% oraz o 63,4% w stosunku do 2010 r. W kraju wzrost średniego wynagrodzenia w analogicznym okresie wyniósł odpowiednio 4,7% i 57,8%.

Wśród sekcji o największym udziale w zatrudnieniu (zatrudniających łącznie 75,4% ogółu zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw) wzrost wynagrodzeń, w porównaniu z poprzednim rokiem, zanotowano w: przetwórstwie przemysłowym o 2,7%, w handlu; naprawie pojazdów samochodowych o 8,2% i transporcie i gospodarce magazynowej o 1,4%.

W pozostałych sekcjach wzrost wynagrodzeń w skali roku zanotowano m.in. w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 25,5%), w administrowaniu i działalności wspierającej (o 12,3%), w działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości (o 9,0%) i w budownictwie (o 1,8%). Spadek przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w porównaniu z 2019 r. zanotowano m.in. w zakwaterowaniu i gastronomii (o 5,4%).

W porównaniu z 2010 r. największy wzrost wynagrodzenia wystąpił w przedsiębiorstwach prowadzących działalność w zakresie administrowania i działalności wspierającej (o 89,7%). W znacznym stopniu wzrosły także wynagrodzenia w informacji i komunikacji (o 85,7%), w zakwaterowaniu i gastronomii (o 80,2%), w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 77,0%), przetwórstwie przemysłowym (o 69,4%) i budownictwie (o 57,2%).

W 2020 r. liczba emerytów i rencistów w województwie wyniosła 227,6 tys. i wzrosła o 0,5% w relacji do poprzedniego roku, natomiast była mniejsza o 0,7% niż w 2010 r. W stosunku do liczby ludności województwa (stan w dniu 30.06.2020 r.) grupa ta stanowiła 22,5% (wobec 22,3% w poprzednim roku). W kraju udział emerytów i rencistów wyniósł 24,3% (wobec 24,2%).

W latach 2010-2014 obserwowany był spadek łącznej liczby emerytów i rencistów w województwie. Od 2017 r. w województwie notuje się systematyczny wzrost liczebności tej grupy.

Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (ZUS) ukształtowała się na poziomie 2224,21 zł (wzrost o 53,7% w porównaniu z 2010 r.), w tym emerytura – 2297,82 zł (wzrost o 47,1%). Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych (KRUS) wyniosła 1504,97 zł (wzrost o 38,8%), w tym emerytura – 1554,37 zł (wzrost o 34,7%).

Tablica 14. Świadczenia społeczne
Table 14. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	229,1	214,8	226,4	227,6
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1447,41	1810,13	2098,93	2224,21
w tym emerytura of which retirement pay	1562,17	1916,33	2177,10	2297,82
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	1084,18	1319,74	1426,67	1504,97
w tym emerytura of which retirement pay	1154,36	1394,78	1483,19	1554,37

W latach 2010-2019 nastąpiła poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych w województwie. Osiągały one coraz wyższe dochody i ponosiły większe wydatki. Wyraźnie wzrosła wielkość osobistych oszczędności Lubuszan.

W 2019 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym wyniósł 1794 zł (98,6% średniej krajowej) i był realnie wyższy o 56,1% od dochodu z 2010 r. oraz o 7,2% w odniesieniu do dochodu z 2018 r. Przeciętne miesięczne wydatki na osobę osiągnęły wielkość 1224 zł i były realnie wyższe o 26,2% od wydatków z 2010 r. oraz o 6,4% od wydatków z 2018 r.

Dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym wyniósł 1756 zł (99,3% średniej krajowej) i był realnie wyższy o 58,9% w porównaniu z 2010 r., a w odniesieniu do 2018 r. wzrósł o 7,2%.

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny
Table 15. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in household	1153,06	1419,58	1664,89	1794,12	1819,14
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1108,70	1354,22	1629,42	1755,78	1768,65

W województwie zmniejszył się zasięg ubóstwa ekonomicznego szacowanego w oparciu o wydatki gospodarstw domowych, z 15,9% w 2010 r. do 10,5% w 2019 r. Odsetek osób relatywnie ubogich był mniejszy niż w kraju o 2,5 p. proc.

W okresie 2010-2019 r. obserwowany był także spadek odsetka osób żyjących w gospodarstwach domowych poniżej granicy ubóstwa skrajnego (z 3,9% osób do 2,9% osób), natomiast wzrost odsetka osób, których wydatki były niższe od przyjętej ustawowej granicy ubóstwa (z 4,8% osób do 7,0% osób). W skali kraju oba wskaźniki zagrożenia ubóstwem były wyższe niż w województwie (odpowiednio o 1,3 p. proc. i 2,0 p. proc.).

Blisko 26% gospodarstw domowych w 2019 r. oceniło swoją sytuację materialną, jako „dobrą”, a 27% jako „raczej dobrą”. Dla 7% gospodarstw była ona „raczej zła” i „zła”.

Tablica 16. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem (zasięg ubóstwa)

Table 16. At-risk-of-poverty rates

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
Osoby – w % ogółu osób w gospodarstwach domowych – o wydatkach poniżej: Persons – in % of total persons in households – with expenditures below:					
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty threshold	15,9	13,5	14,4	10,5	13,0
„ustawowej” granicy ubóstwa “legal” poverty threshold	4,8	11,4	11,9	7,0	9,0
granicy ubóstwa skrajnego extreme poverty rate	3,9	4,8	5,8	2,9	4,2

Zasięg ubóstwa jest to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

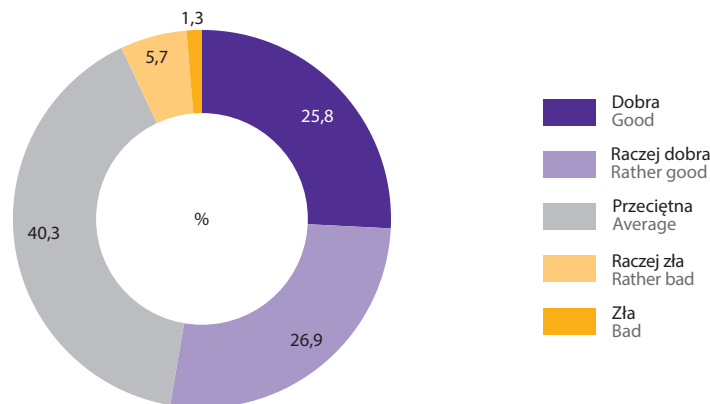
Przyjęte granice ubóstwa ekonomicznego:

Relatywna granica ubóstwa, ustalona na poziomie 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych (obliczonych na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych).

Ustawowa granica ubóstwa, określona jako kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.

Poziom minimum egzystencji, przyjmowany jako granica ubóstwa skrajnego. Minimum egzystencji obliczane jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Uwzględnia ono jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia.

Wykres 30. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2019 r.
 Chart 30. Subjective evaluation of material situation of household in 2019

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social welfare and family support

W wyniku zmian w programach pomocowych w 2019 r. świadczenie wychowawcze otrzymała w województwie znacznie większa liczba dzieci, niż przed rokiem. Wyraźnie wzrosła również liczba rodzin, którym przyznano Kartę Dużej Rodziny. W porównaniu z 2010 r. znacząco zmniejszyła się liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Ponadto utrzymała się tendencja spadku liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej i liczby ich gospodarstw domowych. W porównaniu z 2011 r. znacząco poprawiła się sytuacja w zakresie opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3. Wzrosła liczba żłobków i klubów dziecięcych, jak również liczba miejsc oraz dzieci przebywających w tych placówkach.

W 2019 r. kontynuowano rządowy program „Rodzina 500 plus” będący długofalowym wsparciem kierowanym przede wszystkim do rodzin z dziećmi. Świadczenia wychowawcze w wysokości 500 zł przeciętnie co miesiąc były przyznane rodzicom: od stycznia do czerwca – na drugie i kolejne dziecko, tj. dla 87,0 tys. dzieci poniżej 18. roku życia, a od lipca do grudnia – na pierwsze i kolejne dziecko, tj. dla 148 tys. dzieci, które nie ukończyły 18. roku życia, bez względu na dochód rodziny.

W związku ze zwiększeniem liczby dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego wydatki na świadczenia w 2019 r. wzrosły o 38,5%, w porównaniu z 2018 r.

W 2019 r. kontynuowano program Karta Dużej Rodziny oferujący rodzinom wielodzietnym tj. przynajmniej z trójką dzieci, system zniżek oraz dodatkowych uprawnień przy korzystaniu z oferty kulturalnej, rekreacyjnej, transportowej na terenie całego kraju. Po nowelizacji ustawy, od 1 stycznia 2019 r. prawo do Karty Dużej Rodziny przyznano także rodzicom i małżonkom rodziców, którzy mieli w przeszłości na utrzymaniu co najmniej troje dzieci, bez względu na ich wiek. Skutkiem tego obserwowany był w województwie (w ujęciu rocznym) znaczny wzrost liczby rodzin, którym przyznano Kartę Dużej Rodziny z 9,6 tys. do 21,9 tys. Najwięcej takich rodzin było w powiatach: żarskim (9,6% ogółu wydanych kart w województwie), strzelecko-drezdeneckim (9,2%) i nowosolskim (9,1%), a najmniej w powiecie sulęcińskim (4,2%).

W 2019 r. świadczenia społeczne w województwie lubuskim w ramach zadań własnych i zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego przyznano na podstawie decyzji 38,6 tys. osób. W porównaniu z 2010 r. rzeczywista liczba osób pobierających świadczenie zmniejszyła się o 32,8 tys., tj. o 45,9%. W konsekwencji zmniejszył się wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, z 698 do 381 osób w przeliczeniu na 10 tys. ludności.

Tablica 17. Świadczenie wychowawcze
Table 17. Childraising benefit

Wyszczególnienie Specification	2017	2018	2019
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Childraising benefit payments in thousand PLN	572801,3	544241,4	753709,0
Przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze Monthly average number of families receiving childraising	62661	57996	58452 ^a
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze Monthly average number of children for which families received childraising benefit	93748	86921	<u>86989^b</u> 148040

a, b Dane dotyczą okresu: a - od 1 stycznia do 30 czerwca. Od 1 lipca 2019 r. nie są gromadzone informacje o liczbie rodzin pobierających świadczenie wychowawcze. b - w liczniku - od 1 stycznia do 30 czerwca, w mianowniku - od 1 lipca do 31 grudnia.

a, b Data concern the period: a - from 1 January to 30 June. Since 1 July 2019 information of the number of families receiving the child-raising benefit is not collected. b - in the numerator - from 1 January to 30 June, in the denominator - from 1 July to 31 December

W ramach pomocy społecznej organizowanej i świadczonej przez jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zlecone), a także realizowanej przez powiatowe centra pomocy rodzinie (zadania własne oraz z zakresu administracji rządowej), na pomoc społeczną w 2019 r. w województwie wydano łącznie 115,8 mln zł (o 16,3 mln zł mniej niż w 2010 r.).

Pomoc pieniężna wyniosła 86,4 mln zł (o 21,0 mln mniej niż w 2010 r.), co stanowiło 74,6% wydatkowanej kwoty ogółem. W tym na zasiłki stałe przeznaczono 43,3 mln zł (o 14,4 mln zł więcej niż w 2010 r.), na zasiłki okresowe - 18,1 mln zł (o 6,2 mln zł mniej niż w 2010 r.), na zasiłki celowe - 24,1 mln zł (o 4,9 mln zł mniej niż w roku 2010).

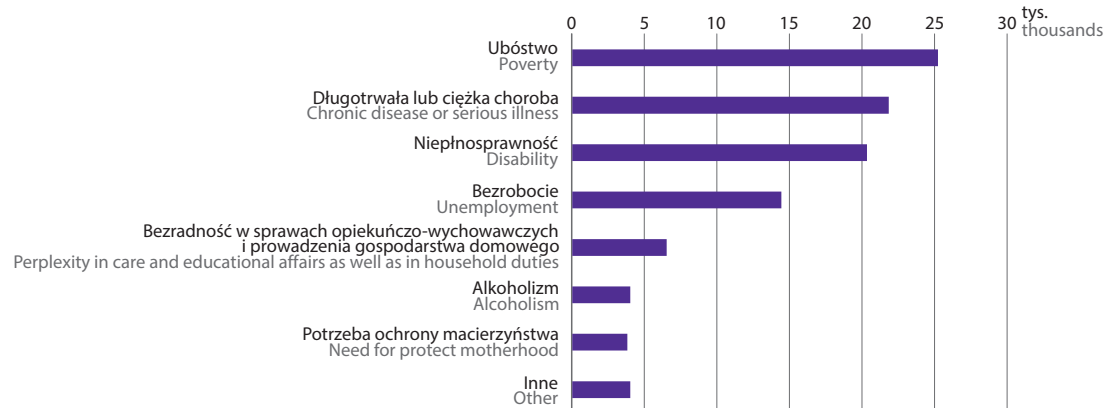
W ramach pomocy niepieniężnej na świadczenia wydano 29,4 mln zł, tj. 25,4% kwoty ogółem (o 4,7 mln zł więcej niż w 2010 r.). Na zapewnienie posiłków przeznaczono 10,0 mln zł, tj. 34,0% kwoty wydatkowanej na pomoc niepieniężną (o 5,1 mln zł mniej niż w 2010 r.). Wyższą kwotę niż w 2010 r. wydano na schronienie (1,1 mln zł - o 0,6 mln zł więcej) i sprawienie pogrzebu (0,4 mln zł - o 0,2 mln więcej). Na usługi opiekuńcze wraz ze specjalistycznymi usługami opiekuńczymi wydatkowano kwotę 17,8 mln zł (o 9,8 mln zł więcej niż w 2010 r.).

Tablica 18. Świadczenia pomocy społecznej
Table 18. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczb osób) Beneficiaries of social assistance benefits (real number of person total)	71391	57934	42195	38618
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	132074,2	127800,0	116816,7	115796,3
pomoc pieniężna financial assistance	107382,8	101798,9	88300,9	86361,8
pomoc niepieniężna non-financial assistance	24691,4	26001,1	28515,7	29434,6
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	697,9	568,3	415,5	381,2

W 2019 r., podobnie jak w 2018 r., najczęściej pomocy udzielano z powodu ubóstwa, które było przyczyną przyznania świadczenia dla 16,4 tys. rodzin (o 2,2 tys. mniej niż w 2018 r.), tj. 25,2% ogółu rodzin korzystających z pomocy środowiskowej. Dla prawie 22% rodzin przyczyną udzielenia pomocy była długotrwała lub ciężka choroba (14,2 tys. rodzin - o 0,9 tys. mniej), a dla 20% niepełnosprawność (13,3 tys. rodzin - o 0,9 tys. mniej). Ponad 14% rodzin otrzymało pomoc z powodu bezrobocia (9,4 tys. rodzin - o 2,1 tys.

Wykres 31. Powody przyznania pomocy społecznej rodzinie w 2019 r.^a
 Chart 31. Reasons of assigning help for family in 2019^a

a Na podstawie decyzji.
 a Based on the decisions.

mniej). Innymi powodami udzielenia pomocy były: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (6,5% rodzin), alkoholizm (4,0%), potrzeba ochrony macierzyństwa (3,8%) czy bezdomność (1,7%).

Rok 2019 był kolejnym rokiem znacznego spadku liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej i liczby ich gospodarstw domowych. Skala korzystania z pomocy społecznej w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się w osobach o połowę (50,5%), a w gospodarstwach domowych o ponad 1/3 (34,2%). Tendencja spadkowa w tym zakresie utrzymuje się od 2014 r.

Środowiskowa pomoc społeczna zrealizowana w 2019 r. na podstawie ustawy o pomocy społecznej została skierowana do 26,9 tys. gospodarstw domowych i objęła 52,1 tys. beneficjentów, tj. 5,1% mieszkańców województwa. Wskaźnik beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wyniósł 514 i był dwukrotnie niższy niż w 2010 r.

Tablica 19. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
 Table 19. Beneficiaries of community social assistance

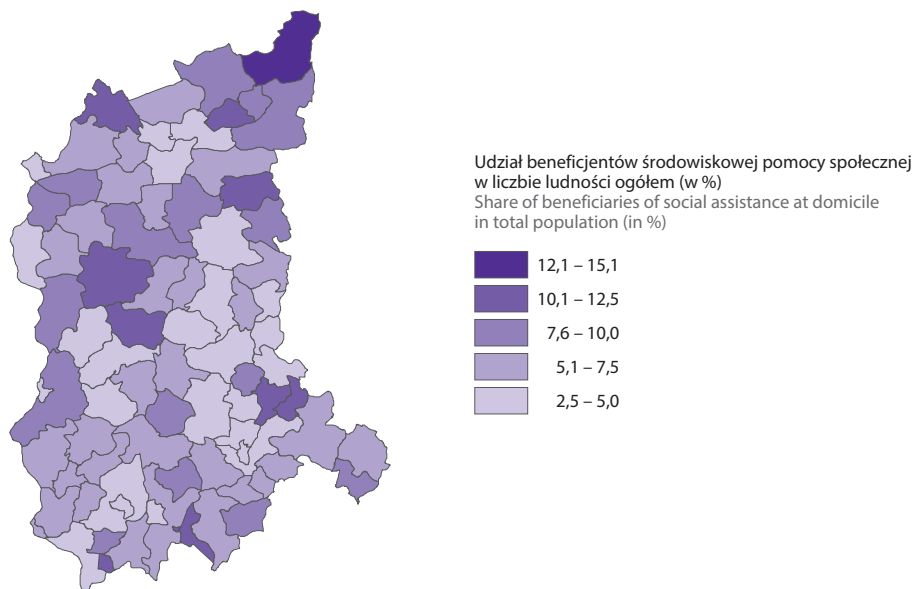
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from community social assistance according	40947	36455	29713	26935
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries from community social assistance	105291	83006	58879	52082
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	1029,0	815,3	580,3	514,1

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej zmniejszył się o połowę w stosunku do 2010 r. (z 10,3% do 5,1%). Obserwowane były też zmiany zachodzące w charakterystyce demograficznej beneficjentów, w tym zmniejszający się udział osób tworzących gospodarstwa rodzinne (osoby głównie w wieku produkcyjnym i ich dzieci). Jedyną grupą beneficjentów, której liczebność i udział w ogólnej liczbie beneficjentów rosły, były osoby w wieku poprodukcyjnym. Udział beneficjentów w tym wieku przez niemal dekadę zwiększył się trzykrotnie, z 5,0% do 15,2%.

Występuje silne powiatowe zróżnicowanie zasięgu korzystania z pomocy społecznej osób i gospodarstw domowych. W 2019 r. najczęściej z pomocy społecznej korzystała ludność w powiatach: strzelecko-drezdeneckim (9,9% ogólnej liczby mieszkańców), sulęcińskim (8,7%) i wschowskim (7,4%). Z kolei najmniej odsetek beneficjentów odnotowano w miastach na prawach powiatu, w Zielonej Górze (2,5%) i Gorzowie Wlkp. (2,9%).

Uwzględniając gminy województwa, największy – 15,1% udział korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (w liczbie ludności) odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Dobiegniew, natomiast najmniejszy (oprócz miast na prawach powiatu) – ok. 3% był w gminach: wiejskiej Deszczno, miejskiej Żagań i miejsko-wiejskiej Babimost.

Mapa 26. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2019 r.
Map 26. Scope of use of community social assistance in 2019

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy - gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych. **Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej** to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zmianami).

Sytuacja w zakresie opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 w województwie uległa znacznej poprawie. W 2019 r. w porównaniu z 2011 r. wzrosła liczba żłobków i klubów dziecięcych (ponad pięciokrotnie), jak również liczba miejsc (ponad trzykrotnie) oraz dzieci przebywających w wymienionych placówkach (prawie trzykrotnie).

W końcu 2019 r. działało łącznie 109 placówek opiekuńczych dla dzieci do lat 3, w tym 83 żłobki i 24 kluby dziecięce. Ponad 2/3 (67,9%) placówek należało do sektora prywatnego. W ciągu roku powstało 6 nowych żłobków publicznych i 9 klubów dziecięcych, w tym 4 publiczne.

Najwięcej placówek działało w miastach na prawach powiatu, w Zielonej Górze (24) i Gorzowie Wlkp. (16), a najmniej w powiecie słubickim i strzelecko-drezdeneckim (po 3). Jedynie na terenie powiatu sulęcińskiego nie było instytucji opieki żłobkowej.

Liczba miejsc w placówkach opieki zwiększyła się w skali roku łącznie o 5%, tj. z 4,2 tys. w 2018 r. do 4,4 tys. w 2019 r. Połowa tych miejsc znajdowała się w placówkach sektora publicznego.

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (tekst jednolity Dz. U. z 6 marca 2018 r. poz. 603). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

Tablica 20. Żłobki^a i kluby dziecięce. Stan w dniu 31 grudnia
Table 20. Nurseries^a and children's clubs. As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2011	2015	2018	2019
Żłobki Nurseries	13	47	77	83
w tym publiczne of which public	11	12	20	26
Oddziały żłobkowe Nursery wards	5	5	5	2
Kluby dziecięce Children's clubs	1	8	15	24
w tym publiczne of which public	-	3	3	7
Miejsca w tys.: Places in thousands:				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	1,3	2,4	3,9	3,9
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,0	0,2	0,3	0,5
Dzieci przebywające (w ciągu roku) w tys.: Children staying (during the year) in thousands:				
w żłobkach ^a in nurseries ^a	2,1	3,4	5,0	5,4
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,0	0,2	0,4	0,6

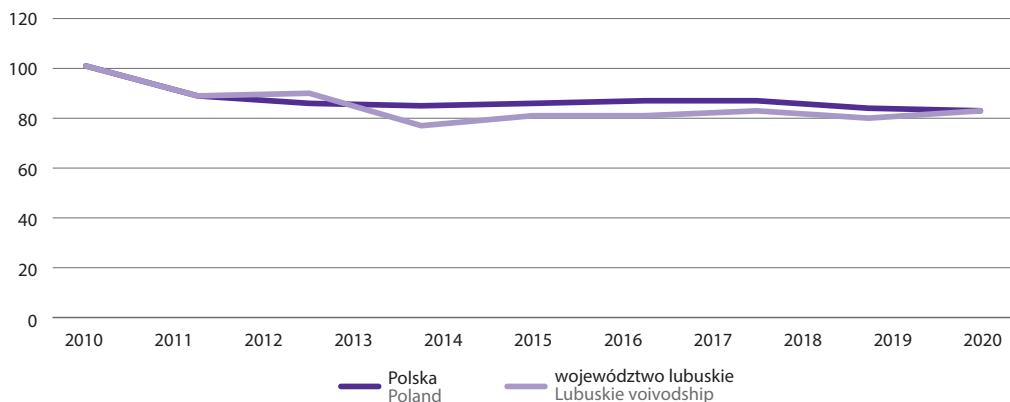
a Łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery wards.

W końcu 2019 r. w żłobkach, klubach dziecięcych i oddziałach żłobkowych przebywało 4,1 tys. dzieci, a w ciągu całego roku opieką objęto 6,0 tys. dzieci. Dwulatki stanowiły nieco ponad połowę podopiecznych żłobków (51,8%), a dzieci które miały jeden rok – około 35,3%. Odsetek dzieci w wieku poniżej 1 roku wyniósł 1,0%. W porównaniu z 2018 r. liczba dzieci przebywających (w ciągu roku) w placówkach opieki wzrosła o 12,2%.

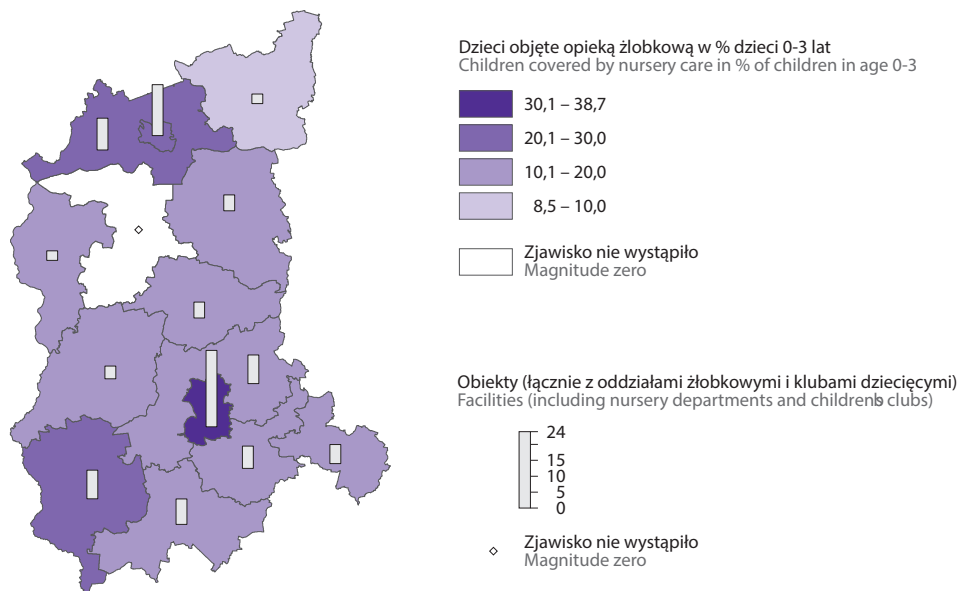
W 2019 r. średnio na 100 miejsc w placówkach opieki nad małymi dziećmi przypadało 83 dzieci w wieku do lat 3 (podobnie jak w kraju), to więcej niż w 2018 r. (80 dzieci), natomiast mniej w porównaniu z 2011 r. (101).

Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w województwie wzrósł z 12,7% w 2018 r. do 14,5% w 2019 r. i był większy niż średnio w kraju o 2,1 p. proc. Dla porównania w 2011 r. odsetek ten wyniósł 3,8%. Nie mniej jednak udział dzieci, które przebywały w żłobkach w miastach (20,2%) był znacząco większy niż na wsi (4,1%). Najwyższe wartości tego wskaźnika charakteryzowały powiaty: m. Zielona Góra (26,1%) i m. Gorzów Wlkp. (19,0%), następnie zielonogórski (16,1%), żagański (15,1%) oraz gorzowski (14,7%), najniższe zaś powiat świebodziński i międzyrzecki (po ok. 7%).

Wykres 32. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych
 Chart 32. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries and children's clubs

Mapa 27. Żłobki i kluby dziecięce w 2019 r.
 Map 27. Nurseries and children clubs in 2019

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

Podstawowe wskaźniki charakteryzujące warunki mieszkaniowe ludności w kolejnych latach poprawiają się. W 2019 r. po raz kolejny wzrosła liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności. Zwiększyła się powierzchnia użytkowa mieszkań, a liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie zmniejszyła się.

Zasoby mieszkaniowe w województwie systematycznie zwiększają się, osiągając w końcu 2019 r. 381,0 tys. W porównaniu z poprzednim rokiem było to o 1,1% więcej, a w porównaniu z 2010 r. o 8,7% więcej. W kraju wzrost liczby mieszkań w zasobach zwiększył się w omawianych okresach odpowiednio o 1,4% i 10,0%.

W porównaniu z 2018 r. największy wzrost liczby mieszkań zanotowano w powiecie gorzowskim (o 2,2%) i w Zielonej Górze (o 1,7%). W powiecie ślubickim i zielonogórskim przyrost mieszkań wyniósł po 1,5%, w powiecie świebodzińskim – 1,2%, a w powiatach nowosolskim i wschowskim po 1,0%. W pozostałych powiatach wzrost liczby mieszkań w skali roku nie przekroczył 1,0%.

Tablica 21. Zasoby mieszkaniowe. Stan w dniu 31 grudnia
Table 21. Dwelling stocks. As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Mieszkania Dwellings	350580	365673	376977	380990
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1000 population	343	359	372	377
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	4	4	4	4
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	72,3	73,3	73,8	73,9
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	2,9	2,8	2,7	2,7

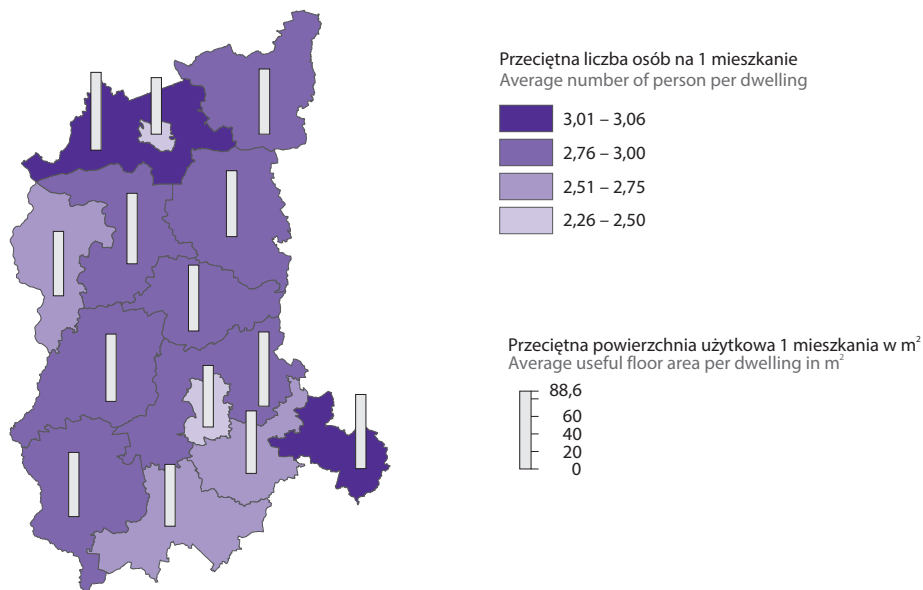
W końcu 2019 r. liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności w województwie wyniosła 377, tj. mniej niż przeciętnie w kraju (386). Najwyższe wartości tego wskaźnika zanotowano w miastach na prawach powiatu: 442 – w Zielonej Górze i 434 – w Gorzowie Wlkp. Wysoką liczbę mieszkań na 1000 ludności zanotowano również w powiatach: żagańskim (376), a także w ślubickim i nowosolskim (po 363). Najmniejsze wartości wskaźnika wystąpiły w powiecie gorzowskim (327) i wschowskim (332). W stosunku do poprzedniego roku liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności najbardziej wzrosła w powiecie ślubickim (o 1,9%) i gorzowskim (o 1,8%). Najmniejszy wzrost wystąpił w Gorzowie Wlkp. (o 1,0%), a także w powiecie żagańskim i w Zielonej Górze (po 1,1%). W relacji do 2010 r. we wszystkich lubuskich powiatach liczba mieszkań na 1000 ludności wzrosła o niemal 8% i więcej. Najwyższy wzrost zanotowano w Gorzowie Wlkp. (o 10,6%), powiecie ślubickim (o 10,4%) i w Zielonej Górze (o 10,1%). Najmniejszy przyrost w tym zakresie zanotowano w powiecie żagańskim (o 7,9%) i gorzowskim (o 8,1%).

W analizowanym okresie wzrosła przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania z 72,3 m² w 2010 r. do 73,9 m² w 2018 r. Największą przeciętną powierzchnią użytkową miały mieszkania w zasobach powiatu gorzowskiego (88,8 m²) i zielonogórskiego (84,7 m²). Z kolei najmniejsze mieszkania były w Gorzowie Wlkp. (64,5 m²) i w Zielonej Górze (70,2 m²).

Jednocześnie zmniejszyła się średnia liczba osób przypadających na 1 mieszkanie. W 2019 r. wskaźnik ten wyniósł 2,7 wobec 2,9 w 2010 r.

W kolejnych latach systematycznie wzrasta odsetek mieszkań wyposażonych w podstawowe instalacje. W województwie w 2019 r. niemal wszystkie mieszkania w miastach (99,5%) wyposażone były w wodociąg (w kraju 99,1%). Odsetek mieszkań wyposażonych w łazienkę wyniósł 95,8%, tj. o 0,5 p. proc. więcej niż w 2010 r. (wobec 95,7% przeciętnie w kraju), natomiast centralne ogrzewanie posiadało 86,5% mieszkań, tj. o 2,0 p. proc. więcej niż w 2010 r. (wobec 87,9% w kraju). Z kolei na obszarze wiejskim mieszkania wyposażone w wodociąg stanowiły 95,8% ogółu mieszkań na wsi, tj. o 0,4 p. proc. więcej w porównaniu z 2010 r., a mieszkania wyposażone w łazienkę – 88,1%, tj. o 0,8 p. proc. więcej. W obu przypadkach wskaźniki w województwie lubuskim były wyższe niż ich wartości średnie w kraju (odpowiednio 92,4% i 83,3%). Spośród mieszkań na wsi 71,4% było wyposażonych w centralne ogrzewanie, tj. o 1,6 p. proc. więcej niż w 2010 r. i nieco mniej niż średnio w kraju (72,3%).

Mapa 28. Warunki mieszkaniowe ludności w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia
Map 28. Housing conditions of population in 2019. As of 31 December

W 2019 r. długość wodociągowej sieci rozdzielczej w województwie lubuskim wyniosła 7,1 tys. km i zwiększyła się w ciągu roku o 1,2% oraz o 10,0% w relacji do 2010 r. (w kraju długość sieci wodociągowej zwiększyła się odpowiednio o 1,0% i o 13,9%). W województwie lubuskim 66,3% długości sieci wodociągowej zlokalizowanej było na terenach wiejskich. W porównaniu z rokiem poprzednim długość sieci wodociągowej na terenach miejskich wzrosła o 3,3%, a na terenach wiejskich o 0,2%.

W 2019 r. gęstość sieci wodociągowej na 100 km² w województwie wyniosła 50,8 km (w Polsce 99,4 km), tj. wzrosła w skali roku o 1,2% (w kraju o 1,0%), oraz w porównaniu z rokiem 2010 r. odpowiednio o 10,0% i 13,9%.

Gęstość sieci na terenie miast w relacji do poprzedniego roku wzrosła (o 3,2%) do poziomu 273,3 km na 100 km², a na terenach wiejskich, tak jak przed rokiem, wyniosła 35,9 km na 100 km².

Tablica 22. Wodociągi. Stan w dniu 31 grudnia
Table 22. Water supply system. As of 31 December

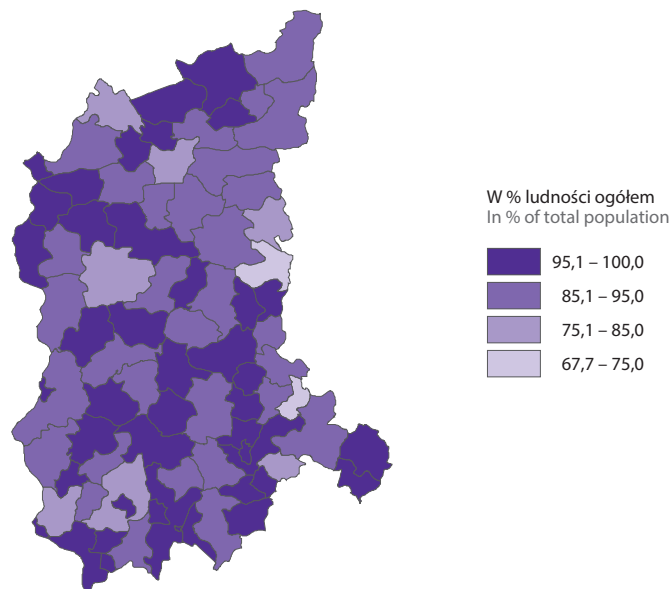
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	6459,8	6962,5	7019,9	7105,0
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	122259	132082	138037	140002
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	30,7	30,1	31,3	31,3

Liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej w województwie lubuskim nieznacznie zmniejszyła się w skali roku o 0,2% i na koniec 2019 r. wyniosła 957,6 tys. osób. W kraju liczba korzystających z wodociągów wzrosła w tym czasie o 0,1%. W relacji do 2010 r. liczba osób mających dostęp do sieci wodociągowej wzrosła zarówno w województwie, jak i w Polsce (4,7% i o 5,0%).

W 2019 r. z sieci wodociągowej korzystało 94,7% ogółu mieszkańców województwa lubuskiego (przy średniej w skali kraju 92,2%). Odsetek ten zwiększył się w porównaniu z 2010 r. o 5,3 p. proc. W kraju zanotowano wzrost w tym zakresie o 4,8 p. proc. do 92,2%. W miastach dostęp do wodociągu miało 97,3% ogółu ludności w miastach (tj. o 1,6 p. proc. więcej niż w 2010 r.), przy przeciętnej wartości wskaźnika w kraju 96,6% (o 1,3 p. proc. więcej). Z kolei na wsi z wodociągu to 89,9% ogółu ludności na terenach wiejskich (wobec 85,5% w kraju). Omawiana wartość wskaźnika w województwie wzrosła w relacji do 2010 r. o 11,5 p. proc., wobec wzrostu w kraju o 10,3 p. proc.

W ostatnich latach zużycie wody w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwie jest mniejsze od przeciętnego w kraju; w 2019 r. wyniosło 30,9 m³ (wobec 33,7 m³ w kraju).

Mapa 29. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2019 r.
Map 29. Population using water supply system in 2019

W 2019 r. w województwie lubuskim długość sieci kanalizacyjnej wyniosła 4,5 tys. km i w porównaniu z poprzednim rokiem zwiększyła się 67,0 km, tj. o 1,5% (wobec wzrostu w kraju o 2,8%). W relacji do 2010 r. długość sieci w województwie zwiększyła się o 66,5%, natomiast w Polsce o 53,6%.

W omawianym okresie w województwie lubuskim 50,1% długości sieci kanalizacyjnej znajdowało się na obszarach wiejskich. W relacji do poprzedniego roku długość sieci kanalizacyjnej zarówno w miastach, jak i wsi zwiększyła się po 1,5%. Natomiast w porównaniu z 2010 r. wzrost długości sieci kanalizacyjnej w miastach wyniósł 43,2%, a na wsi 98,8%.

Wskaźnik gęstości sieci kanalizacyjnej w 2019 r. wyniósł 32,3 km na 100 km² powierzchni i wzrósł w relacji do 2010 r. o 66,5%. W lubuskich miastach gęstość sieci kanalizacyjnej wyniosła 257,3 km na 100 km², tj. o 4,5% więcej niż w 2010 r. Natomiast na terenach wiejskich wartość wskaźnika osiągnęła poziom 17,2 km na 100km², w relacji do 2010 r. wzrosła ponad dwukrotnie (z poziomu 8,5 km na 100 km²).

Tablica 23. Kanalizacja. Stan w dniu 31 grudnia
Table 23. Sewage system. As of 31 December

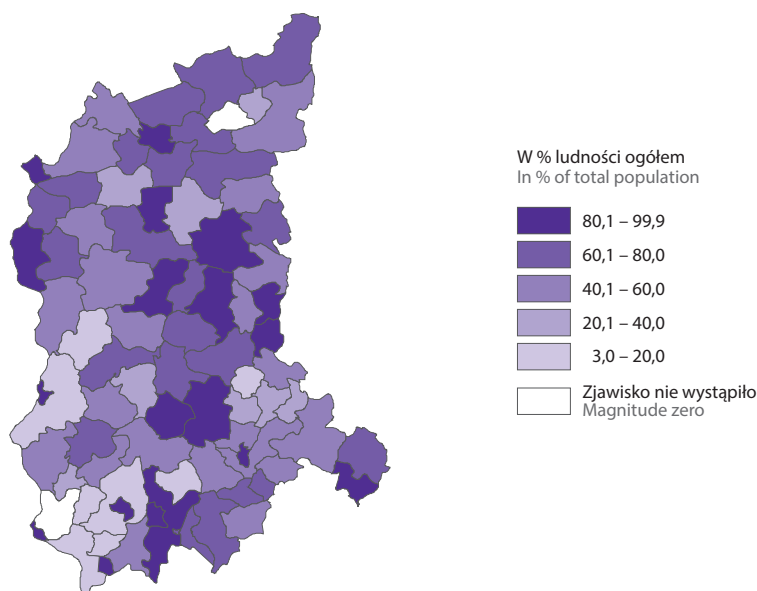
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	2709,0	4181,4	4444,5	4511,5
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	56681	74691	84217	85950
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	29,8	30,9	32,1	32,1
w tym oczyszczone of which treated	29,3	30,7	32,0	32,1

a Łącznie z kolektorami.
a Including collectors.

W 2019 r. z sieci kanalizacyjnej w województwie lubuskim korzystało 752,0 tys. osób, tj. więcej niż w 2018 r. (o 0,1%) i w 2010 r. (o 16,1%). W Polsce liczba osób korzystających z kanalizacji zwiększyła się odpowiednio o 0,5% i o 14,3%.

W 2019 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 74,3% ogółu mieszkańców województwa lubuskiego (tj. o 0,2 p. proc. więcej niż w poprzednim roku), w tym w miastach 91,7% (o 0,1 p. proc. więcej). Na terenach wiejskich z sieci kanalizacyjnej korzystało 42,2% mieszkańców (o 0,6 p. proc. więcej). W relacji do 2010 r. odsetek ludności korzystającej z kanalizacji w województwie zwiększył się o 11,0 p. proc. (w miastach o 4,3 p. proc., natomiast na obszarach wiejskich o 20,8 p. proc.). W kraju z sieci kanalizacyjnej korzystało 71,2% ogółu ludności (wobec 70,8% w 2018 r. i 62,0% w 2010 r.). W miastach dostęp do kanalizacji miało 90,5% ogółu ludności (wobec 90,3% w 2018 r. i 86,1% w 2010 r.). Na terenach wiejskich udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej kształtował się na poziomie 42,2% (wobec odpowiednio 41,3% i 24,8%).

Mapa 30. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2019 r.
Map 30. Population using sewage system in 2019

Długość sieci gazowej w 2019 r. wniosła 4,4 tys. km, tj. więcej o 61 km (o 1,4%) niż w poprzednim roku i o 818 km (o 22,9%) niż w 2010 r. W kraju długość sieci gazowej wzrosła odpowiednio o 2,3% i o 18,6%.

W 2018 r. w województwie lubuskim 51,2% długości sieci zlokalizowanej było w miastach. W skali roku długość sieci zarówno w miastach jak i na terenach wiejskich wzrosła o 1,4%.

W 2019 r. gęstość sieci gazowej na 100 km² powierzchni województwa wyniosła 23,9 km (wobec 43,7 km średnio w kraju), tj. była wyższa w skali roku o 2,1% (o 2,6% w kraju). W miastach w województwie lubuskim gęstość sieci gazowej wzrosła o 1,5%, do 243,9 km na 100 km², natomiast na obszarach wiejskich wzrost wyniósł 3,4% do 9,2 km na 100 km².

Tablica 24. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych. Stan w dniu 31 grudnia

Table 24.

Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households. As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	3573,8	4098,0	4330,7	4391,9
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in pcs	49498	56423	69461	71729
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Consumers of gas from gas supply system ^a in thousands	191,4	192,9	196,9	202,1
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh in GWh	.	1195,9	1345,1	1343,1
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	.	1173,0	1324,7	1325,8

a Łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.
a Including gas customers using collective gas-meters.

W 2019 r. odsetek korzystających z sieci gazowej wyniósł 53,3% ogółu ludności w województwie (wobec 52,9% przeciętnie w kraju). Odsetek zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem i 2010 r. odpowiednio o 0,4 p. proc. i 0,6 p. proc. W relacji do 2010 r. wzrósł o 0,7 p. proc. w województwie i 0,4 p. proc w kraju.

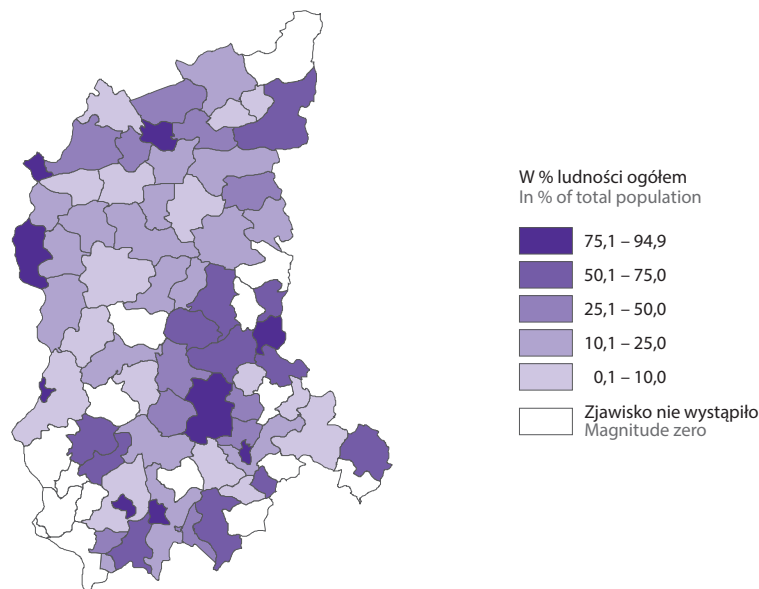
W miastach w województwie lubuskim z sieci gazowej korzystało 75,0% ogółu ludności tj. więcej o 0,3 p. proc. niż w roku poprzednim i mniej o 1,0 p. proc. niż w 2010 r. Na terenach wiejskich odsetek osób korzystających z sieci gazowej wzrósł w skali roku o 0,7 p. proc. oraz o 1,4 p. proc. w porównaniu z 2010 r. i na koniec 2018 r. wyniósł 13,2%.

W 2019 r. w Polsce w miastach z sieci gazowej korzystało 71,4% ludności ogółem (tj. o 0,2 p. proc. więcej niż w roku poprzednim i 1,5 p. proc. mniej w porównaniu z 2010 r.), natomiast na obszarach wiejskich korzystający z sieci gazowej stanowili 25,2% ogółu ludności (więcej odpowiednio o 1,2 p. proc. i o 4,4 p. proc.).

W 2019 r. zużycie gazu z sieci w województwie lubuskim wyniosło 1343,1 GWh i było mniejsze niż w poprzednim roku o 0,2% (w kraju zużycie gazu wzrosło w skali roku o 2,0%).

W omawianym okresie przeciętne zużycie gazu na 1 mieszkańca nieznacznie (o 0,1%) wzrosło w porównaniu z rokiem poprzednim i wyniosło 1326 kWh, przy czym w miastach zanotowano spadek o 0,2% (do 1797 kWh na 1 mieszkańca), a na terenach wiejskich – wzrost o 3,2% (do 454 kWh). W kraju przeciętne zużycie gazu na 1 mieszkańca wzrosło o 2,1%, przy czym w miastach wzrosło o 0,3%, a na obszarach wiejskich o 8,2%.

Mapa 31. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2019 r.
Map 31. Population using gas supply system in 2019

Ochrona zdrowia Health care

W końcu 2019 r. w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej funkcjonowały 573 przychodnie (o 37 więcej niż w 2012 r.). Liczba przychodni w województwie w latach 2016-2019 była widocznie wyższa niż w latach 2012-2015. Niemniej jednak w 2019 r. liczba ta się zmniejszyła – o 9 w porównaniu z 2018 r. Odmiennie tendencje obserwowane były w przypadku praktyk lekarskich (łącznie ze stomatologicznymi) – począwszy od 2014 r. ich liczba systematycznie maleje, w 2019 r. wyniosła 172, tj. o 76 mniej niż w 2012 r. i o 14 mniej niż w 2018 r.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

W 2019 r. w podmiotach ambulatoryjnej opieki medycznej udzielono łącznie ponad 7,5 mln porad, tj. o 3,6% więcej w porównaniu z 2012 r., ale o 1,7% mniej w porównaniu z 2018 r. W ramach udzielonych porad wzrosła liczba porad lekarskich (o 6,3% więcej niż w 2012 r.), natomiast spadła liczba porad stomatologicznych (o 18,4% mniej niż w 2012 r.). Przeciętna liczba porad ambulatoryjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła 7,4 (w 2012 r. było to 7,1), w skali kraju – 8,6. Wielkość udzielonych porad różniła się w poszczególnych powiatach. Najwięcej porad lekarskich (nie uwzględniając porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych) w przeliczeniu na 1 mieszkańca udzielono w miastach na prawach powiatu, w Zielonej Górze (10,9) i Gorzowie Wlkp. (9,9), następnie w powiecie sulęcińskim (7,6), a najmniej w powiecie gorzowskim

i ślubickim (odpowiednio 4,2 i 4,6). Uwzględniając gminy województwa, najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w gminie miejskiej Żary (11,8), a najniższą w gminach wiejskich: Nowa Sól, Żary, Maszewo i Deszczno (po ok. 1). Przy tym, w gminie wiejskiej Żagań nie było przychodni z lekarzami.

Tablica 25. Placówki opieki zdrowotnej. Stan w dniu 31 grudnia
Table 25. Health care facilities. As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2012	2015	2018	2019
Przychodnie Out-patient departments	536	551	582	573
Praktyki lekarskie ^a Medical practices ^a	248	222	186	172
Porady udzielone ^{bc} w tys: Consultations provided ^{bc} in thousands:				
lekarskie doctors	6447,9	6910,8	6984,2	6855,5
stomatologiczne stomatological	813,0	716,3	666,5	663,2
Szpitala ogólne General hospitals	25	26	24	24

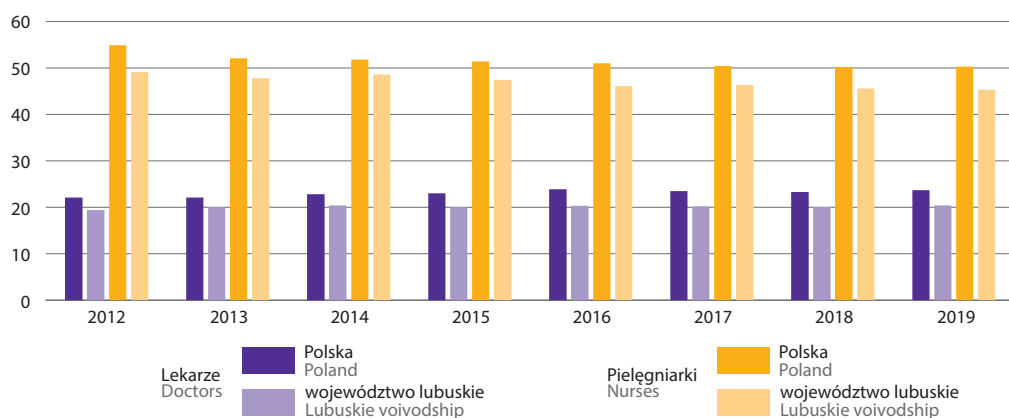
a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów. c W ciągu roku.
a Data concern practices that have signed contract with the National Health Fund or out-patient departments. b Including consultations paid by patients. c During the year.

W 2019 r. dostępność do lekarzy w województwie lubuskim poprawiła się zarówno w porównaniu z 2012 r., jak i 2018 r. Liczba lekarzy wykonujących zawód w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wyniosła 20,4, to więcej o 1 w porównaniu z 2012 r. i o 0,3 w odniesieniu do 2018 r. W skali kraju wskaźnik ten był wyższy i wyniósł 23,7.

W przypadku pielęgniarek pracujących bezpośrednio z pacjentem utrzymuje się tendencja malejąca. W 2019 r. liczba pielęgniarek na 10 tys. mieszkańców wyniosła 45,3, tj. o 3,8 mniej niż w 2012 r. (w kraju – 50,3). Zmniejszył się także wskaźnik położnych – z 5,9 do 5,2 na 10 tys. ludności (w kraju – 6,0).

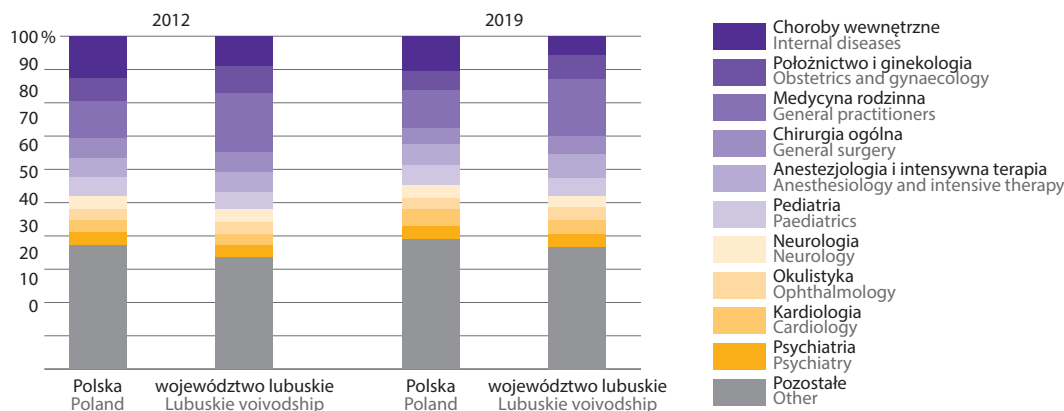
Jedyną grupą pracowników medycznych, których liczba sukcesywnie rosła, byli fizjoterapeuci – w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ich liczba wzrosła z 5,1 w 2012 r. do 6,2 w 2019 r. Liczba diagnostów laboratoryjnych znacząco się nie zmieniła – na 10 tys. mieszkańców przypadają 2,2 osoby, zwiększył się natomiast wskaźnik farmaceutów – z 5,3 w 2012 r. do 5,8 w 2019 r.

Wykres 33. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 33. Doctors and nurses per 10 thousand population. As of 31 December

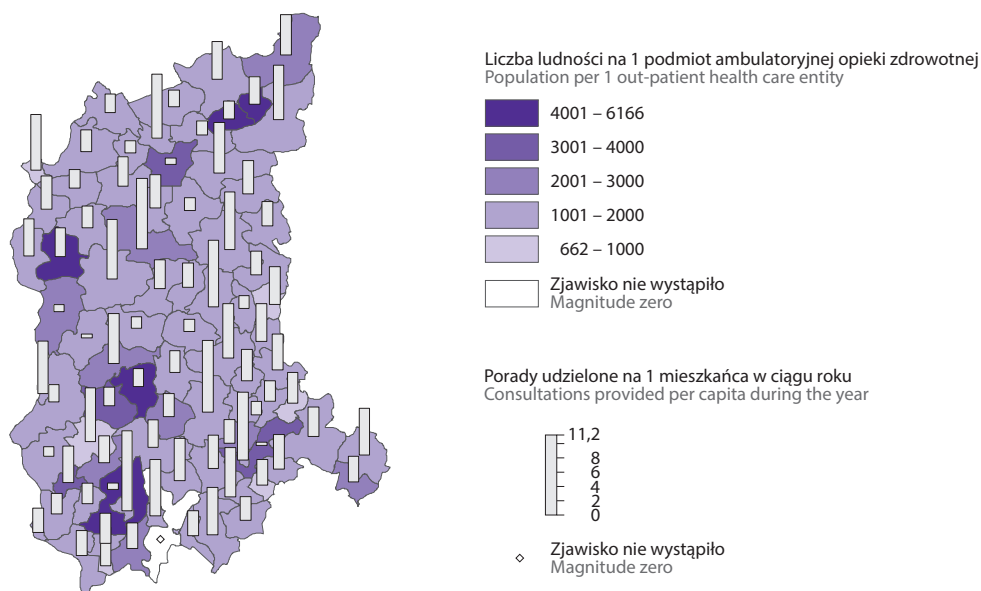
W 2019 r. liczba lekarzy specjalistów (ze specjalizacją II stopnia i z tytułem specjalisty) wyniosła ok. 1,5 tys., co stanowiło 71,2% wszystkich lekarzy wykonujących zawód w województwie (w kraju 67,1%). W odniesieniu do 2012 r. liczba specjalistów zwiększyła się o 2,4%, ale ich udział w ogóle lekarzy zmalał o 1 p. proc. Wśród specjalistów największy był odsetek lekarzy medycyny rodzinnej (17,2%), następnie anestezjologów (7,2%), położników i ginekologów (7,0%), także specjalistów chorób wewnętrznych (5,9%), chirurgii ogólnej (5,4%) i pediatrii (5,2%). W porównaniu z 2012 r. zmniejszył się odsetek lekarzy chorób wewnętrznych, położników i ginekologów, chirurgów ogólnych, specjalistów medycyny rodzinnej i neurologów, natomiast nieznacznie zwiększył się odsetek anestezjologów, kardiologów, pediatrów, okulistów i psychiatrów. Podobne tendencje zmian wśród lekarzy specjalistów obserwowane były w skali kraju (z wyj. specjalistów medycyny rodzinnej). Wśród lekarzy dentyistów odsetek specjalistów wyniósł 11,9%, wobec 13,6% w 2012 r.

Wykres 34. Lekarze specjaliści. Stan na dniu 31 grudnia
 Chart 34. Doctors specialists. As of 31 December

W 2019 r. na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadało 1358 osób (o 53 osoby więcej niż w 2012 r.). Wskaźnik ten znacznie wahał się w powiatach – od 1016 osób w Zielonej Górze do 1942 osób w powiecie wschowskim. Znaczące różnice jego wartości odnotowano także w gminach województwa lubuskiego. Najniższy charakteryzował gminę wiejską Kolsko (662), najwyższy zaś gminę wiejską Żary (6166).

Mapa 32. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2019 r.
 Map 32. Out-patient health care in 2019

W województwie działały 24 szpitale ogólne (o 1 szpital mniej niż w 2012 r.). W 2019 r. dysponowały one 4,0 tys. łóżek – ich liczba zmniejszyła się o 12,3% w porównaniu z 2012 r. oraz o 7,0% w ujęciu rocznym. Tendencja malejąca obserwowana była również w przypadku wskaźnika liczby łóżek na 10 tys. mieszkańców (wskaźnik zaopatrzenia ludności w łóżka szpitalne). Wartość tego wskaźnika zmniejszyła się z 44,3 w 2012 r. do 39,3 w 2019 r.

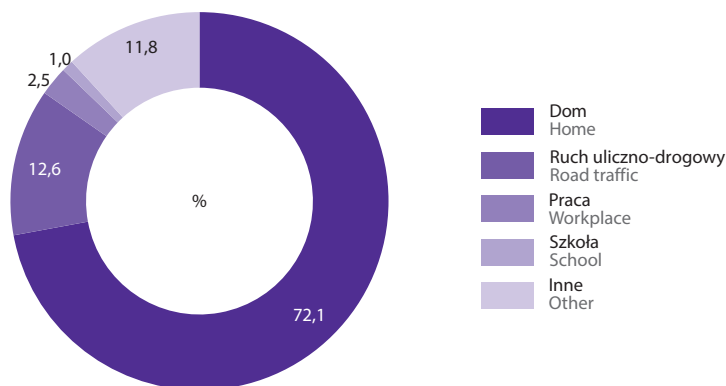
W 2019 r. w lubuskich szpitalach hospitalizowanych było 168,8 tys. pacjentów (bez międzyoddziałowego ruchu chorych), tj. o 8,0% mniej niż w 2012 r. oraz o 15,5% mniej niż w 2018 r. Na 10 tys. ludności przypadało 1666 osób leczonych, tj. o 128 osób mniej niż w 2012 r. i o 301 osób mniej niż w 2018 r. Odsetek dzieci i młodzieży do 18 roku życia wśród pacjentów wyniósł 14,7%.

W 2019 r. na oddziałach szpitalnych przebywało 182,7 tys. pacjentów, tj. o 6,1% mniej w porównaniu z 2012 r. oraz o 15,7% mniej w odniesieniu do 2018 r. Podobnie jak w latach poprzednich, najliczniejszą grupę, ponad 27% ogółu leczonych (50,3 tys. osób) stanowili pacjenci oddziałów chirurgicznych, z czego ponad połowa były to osoby korzystające z pomocy na oddziałach chirurgii ogólnej (27,7 tys. pacjentów). Kolejną liczną grupę stanowiły pacjentki oddziałów ginekologiczno-położniczych (13,6%, tj. 24,9 tys.) oraz hospitalizowani na oddziałach chorób wewnętrznych (13,1%, tj. 23,9 tys.). Mniejszy odsetek stanowili pacjenci na oddziałach kardiologicznych – 7,4% (tj. 13,5 tys. osób), pediatrycznych – 5,7 % (tj. 10,4 tys.), neurologicznych – 4,1% (tj. 7,5 tys.) i onkologicznych – 3,8% (tj. 6,9 tys.). W 2019 r. największy spadek liczby osób leczonych (kierując się bezwzględną liczbą pacjentów) w porównaniu z 2012 r. odnotowano na oddziałach ginekologiczno-położniczych (o 3,7 tys., tj. o 13,0%), chorób wewnętrznych (o 1,4 tys., tj. o 5,6%) i oddziałach neonatologicznych (o 1,1 tys., tj. o 13,1%). Największy wzrost liczby pacjentów odnotowano na oddziałach chorób neurologicznych (o 2,7 tys., tj. o 56,3%), chirurgicznych (o 2,5 tys., tj. o 5,2%) i kardiologicznych (o 2,3 tys., tj. o 20,8%).

W 2019 r. średni czas pobytu chorego na oddziale szpitalnym w województwie wyniósł 5,7 dnia i był o 0,4 dnia dłuższy w porównaniu z 2012 r. oraz o 0,7 dnia dłuższy w odniesieniu do 2018 r. (przeciętnie w kraju – 5,3 dnia). Wskaźnik wykorzystania łóżka wyniósł 70,6%, czyli 258 dni. Było to o 32 dni więcej niż w 2012 r. oraz o 8 dni więcej niż w 2018 r. (w całym kraju – 69,2%).

Ponadto w ramach długoterminowej opieki medycznej w województwie w 2019 r. działały: 3 szpitale psychiatryczne, 2 ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, 13 zakładów opiekuńczo-leczniczych, w tym 3 typu psychiatrycznego, 1 zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, 4 hospicja oraz 1 zakład opieki paliatywnej. We wszystkich tych zakładach łącznie było 2,2 tys. łóżek (o 5,5% więcej niż w 2012 r.), w tym najwięcej w zakładach opiekuńczo-leczniczych (1,0 tys.) i szpitalach psychiatrycznych (0,8 tys.). Przebywało w nich 10,4 tys. pacjentów, tj. o 1,5% osób mniej niż w 2012 r., ale o 2,6% osób więcej niż w 2018 r.

Wykres 35. Wyjazdy jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2019 r.
Chart 35. Calls of emergency medical system units to the occurrence places in 2019

Na terenie województwa pomocy medycznej osobom znajdującym się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego udzielały, podobnie jak przed rokiem, 62 jednostki systemu ratownictwa medycznego: 54 zespoły ratownictwa medycznego (ZRM), w tym 2 lotnicze zespoły ratownictwa medycznego (LZRM) oraz 8 szpitalnych oddziałów ratunkowych (SOR). W porównaniu z 2012 r. zwiększyła się liczba ZRM (o 3) oraz liczba LZRM (o 1).

W ramach zespołów ratownictwa medycznego działały 34 (65,4%) zespoły wyjazdowe podstawowe i 18 (34,6%) zespołów wyjazdowych specjalistycznych (podobnie jak przed rokiem). W porównaniu z 2012 r. nastąpiło zmniejszenie udziału zespołów specjalistycznych w ogólnej liczbie ZRM (spadek z 44,9% do 34,6%) z równoczesnym zwiększeniem udziału zespołów podstawowych (wzrost z 55,1% do 65,4%).

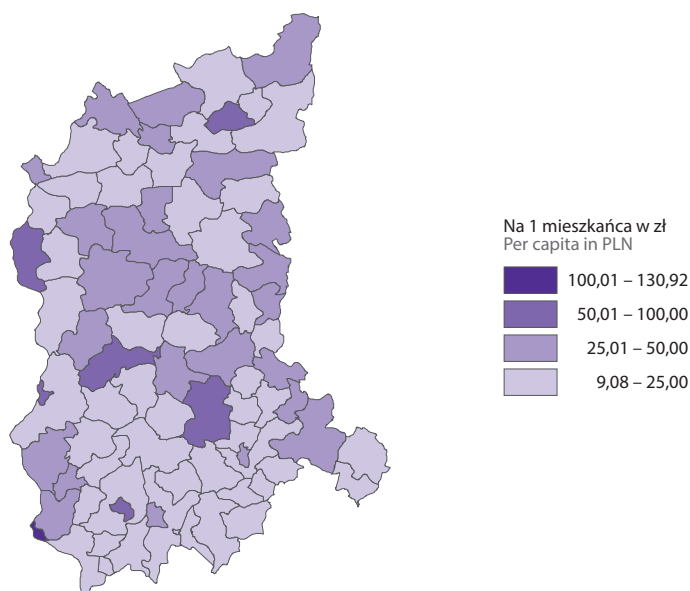
Dostępność świadczeń udzielanych przez system ratownictwa medycznego wyraża liczba ZRM przypadająca na 100 tys. ludności – w 2019 r. w województwie było to nieco ponad 5 zespołów (w kraju 4 zespoły). Wartość tego wskaźnika w powiatach była zróżnicowana i wyniosła od 2,6 w powiecie zielonogórskim do 8,5 w powiecie ślubickim.

W 2019 r. zespoły ratownictwa medycznego zrealizowały 78,7 tys. wyjazdów na miejsce zdarzenia, tj. o 2,5% więcej niż w 2012 r. i o 10,4% więcej niż w 2018 r. W przeliczeniu na 1000 ludności było to przeciętnie 78 wyjazdów (o 3 więcej niż w 2012 r. i o 8 więcej niż w 2018 r.). Najwięcej wyjazdów w przeliczeniu na 1000 ludności zrealizowały zespoły ratownicze w Gorzowie Wlkp. (125). Liczba osób, którym udzielono świadczenia zdrowotnego wyniosła 78,7 tys. i była większa o 2,2% w relacji do 2012 r. i o 9,9% w odniesieniu do poprzedniego roku. Wśród świadczeniobiorców przeważali mężczyźni (niemal 60%). Osoby w starszym wieku (65 lat i więcej) stanowiły 43,6% ogólnej liczby świadczeniobiorców, natomiast dzieci i młodzież w wieku do 18 lat – 5,3%.

Blisko 72% ogólnej liczby zrealizowanych wyjazdów, stanowiły wyjazdy do domu pacjenta. Drugie co do liczebności były wyjazdy do zdarzeń zaistniałych w ruchu uliczno-drogowym (12,6% liczby wyjazdów) oraz kategoria „inne” (11,8%), która obejmuje m.in. ulicę, sklep, kościół. Wyjazdy do zdarzeń w pracy stanowiły ponad 2%, natomiast do szkoły – 1%.

W 2019 r. szpitalne oddziały ratunkowe działały w powiatach: międzyrzeckim, ślubickim, sulęcińskim, nowosolskim, świebodzińskim, żarskim oraz w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze. Udzieliły one pomocy medycznej łącznie 66,9 tys. osób. Równocześnie w miastach na prawach powiatu zlokalizowane były bazy lotniczego pogotowia ratunkowego (po 1 śmigłowcu ratunkowym).

Mapa 33. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2019 r.
Map 33. Expenditures of gminas and cities with powiat status in division “Health care” in 2019

W 2019 r. lubuskie samorządy przeznaczyły ze swoich budżetów na ochronę zdrowia 123 mln zł (łącznie ze środkami otrzymanymi z budżetu państwa), co stanowiło 1,7% ogółu wydatków samorządów terytorialnych (wobec 1,8% w 2012 r. i 1,4% w 2018 r.). W odniesieniu do 2012 r. wydatki wzrosły o 62,8%, a w porównaniu z 2018 r. o 35,4%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2019 r. samorządy wydały na ochronę zdrowia przeciętnie 121,4 zł, to jest o prawie 48 zł więcej niż w 2012 r. i o 32 zł więcej niż w 2018 r. Dla porównania w całym kraju było to 117,4 zł na 1 osobę.

Kwoty te znacznie różniły się w przypadku poszczególnych powiatów. Najwyższe wydatki na ochronę zdrowia (licząc na 1 mieszkańca) w 2019 r. odnotowano w mieście na prawach powiatu Zielona Góra (87,6 zł), kolejno w powiecie zielonogórskim (69,7 zł) i krośnieńskim (62,0 zł), najniższe zaś w powiecie słubickim (8,8 zł). Wśród gmin najwięcej na zdrowie wydała gmina miejska Łęknica (130,9 zł), natomiast najmniej gmina wiejska Przewóz (9,1 zł).

Kultura Culture

W 2019 r. w kinach odnotowano 1,3 mln widzów (o 2% więcej w porównaniu z 2018 r.). Muzea odwiedziło 249,9 tys. osób (o 6,3% mniej niż w 2018 r.). W przedstawieniach/koncertach organizowanych przez teatry i instytucje muzyczne uczestniczyło 530 tys. widzów i słuchaczy (o 2,2% więcej w porównaniu z 2018 r.).

Na koniec 2019 r. działało 252 bibliotek publicznych i filii tj. 3,2% wszystkich bibliotek w kraju. W porównaniu z 2018 r. liczba bibliotek zmniejszyła się o 1 bibliotekę, a w porównaniu do 2010 r. o 6. Biblioteki publiczne dysponowały księgozbiorem składającym się z 4003,5 tys. woluminów (o 11,2% więcej niż w 2018 r. i o 4,5% więcej niż w 2010 r.) Odnotowano 137,3 tys. czytelników (o 1,3% mniej w porównaniu z 2018 r. i o 23,8% mniej niż w 2010 r.)

W 2019 r. działalność prowadziło 84 centra kultury (o 3,7% więcej w porównaniu z 2018 r.). Największą zbiorowość stanowiły ośrodki kultury i świetlice (63% ogólnej liczby instytucji).

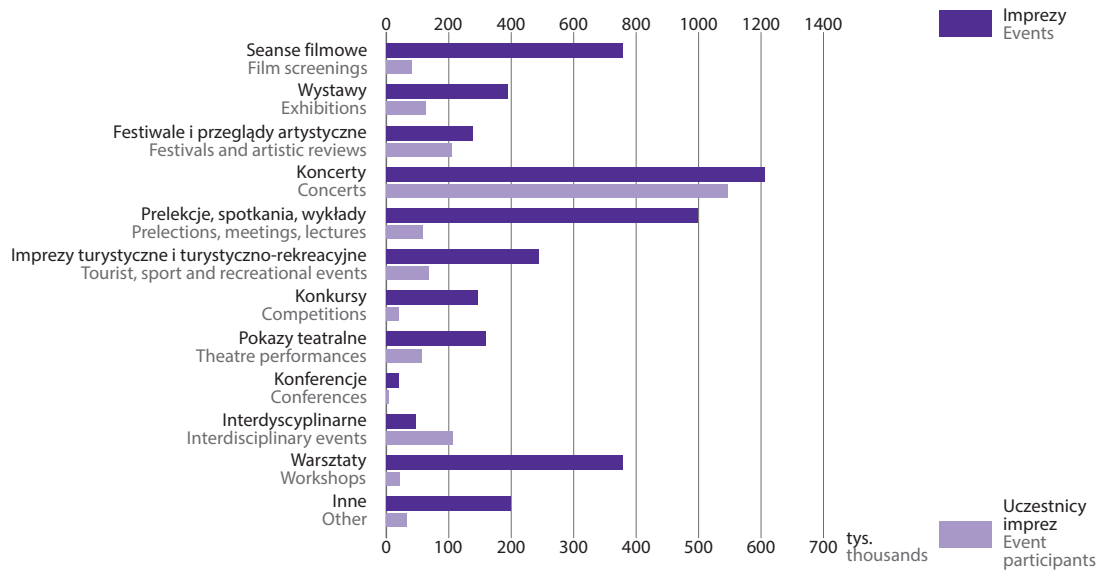
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały łącznie 6,0 tys. imprez, w których uczestniczyło łącznie 1,1 mln osób.

W 2019 r. działało 13 kin stałych. Przeważająca liczba kin stałych zlokalizowana była w miastach (92,3%). W ciągu roku odbyło się 41,5 tys. seansów, w których uczestniczyło 1337,5 tys. widzów (o 2,1% więcej w porównaniu z 2018 r. i o 51,6% więcej niż w 2010 r.).

Tablica 26. Instytucje kultury. Stan w dniu 31 grudnia
Table 26. Culture institutions. As of 31 December

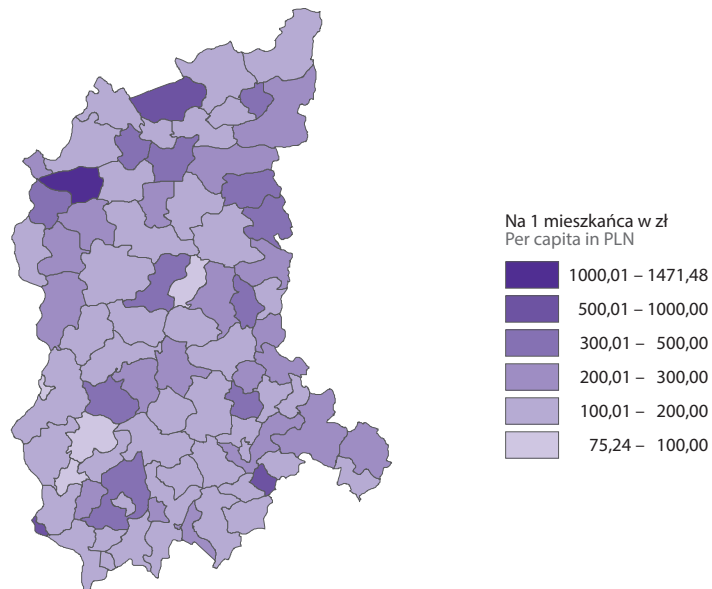
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	360	341	340	331
Muzea Museums	15	17	19	20
Centra, domy i ośrodki kultury Centre of culture and cultural centres establishments	57	59	61	61
Kluby i świetlice Clubs and community centres	22	19	20	23
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per 1 library establishment	2842	2986	2984	3056

Wykres 36. Imprezy organizowane przez placówki kultury w 2019 r.
 Chart 36. Events organized by culture institutions in 2019

Mapa 34. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2019 r.
 Map 34. Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2019

Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2019

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

W 2020 r. w województwie lubuskim odnotowano spadek liczby **przestępstw stwierdzonych** przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, zarówno w stosunku do 2015 r., jak i do roku poprzedniego. Ponad 60% przestępstw miało miejsce w środkowej i południowej części województwa. **Wskaźnik wykrywalności** sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję ogółem był niższy od wskaźnika z roku poprzedniego i niższy od notowanego w 2015 r. W 2020 r. odnotowano spadek liczby **wypadków drogowych** mających miejsce na lubuskich drogach. W 2020 r. liczba **ofiar śmiertelnych** wypadków drogowych była niższa zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim jak i z 2015 r. Obniżyła się liczba osób **rannych** w wypadkach drogowych.

W 2020 r. w województwie lubuskim odnotowano 24531 przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, tj. mniej zarówno w porównaniu z 2015 r. o 8,0% jak i rokiem poprzednim o 5,1%.

Przestępstwa stwierdzone w województwie lubuskim stanowiły 3,2% przestępstw stwierdzonych ogółem w Polsce.

Spadek liczby przestępstw ogółem, w porównaniu z 2019 r., wynikał m.in. ze spadku przestępstw przeciwko mieniu (o 9,9%), przestępstw o charakterze gospodarczym (o 7,3%) oraz kryminalnych (o 6,8%).

Korzystnym zjawiskiem było obniżenie się liczby przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu o 23,7% oraz popełnionych przeciwko rodzinie i opiece o 22,3%.

W 2020 r. na 1 tys. mieszkańców województwa lubuskiego przypadały 24 przestępstwa, a na tysiąc mieszkańców Polski średnio – 20. Najwięcej przestępstw przypadało na 1 tys. mieszkańców Zielonej Góry oraz powiatów ślubickiego i sulęcińskiego – po 30.

Ponad 60% przestępstw popełniono w środkowej i południowej części województwa, w tym w mieście na prawach powiatu Zielona Góra – 17,2% ogółu; w Gorzowie Wlkp. odnotowano 13,2% ogółu przestępstw stwierdzonych.

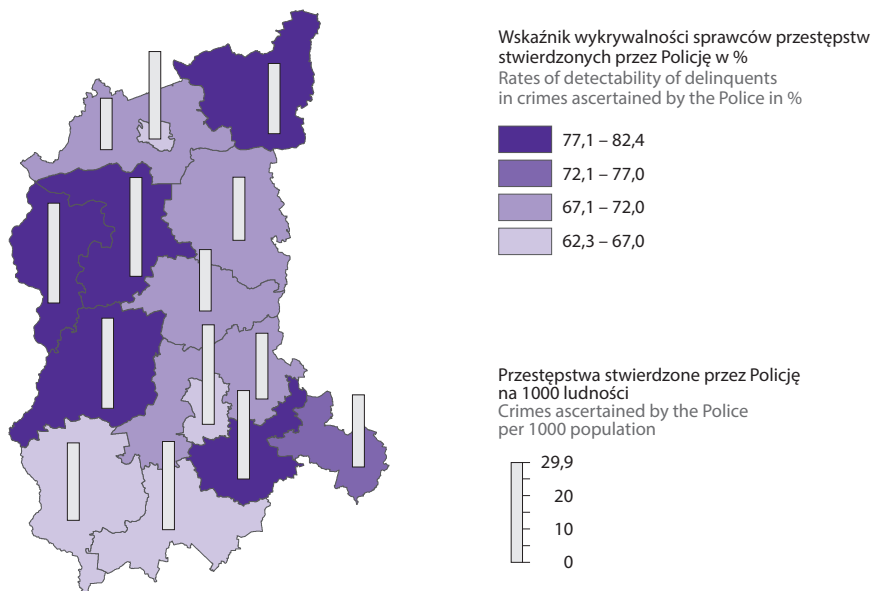
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję ogółem ukształtował się w 2019 r. na poziomie 70,3% (w Polsce 73,3%) i był niższy od wskaźnika z 2015 r. o 0,9 p. proc., i niższy niż w roku poprzednim o 2,0 p. proc.

Wskaźnik wykrywalności przestępstw o charakterze kryminalnym wzrósł o 5,6 p. proc. w stosunku do 2015 r. i wyniósł 63,8%, natomiast wykrywalność przestępstw gospodarczych obniżyła się o 14,7 p. proc. do poziomu 73,7%. Wykrywalność przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu wzrosła w niewielkim stopniu (o 1,1 p. proc.) i wyniosła 84,5%.

Wśród powiatów województwa lubuskiego najwyższy wskaźnik wykrywalności był w powiecie sulęcińskim – 82,4% oraz ślubickim i krośnieńskim, wynosząc odpowiednio: 80,8% i 79,4%, a najniższy w mieście Zielona Góra (62,3%) i powiecie żarskim (63,9%).

W 2020 r. największy wzrost (w p. proc.) omawianego wskaźnika, w odniesieniu do 2015 r., zaobserwowano w powiecie strzelecko-drezdeneckim – o 10,9, a największy spadek w powiecie żagańskim – o 10,2.

Mapa 35. Zagrożenie przestępczością w 2020 r.
Map 35. Crime risk in 2020

W 2020 r. liczba wypadków drogowych w województwie lubuskim wyniosła 660 i była o 8,0% niższa niż w roku poprzednim i o 5,0% niższa w porównaniu z 2015 r.

Na 100 tys. ludności przypadało 60 wypadków drogowych (w Polsce 61), tj. o 3 wypadki mniej niż w 2015 r. (w Polsce o 25 mniej).

W 2020 r. liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych wyniosła 76 osób i była niższa o 17,4% w stosunku do roku poprzedniego jak i w porównaniu z 2015 r.

Wskaźnik liczony liczbą ofiar śmiertelnych na 100 tys. ludności wyniósł 8 osób i był wyższy o dwie osoby od wskaźnika krajowego. W 100 wypadkach drogowych śmierć poniosło 13 osób, podczas gdy w Polsce zginęło 11 osób.

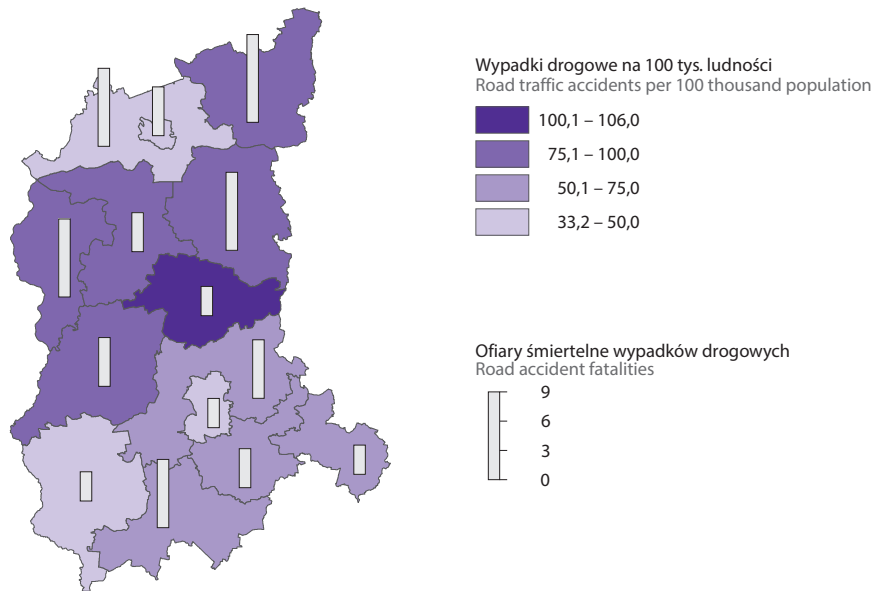
Liczba rannych w wypadkach drogowych obniżyła się zarówno w stosunku do 2015 r. (o 109 osób, tj. o 13,9%) jak i w odniesieniu do 2019 r. o 98 osób (o 12,6%), wynosząc 677 osób.

W 100 wypadkach drogowych obrażenia poniosło (podobnie jak w Polsce) 112 osób. Na 100 tys. ludności przypadało 67 osób (w kraju o 2 osoby więcej) rannych w wypadkach drogowych.

Tablica 27. Wypadki drogowe oraz ich skutki
Table 27. Road accidents and their results

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Wypadki Accidents	845	639	660	607
Ofiary śmiertelne Fatalities	108	92	92	76
Ranni Injured	1113	786	775	677

Mapa 36. Bezpieczeństwo na drogach w 2020 r.
Map 36. Road safety in 2020

Społeczeństwo informacyjne

Information society

W 2020 r. zanotowano ponownie poprawę podstawowych wskaźników charakteryzujących społeczeństwo informacyjne, w tym dostęp gospodarstw domowych do Internetu. Rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie lubuskim przebiega jednak wolniej niż średnio w kraju – prezentowane wskaźniki nadal były mniejsze w stosunku do ich wartości średnich w kraju. W związku z rozwijającym się stanem epidemii, spowodowanym COVID-19 i wprowadzonymi z tego powodu obostrzeniami wykorzystanie technologii cyfrowych istotnie przyczyniło się do sprawniejszego funkcjonowania społeczeństwa w wielu aspektach życia

W 2020 r. gospodarstwa domowe w województwie lubuskim posiadające dostęp do Internetu stanowiły 85,9% ogółu gospodarstw domowych w województwie (wobec 90,4% w kraju). Ich odsetek był wyższy niż w poprzednim roku (o 3,8 p. proc.) i w 2014 r. (o 16,9 p. proc.). Odsetek korzystających z Internetu był mniejszy (o 4,0 p. proc.), wyniósł 83,3%, jednak wyższy o 12,5 p. proc. niż w 2014 r. Korzystający regularnie z Internetu (co najmniej raz w tygodniu) stanowili 76,9% badanej populacji, w tym codziennie lub prawie codziennie – 70,9%. W 2019 r. odsetek ten wyniósł odpowiednio 79,4% i 66,7%, a w 2014 r. – odpowiednio 58,3% i 45,1%.

Odsetek osób w wieku 16-74 lata, które nigdy nie korzystały z Internetu wyniósł w województwie 16,7% (w kraju 13,2%), wobec 12,7% w 2019 r. i 29,2% w 2014 r.

Podczas użytkowania Internetu w sprawach prywatnych najczęściej wykonywanymi czynnościami było korzystanie z poczty elektronicznej (wskazywało na ten cel 65,1% osób w wieku 16-74 lata), czytanie online wiadomości, gazet lub czasopism (60,4%), a także wyszukiwanie informacji o towarach lub usługach (54,9%).

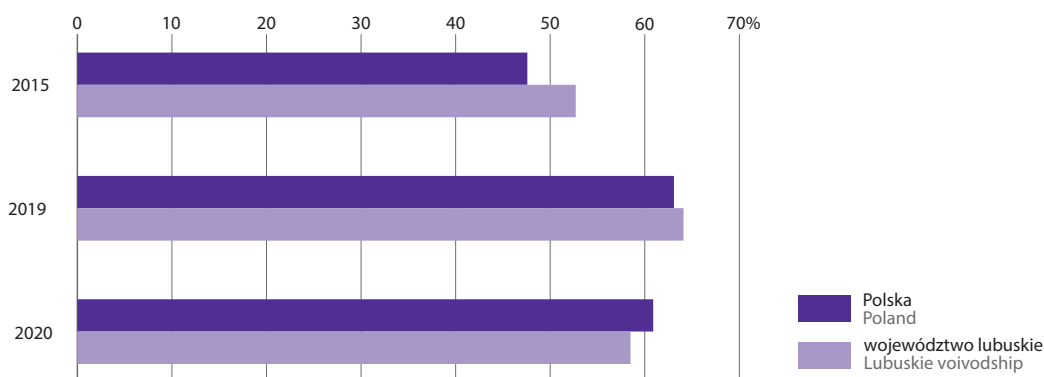
W 2020 r. w województwie 43,3% populacji w wieku 16-74 lata dokonywało zakupów przez Internet (w ciągu ostatnich 3 miesięcy poprzedzających badanie), w 2019 odsetek ten wyniósł 45,4%. W kraju odsetek ten ukształtował się na poziomie 46,6%, wobec 41,4% w poprzednim roku

Tablica 28. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu
 Table 28. Households with access to the Internet at home and Internet users

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020
Odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu w domu Percentage of households with access to the Internet at home	74,7	82,1	85,9
Odsetek osób korzystających z Internetu Percentage of individuals using the internet	78,5	87,3	83,3
Odsetek osób regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystających z Internetu Percentage of individuals using the Internet regularly (at least once a week)	12,8	79,4	76,2

Wykres 37. Osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy
 Chart 37. Individuals ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

Individuals ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

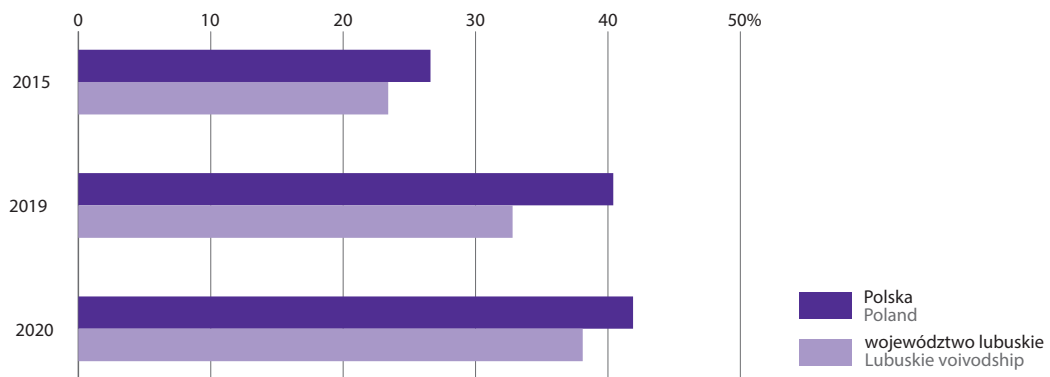
Najpopularniejszymi towarami kupowanymi przez Internet w 2020 r. były odzież, obuwie i dodatki (produkty te nabyło 68,2% robiących zakupy przez Internet) oraz kosmetyki, produkty do pielęgnacji zdrowia i urody (40,4%). Dużym zainteresowaniem kupujących cieszyły się również: drukowane książki, czasopisma i gazety (26,3%), a także meble, artykuły dekoracyjne i produkty do ogrodu (19,8%).

Rozpatrując częstotliwość dokonywania zakupów przez Internet, w omawianym okresie, najwięcej osób, z możliwości tej skorzystało 3–5 razy (45,3% ogółu zamawiających), a także 1–2 razy (25,9%). Częściej niż 10 razy kupowało przez Internet 12,7% zamawiających.

W 2020 r. osoby korzystające w ciągu ostatnich 12 miesięcy z usług administracji publicznej przez Internet stanowiły 38,1% populacji osób w wieku 16–74 lata, tj. mniej niż średnio w kraju (41,9%). W porównaniu z poprzednim rokiem odsetek ten wzrósł o 5,3 p. proc. W relacji do poprzedniego roku zwiększył się m.in. odsetek osób, które korzystały z wysyłania wypełnionych formularzy (o 3,4 p. proc. do 29,7%), a także z pobierania formularzy urzędowych (o 2,1 p. proc. do 23,8%). Jednocześnie zmniejszył się (o 9,0 p. proc.) odsetek osób niekorzystających z usług administracji publicznej za pomocą Internetu do 42,2%.

Na początku 2020 r. w Polsce dla ograniczenia rozprzestrzeniania się koronawirusa wprowadzono stan epidemii, który wiązał się z wdrażaniem wielu obostrzeń. Wykorzystanie technologii cyfrowych miało istotną rolę, ułatwiło funkcjonowanie społeczeństwa w wielu aspektach życia. Szybki przepływ informacji na temat aktualnej sytuacji umożliwił natychmiastowe reagowanie zarówno władz, jak i przedsiębiorstw oraz podejmowanie kluczowych decyzji w zakresie ochrony zdrowia i funkcjonowania gospodarki w tej wyjątkowej sytuacji.

Wykres 38. Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy
 Chart 38. Individuals using e-government services during the last 12 months

W województwie lubuskim informacje dotyczące COVID-19 śledziło 92,8% osób w wieku 16-74 lata (w kraju odsetek ten wyniósł 98,4%). Najpopularniejszym źródłem informacji wśród respondentów była telewizja (korzystało z niej 81,6% osób) oraz strony internetowe (60,5%). Odsetki te były mniejsze niż przeciętnie w kraju, gdzie wyniosły odpowiednio 86,9% i 68,5%.

Niemal połowa (48,8%) osób w wieku 16–74 lata deklarowała, że informacje o COVID-19 śledziła dość uważnie (wobec 52,4% w kraju). Co trzeci respondent (32,8%) śledził informacje bardzo dokładnie (wobec 29,8% kraju). Jednocześnie 7,2% osób (wobec 1,6% przeciętnie w kraju) nie śledziło informacji o koronawirusie, ponieważ nie interesował ich ten temat.

Wśród osób w wieku 16–74 lata co dziesiąty pracujący w województwie skorzystał z możliwości pracy zdalnej podczas epidemii COVID-19. W kraju z pracy zdalnej korzystał co siódmy pracujący.

Osoby które z powodu epidemii chciały załatwić jakieś sprawy administracyjne przez Internet, zamiast osobiście stanowiły 27,1% ogółu osób w wieku 16-74 lata (wobec 24,2% w kraju). W tej grupie ponad połowa (56,4%) zrealizowała w ten sposób wszystkie sprawy, a kolejne 34,5% załatwiło niektóre sprawy. W kraju odsetki tych grup wyniosły odpowiednio 54,2% i 38,8%.

W 2020 r. 12,6% osób w wieku 16–74 lata skorzystało z możliwości nauki, korepetycji czy szkoleń przez Internet, w kraju odsetek ten wyniósł 14,5%.

Aktywność społeczna

Social activity

Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON wyraźnie się zwiększyła. Wzrosła również liczba aktywnych rejestrowych organizacji non profit, najbardziej fundacji i organizacji pożytku publicznego. Liczba członków tych organizacji od lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Zaangażowanie mieszkańców regionu w działalność społeczną nieznacznie wzrosło, było jednak niższe niż obserwowane w całym kraju.

Kapitał społeczny jest jednym z podstawowych czynników mających wpływ na budowę konkurencyjności regionu. Do powstania tego zasobu niezbędne są wzajemne zaufanie ludzi i ich zaangażowanie społeczne.

W województwie lubuskim pod koniec 2020 r. w rejestrze REGON wpisanych było ponad 0,6 tys. fundacji i ponad 3,5 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych, co stanowiło łącznie ok. 3% całego polskiego sektora. Licząc od 2010 r. liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w województwie sukcesywnie rosła, w 2020 r. była większa o ponad 1,2 tys. (o 45,2%) w porównaniu z 2010 r. Uwzględniając liczbę mieszkańców w regionie oznaczało to 41 organizacji przypadających na 10 tys. mieszkańców, w porównaniu z 28 w 2010 r. Średnia liczba organizacji na 10 tys. mieszkańców w całym kraju wyniosła 39.

W 2018 r. w województwie aktywną działalność prowadziło 2,4 tys. organizacji i stowarzyszeń sektora non-profit, tj. o 0,4 tys. więcej w porównaniu z 2010 r., ale o 0,2 tys. mniej w odniesieniu do 2016 r. Ponad 87% wszystkich aktywnych organizacji miało formę prawną stowarzyszenia lub innej organizacji społecznej. Wśród tych podmiotów liczną grupę stanowiły stowarzyszenia kultury fizycznej i związki sportowe (25%) oraz ochotnicze straże pożarne (12,5%). Kolejną dość liczna zbiorowość to koła łowieckie (4,2%). Osobną formę prawną stanowiły fundacje, których odsetek wyniósł ponad 12% badanej zbiorowości.

Pomiędzy 2010 r. i 2018 r. największy, bo trzykrotny wzrost liczby rejestrowych organizacji non-profit dotyczył fundacji – z 0,1 tys. do 0,3 tys. Równocześnie podwoiła się liczba organizacji pożytku publicznego – z 0,2 tys. do 0,4 tys.

Liczba osób należących do tych organizacji wyniosła 0,2 mln i nie zmieniła się w porównaniu z 2010 r. Osoby fizyczne stanowiły 97,5% ogółu organizacji non-profit. W 2018 r. w województwie 23,5% osób w wieku 16 lat i więcej uczestniczyło w działalności różnego rodzaju organizacji, w porównaniu z 23,4% w 2010 r. W kraju wskaźnik uczestnictwa w organizacjach wyniósł 28%.

Wskaźnik zaufania do ludzi (obliczany na podstawie Badania spójności społecznej) to odsetek osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały, że zdecydowanie mają zaufanie lub raczej mają zaufanie do ludzi ogólnie rzecz biorąc.

Wskaźniki kapitału stowarzyszeniowego odnoszą się do dobrowolnego uczestnictwa (aktywności, zaangażowania) w mniej lub bardziej sformalizowanych organizacjach (świeckich organizacjach pozarządowych oraz wspólnotach, organizacjach lub grupach religijnych, a także związkach zawodowych i innych organizacjach pracowników, organizacjach samorządu gospodarczego, zawodowego i pracodawców, spółdzielniach, wspólnotach mieszkaniowych, partiach politycznych, inicjatywach będących częścią działalności instytucji publicznych). Wskaźnik ten obliczono jako udział osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały zaangażowanie w co najmniej jednym rodzaju stowarzyszenia.

Tablica 29. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON. Stan w dniu 31 grudnia
Table 29. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register. As of 31 December

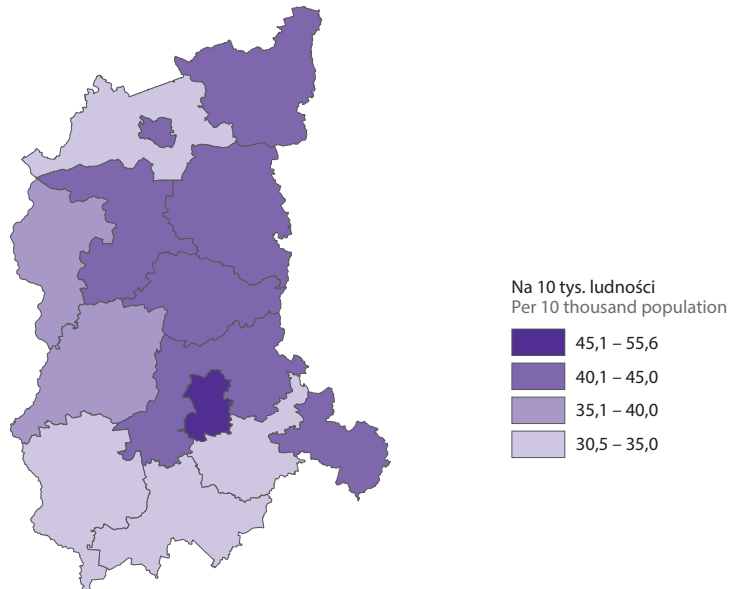
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem Total	2815	3680	3977	4087
na 10 tysięcy ludności per 10 thousand population	27,5	36,1	39,3	40,6

W 2020 r. liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w skali powiatów była zróżnicowana i mieściła się w przedziale od 31 do 56. Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano, podobnie jak przed rokiem, w mieście na prawach powiatu Zielona Góra (56), następnie w powiecie międzyrzeckim (44) i zielonogórskim (43), najniższe zaś powiecie zagańskim (31) i nowosolskim (33).

Mapa 37. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 37.

Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2020
As of 31 December

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

W latach 2014-2019 średnie roczne tempo wzrostu produktu krajowego brutto kształtowało się na poziomie około 5,0% (w cenach bieżących), przy czym wolniejsze było w latach 2015 i 2016, a w kolejnych latach uległo przyspieszeniu. W 2019 r. PKB na 1 mieszkańca stanowił 81,3% średniej krajowej, jednak relacja ta była mniejsza niż w latach poprzednich. W strukturze wartości dodanej brutto w 2018 r. relatywnie wysoki, jednak mniejszy niż w 2014 r., był udział przemysłu. Zmniejszył się także udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa. Jednocześnie wzrósł w generowaniu wartości dodanej brutto udział budownictwa i łączny udział sekcji usługowych.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Według wstępnego szacunku, w 2019 r. PKB w województwie lubuskim wyniósł 49071 mln zł i wzrósł o 6,3% (w cenach bieżących) w relacji do poprzedniego roku. W kraju wzrost PKB w analogicznym okresie wyniósł 7,8%.

Udział województwa lubuskiego w tworzeniu PKB w kraju wyniósł 2,1%. W latach 2014-2018 udział województwa w krajowym PKB stanowił po 2,2%.

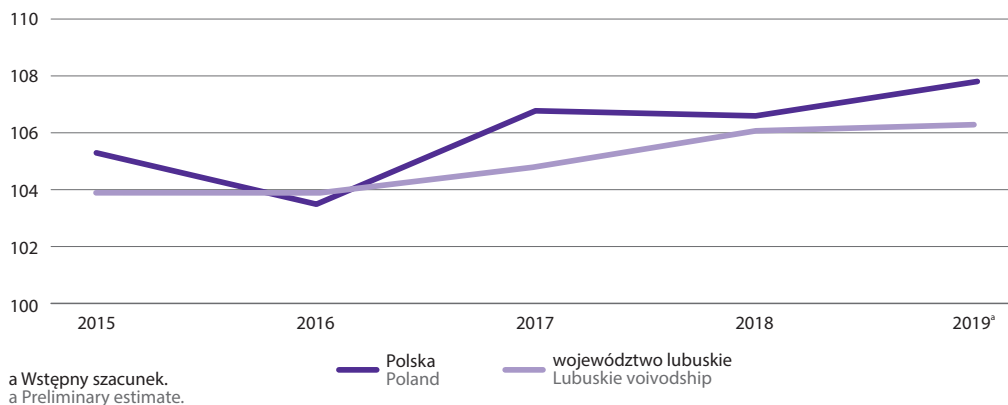
W przeliczeniu na 1 mieszkańca PKB w województwie wyniósł 48440 zł, tj. o 6,6% więcej niż w poprzednim roku oraz o 28,7% więcej w porównaniu z 2014 r. Wzrost omawianego wskaźnika w województwie lubuskim był wolniejszy od wzrostu jego wartości średniej w kraju (który wyniósł odpowiednio 7,9% i 34,0%). W rezultacie relacja PKB na 1 mieszkańca w województwie lubuskim do średniej wartości tego wskaźnika w kraju pogorszyła się. W 2019 r. PKB na 1 mieszkańca w województwie stanowił 81,3% PKB na 1 mieszkańca w kraju, wobec 82,3% w 2018 r. i 84,7% w 2014 r.

Ze względu na wartość omawianego wskaźnika województwo lubuskie zajmowało 9. lokatę wśród województw, tuż za województwem zachodniopomorskim (w którym PKB na 1 mieszkańca stanowił 83,1% średniej krajowej) i przed województwem kujawsko-pomorskim (79,6%). Poziom PKB na 1 mieszkańca przekraczający przeciętną w kraju odnotowano ponownie w województwach: mazowieckim, dolnośląskim, wielkopolskim i śląskim. Z kolei niski poziom produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca zanotowano w województwach: lubelskim, warmińsko-mazurskim, podkarpackim i świętokrzyskim.

PKB na 1 mieszkańca w województwie lubuskim był o 18,9% wyższy od notowanego w województwie lubelskim (w którym wartość omawianego wskaźnika była najmniejsza). Jednocześnie stanowił 50,2% najwyższego poziomu tego miernika, notowanego w województwie mazowieckim.

W 2019 r. PKB na 1 mieszkańca w województwie lubuskim, wyrażony we wspólnej umownej walucie – standardzie siły nabywczej (PPS), stanowił 59% średniej UE (UE27, bez Wielkiej Brytanii). Oznacza to niewielką poprawę omawianej relacji w porównaniu z latami poprzednimi. W 2014 r. PKB według parytetu siły nabywczej na 1 mieszkańca w PPS w województwie stanowił 57% średniej UE. Od 2015 r. do 2018 r. wskaźnik utrzymywał się na poziomie 58%.

Wykres 39. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące). Rok poprzedni=100
Chart 39. Indices of gross domestic product (current prices). Previous year=100

Udział podregionów w tworzeniu PKB w województwie lubuskim jest wyraźnie zróżnicowany. W 2018 r. wartość PKB wytworzonego w podregionie zielonogórskim była o 67,9% wyższa niż w podregionie gorzowskim, a jego udział w PKB w województwie wyniósł 62,7%. W porównaniu z 2014 r. udział ten zwiększył się o 0,3 p. proc. Ponownie nie zmienił się udział PKB wygenerowanego w podregionach zielonogórskim i gorzowskim w PKB w kraju, który podobnie jak w 2014 r. wyniósł odpowiednio 1,4% i 0,8%.

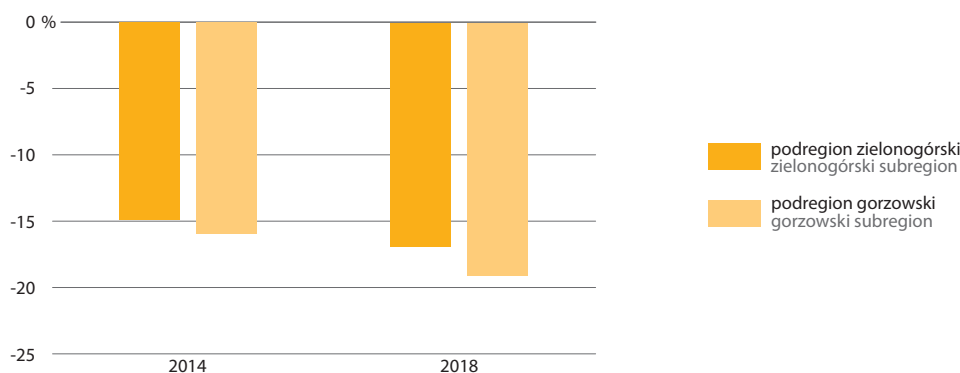
Wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w podregionie zielonogórskim wyniosła 45915 zł i była o 1,0% wyższa od wartości średniej w województwie. W porównaniu z 2014 r. oznacza to wzrost PKB na 1 mieszkańca w podregionie zielonogórskim w relacji do wartości średniej w województwie o 0,5 p. proc. Z kolei w podregionie gorzowskim PKB na 1 mieszkańca ukształtował się na poziomie 44673 zł, tj. o 1,7% niższym od średniej w województwie. W porównaniu z 2014 r. relacja prezentowanego wskaźnika do średniej wojewódzkiej pogorszyła się o 0,9 p. proc.

Odchylenie względne PKB na 1 mieszkańca w podregionie gorzowskim od przeciętnej wartości w kraju w 2018 r. wyniosło 19,1% i wzrosło w porównaniu z 2014 r. o 3,1 p. proc. W przypadku podregionu zielonogórskiego odchylenie wyniosło 16,9% i było większe niż w 2014 r. o 2,0 p. proc.

Podregiony w województwie lubuskim charakteryzują się najmniejszym zróżnicowaniem wśród województw ze względu na wysokość PKB na 1 mieszkańca. Obrazuje to wskaźnik dyspersji, będący miarą zróżnicowania PKB na 1 mieszkańca, który w 2018 r. wyniósł 1,3%. Kształtowanie się tego wskaźnika (wzrost w porównaniu z 2014 r.) świadczy jednak o wzroście zróżnicowania pomiędzy regionami ze względu na wielkość PKB na 1 mieszkańca.

Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

Wykres 40. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju
 Chart 40. Gross domestic product per capita (current prices) relative deviations from the national average value

W 2018 r. z ogółu wartości dodanej brutto w wysokości 40401 mln zł, 33,2% wypracowały podmioty prowadzące działalność w zakresie przemysłu. Udział przedsiębiorstw przemysłowych w wojewódzkiej wartości dodanej brutto zmniejszył się w porównaniu z 2014 r. o 0,7 p. proc. Zmniejszył się także udział przedsiębiorstw z grupy sekcji: działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości – o 0,6 p. proc. do 7,1%. Wzrósł natomiast w strukturze wartości dodanej brutto udział budownictwa – o 0,4 p. proc. do 6,8%.

Jednocześnie w strukturze wartości dodanej brutto zwiększył się udział podmiotów z grupy sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja, który łącznie wyniósł 26,7%, tj. o 2,0 p. proc. więcej niż w 2014 r. Spośród sekcji z tej grupy o 0,9 p. proc. większy niż w 2014 r. udział w generowaniu wartości dodanej brutto miały podmioty prowadzące działalność związaną transportem i gospodarką magazynową, na poziomie 7,4%. Wzrósł również (o 0,8 p. proc. do 16,5%) udział podmiotów zajmujących się handlem; naprawą pojazdów samochodowych.

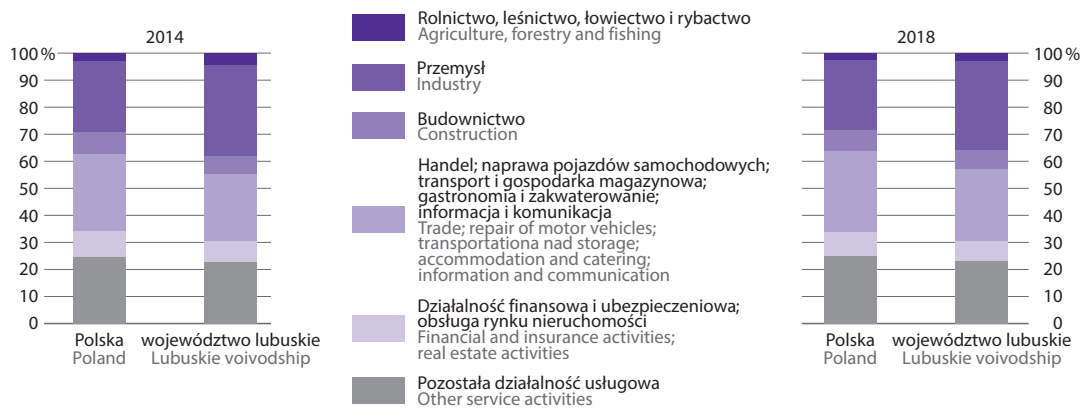
Przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie pozostałych usług wypracowały łącznie 23,3% wartości dodanej brutto w województwie, tj. o 0,2 p. proc. więcej niż w 2014 r. W grupie tej znajdują się m.in. podmioty z sekcji: administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, które w 2017 r. wygenerowały 6,7% wojewódzkiej wartości dodanej brutto, tj. o 0,4 p. proc. mniej niż w 2014 r., opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 4,5% (tj. o 0,1 p. proc. więcej niż w 2014 r.), edukacja – 4,5% (tj. o 0,1 p. proc. mniej) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 3,4% (tj. o 0,2 p. proc. więcej).

Udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w generowaniu wartości dodanej brutto wyniósł 2,9% i był o 1,5 p. proc. mniejszy niż w 2014 r.

W 2018 r. w województwie lubuskim wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto na 1 pracującego wyniosła 116987 zł, tj. wzrosła w porównaniu z 2014 r. o 10,8%. W kraju wydajność pracy wzrosła w analogicznym okresie o 13,0% do 123451 zł na 1 pracującego. Relacja wartości dodanej brutto na 1 pracującego w województwie lubuskim do średniej krajowej pogorszyła się w porównaniu z 2014 r. W 2018 r. wydajność pracy w województwie stanowiła 94,8% średniej wielkości tego wskaźnika w kraju, wobec 96,6% w 2014 r.

W porównaniu z 2014 r. w obu podregionach województwa lubuskiego zanotowano spadek udziału przemysłu w wytwarzaniu wartości dodanej brutto. Mniejszy był również łączny udział działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz obsługi rynku nieruchomości. Zmniejszył się także udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa oraz podmiotów z pozostałych sekcji usługowych. Jednocześnie w obu podregionach zwiększył się udział budownictwa oraz łączny udział sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia oraz informacji i komunikacja w generowaniu wartości dodanej brutto.

Wykres 41. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)
Chart 41. Gross value added by kind of activity (current prices)

W 2018 r. przedsiębiorstwa przemysłowe w podregionie gorzowskim i w podregionie zielonogórskim wytworzyły odpowiednio 30,2% i 34,9% wartości dodanej brutto. Było to odpowiednio o 0,5 p. proc. i o 0,4 p. proc. mniej niż w 2014 r.

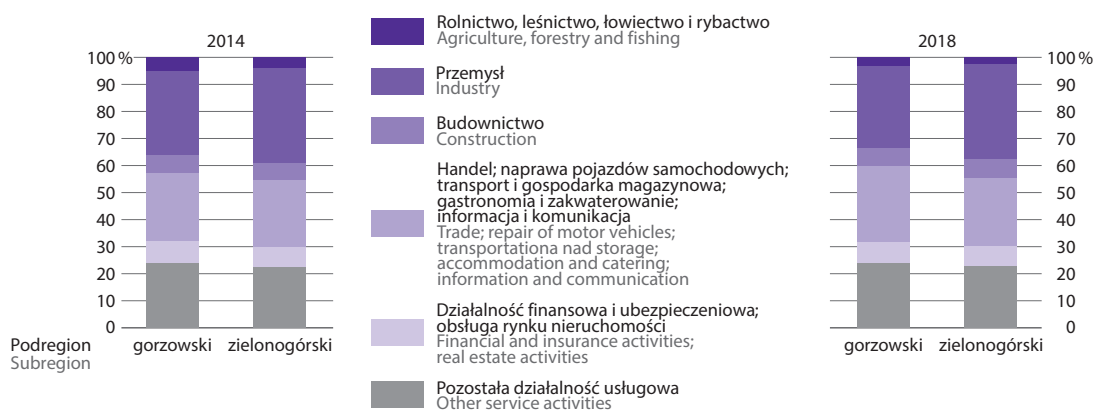
Zmniejszył się także udział jednostek z grupy sekcji: działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości w tworzeniu wartości dodanej brutto: w podregionie gorzowskim do 7,5% (tj. o 0,1 p. proc.), a w podregionie zielonogórskim do 6,9% (tj. o 0,2 p. proc.).

W obu podregionach w strukturze wartości dodanej brutto zanotowano spadek udziału podmiotów tzw. pozostałych usług, odpowiednio o 0,1 p. proc. (do 23,9%) w podregionie gorzowskim i o 0,2 p. proc. (do 22,8%) w podregionie zielonogórskim.

Udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa w tworzeniu wartości dodanej brutto był mniejszy niż w 2014 r. w podregionie gorzowskim o 0,9 p. proc. (wyniósł 3,3%), a w podregionie zielonogórskim o 0,7 p. proc. (wyniósł 2,7%).

Jednocześnie zanotowano wzrost udziału w wartości dodanej brutto przedsiębiorstw usługowych z grupy sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja. Wytworzyły one 28,5% wartości dodanej brutto w podregionie gorzowskim oraz 25,7% - w podregionie zielonogórskim. Było to odpowiednio o 1,0 p. proc. i 0,7 p. proc. więcej niż w 2014 r. Wyższy był również odsetek budownictwa, w podregionie zielonogórskim wyniósł 7,0%, tj. o 0,7 więcej niż w 2014 r., a w podregionie gorzowskim - 6,6%, tj. o 0,5 p. proc. więcej.

Wykres 42. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)
Chart 42. Gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

W 2018 r. wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto na 1 pracującego w podregionie gorzowskim wyniosła 111260 zł. W podregionie zielonogórskim wartość dodana brutto na 1 pracującego wyniosła 120686 zł, tj. o 8,5% więcej niż w podregionie gorzowskim. W obu podregionach wydajność pracy wzrosła w stosunku do 2014 r., przy czym w podregionie gorzowskim zanotowany wzrost był wyższy niż w podregionie zielonogórskim (odpowiednio o 11,7% i 10,1%).

Relacja wydajności pracy do średniej krajowej w obu lubuskich podregionach pogorszyła się w relacji do 2014 r. W podregionie gorzowskim wartość dodana brutto na 1 pracującego stanowiła 90,1% średniej krajowej, a w podregionie zielonogórskim – 97,8%. Było to odpowiednio o 1,0 p. proc. i 2,5 p. proc. mniej niż w 2014 r.

6.2. Koniunktura gospodarcza

6.2. Business tendency

Sytuacja społeczno-gospodarcza w 2020 r. kształtowała się pod wpływem obostrzeń wdrażanych w ciągu roku w celu przeciwdziałania pandemii Covid-19, które z różnym nasileniem oddziaływały na działalność we wszystkich obszarach gospodarki. Trudna sytuacja znalazła również odzwierciedlenie w ocenach przedsiębiorstw koniunktury w województwie lubuskim. Najtrudniejszą sytuację obserwowano w II kwartale kiedy we wszystkich obszarach wskaźniki ogólnego klimatu koniunktury wskazywały na pogorszenie w ocenie przedsiębiorstw koniunktury w województwie. Najbardziej pesymistyczne oceny formułowali przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii oraz budownictwa.

W grudniu 2020 r. przedsiębiorcy z większości prezentowanych rodzajów działalności oceniali koniunkturę negatywnie. Najbardziej pesymistyczne opinie, w dalszym ciągu, przedstawiały podmioty należące do sekcji zakwaterowanie i gastronomia. Optymistyczne opinie formułowali przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego.

W kwietniu 2021 r. ponownie w większości obszarów gospodarki oceny były negatywne. Poprawę ocen zanotowano m.in. w transporcie i gospodarce magazynowej, a także zakwaterowaniu i gastronomii oraz w handlu detalicznym. Pozytywne i bardziej optymistyczne niż w grudniu 2020 r. oceny zanotowano w informacji i komunikacji oraz w przetwórstwie przemysłowym.

Koniunktura gospodarcza to całokształt wskaźników życia gospodarczego charakteryzujących stan gospodarki danego kraju lub rynku, pozwalających ocenić tendencje rozwojowe; koniunktura podlega wskaźnikom zależnym głównie od cyklu koniunkturalnego, a także innych czynników: regularnych (np. sezonowe wahania popytu i podaży) i nieregularnych (np. urodzaj lub nieurodzaj w rolnictwie, wzrost lub spadek popytu na dany towar na rynku krajowym lub zagranicznym, klęski żywiołowe).

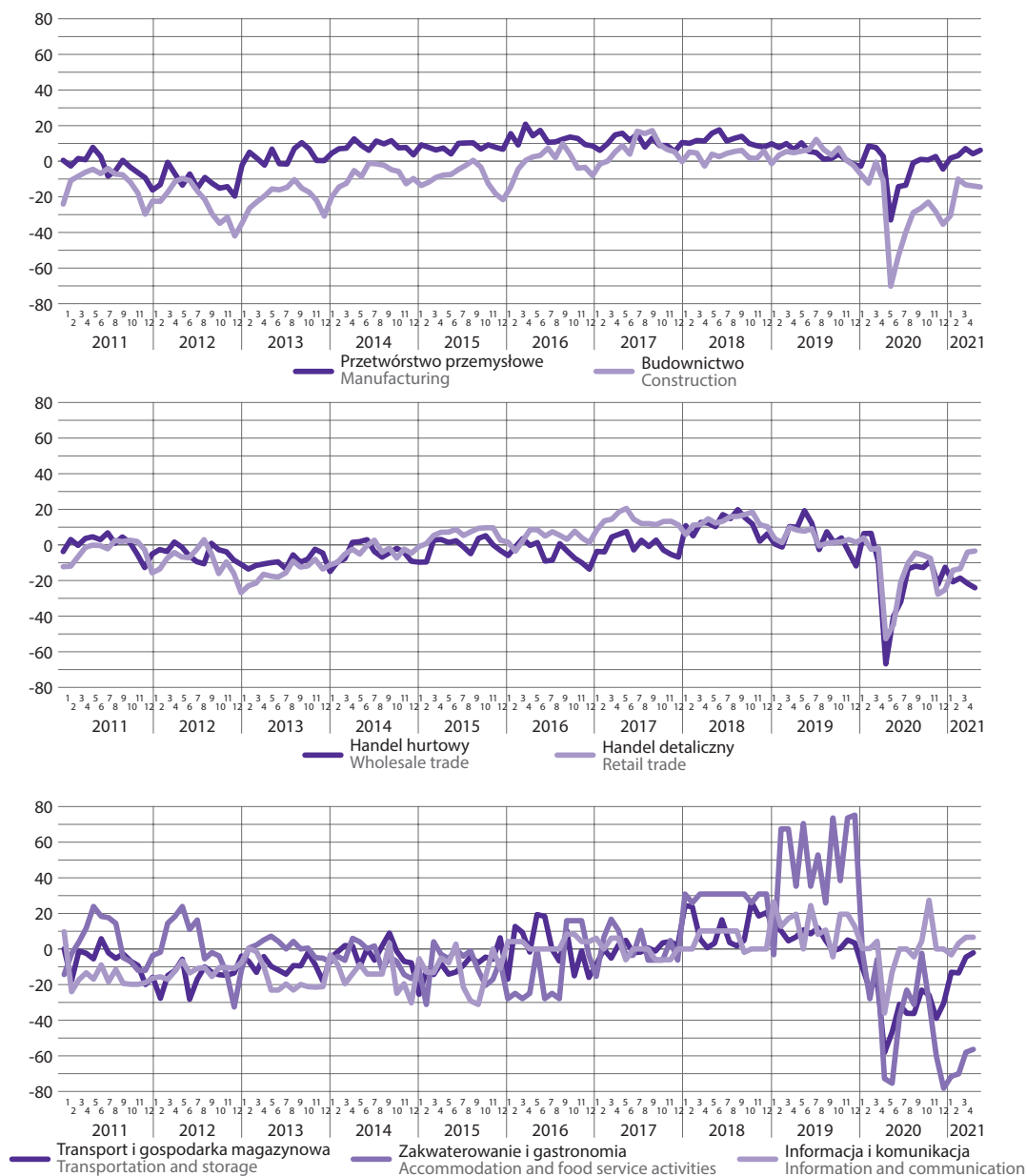
Wprowadzone w marcu 2020 r. obostrzenia spowodowane pandemią Covid-19 znacząco wpłynęły na oceny lubuskich przedsiębiorstw w zakresie koniunktury. Od kwietnia 2020 r. w niemal wszystkich rodzajach działalności wskaźniki ogólne koniunktury gospodarczej były negatywne. Najbardziej pesymistyczne oceny formułowali przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w zakresie zakwaterowania i gastronomii, których działanie było ograniczone w związku z przeciwdziałaniem pandemii. W kwietniu 2020 r. ogólny wskaźnik koniunktury ukształtował się na poziomie minus 72,8, a w maju minus 75,4 (wobec odpowiednio plus 35,2 i plus 70,5 w analogicznym miesiącu poprzedniego roku). W kolejnych miesiącach oceny tej grupy przedsiębiorstw poprawiały się, jednak w dalszym ciągu były one negatywne. W grudniu 2020 r., w związku z wprowadzeniem w listopadzie, kolejnych utrudnień w prowadzeniu działalności związanych z pandemią omawiany wskaźnik pogorszył się osiągając poziom minus 78,2.

W pozostałych rodzajach działalności oceny zazwyczaj były negatywne, jednak mniej pesymistyczne. W informacji i komunikacji negatywne oceny koniunktury w kwietniu 2020 r. wyrażone wskaźnikiem na poziomie minus 36,0 w kolejnych miesiącach ulegały poprawie. W październiku 2020 r. zanotowano pozytywne oceny koniunktury formułowane przez przedsiębiorców informacji i komunikacji wyrażone wskaźnikiem na poziomie plus 27,4.

Podobnie oceny koniunktury kształtowały się w przetwórstwie przemysłowym. W kwietniu 2020 r. zanotowano gwałtowne pogorszenie ocen, wyrażone wskaźnikiem na poziomie minus 33,0, tj. nie notowanym w historii badania. W kolejnych miesiącach notowano poprawę ocen, które jednak nadal pozostawały negatywne. Pozytywne oceny koniunktury w przetwórstwie notowano w sierpniu 2020 r. i pozostały takie do końca 2020 r. (z wyjątkiem listopada).

W kwietniu 2021 r. we wszystkich rodzajach działalności wskaźniki ogólnego klimatu koniunktury wskazywały na poprawę w ocenie przedsiębiorstw koniunktury w województwie lubuskim w porównaniu z analogicznym miesiącem roku poprzedniego. Mimo sygnalizowanej poprawy, w większości obszarów, oceny były jednak pesymistyczne. Najbardziej pesymistyczne oceny formułowali przedsiębiorcy zakwaterowania i gastronomii, ogólny wskaźnik koniunktury wyniósł minus 56,4 (wobec minus 72,8 w analogicznym okresie poprzedniego roku). Pesymistyczne oceny przedstawiali także przedsiębiorcy w handlu hurtowym (wskaźnik ogólnego klimatu ukształtował się na poziomie minus 24,1, wobec minus 66,8 przed rokiem), w budow-

Wykres 43. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Chart 43. General business climate indicator by kind of activity

nictwie (minus 14,5, wobec minus 70,2), a także w handlu detalicznym oraz w transporcie i gospodarce magazynowej (odpowiednio minus 3,4 i minus 2,1, wobec minus 52,7 i minus 58,2). Pozytywne oceny formułowali przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie informacji i komunikacji (plus 6,6, wobec minus 36,0) i przetwórstwa przemysłowego (plus 6,2, wobec minus 33,0).

W kwietniu 2021 r. przedsiębiorstwa w większości rodzajów działalności (z wyjątkiem informacji i komunikacji) spośród barier ograniczających działalność gospodarczą najczęściej wskazywały niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej. Jednocześnie przedsiębiorcy we wszystkich rodzajach działalności wśród największych barier prowadzenia działalności wskazywali również wysokie obciążenia na rzecz budżetu i koszty zatrudnienia.

W sekcji przetwórstwo przemysłowe odsetek przedsiębiorstw wskazujących niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej jako ograniczenie działalności gospodarczej wyniósł 53,9% (wobec 76,4% w kwietniu ub. roku). W tej grupie przedsiębiorstw 46,4% uważało, że koszty zatrudnienia są istotną barierą w działalności, a ich odsetek zmniejszył się w porównaniu z kwietniem ub. roku (kiedy wyniósł 50,7%). Na barierę wynikającą z niedoboru pracowników wskazywało 28,3% przedsiębiorstw w przetwórstwie przemysłowym (wobec 25,7% przed rokiem), a na niedobór wykwalifikowanych pracowników – 42,6% (wobec 39,0%).

Podobnie w przypadku przedsiębiorstw zajmujących się budownictwem, najczęściej wskazywane bariery ograniczające prowadzenie działalności gospodarczej związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (bariera wskazana przez 55,3% przedsiębiorstw, wobec 70,7% w kwietniu poprzedniego roku) oraz kosztami zatrudnienia (53,6%, wobec 67,2%). W największym stopniu zwiększył się odsetek przedsiębiorstw wskazujących niedobór wykwalifikowanych pracowników jako ograniczenie działalności gospodarczej (z 26,9% w kwietniu ub. roku do 36,9%).

W działalności związanej z handlem hurtowym niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej jako barierę działalności gospodarczej wskazało 55,9% podmiotów (wobec 76,3% w kwietniu ub. roku).

Odsetek przedsiębiorstw wskazujących koszty zatrudnienia jako barierę działalności gospodarczej był mniejszy niż notowany przed rokiem (51,5% wobec 56,2%). Wzrosło z kolei znaczenie ograniczenia związanego z niejasnymi, niespójnymi i niestabilnymi przepisami prawnymi (z 39,3% przed rokiem do 39,5%) oraz ze zbyt dużą konkurencją na rynku (z 12,2% przed rokiem do 32,1%).

W handlu detalicznym spośród barier ograniczających działalność gospodarczą niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej wskazało 63,5% przedsiębiorstw (wobec 56,2% przed rokiem), a koszty zatrudnienia 52,4% (wobec 50,5%).

Tablica 30. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Table 30. General business climate indicator by kind of activity

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury General business climate indicator	Styczeń January 2011	Styczeń January 2016	Styczeń January 2020	Styczeń January 2021	Kwiecień April 2021	Kwiecień April 2021 Polska Poland
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	0,5	15,5	8,5	3,1	6,2	-4,0
Budownictwo Construction	-24,1	-14,4	-12,3	-10,0	-14,5	-13,7
Handel hurtowy Wholesale trade	-3,7	-6,0	6,4	-20,7	-24,1	1,3
Handel detaliczny Retail trade	-12,2	5,8	4,0	-14,3	-3,4	-8,3
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	0,1	-16,9	-10,6	-13,0	-2,1	-0,8
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and food service activities	-14,4	-27,9	-2,2	-71,5	-56,4	-39,2
Informacja i komunikacja Information and communication	9,7	4,2	0,2	-3,3	6,6	11,7

Niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej jako barierę prowadzonej działalności wskazało 68,6% przedsiębiorstw z sekcji transport i gospodarka magazynowa oraz 6,6% przedsiębiorstw sekcji informacja i komunikacja (wobec odpowiednio 65,7% i 71,9% w kwietniu ub. roku).

W przypadku transportu i gospodarki magazynowej w największym stopniu w skali roku wzrosło jednak znaczenie ograniczenia wynikającego z niedoboru wykwalifikowanych pracowników (z 8,8% do 30,1%) oraz niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne (z 36,4% do 45,1%). Z kolei w przypadku przedsiębiorstw z sekcji informacja i komunikacja wzrosło znaczenie bariery wynikającej z niedostatecznego popytu (do 20,5%, wobec niewskazywania tej bariery przed rokiem) oraz kosztów zatrudnienia i wysokich obciążeń na rzecz budżetu (w obu przypadkach z 8,4% do 27,1%).

W przypadku podmiotów z sekcji zakwaterowanie i gastronomia poza najczęściej wskazywaną barierą niepewności ogólnej sytuacji 72,6% przedsiębiorstw wskazywało na niedostateczny popyt (wobec 56,5% w kwietniu ub. roku), a kolejne 56,5% na koszty zatrudnienia (wobec 50,9%).

6.3. Przedsiębiorczość

6.3. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W 2020 r. w województwie lubuskim wzrosła liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON oraz liczba podmiotów w przeliczeniu na 1000 ludności w stosunku do 2019 r. Zarówno liczba nowo zarejestrowanych podmiotów, jak i wyrejestrowanych była niższa od notowanej przed rokiem (o odpowiednio 15,4% oraz 20,2%).

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

Według stanu na koniec grudnia 2020 r. w rejestrze REGON w województwie lubuskim było zarejestrowanych 120,8 tys. podmiotów gospodarki narodowej, tj. więcej niż w 2019 r. o 3,1%. W relacji do 2010 r. liczba podmiotów w rejestrze wzrosła o 13,9%. W Polsce w 2020 r. było zarejestrowanych o 3,4% więcej podmiotów niż przed rokiem oraz o 19,3% więcej w porównaniu z 2010 r. Podmioty województwa lubuskiego w rejestrze REGON w 2020 r. stanowiły 2,6% wszystkich jednostek w kraju.

Najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w miastach na prawach powiatu: w Zielonej Górze (22,7 tys.) i Gorzowie Wlkp. (18,1 tys.) – łącznie 33,8% podmiotów w województwie. Ponadto znaczna liczba podmiotów gospodarczych charakteryzowała powiaty: żarski (10,2 tys.) i gorzowski (8,8 tys.). Najmniej podmiotów zlokalizowanych było w powiatach: sulęcińskim (3,1 tys.) i wschowskim (4,0 tys.).

O poziomie przedsiębiorczości świadczy m.in. wskaźnik określający liczbę podmiotów w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W 2020 r. w województwie lubuskim w przeliczeniu na 1000 ludności przypadło 120 podmiotów, tj. o 3,4% więcej niż w poprzednim roku oraz 15,4% więcej niż w 2010 r. W kraju wskaźnik ukształtował się na poziomie 122 podmiotów na 1000 ludności.

Tablica 31. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON. Stan w dniu 31 grudnia
Table 31. Entities of national economy in the REGON register. As of 31 December

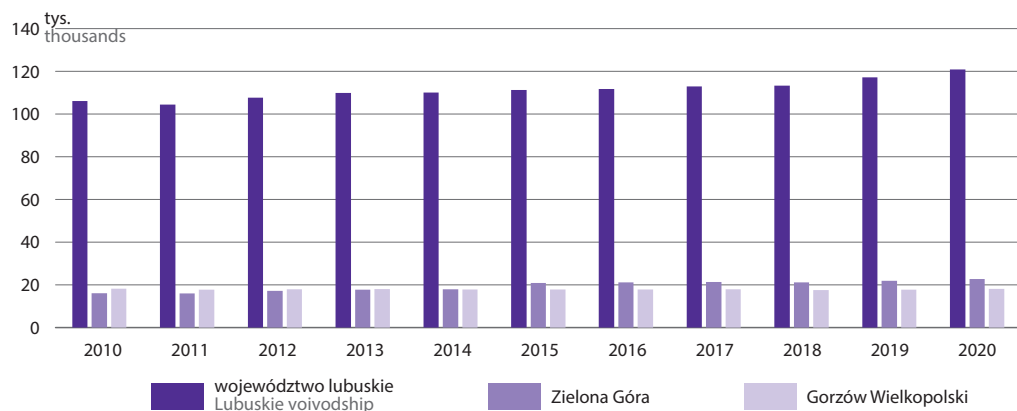
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
Ogółem Total	106111	111272	117172	120839	2,6
sektor publiczny public sector	4577	4731	4509	4549	4,1
sektor prywatny private sector	101534	105731	111433	114798	2,6
z liczby ogółem: of total number:					
Spółki Partnerships and companies	13460	16409	15824	16380	1,9
Fundacje Foundations	172	378	537	565	1,9
Stowarzyszenia i organizacje społeczne Associations and social organizations	2643	3302	3440	3522	2,9
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą Natural persons conducting economic activity	78325	77599	83517	86251	2,6

Wśród powiatów województwa, najwięcej podmiotów na 1000 ludności odnotowano w Zielonej Górze (161) oraz w Gorzowie Wlkp. (148). Ze względu na wysoką wartość tego wskaźnika wyróżniają się również powiaty: ślubicki (132) oraz gorzowski (122). Najmniej podmiotów w przeliczeniu na 1000 ludności wystąpiło natomiast w powiecie sulęcińskim (90) i nowosolskim (98).

W przekroju według gmin wysokie wartości omawianego wskaźnika odnotowano w: Ślubicach (177), Łęknicy (167) i Kłodawie (160). Z kolei gminy: Niegostawice i Szlichtyngowa znalazły się grupie gmin o niższej wartości wskaźnika (odpowiednio: 61 i 60 podmiotów na 1000 ludności).

Największy wzrost liczby podmiotów na 1000 ludności w porównaniu z poprzednim rokiem zaobserwowano w powiecie gorzowskim i nowosolskim (po 4,3%). Wśród gmin najwięcej podmiotów na 1000 ludności przybyło w Lipinkach Łużyckich (o 15,6%), Witnicy (o 9,1%) oraz Bobrowicach (o 9,0%). W żadnym z powiatów województwa lubuskiego nie odnotowano ubytku podmiotów na 1000 ludności, natomiast w przekroju gmin ubytek odnotowano jedynie w gminie Rzepin (o 0,9%).

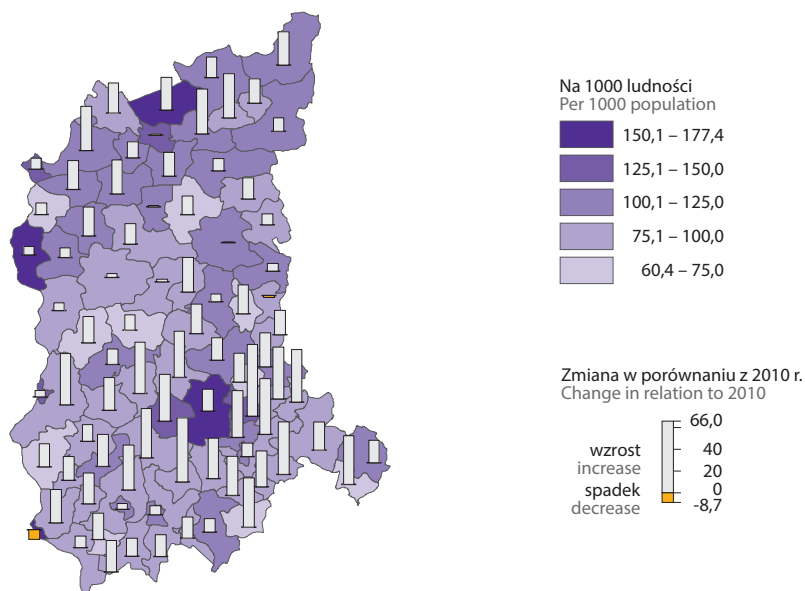
Wykres 44. Podmioty gospodarki narodowej. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 44. Entities of the national economy. As of 31 December

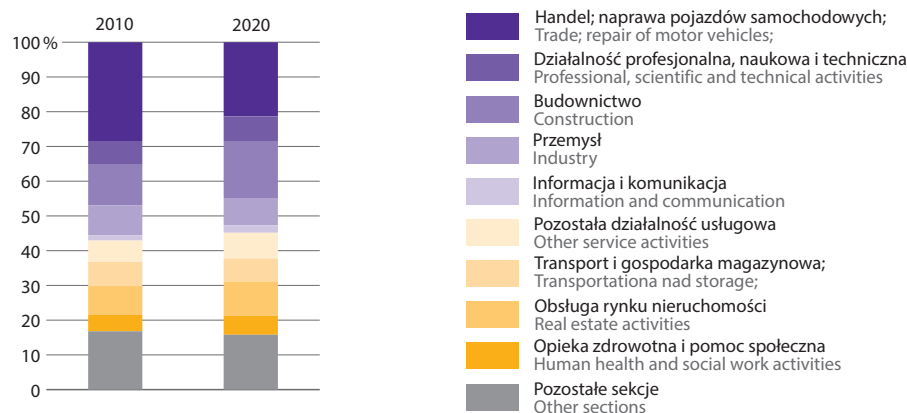
W 2020 r. liczba podmiotów nowo zarejestrowanych zmniejszyła się w skali roku o 15,4% i wyniosła 8,9 tys. W tej grupie 7,4 tys. stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ich liczba spadła w skali roku o 18,2%. Wśród nowo zarejestrowanych podmiotów było 1,0 tys. spółek (tj. o 5,1% więcej niż w 2019 r.). Liczba nowo zarejestrowanych spółek handlowych wyniosła 0,8 tys., tj. o 9,0% więcej niż przed rokiem, przy spadku spółek z udziałem kapitału zagranicznego do 5 spółek (o 55,6%).

W 2020 r. wykreślono z rejestru REGON 5,0 tys. podmiotów, tj. o 20,2% mniej niż w roku poprzednim. Mniejsza niż przed rokiem była liczba wyrejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – o 20,4% i wyniosła 4,4 tys. W skali roku wzrosła m.in. liczba wyrejestrowanych spółek (o 7,9%, do 0,4 tys.). Wzrost liczby podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON zanotowano wśród m.in. spółek handlowych (o 20,2% do 0,3 tys.), w tym z udziałem kapitału zagranicznego (o 3,0%, do 68 spółek).

Mapa 38. Podmioty gospodarki narodowej w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia
Map 38. Entities of the national economy in 2020. As of 31 December

Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 45. Entities of the national economy by selected PKD sections in 2020. As of 31 December

W końcu 2020 r. w województwie lubuskim w strukturze podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON co piąty podmiot (21,3%) prowadził działalność w sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych. Kolejne 16,2% prowadziło działalność w zakresie budownictwa, a 9,8% zajmowało się obsługą rynku nieruchomości. Jednostki prowadzące działalność w zakresie przemysłu stanowiły 7,9%

ogółu podmiotów, w tym przetwórstwa przemysłowego – 7,2%. Znaczący udział w strukturze miały także podmioty z sekcji: pozostała działalność usługowa – 7,4% oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 7,3%.

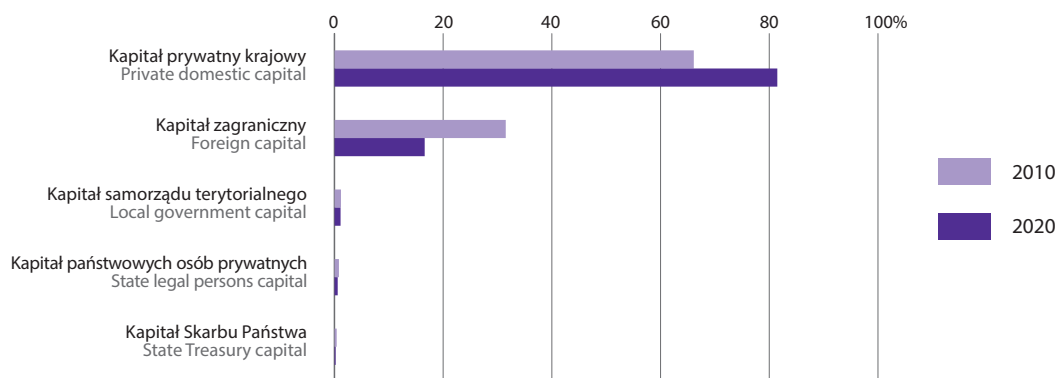
Biorąc pod uwagę formę prawną, w końcu 2020 r. najliczniejszą grupę podmiotów (86,3 tys., tj. 71,4% ogółu podmiotów), stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ich udział w strukturze podmiotów gospodarczych w województwie, zmniejszył się w porównaniu z 2010 r. o 2,4 p. proc. Kolejne 8,5% stanowiły spółki handlowe (tj. o 1,5 p. proc. więcej niż w 2010 r.), a 5,1% - spółki cywilne (tj. o 0,6 p. proc. mniej). Udział stowarzyszeń i organizacji społecznych ukształtował się na poziomie 2,9%, natomiast fundacji – 0,5% (tj. większym niż w 2010 r. odpowiednio o 0,4 p. proc. oraz 0,3 p. proc.).

Spośród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą najwięcej zajmowało się handlem; naprawą pojazdów samochodowych (24,2%) i budownictwem (20,5%). Znaczny był odsetek osób fizycznych prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną (8,6%), a także w zakresie transportu i gospodarki magazynowej (8,1%) oraz przemysłu (7,9%).

W porównaniu z 2010 r. największy przyrost w strukturze osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zanotowano w sekcjach: budownictwo (o 6,2 p. proc. do 20,5%) i opieka zdrowotna i pomoc społeczna (1,3 p. proc. do 6,9%), a także działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz administrowanie i działalność wspierająca (po 0,9 p. proc. odpowiednio do 8,6% i 3,3%). Udział osób fizycznych zajmujących się przemysłem był podobny jak w 2010 r. Największy spadek udziału w strukturze osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zanotowano w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 8,1 p. proc. do 24,2%).

W województwie lubuskim w grupie spółek handlowych, według rodzaju kapitału, największy udział (81,5%) miały spółki kapitału prywatnego krajowego (w porównaniu z 2010 r. odsetek ten zwiększył się o 15,4 p. proc.). Odsetek spółek z udziałem kapitału zagranicznego ukształtował się na poziomie 16,6% (o 14,9 p. proc. niższym w stosunku do 2010 r.).

Wykres 46. Spółki handlowe według rodzaju kapitału. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 46. Commercial companies by type of capital. As of 31 December

W 2020 r. w strukturze spółek handlowych według sekcji, najwięcej podmiotów (22,4%) zarejestrowanych było w handlu; naprawie pojazdów samochodowych. Spółki handlowe prowadzące działalność w zakresie przemysłu stanowiły 18,7%, w tym przetwórstwa przemysłowego – 14,7%. Spółki handlowe z sekcji budownictwo stanowiły 12,2% ogółu spółek handlowych, transport i gospodarka magazynowa – 8,9%, a działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej – 8,4%.

W porównaniu ze stanem w 2010 r. udział spółek zajmujących się handlem; naprawą pojazdów samochodowych zmniejszył się o 8,0 p. proc., a spółek prowadzących działalność w zakresie przemysłu o 6,5 p. proc. (w tym z zakresu przetwórstwa przemysłowego o 7,2 p. proc.). Większy niż w 2010 r. był udział spółek z sekcji transport i gospodarka magazynowa oraz działalność naukowa, profesjonalna i techniczna o odpowiednio 3,6 p. proc. oraz 2,4 p. proc. W odsetek spółek handlowych zajmujących się budownictwem zwiększył się o 0,4 p. proc.

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development and innovation activity

W 2019 r. zanotowano wzrost nakładów na działalność badawczą i rozwojową zarówno w porównaniu z poprzednim rokiem, jak i w relacji do notowanych w 2010 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady były jednak o ponad 70% niższe od średnich nakładów na działalność B+R na 1 mieszkańca w kraju. Mniejsza od średniej krajowej była także liczba pracujących w działalności B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo. Zmniejszył się odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych, jednak wielkość nakładów na innowacje w przedsiębiorstwach przemysłowych była większa w porównaniu z poprzednim rokiem.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

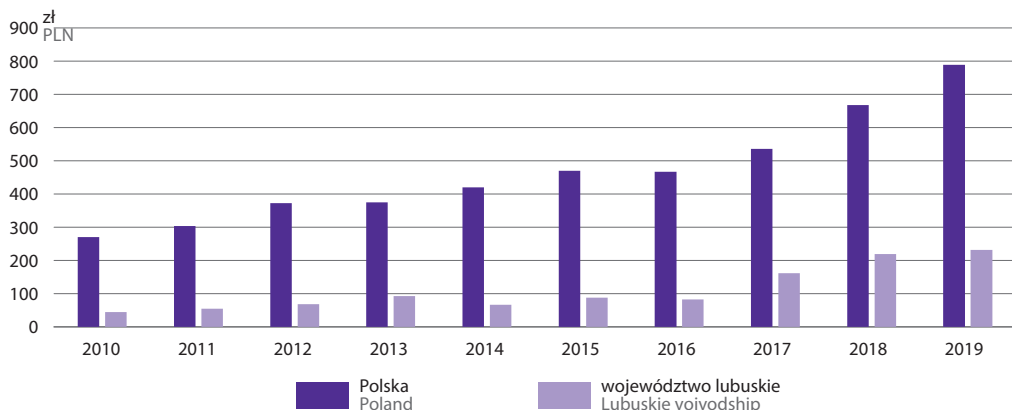
W 2019 r. nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie lubuskim wyniosły 235,0 mln zł, tj. stanowiły 0,8% nakładów na działalność B+R w kraju. W stosunku do 2018 r. nakłady te wzrosły o 5,5%. W kraju wzrost nakładów na działalność B+R w ujęciu rocznym wyniósł 18,1%. W porównaniu z 2010 r. nakłady na działalność B+R w województwie wzrosły ponad 5-krotnie (w kraju niemal 3-krotnie).

Tablica 32. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)
Table 32. Intramural expenditures on research and development by source of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
	w mln zł		in million PLN	
Ogółem Total	45,5	89,4	222,7	235,0
w tym sektor finansujący: of which funding sector:				
Rządowy Government	30,7	24,3	57,6	69,3
Przedsiębiorstw Business enterprise	11,3	36,0	125,6	140,7
Szkolnictwa wyższego Higher education	1,6	6,9	14,7	.
Zagranica Rest of the world	.	22,1	24,9	18,6

W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady na działalność B+R wyniosły 232 zł, wobec 219 zł w 2018 r. i 44 zł w 2010 r. Pomimo znacznego wzrostu, wskaźnik ten kształtował się na poziomie niższym niż w większości województw. Przeciętna wartość nakładów na B+R w kraju wyniosła 789 zł na 1 mieszkańca, przy czym najmniejsza była w województwie świętokrzyskim (227 zł), a największa w mazowieckim (2012 zł).

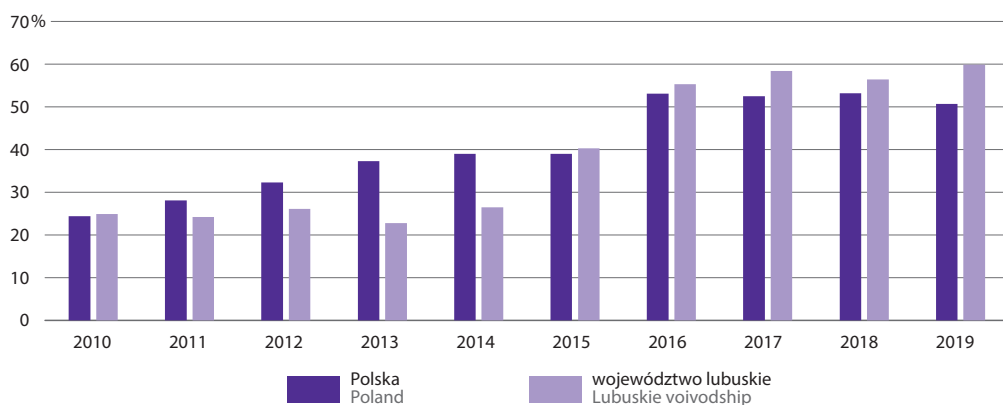
Wykres 47. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca
Chart 47. Intramural expenditures on research and development per 1 capita

W 2019 r. udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność B+R wyniósł 59,9% i był wyższy niż średnio w kraju (50,7%). Wyższy niż w województwie lubuskim udział sektora przedsiębiorstw w finansowaniu działalności B+R zanotowano w województwach: podkarpackim (61,2%) i pomorskim (64,2%) i podkarpackim (68,8%). Wśród województw o najniższym udziale omawianego sektora w finansowaniu nakładów na B+R znajdowały się województwa: zachodnio-pomorskie (30,6%), podlaskie (26,2%) oraz lubelskie (25,0%).

W porównaniu z poprzednim rokiem udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność B+R zwiększył się o 3,7 p. proc. (w kraju zmniejszył się o 2,6 p. proc.).

Wykres 48. Środki pochodzące z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R
Chart 48. Funds from the business enterprise sector financing R&D

Personel wewnętrzny B+R są to osoby pracujące (zatrudnieni, pracujący właściciele oraz nieodpłatnie pomagający członkowie ich rodzin) w jednostce statystycznej, które wnoszą wkład w wewnętrzną działalność badawczą i rozwojową tej jednostki.

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (ECP) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden ECP oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

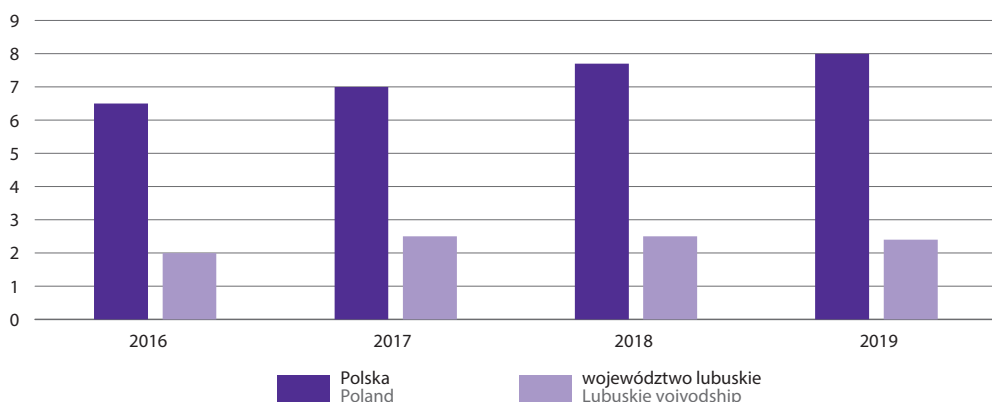
Personel B+R stanowią wszystkie osoby bezpośrednio zaangażowane w działalność badawczą i rozwojową bez względu na to, czy są pracującymi w danej jednostce, czy też są współpracownikami zewnętrznymi w pełni wdrożonymi w działalność badawczą i rozwojową jednostki, a także osoby świadczące bezpośrednie usługi na potrzeby działalności B+R (jak np. kierownicy prac B+R, pracownicy administracyjni, technicy i pracownicy biurowi).

Pracujący w działalności B+R w 2019 r. w liczbie 1036,1 ECP stanowili 0,8% ogółu pracujących w działalności B+R w kraju. W przeliczeniu na 1000 osób aktywnych zawodowo liczba ta wyniosła 2,4 ECP i była ponad 3-krotnie mniejsza niż średnio w kraju (8,0 ECP na 1000 osób aktywnych zawodowo). Najwyższą wartość tego wskaźnika charakteryzowała województwa mazowieckie (16,8), małopolskie (12,2) i dolnośląskie (9,5). Lubuskie zajmowało ostatnią lokatę pod względem liczby pracujących w działalności B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo za województwem świętokrzyskim (2,5 ECP na 1000 osób aktywnych zawodowo).

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Wykres 49. Personel wewnętrzny B+R^a na 1000 osób aktywnych zawodowo^b
Chart 49. Internal R&D personnel^a per 1000 economically active persons^b

a W ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC). b Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) liczbę aktywnych zawodowo i pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) — przeciętne w roku.

a In full time equivalent (FTE). b For calculating the ratios, as the base (denominator) numbers of economically active and employed persons were adopted on the basis of the Labour Force Survey (LFS) — annual averages.

W 2019 r. średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w województwie lubuskim stanowił 10,2% ogółu przedsiębiorstw. Było to o 7,9 p. proc. mniej niż w 2018 r. i o 3,2 p. proc. mniej w porównaniu z 2010 r. W kraju odsetek ten wyniósł 15,5% i był o 6,3 p. proc. mniejszy niż w poprzednim roku i 0,6 p. proc. większy w stosunku do notowanego w 2010 r. Na tle kraju, w województwie lubuskim odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych był najmniejszy. Niskie wartości prezentowanego wskaźnika zanotowano także w województwach: kujawsko-pomorskim (10,8%), świętokrzyskim (11,5%) oraz opolskim (11,7%). Wśród województw o największym odsetku przedsiębiorstw innowacyjnych znajdowało się województwo małopolskie (19,3%) oraz podkarpackie i mazowieckie (po 17,7%).

Spośród przedsiębiorstw przemysłowych 16,0% jednostek wprowadziło nowe lub ulepszone produkty lub procesy biznesowe. Znaczący odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych zanotowano w działach: produkcja maszyn i urządzeń (42,4%), produkcja skór i wyrobów skórzanych (42,1%) oraz produkcja urządzeń elektrycznych (40,0%).

Spośród przedsiębiorstw usługowych 4,3% stanowiły przedsiębiorstwa innowacyjne, w tym w działach: reklama, badanie rynku i opinii publicznej – 100,0%, działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki – 71,4%, badania naukowe i prace rozwojowe – 60,0% oraz finansowa działalność usługowa – 55,6%.

W 2019 r. nakłady przedsiębiorstw przemysłowych na innowacje wyniosły 445,9 mln zł i były o 2,9% większe od zrealizowanych w 2018 r. W porównaniu z 2010 r. nakłady te wzrosły o 69,7%. W kraju nakłady na innowacje zmniejszyły się zarówno w porównaniu z poprzednim rokiem, jak i w stosunku do 2010 r. odpowiednio o 0,9% i 2,4%.

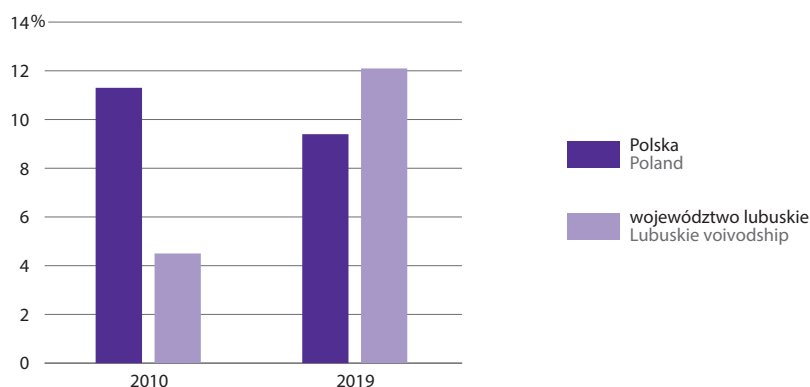
W 2019 r. w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem wyniósł 12,1% i był większy niż średnio w kraju (9,4%). Udział ten zmniejszył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 0,7 p. proc. W przedsiębiorstwach usługowych przychody netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych wyniosły 0,6% (wobec 3,0% w kraju). W porównaniu z 2018 r. odsetek ten zmniejszył się o 0,4 p. proc.

Tablica 33. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji
Table 33. Innovative enterprises by types of introduced innovations

Wyszczególnienie Specification	2008-2010	2012-2015	2016-2018	2017-2019	2017-2019 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises				
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	15,9	15,4	22,8	16,0	18,9
Nowe lub ulepszone produkty New or improved products	11,2	10,5	17,0	11,1	13,6
Nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a New or improved business processes ^a	11,6	11,2	19,2	13,0	15,3
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process innovations	10,9	7,8	13,3	4,3	11,9
Nowe lub ulepszone produkty New or improved products	6,3	3,3	4,8	3,4	6,3
Nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a New or improved business processes ^a	9,4	6,4	12,4	3,1	10,3

a W latach 2008-2010, 2013-2015 dane dotyczą innowacji procesowych, od 2016-2018 – innowacji procesów biznesowych.
a In the years 2008-2010, 2013-2015 the data relate to process innovations, from 2016-2018 - to business process innovations.

Wykres 50. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem
Chart 50. Revenues of industrial enterprises from sales of new or significantly improved products as the share of total revenues from sales

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

Using of information and communication technologies in enterprises

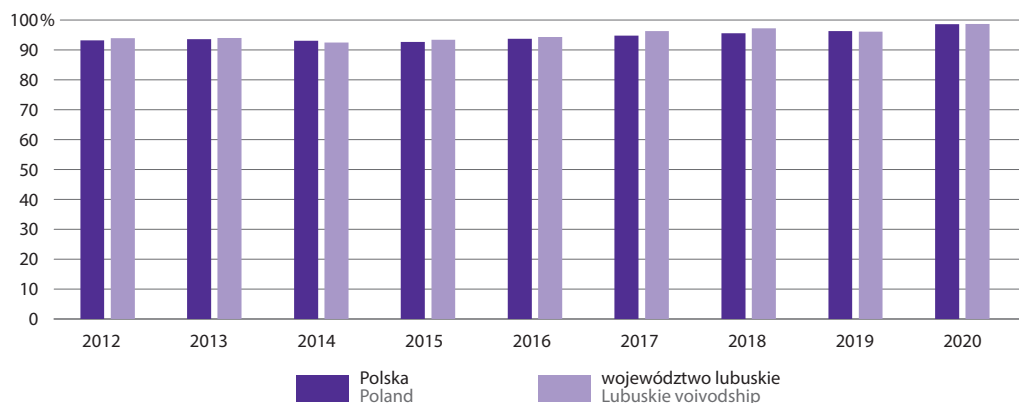
Podstawowe wskaźniki charakteryzujące województwo ze względu na wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach, w tym odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących komputery, mających komputery z dostępem do Internetu czy otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe są nieco niższe od średnich w kraju. Przedsiębiorstwa w województwie lubuskim są jednak nieco bardziej niż średnio w kraju zaawansowane m.in. w zakresie dostępu do Internetu poprzez łącza szerokopasmowe mobilne, wykorzystania w swojej działalności mediów społecznościowych czy też wykorzystania Internetu w niektórych kontaktach z administracją publiczną.

Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-telekomunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej.

W 2020 r. z ogółu przedsiębiorstw objętych badaniem 98,7% posiadało dostęp do Internetu (wobec 98,6% średnio w kraju), w tym poprzez łącze DSL lub inne stałe łącze szerokopasmowe (np. sieć telewizji kablowej, sieć światłowodowa) – 82,6% (wobec 85,3%). W 2010 r. odsetek przedsiębiorstw mających dostęp do Internetu wyniósł 95,1% (wobec 95,8% średnio w kraju).

W 2020 r. z płatnych usług chmury obliczeniowej korzystało 22,6% przedsiębiorstw (o 8,0 p. proc. więcej niż w 2019 r.). Spośród usług oferowanych w chmurze największą popularnością cieszyły się usługi poczty elektronicznej (e-mail) oraz oprogramowanie biurowe (np. arkusz kalkulacyjny, edytor tekstu), z których korzystało odpowiednio 18,2% przedsiębiorstw (o 8,4 p. proc. więcej niż przed rokiem) oraz 13,5% (o 6,5 p. proc. więcej).

Wykres 51. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^a
Chart 51. Enterprises with Internet access^a

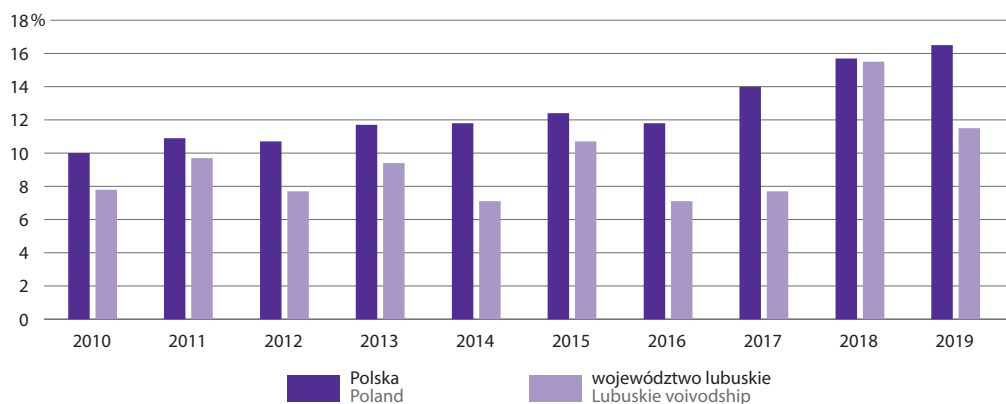

^a Dostęp do Internetu o prędkości 30-100 Mbit/s.
^a Access to the Internet with a speed of 30-100 Mbit/s.

W 2019 r. odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe wyniósł 11,5% (wobec 16,5% średnio w kraju) i był mniejszy niż w roku poprzednim (kiedy wyniósł 15,5%) oraz w porównaniu z 2010 r. (7,8%). Przedsiębiorstwa prowadzące e-sprzedaż poprzez własną stronę internetową lub aplikację mobilną stanowiły 7,8% przedsiębiorstw objętych badaniem, a poprzez internetowe platformy handlowe, serwisy aukcyjne i powiązane z nimi aplikacje mobilne – 6,9%.

Do sprzedaży elektronicznej zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze. Z transakcji e-handlu wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających handel elektroniczny od handlu tradycyjnego zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

Wykres 52. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe
Chart 52. Enterprises receiving orders via computer networks

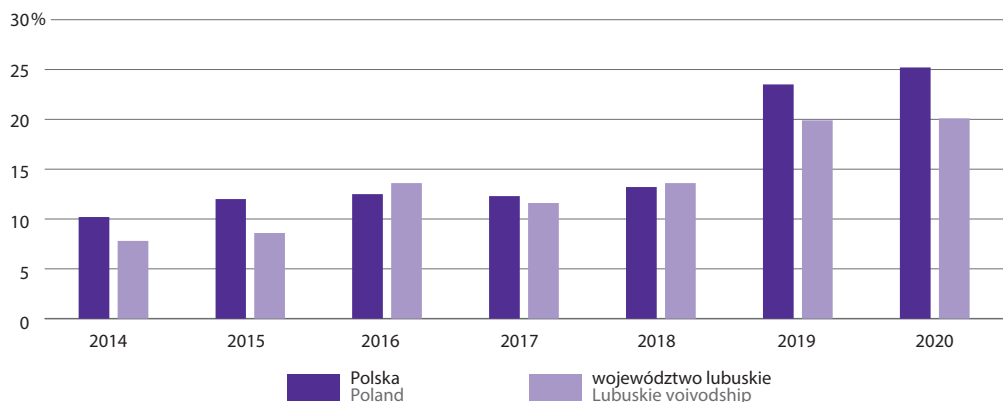

Otwarte dane publiczne wytworzone przez urząd administracji publicznej (lub na jego zlecenie), które są dostępne dla każdego zainteresowanego do wykorzystania, przetwarzania i udostępniania w dowolnych celach.

Przedsiębiorstwa wykorzystujące otwarte dane publiczne w 2019 r. stanowiły 12,7% przedsiębiorstw objętych badaniem (w kraju 17,5%), w tym z kategorii gospodarka i finanse – 11,9%, transport – 5,9%, środowisko – 4,3%.

Z ogółu przedsiębiorstw 88,4% stanowiły podmioty, w których zadania związane z ICT realizowały podmioty zewnętrzne (w kraju – 80,9%). Z kolei 22,8% przedsiębiorstw zadania te powierzało własnym pracownikom (w kraju 28,3%). Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT w 2020 r. stanowiły 20,1% ogółu przedsiębiorstw (wobec 25,2% średnio w kraju). Z ogółu przedsiębiorstw 15,1% zapewniało w 2019 r. swoim pracownikom szkolenia podnoszące umiejętności z zakresu ICT, w tym 5,9% – szkolenia dla specjalistów ICT.

Wykres 53. Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT
Chart 53. Enterprises employing ICT specialists

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

W 2020 r. w przedsiębiorstwach objętych badaniem zanotowano wolniejszy spadek przychodów z całokształtu działalności niż kosztów ich uzyskania. W rezultacie większość wyników finansowych i podstawowych wskaźników ekonomicznych uległo poprawie w porównaniu z notowanymi w 2019 r. Udział przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw zmniejszył się oraz udział przychodów tych przedsiębiorstw w przychodach z całokształtu działalności ogółu badanych podmiotów był niższy niż w 2019 r.

W 2020 r. w województwie lubuskim objęto badaniem 0,4 tys. przedsiębiorstw niefinansowych, o liczbie pracujących przekraczającej 49 osób. Było to o 2,7% mniej niż przed rokiem. Przychody z całokształtu działalności badanych przedsiębiorstw były niższe od uzyskanych w poprzednim roku o 1,5% i wyniosły 45773,2 mln zł. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ukształtowały się na poziomie 44239,2 mln zł, tj. zmniejszyły się o 2,5% w stosunku poprzedniego roku.

Spadek przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wystąpił w przedsiębiorstwach z sekcji budownictwo (o 5,3%), przetwórstwo przemysłowe (o 4,2%), informacja i komunikacja (o 2,5%) oraz transport i gospodarka magazynowa (o 1,9%). Wzrost przychodów, w relacji do poprzedniego roku zanotowały m.in. przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii (o 19,7%), dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami; rekultywacji (o 14,1%), obsługi rynku nieruchomości (o 5,8%), administrowania i działalności wspierającej (o 5,1%) oraz w zakresie handlu; naprawy pojazdów samochodowych (o 1,9%).

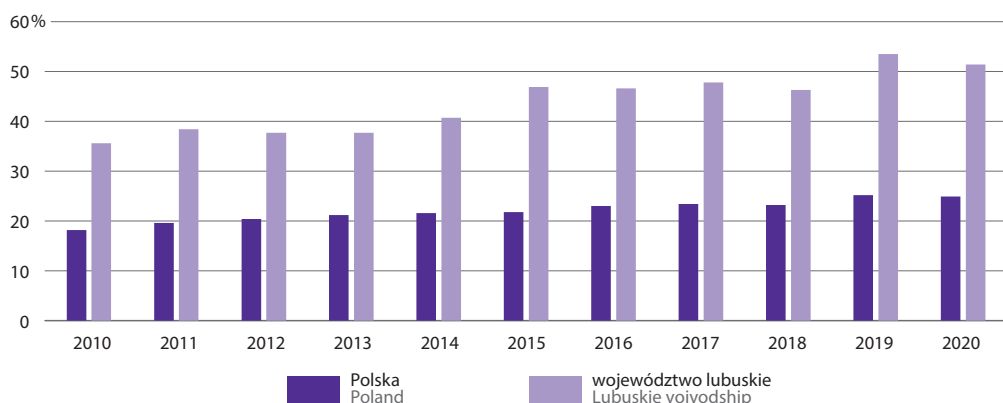
Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w 2020 r. wyniosły 22728,3 mln zł, tj. o 6,4% mniej niż w roku poprzednim. Udział tych przychodów w przychodach ogółem zmniejszył się w skali roku o 2,6 p. proc. do 49,7%. W strukturze przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport największy udział miały przychody ze sprzedaży produktów – 94,5%. Pozostałe 5,5% stanowiły przychody ze sprzedaży towarów i materiałów.

Wykres 54. Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem

Chart 54.

Share of revenues from sale of products, goods and materials for export in total revenues from sale of products, goods and materials

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności wyniosły 42948,8 mln zł, tj. o 2,9% mniej niż w 2019 r. Koszty ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów były mniejsze o 3,6% w stosunku do roku poprzedniego i wyniosły 41892,3 mln zł. W strukturze kosztów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów 84,0% stanowiły koszty własne sprzedanych produktów. Były one niższe niż w poprzednim roku o 3,2%. Pozostałe 16,0% kosztów stanowiła wartość sprzedanych towarów i materiałów, która zmniejszyła się w skali roku o 5,4%. W porównaniu z 2019 r. koszty finansowe zwiększyły się o 66,3% i osiągnęły wartość 556,4 mln zł, natomiast pozostałe koszty operacyjne o 11,1% do 500,1 mln zł. W przedsiębiorstwach objętych badaniem blisko trzy czwarte kosztów ogółem poniosły przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwo przemysłowe (68,7% wobec 69,7% w 2019 r.). Pozostała część kosztów przypadała głównie na przedsiębiorstwa z sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych oraz transport i gospodarka magazynowa (odpowiednio 16,2% i 6,4% wobec 15,5% i 6,5% w 2019 r.).

Wyniki finansowe:

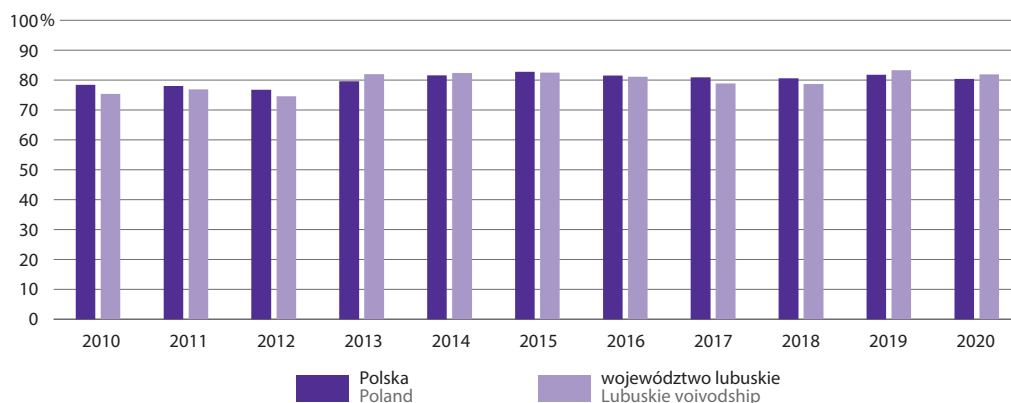
- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem – w przypadku nadwyżki kosztów ogółem nad przychodami ogółem wynik finansowy zapisuje się ze znakiem (-);
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązek we obciążenia.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw objętych badaniem poprawiły się w stosunku do notowanych w poprzednim roku. Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów był o 21,5% wyższy od uzyskanego przed rokiem i wyniósł 2346,9 mln zł. Poprawił się wynik na pozostałej działalności operacyjnej – wyniósł 770,8 mln zł (tj. o 81,1% więcej niż w poprzednim roku), przy pogorszeniu wyniku na operacjach finansowych, który był równy minus 293,4 mln zł (tj. wzrost o 123,4%). Wynik finansowy brutto zwiększył się o 26,9% do 2824,4 mln zł. Obciążenia wyniku finansowego brutto wyniosły 375,3 mln zł, tj. ukształtowały się na poziomie o 25,5% wyższym niż przed rokiem. Wynik finansowy netto wyniósł 2449,1 mld zł i był wyższy o 27,1% niż w 2019 r.

Wyższy wynik finansowy netto w stosunku do poprzedniego roku odnotowały m.in. przedsiębiorstwa z sekcji dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (o 63,8%) oraz administrowanie i działalność wspierająca (o 44,6%). Poprawę wyniku finansowego netto zanotowano także w transporcie i gospodarce magazynowej (o 34,5%), handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 30,9%), budownictwie (o 24,7%) oraz przetwórstwie przemysłowym (o 20,5%). Niższe niż przed rokiem wyniki finansowe netto zanotowano m.in. w zakwaterowaniu i gastronomii (spadek o 62,8%), informacji i komunikacji (o 11,9%) oraz obsłudze rynku nieruchomości (o 1,7%).

Wykres 55. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych
Chart 55.

Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

W latach 2010-2016 większość wskaźników ekonomiczno-finansowych w przedsiębiorstwach objętych badaniem uległa poprawie. W 2019 r., po pogorszeniu się sytuacji finansowej przedsiębiorstw w latach 2017-2018, wskaźniki ekonomiczno-finansowe jednostek zlokalizowanych w województwie lubuskim ponownie poprawiły się w porównaniu z osiągniętymi w poprzednim roku. W 2020 r. po raz kolejny odnotowano poprawę wskaźników ekonomiczno-finansowych w porównaniu z rokiem poprzednim.

W 2020 r. wskaźnik poziomu kosztów dla ogółu przedsiębiorstw wyniósł 93,8% (wobec 95,2% przed rokiem). Poprawę wskaźnika poziomu kosztów zanotowano m.in. w jednostkach prowadzących działalność w zakresie: dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami; rekultywacji (o 2,5 p. proc. do 91,3%), budownictwa (o 2,1 p. proc. do 92,2%), transportu i gospodarki magazynowej (o 1,6 p. proc. do 94,9%), przetwórstwa przemysłowego (o 1,2 p. proc. do 93,5%), handlu; naprawy pojazdów samochodowych (o 1,0 p. proc. do 96,2%), administrowania i działalności wspierającej (o 1,0 p. proc. do 95,9%) oraz obsługi rynku nieruchomości (o 0,1 p. proc. do 97,6%). Z kolei pogorszenie wskaźnika poziomu kosztów w stosunku do notowanego przed rokiem obserwowano m.in. w sekcjach: zakwaterowanie i gastronomia (o 4,7 p. proc. do 97,9%) oraz informacja i komunikacja (o 1,7 p. proc. do 87,8%).

Poprawę odnotowano także w przypadku wskaźnika rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (z 4,3% do 5,3%), wskaźnika rentowności obrotu brutto (z 4,8% do 6,2%) oraz obrotu netto (z 4,1% do 5,4%). Rentowność obrotu netto poprawiła się m.in. w grupie przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie dostawy wody; gospodarowania ściekami odpadami; rekultywacji (z 4,8% do 7,0%), budownictwa (z 4,7% do 6,3%), transportu i gospodarki magazynowej (z 3,2% do 4,4%), przetwórstwa przemysłowego (z 4,6% do 5,8%), administrowania i działalności wspierającej (z 2,5% do 3,5%) oraz w zakresie handlu; naprawy pojazdów samochodowych (z 2,4% do 3,1%). Spadek rentowności zanotowano m.in. w przedsiębiorstwach z sekcji: zakwaterowanie i gastronomia (z 6,8% w 2019 r. do 2,1% w 2020 r.), informacja i komunikacja (z 10,5% do 9,4%) oraz obsługa rynku nieruchomości (z 1,7% do 1,6%).

W porównaniu z 2019 r. poprawiły się: wskaźnik płynności finansowej I stopnia, z 32,5% do 42,4% oraz II stopnia z 93,1% do 107,5%.

W 2020 r., w relacji do poprzedniego roku, wskaźnik poziomu płynności finansowej I stopnia uległ poprawie m.in. w jednostkach prowadzących działalność w zakresie: zakwaterowania i gastronomii (o 69,8 p. proc. do 125,5%), dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami; rekultywacji (o 37,0 p. proc. do 138,3%), transportu i gospodarki magazynowej (o 20,3 p. proc. do 42,5%), przetwórstwa przemysłowego (o 8,6 p. proc. do 37,4%), budownictwa (o 7,7 p. proc. do 60,7%), handlu; naprawy pojazdów samochodowych (o 6,3 p. proc. do 23,5%) oraz administrowania i działalności wspierającej (o 0,1 p. proc. do 32,4%). Spadek płynności finansowej I stopnia w stosunku do notowanej przed rokiem obserwowano m.in. w sekcjach: obsługa rynku nieruchomości (o 31,0 p. proc. do 96,1%) oraz informacja i komunikacja (o 8,4 p. proc. do 53,5%).

Wskaźnik poziomu płynności finansowej II stopnia uległ poprawie w skali roku m.in. w przedsiębiorstwach zajmujących się: dostawą wody; gospodarowaniem ściekami i odpadami; rekultywacją (o 51,3 p. proc. do 211,3%), zakwaterowaniem i gastronomią (o 42,2 p. proc. do 136,9%), budownictwem (o 24,4 p. proc. do 178,7%), transportem i gospodarką magazynową (o 22,9 p. proc. do 139,8%), przetwórstwem przemysłowym (o 13,7 p. proc. do 106,6%), administrowaniem i działalnością wspierającą (o 11,1 p. proc. do 135,8%) oraz handlem; naprawą pojazdów samochodowych (o 7,5 p. proc. do 55,8%). Gorszą sytuację w stosunku do notowanej przed rokiem obserwowano m.in. w sekcjach: obsługa rynku nieruchomości (o 37,0 p. proc. do 125,0%) oraz informacja i komunikacja (o 3,5 p. proc. do 114,3%).

W 2020 r. podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe ukształtowały się na poziomie wyższym niż średnio w kraju, poza wskaźnikiem płynności finansowej I stopnia.

Tablica 34. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
Table 34. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019		2020	2020 Polska Poland
			w %	in %		
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	96,3	94,9	95,2		93,8	95,6
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	3,3	5,1	4,3		5,3	4,8
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	3,7	5,1	4,8		6,2	4,4
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	3,5	4,5	4,1		5,4	3,6
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	23,7	33,9	32,5		42,4	43,9
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	93,7	102,4	93,1		107,5	103,4

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Wartość aktywów obrotowych badanych przedsiębiorstw w 2020 r. wyniosła 15642,8 mln zł i była o 12,0% wyższa niż w roku poprzednim. Wyższe niż przed rokiem były inwestycje krótkoterminowe (o 31,4%) oraz należności krótkoterminowych (o 8,1%). W ciągu roku wzrosła także wartość zapasów oraz krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych (o 5,1%).

W rzeczowej strukturze aktywów obrotowych zwiększył się udział inwestycji krótkoterminowych (o 3,7 p. proc. do 25,3%). Jednocześnie zmniejszył się udział zapasów (o 2,1 p. proc. do 33,3%), należności krótkoterminowych (o 1,4 p. proc. do 38,9%) oraz krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych (o 0,1 p. proc. do 2,5%) w ogólnej wartości aktywów obrotowych.

W strukturze zapasów zwiększył się udział materiałów (z 38,6% do 41,7%) oraz towarów (z 23,3% do 24,6%). Zmniejszył się natomiast udział produktów gotowych (z 26,2% do 22,3%) oraz półproduktów i produktów w toku (9,8% do 8,4%).

Zobowiązania długo- i krótkoterminowe (bez funduszy specjalnych) w końcu 2020 r. wyniosły 14003,1 mln zł i były o 3,6% wyższe od notowanych w poprzednim roku. Zobowiązania długoterminowe osiągnęły 4652,5 mln zł, tj. o 10,3% więcej niż przed rokiem. Zobowiązania krótkoterminowe badanych przedsiębiorstw w kwocie 9350,5 mln zł wzrosły w skali roku o 0,6%.

Relacja zobowiązań krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług do należności z tego tytułu wyniosła 99,9% wobec 101,9% przed rokiem.

W 2020 r. wskaźniki sprawności działania przedsiębiorstw nie uległy istotnym zmianom w skali roku. **Wskaźnik cyklu należności krótkoterminowych** z tytułu dostaw i usług wyniósł ok. 41 dni, tj. wydłużył się w porównaniu z 2019 r. - liczba dni upływających od momentu powstania należności do momentu jej uregulowania przez kontrahenta, zwiększyła się o 3. Wydłużył się także **cykl rotacji zobowiązań**, tj. okres, który upływa od momentu powstania zobowiązania do momentu jego uregulowania przez przedsiębiorstwo również o 3 i wyniósł ponad 41 dni. Pogorszył się wskaźnik **cyklu zapasów**, określający przeciętny okres, który upływa od momentu zakupu materiałów i surowców do produkcji do momentu sprzedaży wytworzonych z nich wyrobów gotowych (lub od zakupu do sprzedaży towarów). Wskaźnik ten ukształtował się na poziomie prawie 43 dni (tj. wydłużył się o 3 dni w porównaniu do 2019 r.). W rezultacie okres realizacji należności był krótszy od okresu spłaty zobowiązań. Suma cyklu należności i cyklu zapasów, tj. **cykl operacyjny** przewyższał wartość wskaźnika cyklu zobowiązań. Oznacza to, że przedsiębiorstwa dłużej czekały na odzyskanie zaangażowanych aktywów pieniężnych niż wynosił okres spłaty ich długów.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

Investment outlays of enterprises

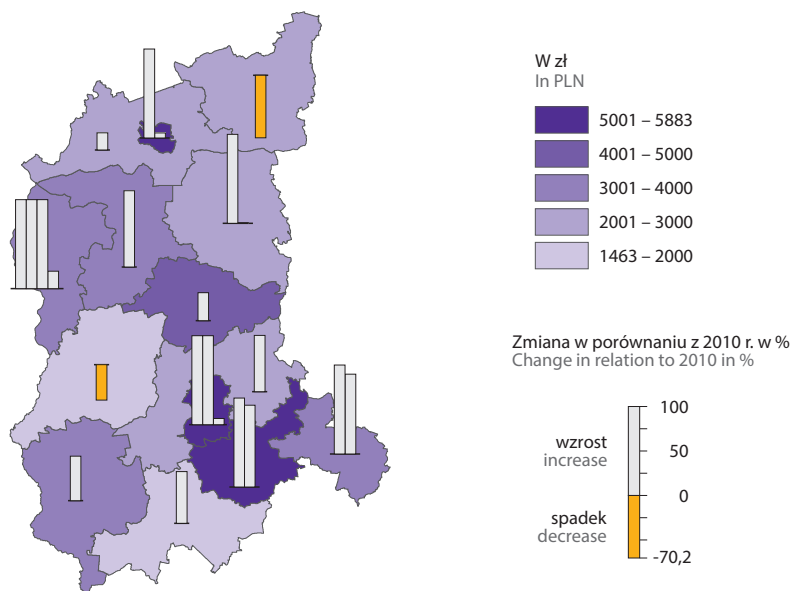
W 2020 r. nakłady inwestycyjne lubuskich przedsiębiorstw o liczbie pracujących 49 i więcej zmniejszyły się w stosunku do poprzedniego roku. Spadek zanotowano zarówno w nakładach przeznaczonych na zakupy, jak i na budynki i budowle. Wzrosła liczba inwestycji nowo rozpoczętych, jednak ich łączna wartość kosztorysowa była mniejsza.

W 2019 r. nakłady inwestycyjne w województwie lubuskim, w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób, wyniosły 3866,5 mln zł, tj. wzrosły o 4,4% w skali roku, w Polsce natomiast wzrost nakładów wyniósł 10,1%. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w województwie lubuskim wzrosły w skali roku o 4,6% do 3,8 tys. zł., tj. były niższe niż przeciętnie w kraju o 26,7%.

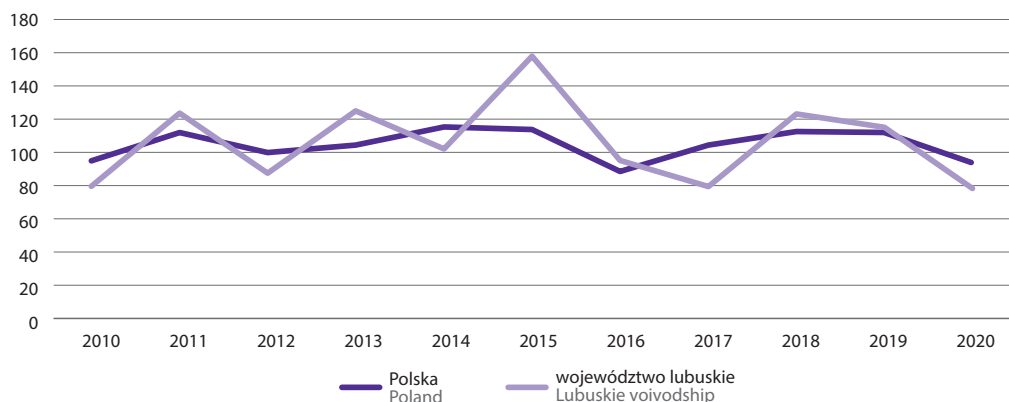
W 2020 r. nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących powyżej 49, mających siedzibę na terenie województwa lubuskiego, wyniosły 1647,7 mln zł, tj. o 21,3% (w cenach bieżących) mniej niż w poprzednim roku. W kraju nakłady inwestycyjne zmniejszyły się w porównaniu z 2019 r. o 6,1%.

Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Mapa 39. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2019 r.
Map 39. Investment outlays per capita in 2019

Wykres 56. Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące). Rok poprzedni=100
Chart 56. Indices of investment outlays (current prices). Previous year=100

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentację projektowo-kosztorysowe; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, zasadzenia wieloletnie, inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Z ogólnej wartości nakładów inwestycyjnych najwięcej (1112,7 mln zł) przeznaczono na zakupy inwestycyjne, tj. maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (948,9 mln zł) oraz środki transportu (163,8 mln zł); nakłady na budynki i budowle wyniosły 534,1 mln zł. W stosunku do roku poprzedniego nakłady na budynki i budowle zmniejszyły się o 15,8%, natomiast na zakupy inwestycyjne o 23,6%, przy czym nakłady na środki transportu spadły o 57,4%, a na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia o 11,5%.

W 2020 r., podobnie jak w poprzednich latach, najwięcej inwestowały przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwo przemysłowe (68,5% ogółu nakładów inwestycyjnych, tj. o 9,7 p. proc. mniej niż w 2019 r.), w tym jednostki zajmujące się produkcją: wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych (20,5% ogółu nakładów w przetwórstwie przemysłowym, tj. o 12,7 p. proc. więcej niż rok wcześniej), pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (13,7%, tj. o 4,5 p. proc. mniej), wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (11,3%, tj. o 4,6 p. proc. mniej) oraz papieru i wyrobów z papieru (8,4%, tj. o 6,6 p. proc. mniej). Stosunkowo wysokie nakłady inwestycyjne zanotowano w jednostkach zajmujących się transportem i gospodarką magazynową (7,9% ogółu nakładów, tj. o 12,2 p. proc. mniej niż w poprzednim roku), handlem; naprawą pojazdów samochodowych (5,4%, tj. o 0,1 p. proc. mniej) oraz dostawą wody; gospodarowaniem ściekami i odpadami; rekultywacją (5,0%, tj. o 0,3 p. proc. mniej).

Wśród sekcji o znaczącym udziale w ogóle nakładów inwestycyjnych zrealizowanych w województwie, największy spadek nakładów w stosunku do ub. roku zanotowano w transporcie i gospodarce magazynowej (o 69,0%). Niższe nakłady niż przed rokiem zanotowano także w sekcjach m.in.: dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (o 25,6%), handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 22,1%) oraz przetwórstwo przemysłowe (o 8,3%).

W 2020 r. rozpoczęto 622 nowe inwestycje, tj. o 15,2% więcej niż w ub. roku. Łączna wartość kosztorysowa inwestycji nowo rozpoczętych wyniosła 720,4 mln zł i była o 12,4% mniejsza niż przed rokiem. Na ulepszenie (tj. przebudowę, rozbudowę, rekonstrukcję lub modernizację) istniejących środków trwałych przypadało 23,5% wartości kosztorysowej wszystkich inwestycji rozpoczętych (przed rokiem 7,9%). W Polsce liczba inwestycji rozpoczętych wzrosła w skali roku o 1,7%, przy spadku ich łącznej wartości kosztorysowej o 7,8%.

Inwestycje w województwie lubuskim stanowiły, podobnie jak w poprzednim roku, 0,2% inwestycji w Polsce, a ich wartość kosztorysowa stanowiła 1,1% łącznej wartości kosztorysowej inwestycji rozpoczętych w kraju (wobec 1,2% przed rokiem).

Tablica 35. Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)^a
Table 35. Investment outlays (current prices)^a

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem Total				
w mln zł in million PLN	893,4	1947,1	2093,3	1647,7
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	1,0	1,4	1,3	1,1
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
Budynki i budowle Buildings and structures	37,4	36,4	30,3	32,4
Zakupy Purchases				
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	53,1	55,0	51,2	57,6
środków transportu transport equipment	8,7	8,4	18,4	9,9

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.
^a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

Niemal 85% nowo rozpoczętych inwestycji w województwie prowadziły przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwo przemysłowe oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja. W przetwórstwie przemysłowym liczba nowych inwestycji zwiększyła się w stosunku do poprzedniego roku o 21,1%, natomiast w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji notowano spadek liczby rozpoczętych inwestycji o 10,6%. Wartość kosztorysowa inwestycji nowo rozpoczętych w omawianych sekcjach zmniejszyła się odpowiednio o 13,3% w przetwórstwie przemysłowym i o 30,9% w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji.

6.4. Produkcja i usługi

6.4. Production and services

Rolnictwo

Agriculture

W województwie lubuskim zbiory oraz plony wybranych ziemiopłodów rolnych w 2019 r. były wyższe w odniesieniu do poprzedniego roku.

Pogłowie drobiu oraz trzody chlewnej zmalało, natomiast wzrosło pogłowie owiec oraz bydła. Skup roślinnych produktów rolnych kształtował się na wyższym poziomie niż w poprzednim roku, natomiast skup produktów zwierzęcych, za wyjątkiem mleka, zmalał.

W produkcji globalnej i końcowej zanotowano wartość wyższą w odniesieniu do poprzedniego roku, natomiast wartość produkcji towarowej była niższa niż rok wcześniej.

Wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.

W 2019 r. zbiory zbóż ogółem (tj. zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi, kukurydzy na ziarno, gryki, prosa i innych zbożowych) wyniosły 708,0 tys. ton. W odniesieniu do poprzedniego roku zbiory zwiększyły się o 160,7 tys. ton, tj. o 29,4%, przy wzroście areалу upraw zbóż ogółem o 11,9% i plonów o 15,5%. Udział województwa lubuskiego w ogólnokrajowych zbiorach zbóż wyniósł 2,4% i wzrósł o 0,4 p. proc. w odniesieniu do notowanego przed rokiem.

Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosły 608,2 tys. ton, tj. o 153,4 tys. ton (o 33,7%) więcej niż przed rokiem. Wzrost areálu upraw w odniesieniu do poprzedniego roku oszacowano na 14,3%, natomiast plonów na 17,2%. Zbiory pszenicy, większe niż przed rokiem o 51,9 tys. ton (o 32,0%), wyniosły 214,1 tys. ton. Areál upraw pszenicy zwiększył się o 16,2%, a plony o 13,0%. W omawianym roku zebrano 93,3 tys. ton żyta. Zbiory były o 30,3 tys. ton (o 48,2%) większe od notowanych przed rokiem, przy wzroście areálu upraw o 25,5% i plonów o 17,8%. Udział województwa lubuskiego w ogólnokrajowych zbiorach pszenicy i żyta wyniósł odpowiednio 1,9% i 3,8% (przy udziale 1,7% i 2,9% przed rokiem).

Plony rzepaku i rzepiku w omawianym roku wzrosły o 15,9% w odniesieniu do poprzedniego roku, jednak spadek areálu upraw o 35,4% spowodował również spadek zbiorów o 25,4% (do 49,0 tys. ton, z 65,7 tys. ton przed rokiem). Udział województwa w krajowej produkcji rzepaku i rzepiku wyniósł 2,1% (przed rokiem 3,0%).

Powierzchnia upraw ziemniaków w omawianym roku wzrosła o 2,8%, jednak niższe o 5,9% plony spowodowały spadek zbiorów o 3,2%. Zbiory były o 1,9 tys. ton niższe niż przed rokiem i wyniosły 58,7 tys. ton. Udział województwa w krajowej produkcji ziemniaków był niewielki i wyniósł 0,9%.

Produkcja buraków cukrowych, przy zwiększonej (o 10,3%) powierzchni uprawy, wyniosła 93,3 tys. ton i była o 20,1 tys. ton (o 13,8%) większa w relacji do poprzedniego roku. Plony uzyskane z 1 ha zwiększyły się o 3,2%. Zbiory buraków cukrowych w województwie stanowią niewielki udział w krajowej produkcji – 0,7%.

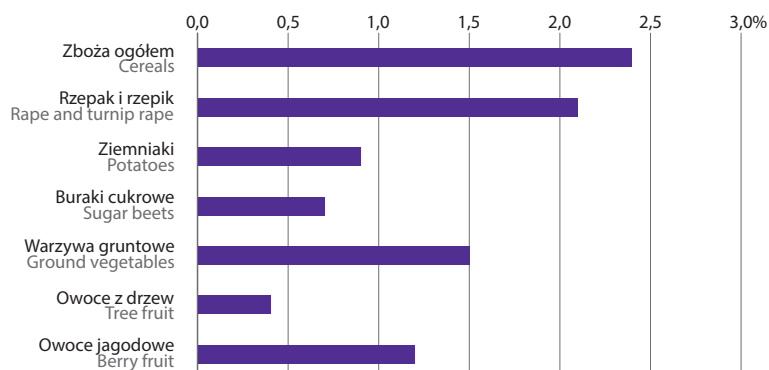
Tablica 36. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych^a
Table 36. Yields of selected agricultural crops^a

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	z 1 ha w dt		per 1 ha in dt		
Zboża ogółem Cereals in total	36,4	36,4	27,7	32,0	36,7
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	35,8	37,4	26,7	31,3	35,2
w tym: of which:					
pszenica wheat	45,5	43,8	31,1	35,4	43,9
żyto rye	27,2	29,9	23,0	27,1	27,2
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	23,1	29,6	20,8	24,1	27,1
Ziemniaki Potatoes	202	191	200	188	214
Buraki cukrowe Sugar beets	535	582	564	582	575

^a Wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.

^a Preliminary data for 2020, calculated on the basis of the 2020 Agricultural Census, will be available at the end of June 2021.

Wykres 57. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnich w 2019 r.^a
Chart 57. Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2019^a

^a Wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.

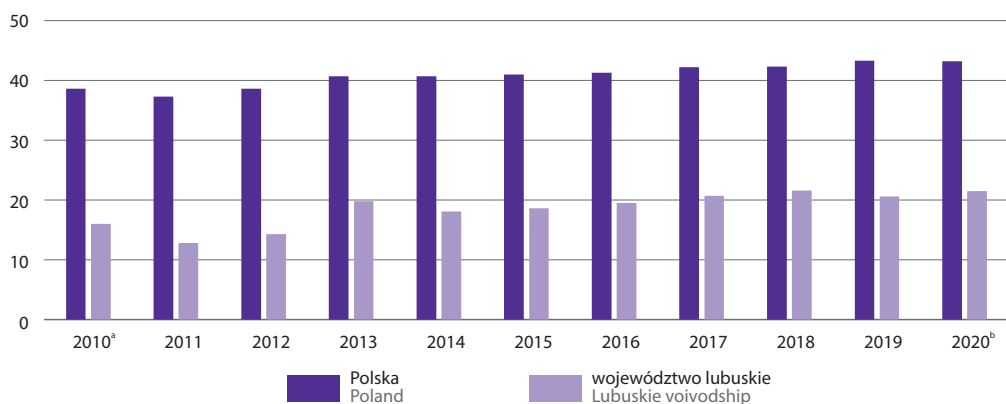
^a Preliminary data for 2020, calculated on the basis of the 2020 Agricultural Census, will be available at the end of June 2021.

Według danych z czerwca 2020 r., pogłowie bydła w województwie lubuskim liczyło 86,4 tys. szt., co stanowiło 1,4% ogólnego pogłowia bydła w kraju. W porównaniu z 2019 r. liczebność stada bydła zwiększyła się o 4,4% (w Polsce spadła o 0,2%). Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych kształtowała się na poziomie 21,5 szt., podczas gdy w kraju wynosiła 43,2 szt.

W 2020 r. w ogólnym pogłowie bydła 38,1% stanowiły krowy (wobec 38,9% w kraju). W strukturze krów odsetek krów „mamek” ras mięsnych wyniósł 61,1% i był znacznie wyższy niż w kraju (10,1%). Pozostałe 38,9% stada krów stanowiły krowy mleczne (w kraju 89,9%). Od kilkunastu lat w województwie widoczny jest systematyczny spadek pogłowia krów mlecznych na rzecz ras mięsnych. W 2010 r. krowy mleczne stanowiły 70,3% stada krów.

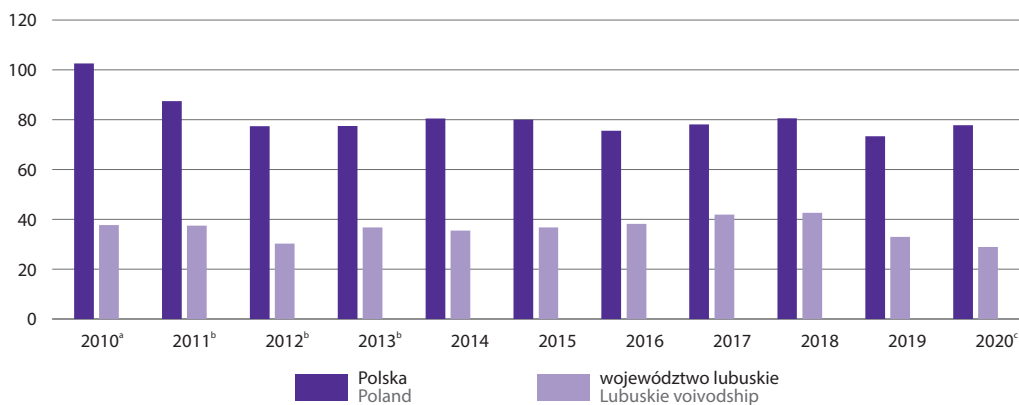
W 2020 r. pogłowie trzody chlewnej ukształtowało się na poziomie 115,9 tys. szt. (w tym 8,7 tys. szt., tj. 7,5% stanowiły lochy). Udział województwa w ogólnokrajowym pogłowie świń wyniósł 1,0%. W relacji do 2019 r. wielkość stada trzody chlewnej zmniejszyła się o 12,6% (w kraju zanotowano wzrost o 6,0%). Obsadę trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych notowano na poziomie 28,9 szt., natomiast w kraju wyniosła 77,8 szt.

Wykres 58. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych. Stan w dniu 1 czerwca
Chart 58. Cattle density per 100 ha of agricultural land. As of 1 June

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca. b Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2020 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2019 r. Wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.
a Data of the Agricultural Census as of 30 June. b The data on agricultural land as of June 1, 2019 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2020. Preliminary data for 2020, calculated on the basis of the 2020 Agricultural Census, will be available at the end of June 2021.

Wykres 59. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych. Stan w dniu 1 czerwca
Chart 59. Pigs density per 100 ha of agricultural land. As of 1 June

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca. b Stan w końcu lipca. c Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2020 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych według stanu w dniu 1 czerwca 2019 r. Wstępne informacje wynikowe za 2020 r., obliczone na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, dostępne będą na koniec czerwca 2021 r.
a Data of the Agricultural Census as of 30 June. b As of the end of July. c The data on agricultural land as of June 1, 2019 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2020. Preliminary data for 2020, calculated on the basis of the 2020 Agricultural Census, will be available at the end of June 2021.

W 2020 r. stado owiec liczyło 7,4 tys. szt., co stanowiło 2,6% pogłowia krajowego. W porównaniu z poprzednim rokiem stan stada zwiększył się o 17,5% (w Polsce zanotowano wzrost o 5,3%). Obsada owiec na 100 ha użytków rolnych w województwie kształtowała się na poziomie 1,8 szt., podczas gdy w kraju wyniosła 2,0 szt.

W 2020 r. liczebność drobiu w regionie ukształtowała się na poziomie 6016,6 tys. szt. i stanowiła 2,8% ogólnego pogłowia w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim jego liczebność zmniejszyła się o 19,2%, w kraju natomiast zanotowano wzrost o 2,2%. Obsada drobiu na 100 ha użytków rolnych kształtowała się na poziomie 1499 szt., podczas gdy w kraju wyniosła 1464 szt.

Województwo lubuskie znajduje się w gronie czołowych producentów indyków. Liczebność indyków w 2020 r. kształtowała się na poziomie 1931,7 tys. szt. (4. lokata w kraju) i stanowiła 32,1% ogólnego pogłowia drobiu w województwie, a także 11,4% ogólnego pogłowia indyków w Polsce. Stan stada w odniesieniu do poprzedniego roku zmniejszył się o 10,1%, w Polsce natomiast zanotowano wzrost o 9,1%. Obsadę indyków na 100 ha użytków rolnych notowano na poziomie 481 szt., natomiast w kraju - 116 szt.

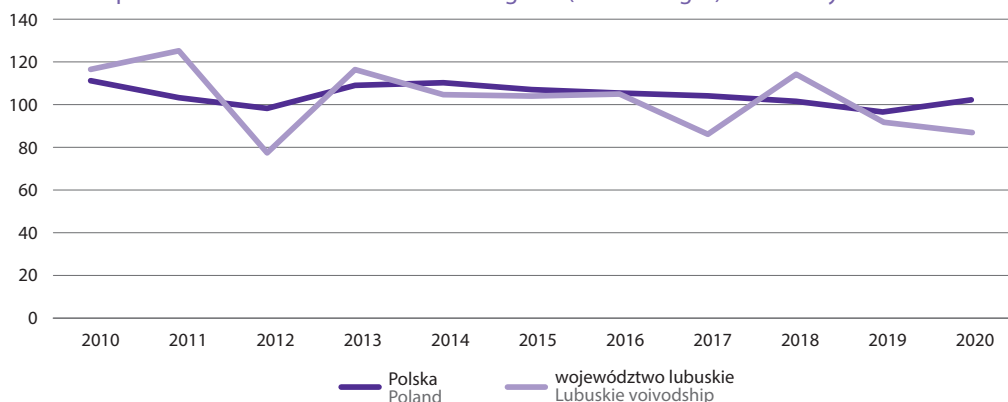
W 2020 r. skupiono 379,6,0 tys. ton zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 3,6% skupu ogólnokrajowego (przed rokiem udział skupu zbóż w województwie lubuskim w skupie krajowym wyniósł 3,1%). Skup zbóż podstawowych wzrósł w odniesieniu do 2019 r. i do 2018 r. o 54,3%. W latach 2018 i 2019 odnotowano niższe plony spowodowane suszą, stąd wzrost podaży zbóż w odniesieniu do lat poprzednich. W skali kraju skup zbóż podstawowych ukształtował się na poziomie o 33,2% wyższym niż przed rokiem. W 2020 r. skupiono 148,7 tys. ton pszenicy, tj. o 24,9% więcej niż w poprzednim roku. Skup żyta w omawianym okresie wyniósł 87,3 tys. ton i zwiększył się w skali roku o 124,5%.

Skup ziemniaków w 2020 r., wynoszący 292,7 tys. ton, był większy o 69,1% od notowanego w poprzednim roku. Skup ziemniaków w województwie lubuskim stanowił 1,5% skupu ogólnokrajowego (przed rokiem udział ten wyniósł 1,1%). W kraju podaż ziemniaków ukształtowała się na poziomie wyższym o 24,3% w odniesieniu do 2019 r.

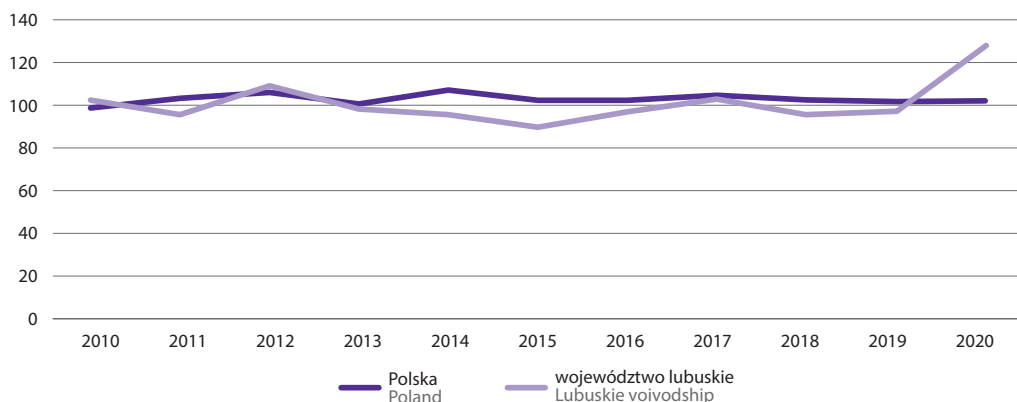
W omawianym roku skupiono 127,6 tys. ton żywca rzeźnego w wadze żywej, tj. o 12,7% mniej niż w poprzednim roku. Udział skupu żywca rzeźnego w wadze żywej w województwie w skupie w kraju wyniósł 2,0% wobec 2,3% w 2019 r.

W 2020 r. podaż żywca wieprzowego ukształtowała się na poziomie 14,7 tys. ton i była niższa w relacji do 2019 r., o 24,0%. Tendencja spadkowa podaży żywca wieprzowego widoczna jest od kilku lat. Skup żywca wołowego wyniósł 4,6 tys. ton, tj. o 13,5% mniej niż przed rokiem. W 2020 r. skupiono 108,3 tys. ton żywca drobiowego, tj. o 10,9% mniej w odniesieniu do poprzedniego roku. Udział województwa lubuskiego w ogólnokrajowym skupie żywca wieprzowego i wołowego wyniósł po 0,6%, natomiast drobiowego 3,3%.

Wykres 60. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej). Rok poprzedni=100
Chart 60. Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight). Previous year=100

Wykres 61. Dynamika skupu mleka. Rok poprzedni=100
 Chart 61. Indices of procurement of cows' milk. Previous year=100

W 2020 r. podaż mleka krowiego wyniosła 99,3 mln litrów (co stanowiło 0,8% ogółu mleka skupionego w kraju). tj. więcej niż w 2019 r. o 27,5%. W skali kraju zanotowano wzrost skupu mleka w stosunku do poprzedniego roku o 2,4%.

W 2020 r. średnia cena skupu pszenicy w województwie lubuskim wyniosła 73,56 zł za dt (w kraju – 74,86 zł) i była o 8,7% wyższa niż przed rokiem.

W 2020 r. cena żyta w skupie, na poziomie 61,85 zł za dt (w kraju – 55,97 zł), była o 1,6% niższa niż w 2019 r.

W 2020 r. za ziemniaki jadalne w skupie płacono 62,28 zł za dt (w kraju – 64,59 zł), tj. o 31,3% mniej niż przed rokiem.

W omawianym roku przeciętna cena skupu żywca wołowego wyniosła 6,22 zł za kg (w kraju – 6,40 zł), tj. zwiększyła się w relacji do cen uzyskanych w poprzednim roku o 2,2%.

W 2020 r. cena żywca wieprzowego w skupie osiągnęła wartość 5,65 zł za kg (w kraju – 5,13 zł), i była niższa niż w 2019 r. o 0,8%.

Cena skupu drobiu rzeźnego w 2020 r. ukształtowała się na poziomie 4,11 zł /kg (w kraju – 3,52 zł) i była niższa w relacji do poprzedniego roku o 16,3%.

Za 1 l mleka w omawianym roku płacono 1,42 zł (w kraju – średnio 1,38 zł), tj. o 3,6% więcej niż przed rokiem.

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Ze względu na brak notowań **cen na targowiskach** od kwietnia do czerwca oraz w listopadzie i grudniu 2020 r. nie ma możliwości podania cen targowiskowych produktów rolnych.

W 2019 r. zanotowano wzrost produkcji globalnej w porównaniu z rokiem poprzednim o 2,1%, o czym zdecydowała wyższa niż przed rokiem produkcja roślinna (o 5,8%). Produkcja zwierzęca natomiast zmalała w odniesieniu do poprzedniego roku o 2,0%. W analizowanym roku udział województwa lubuskiego w ogólnokrajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 1,8%, z tego w przypadku produkcji roślinnej ukształtował się na poziomie 2,0%, a zwierzęcej 1,6%.

W 2019 r. z towarowej produkcji rolniczej 45,6% stanowiła produkcja roślinna, a 54,4% produkcja zwierzęca. Wartość produkcji towarowej była niższa niż przed rokiem o 3,2%, przy spadku produkcji zwierzęcej o 4,3%, a produkcji roślinnej o 1,9%. Udział województwa lubuskiego w krajowej produkcji towarowej w analizowanym roku wyniósł 1,8%.

Z końcowej produkcji rolniczej 48,8% stanowiła produkcja roślinna, natomiast na produkcję zwierzęcą przypadło 51,2%. Wartość produkcji końcowej była wyższa o 8,5% w porównaniu z 2018 r. W przypadku produkcji roślinnej zanotowano wzrost o 21,4%, natomiast w produkcji zwierzęcej zanotowano spadek o 1,5%. W analizowanym roku udział województwa lubuskiego w ogólnokrajowej końcowej produkcji rolniczej wyniósł 1,9%.

Przemysł Industry

W 2020 r. produkcja sprzedana przemysłu w województwie lubuskim ukształtowała się na poziomie mniejszym niż w roku poprzednim, wobec spadku w ujęciu rocznym notowanego w 2019 r. Jednocześnie w relacji do 2019 r. zanotowano spadek wydajności pracy mierzonej wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego, przy spadku przeciętnego zatrudnienia i wzroście przeciętnego wynagrodzenia brutto w przemyśle.

W 2020 r. produkcja sprzedana przemysłu w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób wyniosła (w cenach bieżących) 38709,2 mln zł. W cenach stałych była o 4,3% niższa niż w poprzednim roku, kiedy notowano spadek o 0,7%, pozostała jednak na poziomie o 20,0% wyższym niż w 2015 r. W 2020 r. w kolejnych miesiącach, licząc narastająco (od początku roku) produkcja sprzedana przemysłu była mniejsza niż w analogicznych okresach poprzedniego roku. Na taką sytuację miał m.in. wpływ pandemii koronawirusa SARS-CoV-2, zapoczątkowany w marcu 2020 r. Najgłębszy spadek zanotowano w okresie styczeń-maj 2020 r, kiedy produkcja sprzedana przemysłu była mniejsza 12,5% niż w analogicznym okresie poprzedniego roku. Wyjątkiem był okres styczeń-luty kiedy wielkość omawianego wskaźnika w skali roku była wyższa o 1,2%. W kraju produkcja sprzedana przemysłu w 2020 r. spadła w relacji do 2019 r. o 1,0%, a w stosunku do 2015 r. wzrosła o 19,8%.

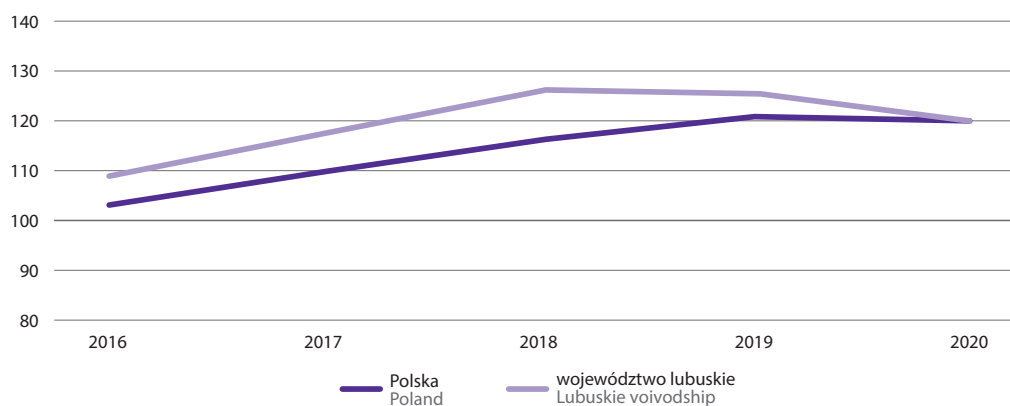
Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

Tablica 37. Przemysł
Table 37. Industry

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) Sold production of industry (current prices)				
w mln zł in million PLN	24336,0	29717,4	39082,8	38709,2
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	2,6	2,5	2,5	2,6
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	95,3	96,5	96,1	95,5
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in industry in thousands	64,9	68,7	74,0	71,5

Wykres 62. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe). 2015=100
Chart 62. Indices of sold production of industry (constant prices). 2015=100

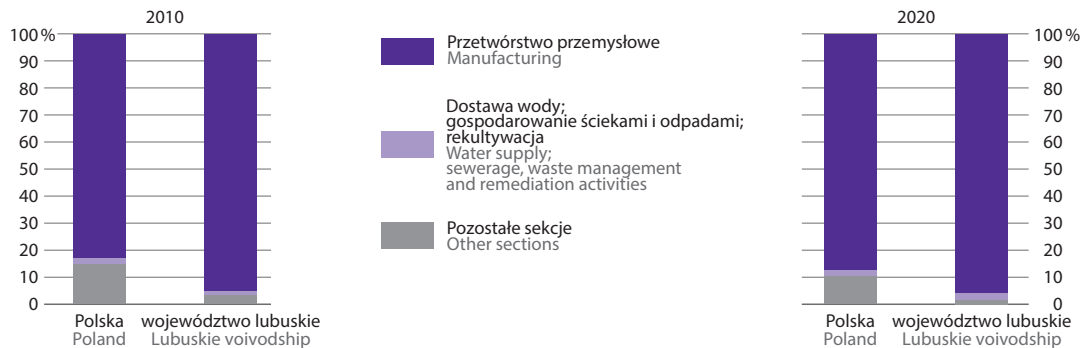
W przetwórstwie przemysłowym, tj. sekcji o największym udziale w produkcji sprzedanej przemysłu ogółem (95,5%) sprzedaż wyniosła 36978,9 mln zł i była o 4,6% mniejsza niż przed rokiem. Produkcja sprzedana w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji stanowiła 2,6% produkcji sprzedanej przemysłu ogółem. W wartościach bezwzględnych było to 994,3 mln zł, tj. o 8,5% więcej niż w roku poprzednim.

W 2020 r. produkcja sprzedana przemysłu w województwie stanowiła 2,6% ogólnej wartości produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce. Udział ten zwiększył się w stosunku do notowanego w 2015 r. o 0,1 p. proc.

Spadek sprzedaży zaobserwowano w 16 (spośród 30) działach przemysłu. Niższa niż przed rokiem była sprzedaż w przedsiębiorstwach zajmujących się m.in. produkcją maszyn i urządzeń (o 24,3%), produkcją metali (o 17,1%), produkcją wyrobów z metali (o 16,0%), produkcją pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (o 12,2%), produkcją urządzeń elektrycznych (o 10,4%) oraz produkcją mebli (o 8,6%) i produkcją z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (o 4,8). Wzrost produkcji sprzedanej odnotowano natomiast m.in. w jednostkach zajmujących się produkcją skór i wyrobów skórzanych (o 32,9%), produkcją wyrobów tekstylnych (o 11,0%), produkcją wyrobów z drewna oraz korka, słomy i wikliny (o 5,7%), papieru i wyrobów z papieru (o 3,3%), a także produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (o 2,1%).

Spadkowi produkcji sprzedanej przemysłu w skali roku towarzyszył spadek przeciętnego zatrudnienia w przemyśle o 3,4%. W kraju notowano spadek przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w ujęciu rocznym o 1,9%.

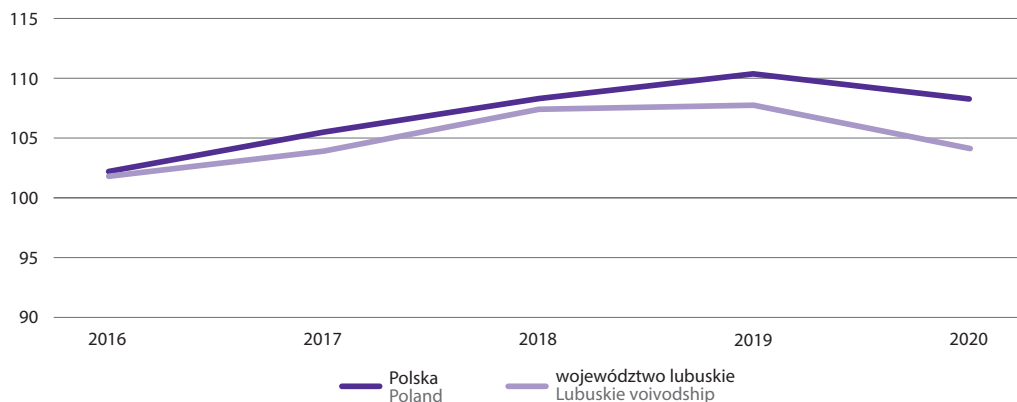
Wykres 63. Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)
 Chart 63. Sold production of industry by PKD sections (current prices)

W 2020 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle w województwie lubuskim wyniosło 71,5 tys. osób, w tym 67,0 tys. w przetwórstwie przemysłowym. Udział przemysłu w przeciętnym zatrudnieniu ogółem wyniósł 54,8% i był mniejszy niż przed rokiem o 0,9 p. proc.

W 2020 r. wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego (w cenach bieżących) wyniosła 541,3 tys. zł, w przetwórstwie przemysłowym wydajność pracy osiągnęła poziom 551,8 tys. zł. Licząc w cenach stałych, zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem zarówno w przemyśle jak i przetwórstwie przemysłowym (o 0,9%). W kraju wartość produkcji sprzedanej w przemyśle w przeliczeniu na 1 zatrudnionego wzrosła w ujęciu rocznym o 0,9% (wobec wzrostu przed rokiem o 2,1%).

Wykres 64. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle. 2015=100
 Chart 64. Indices of average employment in industry. 2015=100

Wykres 65. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD
Chart 65. Average paid employment in industry by PKD sections

Budownictwo Construction

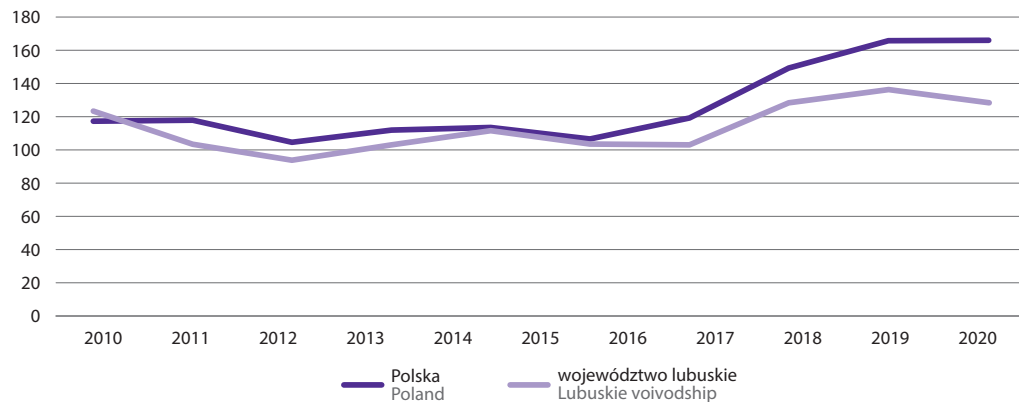
W województwie lubuskim produkcja sprzedana budownictwa przedsiębiorstw budowlanych w 2020 r. wyniosła 2514,4 mln zł (w cenach bieżących) i w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się o 5,9% (w 2019 r. zanotowano wzrost o 6,3%). W kraju produkcja sprzedana budownictwa wzrosła w skali roku o 0,4%, wobec wzrostu w 2019 r. o 10,6%. Udział produkcji sprzedanej budownictwa w produkcji krajowej w województwie lubuskim był najmniejszy wśród województw (wyniósł 0,9%).

Dane o produkcji sprzedanej budownictwa dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Tablica 38. Budownictwo
Table 38. Construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) Sold production of construction (current prices)				
w mln zł in million PLN	1958,4	2186,5	2672,6	2514,4
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	1,2	1,2	1,0	0,9
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	59,3	54,0	44,9	46,5
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thousands	7,5	6,3	7,2	7,4

Wykres 66. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące). 2010=100
Chart 66. Indices of sold production of construction (current prices). 2010=100

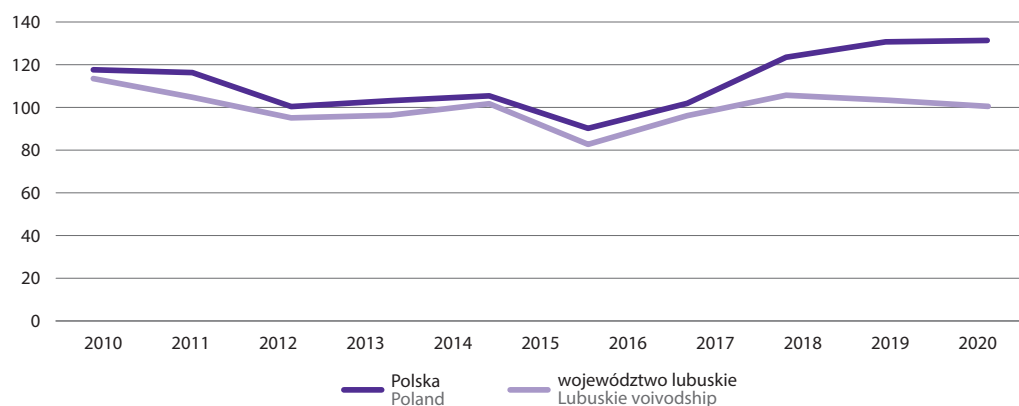

Dane o sprzedaży produkcji budowlano-montażowej dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleceniodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Produkcja budowlano-montażowa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 1168,6 mln zł, tj. stanowiła 46,5% produkcji sprzedanej budownictwa ogółem w województwie lubuskim. W porównaniu z poprzednim rokiem produkcja budowlano-montażowa zmniejszyła się o 2,7% (po spadku w 2019 r. o 2,1%). W kraju zanotowano wzrost produkcji budowlano-montażowej w skali roku o 0,4% (przed rokiem wzrost wyniósł 6,0%).

Województwo lubuskie było w grupie 10 województw, w których wartość produkcji budowlano-montażowej zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim. W pozostałych województwach zanotowano jej wzrost, przy czym najwyższy zanotowano w województwie łódzkim (na poziomie 25,3%). Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej w województwie lubuskim (podobnie jak w 2019 r.) była najmniejsza w kraju.

Wykres 67. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące). 2010=100
Chart 67. Indices of construction and assembly production (current prices). 2010=100

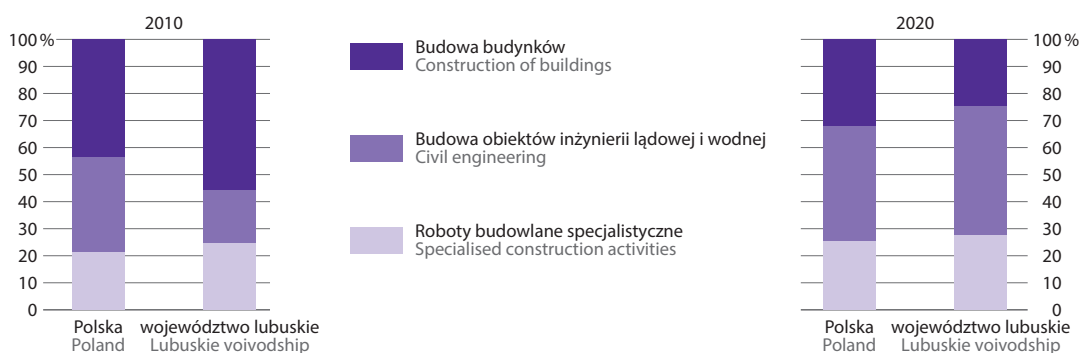

W 2020 r. spadek produkcji budowlano-montażowej w skali roku odnotowano w przedsiębiorstwach zajmujących się w przeważającej części swojej działalnością budową budynków (o 19,0%) oraz budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej (o 2,8%). Wzrost produkcji zaobserwowano w jednostkach zajmujących się specjalistycznymi robotami budowlanymi (o 19,3%).

W strukturze produkcji budowlano-montażowej 47,6% stanowiła produkcja zrealizowana przez podmioty zajmujące się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej. Odsetek ten nie zmienił się w stosunku do notowanego w poprzednim roku, ale wzrósł w stosunku do 2010 r. gdzie wynosił 19,6%.

W 2020 r. na drugim miejscu w strukturze produkcji budowlano-montażowej, znalazła się produkcja sprzedana przedsiębiorstw, których podstawowym rodzajem działalności były roboty budowlane specjalistyczne. W 2020 r. produkcja ta stanowiła 27,6% ogółu produkcji budowlano-montażowej w województwie (wobec 22,5% w poprzednim roku i 24,6% w 2010 r.). Z kolei przedsiębiorstwa zajmujące się budową budynków zrealizowały produkcję odpowiadającą 24,9% ogółu produkcji budowlano-montażowej (wobec 29,9% w poprzednim roku i 55,8% w 2010 r.).

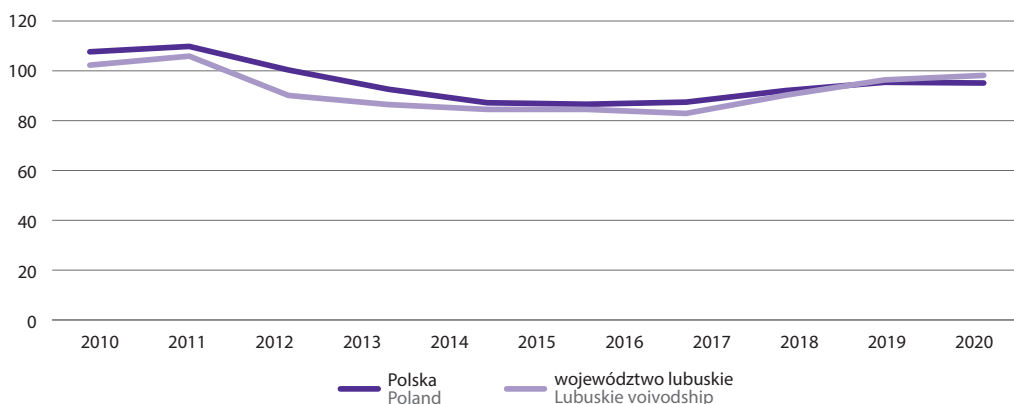
Wykres 68. Produkcja budowlano-montażowa według działów PKD (ceny bieżące)
Chart 68. Construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

W 2020 r. przy spadku produkcji sprzedanej budownictwa w skali roku, przeciętne zatrudnienie w tej sekcji zwiększyło się o 1,8% do 7,4 tys. osób (wobec wzrostu o 6,9% w 2019 r.). W Polsce przeciętne zatrudnienie w budownictwie zwiększyło się o 0,2% w porównaniu z poprzednim rokiem (kiedy wzrost wyniósł 4,0%).

W 2020 r. wydajność pracy w budownictwie, mierzona wartością przychodu ze sprzedaży na 1 zatrudnionego (w cenach bieżących), wyniosła 341,8 tys. zł i zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 7,6% (w 2019 r. odnotowano spadek w skali roku o 0,6%).

Wykres 69. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie. 2010=100
Chart 69. Indices of average employment in construction. 2010=100

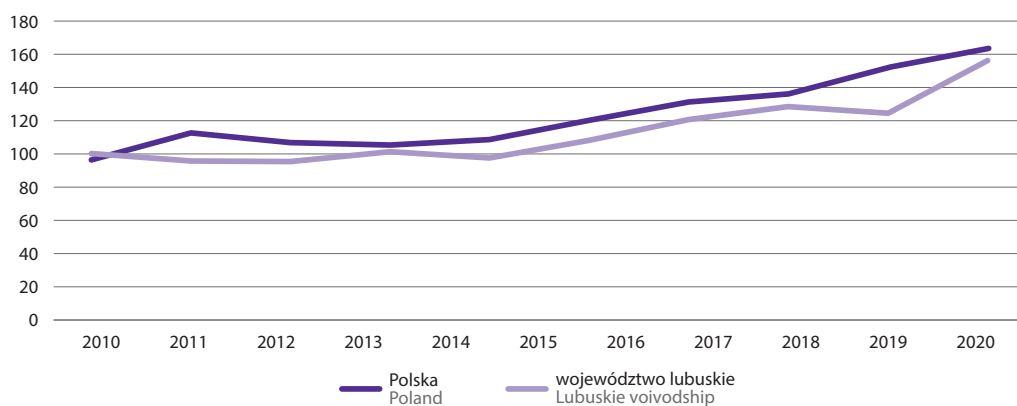
Budownictwo mieszkaniowe

Residential construction

W województwie lubuskim w 2020 r. oddano do użytkowania więcej mieszkań niż w roku poprzednim. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania była mniejsza niż w 2019 r. Zmniejszyła się liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto, jednak wzrosła liczba mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym.

W województwie lubuskim oddano do użytkowania 5160 mieszkań, tj. o 24,8% więcej niż w 2019 r. i o 55,8% więcej w porównaniu z 2010 r. W skali kraju liczba mieszkań oddanych do użytkowania zwiększyła się, odpowiednio o 6,7% i 63,0%.

Wykres 70. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania. 2010=100
Chart 70. Indices of the number of dwellings completed. 2010=100

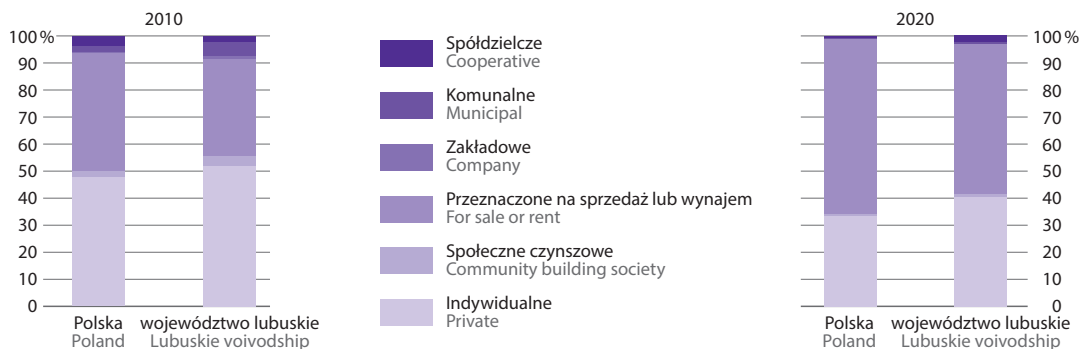

Tablica 39. Budownictwo mieszkaniowe
Table 39. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	3,2	3,2	4,1	5,1	5,8
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	100,3	95,4	92,7	86,0	88,5
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings which received construction permits or which were registered with a construction project per 1000 population	3,7	4,2	6,4	8,0	7,2
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings whose construction started per 1000 population	4,1	3,9	5,4	5,2	5,8

Od kilku lat w województwie ponad połowę nowych mieszkań oddaje się do użytkowania w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem. W 2020 r. było to 2878 mieszkań (to o 29,3% więcej niż w 2019 r.). Kolejne 2086 mieszkań oddali do użytkowania inwestorzy indywidualni (tj. o 15,7% więcej niż w poprzednim roku). W zasobach mieszkaniowych przybyło również 116 mieszkań spółdzielczych, 50 społecznych czynszowych i 30 komunalnych. Nie oddano do użytkowania mieszkań zakładowych.

Wykres 71. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa
Chart 71. Dwellings completed by construction form

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2020 r. wyniosła 86,0 m² i była mniejsza o 6,7 m² w porównaniu z poprzednim rokiem (w kraju zanotowano spadek 0,1 m² do 88,5 m²). W odniesieniu do 2010 r. powierzchnia użytkowa 1 mieszkania zmniejszyła się o 14,3 m² (w kraju – o 17,6 m²).

W 2020 r. zarówno w województwie lubuskim, jak i w kraju niemal $\frac{3}{4}$ mieszkań oddanych do użytkowania zlokalizowanych było na terenach miejskich. W województwie było to 3600 mieszkań o przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania 71,8 m² (o 9,3% mniej niż przed rokiem). Przeciętna powierzchnia mieszkania oddanego do użytkowania na terenach miejskich w kraju wyniosła 70,4 m² (to o 0,4% mniej niż w poprzednim roku). W województwie lubuskim mieszkanie oddane do użytkowania w miastach składało się przeciętnie z 3,4 izby (wobec 3,2 przeciętnie w kraju). Wartość tego wskaźnika była o 5,6% niższa niż przed rokiem (w kraju pozostała na tym samym poziomie).

Na terenach wiejskich oddano do użytkowania 1560 mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła 118,7 m² (o 2,9% mniej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego). W kraju przeciętna powierzchnia mieszkania zmniejszyła się o 0,5% w skali roku do 126,4 m². W województwie lubuskim przeciętna liczba izb w mieszkaniu zlokalizowanym na wsi wyniosła 5,0 (tj. mniej niż w 2019 r. 2,0%), a w Polsce pozostała na tym samym poziomie tj. 5,1.

W przekroju powiatów województwa lubuskiego, największą przeciętną powierzchnią użytkową mieszkań oddanych do użytkowania zanotowano w powiecie wschowskim (119,6 m²), a najmniejszą w Gorzowie Wlkp. (55,9 m²).

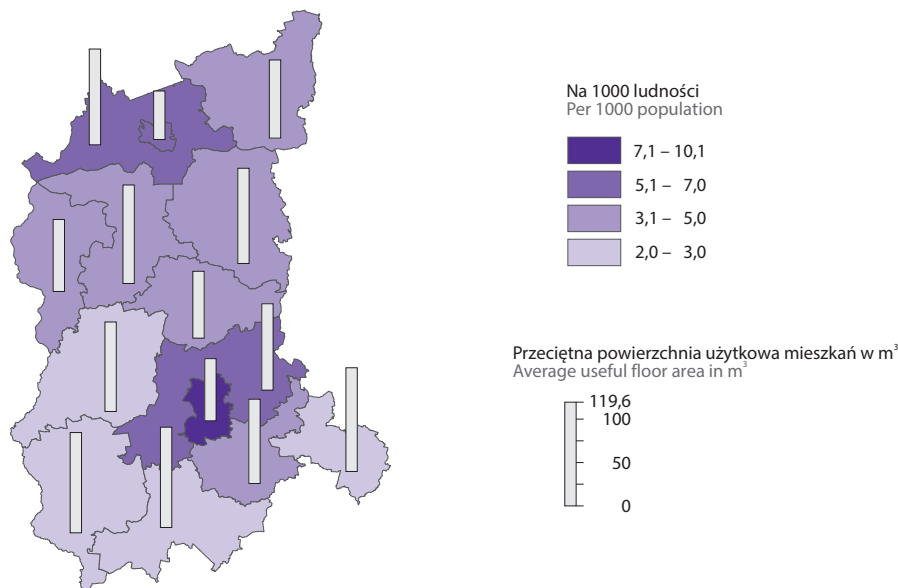
Podobnie jak w latach poprzednich, wszystkie mieszkania oddane do użytkowania wyposażone były w wodociąg i kanalizację. W 2020 r. 89,2% mieszkań posiadało podłączenie do wodociągu z sieci (to o 0,5 p. proc. więcej niż rok wcześniej), a 80,0% do kanalizacji z sieci (mniej o 0,4 p. proc.). Gaz z sieci posiadało 52,7% mieszkań oddanych do użytkowania (tj. 5,4 p. proc. mniej niż przed rokiem). Z ogółu oddanych mieszkań 65,9% posiadało indywidualne ogrzewanie centralne (odsetek ten zmniejszył się o 5,7 p. proc. w ciągu roku), a 34,1% - centralne ogrzewanie z sieci (o 5,7 p. proc. więcej niż w 2019 r.).

Istotnym miernikiem natężenia budownictwa mieszkaniowego jest wskaźnik oddanych do użytkowania mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności, który w 2020 r. w województwie wyniósł 5,1 (wobec 4,1 w roku 2019). W kraju wartość tego wskaźnika osiągnęła wysokość 5,8 (wobec 5,4 w poprzednim roku).

W regionie w 2020 r. najwięcej mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności oddano w Zielonej Górze (10,1). Relatywnie wysokie wartości wskaźnika odnotowano również w powiecie zielonogórskim (6,9), w Gorzowie Wlkp. (6,5), powiecie gorzowskim (5,8), słubickim (4,8) i świebodzińskim (4,7). Najmniej mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności oddano w powiecie żagańskim (2,0), wschowskim (2,3), żarskim (2,4) i krośnieńskim (3,0).

Mapa 40. Mieszkania oddane do użytkowania w 2020r.

Map 40. Dwellings completed in 2020

W województwie lubuskim, w 2020 r., wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym dla 8044 mieszkań, tj. o 24,9% więcej niż przed rokiem. W odniesieniu do 2010 r. liczba ta wzrosła o 114,7%. W kraju liczba pozwoleń na budowę wzrosła odpowiednio o 2,7% i 57,9% i w 2020 r. wyniosła 276,1 tys.

Najwięcej pozwoleń (lub zgłoszeń z projektem budowlanym) wydano na realizację mieszkań w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem (64,1% ogółu pozwoleń) oraz w budownictwie indywidualnym (32,8%).

W układzie przestrzennym największy wzrost liczby mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia zanotowano w Gorzowie Wlkp. (z 628 do 1507), powiecie gorzowskim (z 716 do 971), a także nowosolskim (z 568 do 792). Istotny wzrost wystąpił także w powiecie słubickim (z 356 do 555) oraz sulęcińskim (z 151 do 296). Spadek liczby mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia (lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym) zanotowano w 4 powiatach, przy czym największy w żarskim (z 521 mieszkań przed rokiem do 424).

W 2020 r., rozpoczęto budowę 5219 mieszkań, tj. o 5,3% mniej niż w 2019 r., jednak w porównaniu z 2010 r. zanotowano wzrost o 25,7%. W skali kraju liczba mieszkań rozpoczętych była o 5,7% mniejsza niż przed rokiem, a o 41,6% większa niż w 2010 r.

Spośród mieszkań, których budowę rozpoczęto w 2020 r. najwięcej dotyczyło budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem (53,2% ogółu mieszkań) oraz budownictwa indywidualnego (43,7%). Mieszkania spółdzielcze stanowiły 3,0% wszystkich mieszkań rozpoczętych. Nie rozpoczęto natomiast budowy mieszkań społecznych czynszowych, komunalnych oraz zakładowych.

Rynek wewnętrzny

Internal market

W 2020 r. sprzedaż detaliczna w województwie lubuskim była niższa od zrealizowanej w 2019 r. W stosunku do poprzedniego roku spadła także sprzedaż hurtowa zrealizowana w przedsiębiorstwach handlowych, w tym w jednostkach hurtowych.

Dane o **sprzedaży detalicznej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

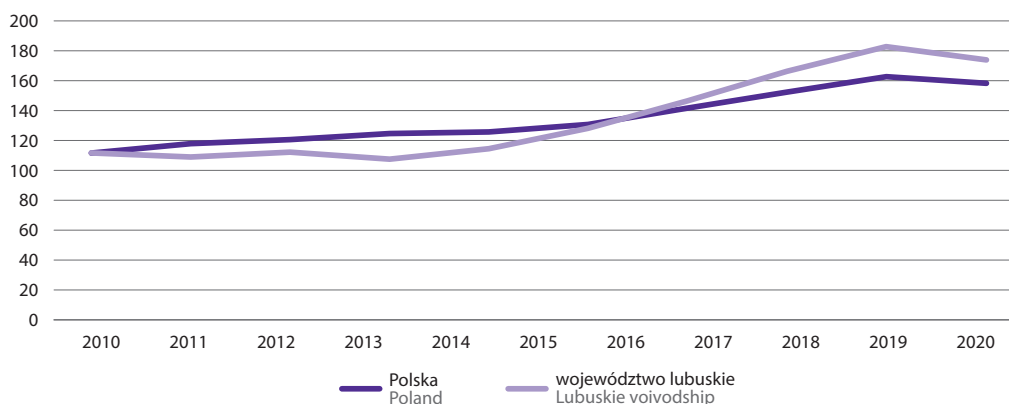
Sprzedaż detaliczna zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe w 2020 r. była o 4,8% niższa od notowanej przed rokiem (po wzroście w 2019 r. o 9,8%). W kraju sprzedaż detaliczna spadła w ciągu roku o 2,6% (wobec wzrostu o 6,7% w 2019 r.).

Spośród znaczących w strukturze sprzedaży grup, wysoki wzrost notowano w jednostkach zajmujących się sprzedażą tekstyliów, odzieży, obuwia (o 44,2%) oraz w podmiotach prowadzących sprzedaż mebli, rtv, agd (o 40,0%). Sprzedaż zwiększyła się również w dziale prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (o 23,0%), a także w podmiotach prowadzących sprzedaż żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (3,4%).

W strukturze sprzedaży detalicznej największy udział miały przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż tekstyliów, odzieży, obuwia (27,0% tj. o 9,2 p. proc. więcej w skali roku), żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (21,5%, tj. o 1,7 p. proc. więcej niż przed rokiem) oraz paliw stałych, ciekłych i gazowych (20,4%, tj. o 8,8 p. proc. mniej niż w poprzednim roku). Sprzedaż realizowana przez przedsiębiorstwa zajmujące się dystrybucją pojazdów samochodowych, motocykli, części stanowiła 9,1% ogółu sprzedaży detalicznej (tj. o 0,7 p. proc. mniej w skali roku), a jednostki z grupy pozostałych - 8,7% (tj. 2,0 p. proc. mniej niż przed rokiem). W dziale jednostek prowadzących sprzedaż mebli, RTV i AGD sprzedaż detaliczna wyniosła 4,7% (tj. o 1,5 p. proc. więcej niż przed rokiem), a w działach prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach 4,2% (tj. o 0,9 p. proc. więcej w odniesieniu do poprzedniego roku), farmaceutyki, kosmetyki i sprzęt ortopedyczny 1,2% (tj. o 1,3 p. proc. mniej w skali roku).

Wykres 72. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące). 2010=100

Chart 72. Indices of retail sales of goods (current prices). 2010=100

Tablica 40. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)
 Table 40. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	rok poprzedni = 100 previous year = 100				
Ogółem Total	116,1	106,5	113,6	109,8	106,7
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	103,7	109,4	86,0	120,7	104,6
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquid and gaseous fuels	143,0	114,6	123,6	104,7	104,1
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	113,0	104,4	96,6	112,6	105,2
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowa- nych sklepach Other retail sale in non-specialized stores	98,0	103,7	102,1	91,5	110,3
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics, orthopedic equipment	71,2	113,7	115,7	77,7	108,8
Tekstylia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	91,7	153,5	164,5	144,1	106,5
Meble, RTV, AGD Furniture, radio, TV and household appliances	140,6	55,2	130,5	113,0	115,1
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowa- nych sklepach Newspapers, books, other sale in specialized stores	98,7	100,3	95,0	91,3	104,9
Pozostałe Others	116,5	93,1	110,5	105,3	102,3

a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

a Groups of enterprises were created on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included to a specific category by predominating kind of activity and according to its present organizational status. The recorded changes of retail sales index may result, among others, from change both in the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

Sprzedaż hurtowa w 2020 r. w jednostkach handlowych była o 9,9%, niższa niż rok wcześniej, kiedy notowano wzrost o 2,3%. W przedsiębiorstwach hurtowych sprzedaż ukształtowała się na poziomie o 12,6% niższym niż przed rokiem (wobec wzrostu w 2019 r. o 0,8%). W kraju wystąpił spadek sprzedaży hurtowej w przedsiębiorstwach handlowych o 0,9% i wzrost w jednostkach hurtowych o 0,3%, wobec wzrostu odpowiednio o 6,6% i 5,0% w roku poprzednim.

Transport

Transport

W 2019 r. w województwie lubuskim wskaźnik długości dróg publicznych na 100 km² zwiększył się w porównaniu z notowanym w 2010 r., jednak był mniejszy niż przeciętnie w kraju. Zwiększyła się, w omawianym okresie długość dróg ekspresowych i autostrad. Zarówno ruch samolotów jak i ruch pasażerów w portach lotniczych województwa w ostatnich latach wzrastał (do 2019 r.).

W końcu 2019 r. sieć dróg publicznych w województwie lubuskim wyniosła 15,6 tys. km, to o 18,4% więcej niż w 2010 r. Na 100 km² powierzchni przypadało 111,9 km dróg (wobec 135,9 km na 100 km² w kraju).

Z ogółu dróg publicznych w województwie, najwięcej – 9,0 tys. km, tj. 57,5% stanowiły drogi gminne. Długość dróg powiatowych wyniosła 4,1 tys. km, tj. 26,5% ogółu dróg publicznych. Drogi wojewódzkie stanowiły 1,6 tys. km, a krajowe 0,9 tys. km, tj. odpowiednio 10,2% i 5,8% ogółu dróg publicznych w województwie.

Ponad połowę dróg publicznych (57,5%) stanowiły drogi o nawierzchni twardej, w tym 51,2% - drogi o nawierzchni ulepszonej. Drogami o nawierzchni twardej były wszystkie drogi krajowe i wojewódzkie. Z ogółu długości dróg powiatowych 83,8% miało nawierzchnię twardą. Najmniejszy odsetek dróg o nawierzchni twardej notuje się w przypadku dróg gminnych – 33,7%.

Wskaźnik gęstości dróg publicznych o nawierzchni twardej w 2019 r. wyniósł 64,4 km na 100 km² i wzrósł o 0,3 km w stosunku do roku poprzedniego i o 6,0 km w odniesieniu do 2010 r. W przypadku dróg powiatowych na 100 km² przypadało 24,8 km dróg (wobec 24,9 km w 2018 r. i 25,0 km w 2010 r.), a gminnych - 21,7 km (wobec 21,3 km w 2018 r. i 16,2 km w 2010 r.). Wartości tych wskaźników były mniejsze od przeciętnych w kraju, które wyniosły 36,7 km na 100 km² dla dróg powiatowych i 45,9 km dla dróg gminnych. Gęstość dróg wojewódzkich i krajowych nie zmieniła się w odniesieniu do 2018 r. i wyniosła odpowiednio 11,4 km i 6,5 km na 100 km². W porównaniu z 2010 r. w obu przypadkach wartość wskaźnika wzrosła, odpowiednio o 0,1 km i 0,7 km na 100 km². Oba wskaźniki w województwie były nieznacznie wyższe od przeciętnych w kraju (odpowiednio 9,4 i 6,2 km na 100 km²).

Drogi powiatowe i gminne o nawierzchni gruntowej stanowiły łącznie 50,5% ogólnej długości tych dróg w województwie, tj. o 0,1 p. proc. mniej niż w 2018 r. jednak o 3,8 p. proc. więcej niż w 2010 r. W kraju udział dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg wyniósł 31,3% i zmniejszył się zarówno w stosunku do 2018 r. jak i do 2010 r. (odpowiednio o 0,8 p. proc. i 5,6 p. proc.).

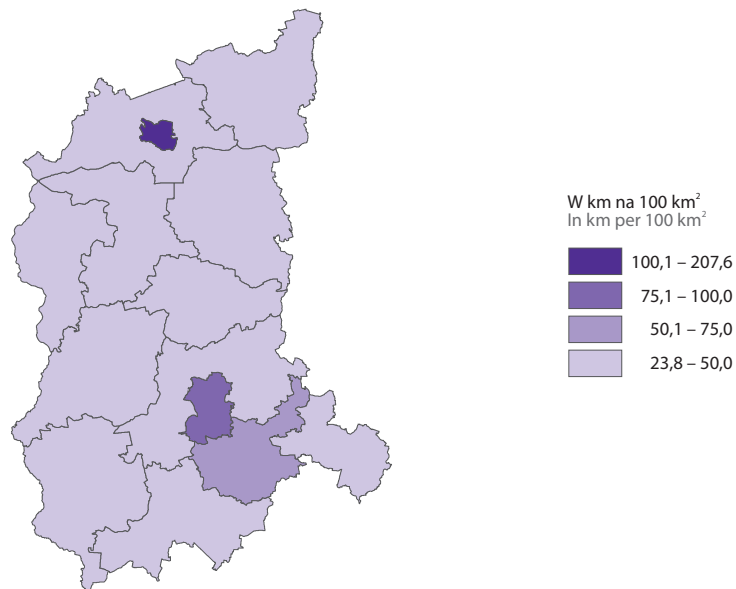
W przeliczeniu na 1000 km² w województwie lubuskim podobnie jak w 2018 r. dostępne było 18,4 km dróg ekspresowych i autostrad. W porównaniu z 2010 r. wskaźnik ten zwiększył się o 14,2 km, w związku z powstaniem w 2011 r. autostrady o długości ponad 89 km i niemal 3-krotnym wzrostem długości dróg ekspresowych (z 59,4 km w 2010 r. do 168,7 km z 2019 r.). W rezultacie od 2011 r. gęstość dróg ekspresowych i autostrad w województwie utrzymuje się na wyższym poziomie niż średnia w kraju.

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 1440) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe; drogi wojewódzkie; drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Wykres 73. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 73. Structure of hard surface public roads. As of 31 December

Mapa 41. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia
Map 41. Improved hard surface communal and district roads in 2019. As of 31 December

Tablica 41. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni. Stan w dniu 31 grudnia
Table 41. Public roads by type of surface. As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem w km Total in km	13218,2	14975,7	15579,6	15646,9
o nawierzchni twardej hard surface	8166,4	8608,1	8962,5	9003,5
ulepszonej improved	7269,5	7608,0	7968,9	8011,3
o nawierzchni gruntowej unsurfaced	5042,9	6358,7	6615,8	6642,1

Źródło : dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

Tablica 42. Drogi publiczne o twardej nawierzchni. Stan w dniu 31 grudnia
Table 42. Hard surface public roads. As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem w km Total in km	8166,4	8608,1	8962,5	9003,5
na 100 km ² per 100 km ²	58,4	61,5	64,1	64,4
o nawierzchni ulepszonej with improved surface	7269,5	7608,0	7968,9	8011,3
ekspresowe expressways	59,4	142,4	168,7	168,7
autostrady motorways	-	89,2	89,2	89,2

Źródło : dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

Regularna komunikacja autobusowa w 2019 r. prowadzona była na 625 liniach krajowych o łącznej długości 21,7 tys. km. Zarówno liczba linii autobusowych jak i ich długość zwiększyła się w odniesieniu do 2018 r. (odpowiednio o 77 linii i o 1,9 tys. km) i zmniejszyła się w stosunku do 2010 r. (o 277 linii i 13,4 tys. km).

Wykres 74. Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia
Chart 74. Structure of national lines of scheduled bus transport in 2019. As of 31 December

Tablica 43. Komunikacja miejska^a. Stan w dniu 31 grudnia
Table 43. Urban transport^a. As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	1334,0	1119,2	1239,8	1870,1
w tym: of which:				
linii autobusowych bus lines	1299,0	1094,2	1239,8	1870,1
linii tramwajowych tram lines	35,0	25,0	-	-
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	177	170	214	231
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	144	151	200	216
tramwaje trams	34	35	18	22
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	-	-	-	14
Liczba miejsc w autobusach w tys. Number of seats in buses in thousands	18,4	17,1	20,4	20,8
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych w tys. of which adjusted to carrying the disabled persons in thousands	15,6	16,2	19,8	20,2
Liczba miejsc w tramwajach w tys. Number of seats in trams in thousands	4,8	5,0	2,8	3,6
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych w tys. of which adjusted to carrying the disabled persons in thousands	-	-	-	2,4
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	45,4	43,1	43,4	43,5
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	44,4	42,3	42,7	42,9

a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a Data concern entities, in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

W 2019 r. w województwie lubuskim długość linii komunikacji miejskiej wyniosła 1,9 tys. km, tj. o 40,2% więcej niż w 2010 r. Tabor komunikacji miejskiej zarówno w 2019 r. jak i 2010 r. stanowiły w zdecydowanej większości autobusy (0,2 tys.), w których było łącznie 20,8 tys. miejsc. W omawianym roku przewieziono 43,5 mln pasażerów (to o 4,2% mniej niż w 2010 r.). Wskaźnik przewozów pasażerskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca od lat pozostaje na zbliżonym poziomie ok. 43 i jest on ponad 2-krotnie mniejszy niż przeciętnie w kraju.

W końcu 2019 r. długość linii kolejowych eksploatowanych w województwie wyniosła 0,9 tys. km, co stanowiło 4,8% ogółu linii kolejowych w kraju. W 2019 r. długość linii kolejowych eksploatowanych zwiększyła się o 15 km w relacji do poprzedniego roku. Gęstość linii kolejowych w województwie była nieco wyższa niż przeciętnie w kraju i wyniosła 6,6 km na 100 km² (wobec 6,5 w 2018 r. i 6,2 przeciętnie w Polsce).

Ruch samolotów w porcie lotniczym województwa lubuskiego w 2019 r. był o 31,4% większy niż w 2018 r. (w porównaniu z 2010 r. zwiększył się o 18,6%). Liczba startów i lądowań w ruchu krajowym wzrosła zarówno w odniesieniu do roku poprzedniego (o 44,3%), jak i 2010 r. (o 71,0%). W ruchu międzynarodowym natomiast liczba ta spadła w porównaniu z rokiem poprzednim o 18,5% i w odniesieniu do 2010 r. o 61,8%. Udział samolotów polskich w krajowym ruchu lotniczym w końcu 2019 r. wyniósł 98,1%, tj. zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 3,5 p. proc. W porównaniu ze stanem w 2010 r. wartość wskaźnika zmniejszyła się o 2,0 p. proc. W komunikacji międzynarodowej liczba startów i lądowań polskich samolotów w omawianym roku zmniejszyła się zarówno w porównaniu z 2018 r. jak i 2010 r. (odpowiednio o 36,0% i o 92,9%).

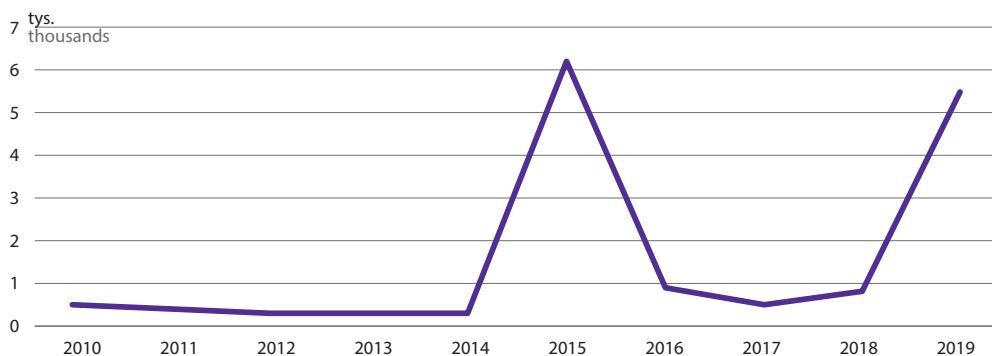
Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

Tablica 44. Ruch pasażerów w portach lotniczych
Table 44. Passenger traffic at airports

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :				
krajowych domestic	1782	5281	9883	13261
zagranicznych foreign	233	4630	402	2804
Pasażerowie odprawieni z portów ^a : Passenger departures to airports ^a :				
krajowych domestic	1959	5636	11248	14654
zagranicznych foreign	233	1559	401	2730

^a W lotach komunikacyjnych.
^a In transport flights.

Wykres 75. Ruch międzynarodowy pasażerów w porcie/portach lotniczych (przyjazdy i wyjazdy)
Chart 75. International passenger traffic at airport/airports (arrivals and departures)

W 2019 r. w województwie lubuskim transportem lotniczym przewieziono 33,4 tys. pasażerów, tj. o 52,5% więcej niż przed rokiem. Liczba pasażerów przewiezionych transportem lotniczym w kraju wyniosła 48984,9 tys. osób i była większa o 7,1% niż w 2018 r. W odniesieniu do 2010 r. w województwie lubuskim ruch pasażerów był ponad 7-krotnie większy, w kraju natomiast ponad 2-krotnie.

W regionie w porównaniu z poprzednim rokiem, w 2019 r. zanotowano wzrost przewozów pasażerów zarówno w komunikacji międzynarodowej (o 589,2%), jak i krajowej (o 32,1%). Samoloty polskie przewiozły o 29,7% więcej pasażerów niż przed rokiem, a ich udział w przewozach pasażerów transportem lotniczym ogółem wyniósł 83,3% (przed rokiem 98,0%).

Energia

Energy

W 2019 r. w województwie lubuskim produkcja energii elektrycznej była większa niż w poprzednim roku. Zwiększył się także udział produkcji energii ze źródeł odnawialnych w ogólnej produkcji energii elektrycznej. Przy wzroście liczby gospodarstw domowych, będących odbiorcami energii elektrycznej, zmniejszyło się zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 gospodarstwo w stosunku do 2018 r.

W omawianym okresie w województwie lubuskim łączna moc elektryczna zainstalowana w elektrowniach wyniosła 850,1 MW, tj. o 4,5% więcej niż w poprzednim roku i o 75,6% więcej w porównaniu z 2010 r. Moc osiągalna elektrowni wzrosła o 2,6% w ciągu roku i o 75,1% w odniesieniu do 2010 r., co oznacza, że na koniec 2019 r. wyniosła 816,1 MW. W skali kraju, w ciągu roku, zwiększyła się zarówno moc zainstalowana jak i osiągalna (po 7,0%) i wyniosła odpowiednio 47436,6 MW i 46291,0 MW. W porównaniu ze stanem w 2010 r. wzrost ten wyniósł odpowiednio 31,6% i 24,4%.

W 2019 r. w elektrowniach województwa lubuskiego wyprodukowano 3376 GWh energii elektrycznej tj. 2,1% energii wyprodukowanej w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim produkcja energii zwiększyła się w województwie (o 2,6%), wobec spadku zanotowanego w kraju (o 3,6%). W 2019 r. w województwie wyprodukowano o 47,8% więcej energii elektrycznej niż w 2010 r., natomiast w Polsce wzrost wyniósł 4,0%.

W 2019 r. wyprodukowano ponad 731 GWh energii z odnawialnych nośników (wobec 25354 GWh w kraju). Było to 21,6% ogólnej produkcji energii elektrycznej w województwie, tj. o 1,7 p. proc. więcej niż przed rokiem i o 13,0 p. proc. więcej niż w 2010 r. W kraju udział ten był mniejszy niż w województwie lubuskim i wyniósł 15,5%, tj. o 2,8 p. proc. więcej niż w 2018 r. i o 8,6 p. proc. więcej w stosunku do 2010 r.

Wykres 76. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki
Chart 76. Structure of electricity consumption by economy sectors

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Tablica 45. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych
 Table 45. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Odbiorcy (stan w dniu 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31 December) in thousands	359,2	353,9	405,4	408,0
miasta urban areas	241,5	242,7	280,7	284,5
wieś rural areas	117,7	111,3	124,7	123,
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year):				
w GWh in GWh	749,9	695,4	785,8	794,7
miasta urban areas	468,0	430,0	490,3	498,7
wieś rural areas	281,9	265,3	295,5	296,0
w kWh na odbiorcę ^a in kWh per consumer ^a	2087,8	1964,8	1938,2	1948,0
miasta urban areas	1938,0	1772,2	1746,8	1753,1
wieś rural areas	2395,0	2385,0	2368,9	2396,9

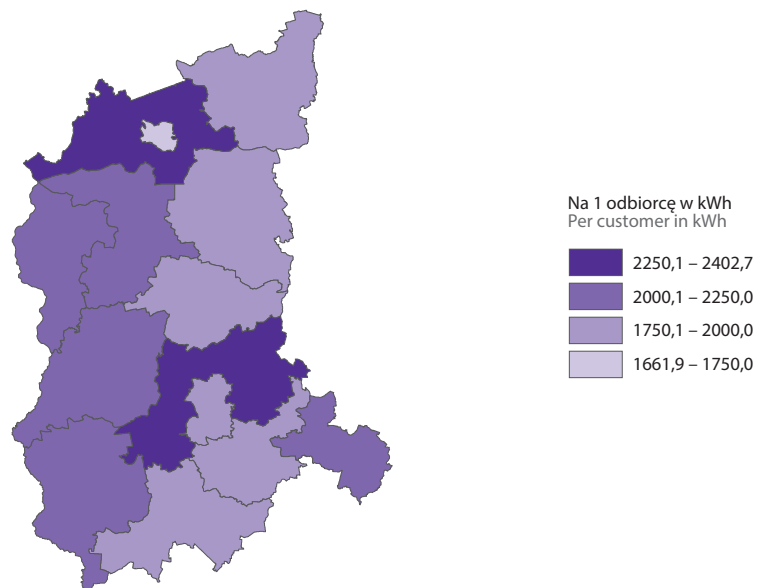
^a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 grudnia.

Źródło: dane Ministerstwa Energii.

^a The number of consumers as of 31 December was used in calculations.

Source: data of Ministry of Energy.

Mapa 42. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2019 r.
 Map 42. Consumption of electricity in households in 2019

W końcu 2019 r. w województwie lubuskim było 408 tys. gospodarstw domowych, będących odbiorcami energii elektrycznej, tj. o 0,6% więcej niż w 2018 r. i o 13,6% więcej w porównaniu z 2010 r. Przeciętne zużycie energii elektrycznej przypadającej na 1 gospodarstwo domowe w województwie zwiększyło się o 0,5% w stosunku do 2018 r., a zmniejszyło się o 6,7% w odniesieniu do 2010 r. W kraju liczba gospodarstw domowych korzystających z energii elektrycznej wzrosła w omawianych okresach (odpowiednio o 1,2% i 9,9%), a przeciętne zużycie energii w gospodarstwach domowych zmniejszyło się zarówno w odniesieniu do 2018 r. (o 0,9%), jak i do 2010 r. (o 6,5%).

W 2019 r. zarówno w województwie lubuskim, jak i w kraju blisko $\frac{3}{4}$ odbiorców energii elektrycznej zlokalizowanych było na terenach miejskich; w województwie było to ponad 284 tys. odbiorców. Zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na jednego mieszkańca miasta wyniosło 758 kWh, to o 0,2% więcej niż w 2018 r. (wobec zużycia w kraju, podobnie jak w poprzednim roku, na poziomie 778 kWh).

Na terenach wiejskich województwa lubuskiego było ponad 123 tys. gospodarstw, będących odbiorcami energii elektrycznej. W odniesieniu do 2018 r. liczba ta zmniejszyła się w województwie, a wzrosła w kraju, odpowiednio o 1,0% i o 0,7%. Zużycie energii elektrycznej w województwie w przeliczeniu na 1 mieszkańca na terenach wiejskich wyniosło 833 kWh (wobec 826 kWh w kraju).

Rozdział 7

Chapter 7

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Finances of local government units

7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

W 2019 r. dochody jednostek samorządu terytorialnego (JST) w województwie lubuskim na 1 mieszkańca stanowiły 96,6% średnich dochodów JST na 1 mieszkańca w kraju. W strukturze dochodów JST ogółem, w porównaniu z 2018 r. i 2010 r. wzrósł udział dochodów własnych, dotacji i subwencji ogólnej.

W 2019 r. łączne dochody jednostek samorządu terytorialnego (JST) w województwie lubuskim wyniosły 7100,7 mln zł, tj. więcej o 11,3% w porównaniu z 2018 r. i o 67,8% w relacji do zrealizowanych w 2010 r.

Z ogółu dochodów JST w województwie 54,3% stanowiły dochody gmin, a 26,6% to dochody miast na prawach powiatu. Udział dochodów gmin i miast na prawach powiatu był w dochodach JST ogółem wzrósł, w porównaniu z 2010 r., odpowiednio o 2,6 p. proc. i 5,7 p. proc. Zmniejszył się, w omawianym okresie, udział dochodów województwa (o 4,3 p. proc. do 6,9%) i dochodów powiatów (o 4,0 p. proc. do 12,2%). W porównaniu z 2018 r. zmiany w strukturze dochodów JST nie przekraczały 1 p. proc.: wzrósł udział dochodów miast na prawach powiatu (o 0,3 p. proc.), budżetu województwa (o 0,2 p. proc.) i gmin (o 0,1 p. proc.), przy spadku udziału dochodów powiatu (o 0,6 p. proc.).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody budżetów JST w województwie lubuskim w 2019 r. wyniosły 7009 zł, wobec 7255 zł na 1 mieszkańca w kraju. W relacji do poprzedniego roku dochody na 1 mieszkańca wzrosły o tj. o 11,6%, a w porównaniu z 2010 r. - o 69,5%. Najwyższe dochody na 1 mieszkańca charakteryzowały miasta na prawach powiatu – o 1,9% wyższe od średniej dla JST ogółem w województwie. W pozostałych jednostkach dochody na 1 mieszkańca były niższe od średniej: w budżetach gmin – o 26,5% niższe, w budżetach powiatów – o 83,4%, a w budżecie województwa – o 93,1%.

Głównym źródłem dochodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego są dochody własne. W 2019 r. dochody te stanowiły 45,5% ogółu dochodów budżetów JST, tj. o 0,6 p. proc. mniej niż w 2018 r. i o 4,1 p. proc. więcej w porównaniu z 2010 r. Dochody z tytułu dotacji stanowiły 32,6% ogółu dochodów, tj. o 1,3 p. proc. więcej niż w 2018 r. i o 4,6 p. proc. więcej w stosunku do 2010 r. Zmniejszył się natomiast odsetek dochodów w formie subwencji ogólnej, który wyniósł 21,9%, tj. o 0,6 p. proc. mniej niż w poprzednim roku i o 8,6 p. proc. mniej w porównaniu z 2010 r.

W 2019 r. dochody własne wyniosły 3230,7 mln zł i były wyższe niż w poprzednim roku o 9,8% oraz w stosunku do 2010 r. o 84,3%. Spośród kategorii wyróżnionych w ramach dochodów własnych, wyższe niż przed rokiem były m.in. dochody z grupy tzw. pozostałe dochody (o 22,6%), które stanowiły 10,3% ogółu dochodów budżetów JST. Wzrosły także dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (o 9,9%), i podatku od nieruchomości (o 1,8%), a ich udziały w ogóle budżetów JST stanowiły odpowiednio 18,1% i 9,5%. Wyższe były również dochody z majątku (o 13,7%), stanowiąc 2,9% ogółu dochodów JST. Mniejsze niż przed rokiem (o 5,7%) były dochody JST z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób prawnych, ich udział wyniósł 2,1% ogółu dochodów JST.

Tablica 46. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 46. Revenue of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział dochodów własnych w % ogółem dochodów share of own revenue in % of total revenue
Ogółem Total	4136	4846	6282	7009	45,5
Gminy ^a Gminas ^a	2804	3442	4605	5149	47,0
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	3638	4381	6355	7141	48,6
Powiaty Powiats	878	919	1081	1161	39,3
Województwo Voivodship	465	480	422	483	32,5

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Największy udział dochodów własnych w dochodach ogółem notuje się w budżetach miast na prawach powiatu (w 2019 r. – 48,6%). Były to głównie dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatku od nieruchomości, które w 2019 r. stanowiły odpowiednio 23,5% i 8,8% ogółu dochodów budżetów miast na prawach powiatu. Relatywnie wysoki był również udział dochodów tzw. pozostałych (9,9%).

W budżetach gmin dochody własne stanowiły średnio 47,0% ogółu dochodów, przy czym ich największy udział zanotowano w dochodach gmin miejskich (55,5%). W dochodach budżetów gmin miejsko-wiejskich odsetek dochodów własnych wyniósł 46,1%, a wiejskich 42,9%. W ramach dochodów własnych gmin, największy udział w dochodach ogółem miały wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (16,4%) oraz z tytułu podatku od nieruchomości (13,3%). Znaczące w strukturze dochodów budżetów gmin pozostały tzw. pozostałe dochody (9,5% ogółu dochodów gmin) oraz dochody z majątku (3,8%).

W ogóle dochodów budżetów powiatów dochody własne stanowiły 39,3%, w tym 19,5% - dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych, a 18,5% - tzw. pozostałe dochody.

W budżecie województwa odsetek dochodów własnych w 2019 r. wyniósł 32,5%, w tym 20,1% – z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób prawnych, a 8,2% - z tytułu udziału w podatku dochodowych od osób fizycznych.

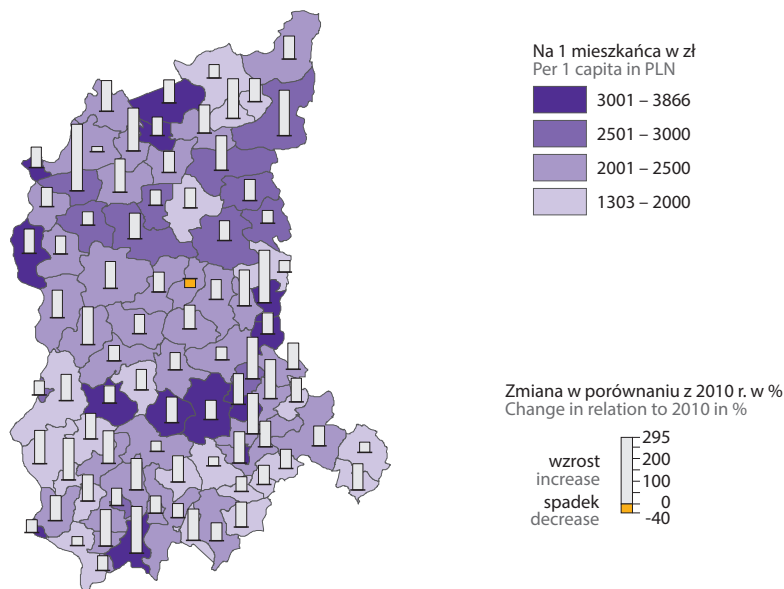
Źródłami dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego są: udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT), wpływy z podatków oraz opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez JST (o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej), odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych (o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej) i inne.

W 2019 r. dochody własne JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie lubuskim wyniosły 3189 zł (wobec 3229 zł na 1 mieszkańca średnio w kraju) i były o 10,1% wyższe w porównaniu z poprzednim rokiem. W stosunku do 2010 r. wzrost dochodów własnych na 1 mieszkańca wyniósł 86,1%.

Najwyższe dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca zanotowano w miastach na prawach powiatu, które w 2019 r. wyniosły 3468 zł, tj. o 5,6% więcej niż przed rokiem. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca wyniosły średnio 2422 zł, w tym dochody gmin miejskich – 2846 zł, miejsko-wiejskich – 2342 zł, a wiejskich – 2282 zł. Dochody własne gmin były wyższe niż przed rokiem średnio o 10,1%, przy czym najwyższy wzrost dochodów własnych na 1 mieszkańca zanotowano w gminach miejskich (o 18,1%). W gminach wiejskich wzrost wyniósł 11,7%, a w miejsko-wiejskich – 10,3%. Dochody własne powiatów wyniosły 457 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca, tj. o 16,0% więcej niż w poprzednim roku, a województwa – 157 zł, tj. o 0,7% więcej.

Mapa 43. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.

Map 43. Own revenue of budgets of gminas per capita in 2019

W 2019 r. dotacje ogółem w budżetach JST w województwie lubuskim wyniosły 2316,6 mln zł i wzrosły w porównaniu z poprzednim rokiem o 15,9%, a w stosunku do 2010 r. o 95,2%. Udział dotacji w ogóle dochodów JST zwiększył się do 32,6%, tj. o 1,3 p. proc. w skali roku i o 4,6 p. proc. w relacji do 2010 r.

Większość dochodów w formie dotacji stanowiły dotacje celowe (24,7% ogółu dochodów JST), w tym dotacje z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej (20,3%) oraz na zadania własne (3,3%). Dalsze 8,0% dochodów JST zapewniły łącznie tzw. dotacje §§ 200 i 620 oraz 205 i 625, które obejmują dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych nie podlegających zwrotowi lub płatności w ramach budżetu środków europejskich.

W 2019 r. ponad 22% ogólnej kwoty dotacji stanowiły dotacje inwestycyjne. Ich łączna wartość wyniosła 518,4 mln zł, tj. 7,3% ogółu dochodów JST (wobec 6,6% w 2018 r. i 9,4% w 2010 r.). Dotacje inwestycyjne wzrosły w porównaniu z 2018 r. o 23,1%. W największym stopniu dotacje inwestycyjne wzrosły w budżecie województwa (o 48,9% w relacji do poprzedniego roku). W budżetach miast na prawach powiatu dotacje inwestycyjne wzrosły, w omawianym czasie o 39,3%, a w budżetach gmin o 5,1%. Z kolei w budżetach powiatów dotacje inwestycyjne zmniejszyły się w stosunku do 2018 r. o 2,5%.

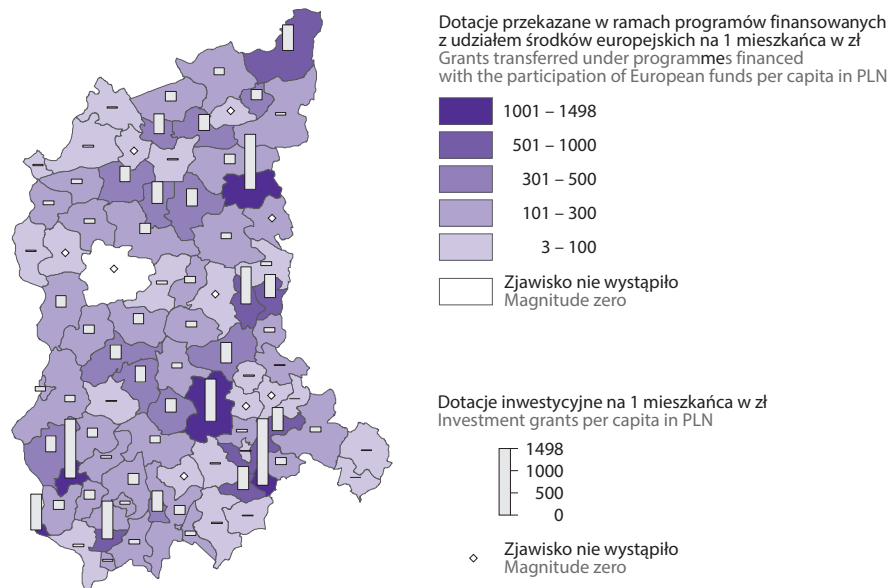
Udział dotacji inwestycyjnych w finansowaniu wydatków inwestycyjnych JST w województwie wyniósł 40,6% (wobec 30,2% w poprzednim roku), przy czym największy był w przypadku budżetu województwa – 53,9% i miast na prawach powiatu – 53,5%. W mniejszym stopniu wydatki inwestycyjne były finansowane środkami z dotacji w budżetach powiatów (w 43,9%) i w budżetach gmin (w 27,5%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca dotacje w JST w województwie lubuskim wyniosły średnio 2287 zł, przy czym największe były w miastach na prawach powiatu (2251 zł na 1 mieszkańca), a najmniejsze w budżecie województwa (224 zł na 1 mieszkańca).

Dotacje na projekty europejskie (dotacje §§ 200 i 620 oraz 205 i 625) na 1 mieszkańca wyniosły 556 zł, w tym inwestycyjne 441 zł. Największe dotacje na projekty europejskie na 1 mieszkańca zanotowano w miastach na prawach powiatu (797 zł). Znacznie mniejsze były w gminach (206 zł), w budżecie województwa (151 zł) i w budżetach powiatów (60 zł). W stosunku do poprzedniego roku dotacje na projekty europejskie na 1 mieszkańca zwiększyły się średnio o 27,5%, w tym w największym stopniu w miastach na prawach powiatu (o 39,6%) i w budżecie województwa (34,8%). Dotacje inwestycyjne na projekty europejskie na 1 mieszkańca wzrosły średnio o 41,3% w relacji do poprzedniego roku. Wzrost odnotowano we wszystkich rodzajach jednostek samorządu terytorialnego, przy czym największy w budżetach miast na prawach powiatu (o 54,5%) i budżecie województwa (o 50,0%).

W 2019 r. dochody w budżetach JST z tytułu subwencji ogólnej wyniosły łącznie 1553,4 mln zł, tj. o 8,0% więcej niż w poprzednim roku i o 20,3% więcej niż w 2010 r. Udział subwencji ogólnej w ogóle dochodów JST wyniósł 21,9% (wobec 22,5% przed rokiem i 30,5% w 2010 r.). Środki z tytułu subwencji ogólnej składają się głównie z jej części oświatowej, przyznawanej m.in. na utrzymanie szkół publicznych oraz na doksztalanie i odprawy nauczycieli. W 2019 r. było to 1156,3 mln zł, tj. 16,3% ogółu dochodów budżetów JST wobec 16,7% w 2018 r. i 21,5% w 2010 r.

Mapa 44. Dotacje^a dla budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.
Map 44. Grants^a for budgets of gminas per capita in 2019

a Dotacje z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 według klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych.

a Grants from paragraphs 200 and 620 as well as 205 and 625 according to the classification of budgetary revenues and expenditures.

Subwencja ogólna w największym stopniu wspiera budżety powiatów. W 2019 r. do budżetów powiatów w formie subwencji wpłynęło łącznie 309,3 mln zł, stanowiąc 35,6% ogółu dochodów powiatów. W dochodach budżetu województwa jej udział wyniósł 21,2%, miast na prawach powiatu 19,9%, a w budżetach gmin 19,8%. W porównaniu z 2018 r. we wszystkich budżetach JST zanotowano wzrost dochodów w ramach subwencji ogólnej, przy czym najwyższy w budżecie województwa (o 18,5%), a najmniejszy w budżetach gmin (o 5,9%).

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2. Expenditure of local government units

W 2019 r. wydatki jednostek samorządu terytorialnego (JST) w województwie lubuskim na 1 mieszkańca stanowiły 95,7% średnich wydatków JST na 1 mieszkańca w kraju. Po wzroście wydatków majątkowych w poprzednim roku, w 2019 r. udział wydatków majątkowych w strukturze wydatków JST był mniejszy. Wydatki inwestycyjne JST na 1 mieszkańca były nieznacznie mniejsze niż średnio w kraju.

W 2019 r. wydatki JST wyniosły 7075,2 mln zł, tj. o 6,3% więcej niż w 2018 r. (wobec wzrostu o 12,0% w poprzednim roku). Wyższe były wydatki bieżące (o 10,2%), przy spadku wydatków majątkowych (o 9,2%, wobec wzrostu w poprzednim roku o 53,1%). W porównaniu z 2010 r. wydatki ogółem wzrosły o 46,4%, na co wpłynął głównie wzrost wydatków bieżących (o 64,7%), przy spadku wydatków majątkowych o 2,2%.

Z ogółu wydatków JST najwięcej przypadało na wydatki budżetów gmin (53,7%). Dalsze 26,9% to wydatki miast na prawach powiatu, 11,9% powiatów, a 7,4% województwa.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki JST wyniosły 6984 zł (wobec 7300 zł średnio w kraju) i były wyższe w porównaniu z poprzednim rokiem (o 6,5%) i w stosunku do 2010 r. (o 47,8%). Najwyższe wydatki na 1 mieszkańca zanotowano w miastach na prawach powiatu – w 2019 r. były o 3,2% większe od średnich wydatków JST na 1 mieszkańca w województwie. Znacznie mniejsze były wydatki na 1 mieszkańca w przypadku gmin (o 27,2% mniejsze od średnich wydatków JST na 1 mieszkańca), a także w przypadku budżetów powiatów (o 83,9% mniejsze) oraz w przypadku budżetu województwa (o 92,6% mniejsze).

Tablica 47. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 47. Expenditure of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział wydatków inwestycyjnych w % ogółem wydatków share of investment expenditure in % of total expenditure
Ogółem Total	4725	4762	5846	6556	20,9
Gminy ^a Gminas ^a	3244	3344	4292	4768	18,8
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4276	4238	5539	6861	25,9
Powiaty Powiats	963	950	1028	1078	12,8
Województwo Voivodship	502	482	469	446	32,4

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W strukturze wydatków JST 81,7% stanowiły wydatki bieżące, tj. po 2,9 p. proc. niż w poprzednim roku i w porównaniu z 2010 r. Pozostałe 18,3% stanowiły wydatki majątkowe, w tym 18,0% – wydatki inwestycyjne

Wydatki bieżące JST wyniosły łącznie 5778,3 mln zł. Były to m.in. wydatki na wynagrodzenia i pochodne wynagrodzeń (34,1% ogółu wydatków JST), wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych (19,4%), zakup materiałów i usług (15,8%), dotacje (8,2%) oraz obsługę długu publicznego (0,7%). Niemal 20% ogółu wydatków stanowią tzw. pozostałe wydatki. Największy udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem w 2019 r. zanotowano w budżetach powiatów, odsetek ten wyniósł 85,6%. W budżetach gmin wydatki bieżące stanowiły 84,2% ogółu wydatków, w budżetach miast na prawach powiatu 80,4%, a w budżecie województwa 61,9%.

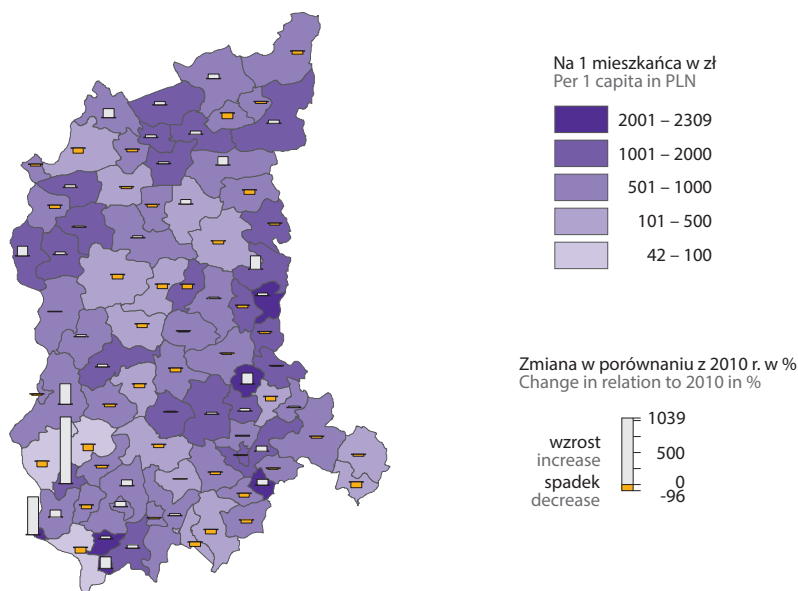
Wydatki majątkowe JST wyniosły łącznie 1296,9 mln zł. Większość wydatków majątkowych (1276,9 mln zł) stanowiły wydatki inwestycyjne, które zmniejszyły się w relacji do poprzedniego roku o 8,4%. Spadek wydatków inwestycyjnych w porównaniu z 2018 r. zanotowano w budżetach miast na prawach powiatu (o 22,0%). Mniejsze wydatki inwestycyjne (o 11,9%) były również w budżetach gmin, przy czym w gminach wiejskich spadek wyniósł 20,7%, w miejskich – 17,8%, a w miejsko-wiejskich – 2,8%. Z kolei wzrost wydatków inwestycyjnych wystąpił w budżecie województwa i budżetach powiatów (odpowiednio o 36,1% i 12,6%).

Największy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem zanotowano w budżecie województwa, na poziomie 38,1% (o 5,7 p. proc. więcej niż w 2018 r.). Zwiększył się udział wydatków inwestycyjnych w ogóle wydatków budżetów powiatów (o 1,1 p. proc. do 13,9%). Mniejszy udział wydatków inwestycyjnych, w relacji do poprzedniego roku, zanotowano w budżetach miast na prawach powiatów (o 6,7 p. proc. do 19,2%) i budżetach gmin (o 3,2 p. proc. do 15,6%).

Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca wyniosły 1260 zł (wobec 1276 zł średnio w kraju) i były o 8,2% mniejsze od uzyskanych w 2018 r. W relacji do 2010 r. zanotowano spadek o 1,6%. Najwyższe wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca zanotowano w miastach na prawach powiatu, o 9,9% wyższe od średnich wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca w województwie. Wydatki inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca stanowiły 62,9% średniej w województwie. Z kolei wydatki inwestycyjne budżetów powiatu i województwa na 1 mieszkańca stanowiły odpowiednio 12,4% i 15,6% średniej w województwie.

Mapa 45. Wydatki inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 r.

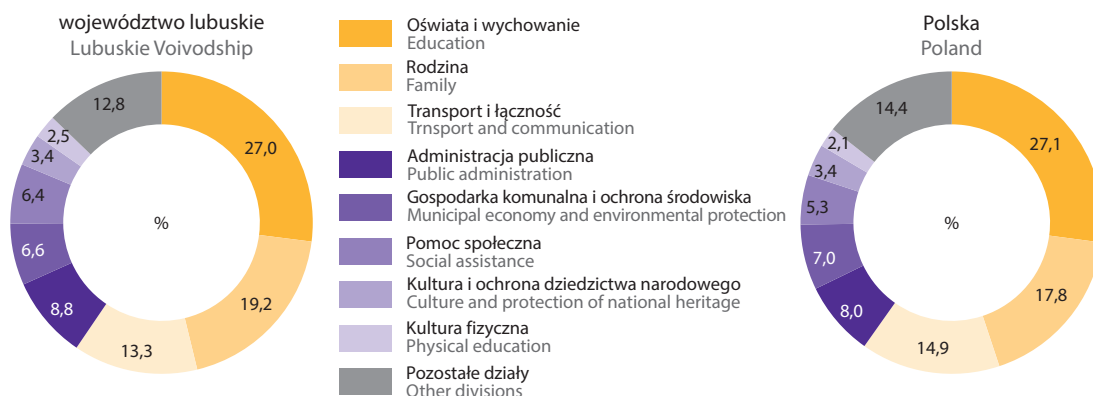
Map 45. Investment expenditures of budgets of gminas per capita in 2019

Z ogółu wydatków JST, najczęściej zrealizowano w dziale oświata i wychowanie – 1908,4 mln zł (tj. 27,0% ogółu wydatków JST wobec 27,1% średnio w kraju). Wydatki w dziale rodzina w wysokości 1355,8 mln zł stanowiły dalsze 19,2% ogółu wydatków JST, a w dziale transport – 939,9 mln zł – 13,3% (w kraju odpowiednio 17,8% i 14,9%). Udziały wydatków w pozostałych działach klasyfikacji budżetowej nie prze-

kraczały 10% ogółu wydatków JST. Były to m.in. wydatki w dziale administracja publiczna (8,8% ogółu wydatków JST), gospodarka komunalna i ochrona środowiska (6,6%), pomoc społeczna (6,4%), kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (3,4%) oraz kultura fizyczna (2,5%).

Wykres 77. Wydatki budżetowe według działów w 2019 r.
Chart 77. Budget expenditure by divisions in 2019

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

W 2019 r. zanotowano nadwyżkę budżetów JST ogółem. W porównaniu z poprzednim rokiem wzrosła liczba JST, które zamknęły rok budżetowy nadwyżką. Wzrosło zadłużenie JST w województwie lubuskim wynikające ze wzrostu zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek. W rezultacie zobowiązania stanowiły 28% dochodów JST, tj. o 1,5 p. proc. mniej niż średnio w kraju

W 2019 r. zanotowano nadwyżkę budżetów JST ogółem w wysokości 25,5 mln zł, przy planowanym deficycie w wysokości 486,1 mln zł. Relacja wyniku do dochodów wyniosła 0,4%. Przed rokiem wynik budżetów JST był ujemny, na poziomie minus 278,5 mln zł, a relacja wyniku do ogółu dochodów JST wyniosła minus 4,4%.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca wynik budżetów JST ogółem wyniósł 25 zł. Nadwyżkę budżetową zanotowano w budżetach gmin (wynik finansowy wyniósł 68 zł na 1 mieszkańca) oraz w budżetach powiatów (37 zł na 1 mieszkańca). Deficyt budżetowy zanotowano w przypadku miast na prawach powiatu (minus 65 zł na 1 mieszkańca), a także w budżecie województwa (minus 36 zł).

Łączny wynik budżetów gmin województwa lubuskiego wyniósł 50,9 mln zł (wobec minus 122,7 mln zł w poprzednim roku). Spośród 80 lubuskich gmin, w 49 gminach odnotowano nadwyżkę budżetową w łącznej wysokości 135,1 mln zł (przed rokiem nadwyżka budżetowa w 31 gminach wyniosła 47,9 mln zł). W pozostałych 31 rok budżetowy zamknięto deficytem o łącznej wysokości 84,2 mln zł (w poprzednim roku deficyt zanotowano w 49 gminach na kwotę 170,6 mln zł). Relacja wyniku ogółem do dochodów gmin ogółem wyniosła 1,3%, wobec minus 3,5% przed rokiem.

W 9 gminach nadwyżka budżetowa była wyższa niż 10%. W gminie o największej nadwyżce (Przytoczna) wynik budżetowy stanowił 22,7% jej dochodów. Wysoką wartość tego wskaźnika zanotowano także w gminach: Zabór (13,7%), Dąbie (12,5%), Lubsko (12,4%) i Brody (12,3%).

Tablica 48. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 48. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
	w mln zł		in million PLN	
Ogółem Total	-603,0	85,8	-278,5	25,5
Gminy ^a Gminas ^a	-343,2	73,7	-122,7	50,9
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	-155,4	37,8	-133,7	-17,2
Powiaty Powiats	-66,5	-23,7	2,4	27,7
Województwo Voivodship	-38,0	-2,0	-24,6	-36,0

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

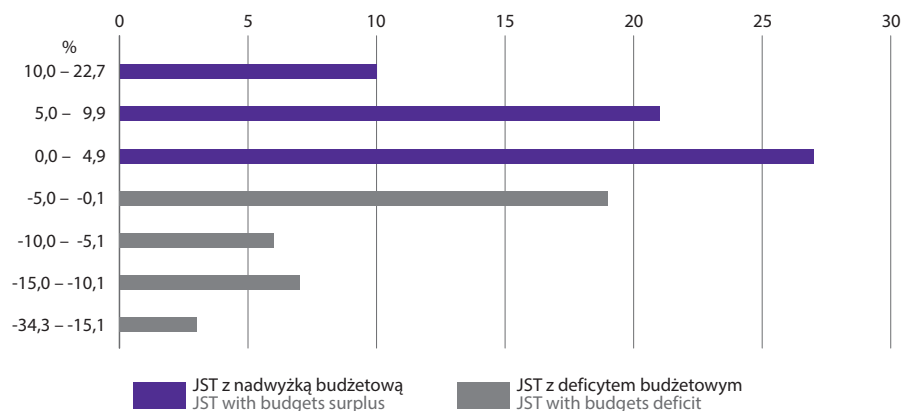
W 10 gminach w województwie deficyt budżetowy stanowił co najmniej 10% dochodów. W gminie o największym deficycie (Gozdnicza) ujemny wynik budżetowy stanowił 34,3% jej dochodów budżetowych. Niską wartość prezentowanego wskaźnika zanotowano także w gminach: Rzepin (minus 21,7%), Babimost (minus 15,3%) i Pszczew (minus 14,3%).

W miastach na prawach powiatu zanotowano deficyt budżetowy w wysokości minus 17,2 mln zł (wobec deficytu w poprzednim roku na poziomie 133,7 mln zł), a relacja wyniku do dochodów wyniosła minus 0,9% wobec minus 8,0% przed rokiem.

Łączny wynik budżetów powiatów wyniósł 27,7 mln zł (wobec 2,4 mln zł w 2018 r.), a relacja wyniku do dochodów powiatów wyniosła 3,2% (wobec 0,3% w poprzednim roku). Spośród 12 powiatów lubuskich w 9 zanotowano nadwyżkę budżetową w kwocie 38,5 mln zł. W pozostałych powiatach zanotowano deficyt w łącznej wysokości minus 10,8 mln zł. Relacja wyniku do dochodów ukształtowała się na poziomie od 15,5% w powiecie gorzowskim i 6,8% w powiecie zielonogórskim do minus 9,9% w powiecie krośnieńskim i minus 3,8% w powiecie ślubickim.

Wykres 78. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2019 r.
Chart 78.

Number of local government units by relation of budget result to total revenue in 2019

W budżecie województwa zanotowano deficyt w kwocie minus 36,0 mln zł (wobec minus 24,6 mln zł przed rokiem). Relacja wyniku do dochodów województwa wyniosła minus 7,4% (wobec minus 5,7% w poprzednim roku).

W 2019 r. zadłużenie JST w województwie lubuskim wyniosło 1990,6 mln zł i wzrosło w porównaniu z poprzednim rokiem o 7,5%. W największym stopniu wzrosły zobowiązania budżetu województwa (o 20,9%).

Znaczny wzrost zadłużenia odnotowano w budżetach miast na prawach powiatu (15,9%). Zadłużenie w przypadku budżetów powiatu wzrosło 2,2%, a budżetów gmin o 1,8%.

Relacja zobowiązań do dochodów JST wyniosła 28,0% wobec 29,5% średnio w kraju i 29,0% w poprzednim roku. Spadek tego wskaźnika zanotowano w gminach (o 2,2 p.proc. do 24,1%) i w powiatach (o 1,4 p. proc. do 31,5%). W budżecie województwa zobowiązania w relacji do dochodów wzrosły o 2,4 p. proc. (do 43,7%), a w budżetach miast na prawach powiatu o 0,9 p. proc. (do 30,5%).

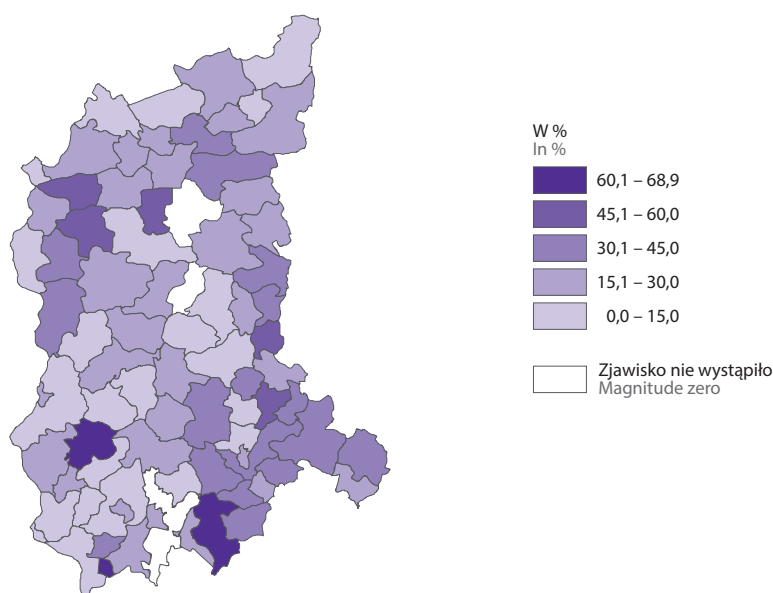
W strukturze zobowiązań 99,0% stanowiło zadłużenie z tytułu kredytów i pożyczek (o 0,6 p. proc. więcej niż w 2018 r.). Dług w tej kategorii wyniósł 1971,0 mln zł i zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 8,1%. Zmniejszyły się zobowiązania z tytułu papierów wartościowych, wyniosły 18,8 mln zł i były o 22,0% mniejsze niż w poprzednim roku. Ich udział w strukturze zobowiązań JST wyniósł 0,9%. Zobowiązania wymagalne, które wyniosły 0,8 mln zł, zmniejszyły się o 83,8% w relacji do poprzedniego roku.

Tablica 49. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia
Table 49. Debt of local government units in 2019. As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in million PLN	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W % dochodów ogółem In % of total revenue	201=100
Ogółem Total	1990,6	1965	28,0	107,5
Gminy ^a Gminas ^a	927,5	1239	24,1	101,8
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	575,8	2177	30,5	115,9
Powiaty Powiats	273,6	366	31,5	102,2
Województwo Voivodship	213,6	211	43,7	120,9

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Mapa 46. Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2019 r. Stan w dniu 31 grudnia
Map 46. Debt of gminas in % of revenue in 2019. As of 31 December

7.4. Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności

7.3. Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund

W 2020 r. wartość całkowita umów o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa lubuskiego wzrosła o 17,9% w porównaniu na z poprzednim rokiem. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość ta była o 12,3% mniejsza niż średnio w kraju.

Do końca grudnia 2020 r. wartość całkowita umów/decyzji o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa wyniosła 11877,2 mln zł i była o 17,9% większa niż w końcu 2019 r. W Polsce wzrost w tym zakresie wyniósł 15,0%.

Podana wartość całkowita umów/decyzji o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 nie zawiera:

- funduszy z formalnie zakończonych poprzednich ram finansowych 2007-2013, lecz jeszcze w późniejszym w niewielkim stopniu wykorzystywanych;
- środków pozaunijnych z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego czy funduszy norweskich;
- projektów unijnych na lata 2014-2020 realizowanych poza funduszami strukturalnymi i FS (czyli poza Umową Partnerstwa i pieczęcią Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju), np. Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Ponadto tylko część środków publicznych przekazanych na realizację wymienionych programów operacyjnych jest realizowana przez samorządy, natomiast pozostałe trafiają bezpośrednio do sektora MŚP, fundacji, stowarzyszeń, uczelni, szkół itp.

Z ogólnej sumy środków na realizację projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 najwięcej stanowią środki przekazane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubuskiego (43,6%) i w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (43,4%). Znacznie mniejszy był odsetek środków przekazanych w ramach pozostałych programów operacyjnych: Inteligentny Rozwój – 8,4%, Wiedza, Edukacja i Rozwój – 2,7%, a Polska Cyfrowa – 1,9%.

W relacji do 2019 r. w największym stopniu wzrosła wartość umów na realizację projektów w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (o 50,8%). Relatywnie wysoki wzrost środków (o 44,0%) zanotowano w realizacji Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój. Więcej środków niż przed rokiem zrealizowano także w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (o 25,7%), Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubuskiego (o 18,6%) oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (o 11,0%).

Z ogółu wartości całkowitej umów/decyzji o dofinansowanie projektów 61,8% stanowiło dofinansowanie ze środków UE (w kraju 60,8%). W największym stopniu dofinansowane ze środków wspólnotowych były projekty realizowane w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój (87,1%) oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubuskiego (68,5%). Dofinansowanie ze środków UE przekraczające 50% całkowitej wartości projektów zanotowano w przypadku projektów z Programów Operacyjnych: Infrastruktura i Środowisko oraz Polska Cyfrowa (po 56,6%).

Wartość projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa na 1 mieszkańca wyniosła 11758 zł, tj. stanowiła 87,7% średniej wartości takich projektów na 1 mieszkańca w kraju. W większości wymienionych programów operacyjnych środki przeznaczone na realizację projektów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie lubuskim były mniejsze niż średnio w kraju. W przypadku Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko stanowiły 91,5% średniej krajowej, a w przypadku Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 58,4%. Wyjątkiem jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego, w przypadku którego wartość całkowita projektów w przeliczeniu na 1 mieszkańca była o 7,3% większa od średniej wartości projektów w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w kraju.

Tablica 50. Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa do końca 2020 r.^a

Table 50.

The total project value and the additional EU financing value projects which are implemented based on the Partnership Agreement 2014-2020 in voivodship to end the 2020^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowa- ne ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	11877,2	7343,2	11758	2,3^b
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	5152,3	2917,6	5100	2,4
Inteligentny Rozwój Smart Growth	991,8	466,5	982	1,5
Polska Cyfrowa Digital Poland	228,7	129,4	226	1,6
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	321,5	280,0	318	1,4
Regionalne Programy Operacyjne Regional Operational Programmes	5182,8	3549,8	5131	2,8

a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. b Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia.

a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. b For Poland included financing value of operational programme Eastern Poland.

Rozdział 8

Chapter 8

Wybrane dane o województwie lubuskim

Selected data on lubuskie voivodship

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące)	232667,0	225575,9	206418,6	218627,2	364378,3	429797,7	188200,9	156899,2	222706,8	269933,2	.	Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące)	136145,5	146131,8	87299,5	88966,3	120992,1	100191,3	19690,7	50152,9	44395,1	45622,3	.	Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w m ³	29,1	29,8	32,7	30,2	30,0	30,3	31,6	32,5	31,6	31,7	.	Municipal wastewater discharged per capita in m ³
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w %	6,6	7,8	10,5	12,5	21,4	18,8	21,5	22,4	23,3	26,3	.	Share of municipal waste collected separately in total municipale waste in %
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,42	0,76	0,74	-0,30	0,16	-0,72	-0,22	0,01	-1,49	-2,01	-3,95	Natural increase per 1000 population
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,69	10,19	10,13	9,53	9,52	9,24	9,57	10,13	9,32	8,92	8,55	Live births per 1000 population
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności	-0,5	-0,8	-0,6	-1,3	-1,3	-1,5	-0,8	-0,9	-1,0	-1,1	-0,7	Net migration for permanent residence per 1000 population
Wskaźnik starości demograficznej w %	11,7	12,1	12,7	13,4	14,1	14,8	15,5	16,2	16,9	17,6	18,2	Old age ratio in %
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat	693	714	713	745	806	.	796	843	877	895	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3-6
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w %	49,4	49,5	48,9	49,2	49,6	51,1	53,0	53,5	53,4	53,9	53,7	Employment rate by LFS in %
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w %	55,1	54,7	53,7	54,4	54,1	54,6	55,7	55,5	55,2	55,0	54,8	Acitivity rate by LFS in %
Stopa bezrobocia według BAEL w %	10,5	9,5	9,0	9,6	8,4	6,3	4,7	3,6	3,0	2,1	.	Unemployment rate by LFS in %
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy	70	88	65	42	28	15	11	9	9	11	16	Unemployed persons per a job offer

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w zł	2830,76	2967,62	3068,34	3166,97	3306,62	3447,08	3657,36	3900,90	4221,48	4457,86	4624,90	Average monthly gross wages and salaries in enterprise ^a sector in PLN
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys.	229,1	223,4	219,3	217,0	214,6	214,8	215,7	216,9	224,5	226,4	227,6	Annual average number of retirees and pensioners in thousand
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł	1447,41	1515,86	1604,08	1690,11	1749,68	1810,13	1845,46	1905,03	1998,41	2098,93	2224,21	Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	1153,06	1189,89	1231,16	1238,06	1285,37	1419,58	1498,52	1591,21	1664,89	1794,12	.	Average monthly per capita available income in households in PLN
Granica ubóstwa skrajnego w %	3,9	3,1	4,9	6,4	7,8	4,8	2,2	3,1	5,8	2,9	.	Extreme poverty rate in %
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w %	10,3	9,4	9,2	9,5	8,8	8,1	7,3	6,5	5,8	5,1	.	Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in %
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	.	38	51	63	77	79	93	101	127	145	.	Children staying in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności	342,6	345,7	348,5	351,9	355,4	359,2	362,8	366,7	371,6	376,6	.	Dwelling stocks per 1000 population
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) na 1 mieszkańca w m ³	30,0	30,0	28,7	28,9	29,1	29,5	29,1	28,6	30,8	30,9	.	Consumption of water from water supply system in households (during the year) per capita w m ³
Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	5,7	5,7	6,3	6,6	6,7	6,8	6,9	6,8	6,9	6,8	.	Doctor's consultation provided within the scope of out-patient health care per capita
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	1487	1332	1305	1315	1293	1317	1281	1292	1321	1358	.	Population per out-patient health care unit
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w %	96,3	96,1	95,5	94,9	94,9	94,9	94,7	95,3	95,8	95,2	93,8	Cost level indicator in non-financial enterprises ^b in %
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w %	3,5	3,2	3,9	4,5	4,5	4,5	4,5	4,0	3,7	4,1	5,4	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^b in %
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^b w mln zł (ceny bieżące)	893,4	1104,1	966,5	1207,8	1233,2	1947,0	1852,3	1471,1	1811,6	2093,3	1647,7	Investment outlays of non-financial enterprises ^b in million PLN (current prices)

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.
a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^a (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	79,5	123,6	87,5	125,0	102,1	157,9	95,1	79,4	123,1	115,5	78,7	Investment outlays of non-financial enterprises ^a (previous year=100; current prices)
Nakłady ^b wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	44,4	54,8	68,4	92,6	66,7	87,7	82,4	161,6	219,3	231,9	.	Intramural expenditures ^b on research and development per capita in PLN (current prices)
Sprzedaż detaliczna towarów ^c (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	116,1	111,7	97,5	103,0	95,7	106,5	111,9	114,4	113,6	109,8	95,2	Retail sale of goods ^c (previous year=100; current prices)
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej	41,2	41,4	41,7	42,8	43,6	43,7	44,4	45,4	46,2	46,5	.	Communal and district roads with hard surface per 100 km ² of total area
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w %	8,6	8,0	11,4	12,3	11,6	14,4	21,3	21,0	19,9	21,6	.	Share of renewable energy sources in production of electricity in %
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %												Share of own revenue in total revenue of local government units in %
Ogółem	41,4	44,3	45,3	45,4	47,0	49,5	45,8	45,7	46,1	45,7	.	Total
Gminy ^d	44,9	49,6	50,4	51,9	52,8	53,8	47,0	46,5	46,8	47,0	.	Gminas ^d
Miasta na prawach powiatu	51,6	53,5	53,0	55,2	54,5	57,7	53,3	52,9	51,7	48,6	.	Cities with powiat status
Powiaty	27,5	27,3	30,5	30,8	32,2	34,5	35,5	34,7	36,4	39,3	.	Powiats
Województwo	26,4	30,6	24,4	19,6	24,3	28,7	31,7	34,5	36,9	32,5	.	Voivodship
Dotacje inwestycyjne ogółem ^e dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł												Total investment grants ^e for local government units in million PLN
Ogółem	396,1	312,8	222,4	291,1	351,5	317,6	182,7	288,0	421,1	518,4	.	Total
Gminy ^d	168,3	106,7	83,1	97,9	111,4	99,2	52,5	91,3	155,3	163,2	.	Gminas ^d
Miasta na prawach powiatu	56,0	36,0	25,5	21,8	41,7	27,3	41,5	74,9	140,7	196,1	.	Cities with powiat status
Powiaty	52,8	53,0	19,4	23,6	42,1	39,1	30,4	44,1	52,7	51,3	.	Powiats
Województwo	119,0	117,1	94,4	147,7	156,3	152,0	58,3	77,7	72,3	107,7	.	Voivodship

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. b Bez amortyzacji środków trwałych. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. d Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu. e Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych.

a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. b Excluding depreciation of fixed assets. c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. d Excluding gminas which are also cities with powiat status. e Sum of all types of investment grants.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019	Specification
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %												Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %
Ogółem	27,1	19,5	12,7	13,6	17,9	14,8	11,3	15,3	20,9	18,0	.	Total
Gminy ^a	27,0	19,5	12,8	13,0	16,9	14,3	9,9	13,9	18,8	15,6	.	Gminas ^b
Miasta na prawach powiatu	25,2	14,1	8,7	8,7	11,6	7,7	11,8	14,3	25,9	19,2	.	Cities with powiat status
Powiaty	18,2	14,9	5,6	7,6	12,1	9,7	8,8	11,8	12,8	13,9	.	Powiats
Województwo	44,5	36,6	31,3	31,4	42,8	40,8	24,2	33,0	32,4	38,1	.	Voivodship
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł												Result of budgets of local government units in milion PLN
Ogółem	-603,0	-165,5	36,5	121,2	5,3	85,8	232,0	28,7	-278,5	25,5	.	Total
Gminy ^a	-343,2	-114,0	35,8	71,8	-12,3	73,7	103,8	11,7	-122,7	50,9	.	Gminas ^b
Miasta na prawach powiatu	-155,4	-32,7	-2,1	12,2	7,3	37,8	61,5	49,6	-133,7	-17,2	.	Cities with powiat status
Powiaty	-66,5	-15,1	10,0	16,2	-1,2	-23,7	22,4	3,9	2,4	27,2	.	Powiats
Województwo	-38,0	-3,8	-7,3	21,0	11,6	-2,0	44,3	-36,5	-24,6	-36,0	.	Voivodship

a Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.

a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Rozdział 9

Chapter 9

Wybrane dane o Gorzowie Wielkopolskim

Selected data on Gorzów Wielkopolski

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (tony/rok):												Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity (tonnes/year):
gazowych	462855	450467	459246	452595	451810	439668	511141	470245	484967	471384	.	gaseous pollutants
pyłowych	49	38	41	36	40	19	31	40	28	28	.	particulate pollutants
Opdady ^a wytworzone (w tys. t)	66,2	48,1	51,8	52,9	58,6	56,4	62,1	54,7	48,1	50,3	.	Waste ^a generated (in thousand tonnes)
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca (w kg)	321	357	326	285	260	286	281	325	299	286	.	Mixed municipal waste collected per capita (in kg)
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,4	1,1	0,7	-0,6	0,1	-0,6	0,0	0,1	-1,8	-2,9	-4,6	Natural increase per 1000 population
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 grudnia)	505	523	543	569	593	622	649	675	700	722	740	Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31 December)
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych (w %)	.	.	8,0	9,2	12,1	12,6	12,3	15,3	15,9	16,3	.	Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries and children's club (in %)
Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %, stan w dniu 31 grudnia)	8,1	9,4	9,1	8,5	5,9	5,1	3,9	2,7	2,6	2,4	3,8	Registered unemployment rate (in %, as of 31 December)
Udział długotrwale bezrobotnych (w %)	29,3	32,9	37,2	41,8	41,8	33,2	35,0	32,7	26,6	22,2	25,4	Share of long-term unemployed persons (in %)
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan w dniu 31 grudnia)	34	107	38	28	23	15	5	5	4	5	14	Unemployed persons per a job offer (as of 31 December)
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b w zł	2821,39	2880,76	2958,97	3101,53	3206,58	3295,41	3499,91	3740,20	4042,84	4229,21	4404,24	Average monthly gross wages and salaries in enterprise ^b sector (in PLN)

a W ciągu roku. Z wyłączenie odpadów komunalnych. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a During the year. Excluding municipal waste. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych	2,55	2,52	2,49	2,47	2,44	2,40	2,38	2,37	2,33	2,31	.	Population per 1 dwelling in dwelling stocks
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat	852	861	828	852	907	.	887	952	969	980	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3-6
Liczba osób na 1 przychodnię	2042	1557	1538	1594	1571	1509	1494	1429	1475	1507	.	Population per 1 out-patients departments
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca ^a	8,0	8,8	8,6	9,1	9,5	9,5	9,6	9,4	9,4	8,9	.	Medical consultations provided in out-patient health care per capita ^a
Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w % ogółu ludności	5,7	5,4	5,0	5,3	4,9	4,6	4,3	3,6	3,1	2,9	.	Share of persons benefiting from social assistance in percentage of the total population
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	.	76	80	80	128	132	129	169	181	198	.	Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	146	143	144	145	144	144	144	144	142	144	148	Entities of the national economy per 1000 population (as of 31 December)
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	108	103	103	103	100	99	98	97	99	101	103	Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31 December)
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	12	12	13	14	15	16	17	18	14	15	25	Commercial companies per 1000 population (as of 31 December)
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^b (w %)	1,9	2,3	4,3	3,0	2,8	3,0	2,1	1,6	2,2	2,4	2,6	Net turnover profitability indicator ^b (in %)
Nakłady inwestycyjne ^b na 1 mieszkańca (ceny bieżące, tys. zł)	2,6	3,2	3,0	5,0	4,1	4,8	5,8	5,0	5,7	5,4	.	Investment outlays ^b per capita (current prices, in thousand PLN)
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	4,2	5,0	4,7	4,1	4,3	4,5	4,1	4,1	5,8	3,1	6,5	Dwellings completed per 1000 population
Dochody własne gmin na 1 mieszkańca (w zł)	1669	1708	1785	2091	2195	2371	2609	2654	2852	3041	.	Own revenues of gminas per capita (in PLN)
Wydatki majątkowe gmin na 1 mieszkańca (w zł)	1066	690	160	159	220	283	654	578	1189	1413	.	Property expenditures of gminas per capita (in PLN)

a W 2010 r. i 2011 r. bez porad udzielonych w jednostkach Ministerstwa Obrony Narodowej i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

a In 2010 and 2011 excluding data of the Ministry of National Defence and the Ministry of Interior and Administration. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

Wybrane dane o Zielonej Górze

Selected data on Zielona Góra

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (tony/rok):												Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity (tonnes/year):
gazowych	558326	604913	587958	558952	559360	527705	546101	568074	596301	603784	.	gases
pyłowych	101	60	46	30	24	29	27	32	36	36	.	particulates
Opdady ^a wytworzone (w tys. t)	190,5	189,1	162,1	131,7	17,9	21,3	28,8	71,6	32,2	35,7	.	Waste ^a generated (in thousand tonnes)
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca (w kg)	356	354	349	354	307	298	310	309	312	306	.	Mixed municipal waste collected per capita (in kg)
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,4	0,9	-0,1	0,4	0,3	0,1	0,5	0,7	0,2	-0,6	-3,3	Natural increase per 1000 population
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 grudnia)	517	533	554	586	612	620	644	670	692	714	730	Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31 December)
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych (w %)	.	.	11,3	15,6	18,8	19,0	22,1	20,5	25,1	24,8	.	Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries and children's club (in %)
Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %, stan w dniu 31 grudnia)	7,7	8,3	8,3	7,8	7,3	6,3	4,6	3,4	3,3	2,3	4,0	Registered unemployment rate (in %, as of 31 December)
Udział długotrwale bezrobotnych (w %)	35,6	42	40,8	44,4	48,9	49,7	46,4	40,7	39,4	36,9	34,5	Share of long-term unemployed persons (in %)
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan w dniu 31 grudnia)	17	35	18	15	12	5	3	5	6	4	14	Unemployed persons per a job offer (as of 31 December)
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b w zł	2892,75	2947,25	3018,19	2998,53	3210,46	3382,39	3608,35	3804,95	4121,05	4430,56	4667,12	Average monthly gross wages and salaries in enterprise ^b sector (in PLN)

a W ciągu roku. Z wyłączenie odpadów komunalnych. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
 a During the year. Excluding municipal waste. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Specification
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych	2,49	2,47	2,44	2,40	2,37	2,41	2,37	2,32	2,29	2,26	.	Population per 1 dwelling in dwelling stocks
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat	904	847	906	943	986	.	920	958	991	1029	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3-6
Liczba osób na 1 przychodnię	1525	1370	1337	1346	1307	1445	1314	1332	1264	1308	.	Population per 1 out-patients departments
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca ^a	11,0	11,6	11,2	11,5	11,8	10,1	10,3	10,0	10,2	10,0	.	Medical consultations provided in out-patient health care per capita ^a
Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w % ogółu ludności	4,4	3,6	3,8	4,3	4,2	4,2	3,4	2,9	3,1	2,5	.	Share of persons benefiting from social assistance in percentage of the total population
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	.	108	127	171	250	243	266	262	283	265	.	Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	135	134	145	150	151	151	152	153	151	155	161	Entities of the national economy per 1000 population (as of 31 December)
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	98	96	99	101	99	100	99	99	102	105	109	Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31 December)
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	16	17	18	20	23	23	25	26	22	23	34	Commercial companies per 1000 population (as of 31 December)
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^b (w %)	5,4	4,2	5,3	5,8	5,4	7,1	5,0	4,6	2,9	3,2	8,2	Net turnover profitability indicator ^b (in %)
Nakłady inwestycyjne ^b na 1 mieszkańca (ceny bieżące, tys. zł)	1,9	2,7	2,7	2,4	2,2	3,5	4,3	3,0	4,6	5,9	.	Investment outlays ^b per capita (current prices, in thousand PLN)
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	5,6	4,7	3,8	5,9	7,1	5,3	8,2	10,6	8,7	7,5	10,1	Dwellings completed per 1000 population
Dochody własne gmin na 1 mieszkańca (w zł)	2098	2260	2284	2375	2489	2668	2860	3359	3668	3843	.	Own revenues of gminas per capita (in PLN)
Wydatki majątkowe gmin na 1 mieszkańca (w zł)	1118	397	513	543	802	522	511	995	2310	1412	.	Property expenditures of gminas per capita (in PLN)

a W 2010 r. i 2011 r. bez porad udzielonych w jednostkach Ministerstwa Obrony Narodowej i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

a In 2010 and 2011 excluding data of the Ministry of National Defence and the Ministry of Interior and Administration. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.